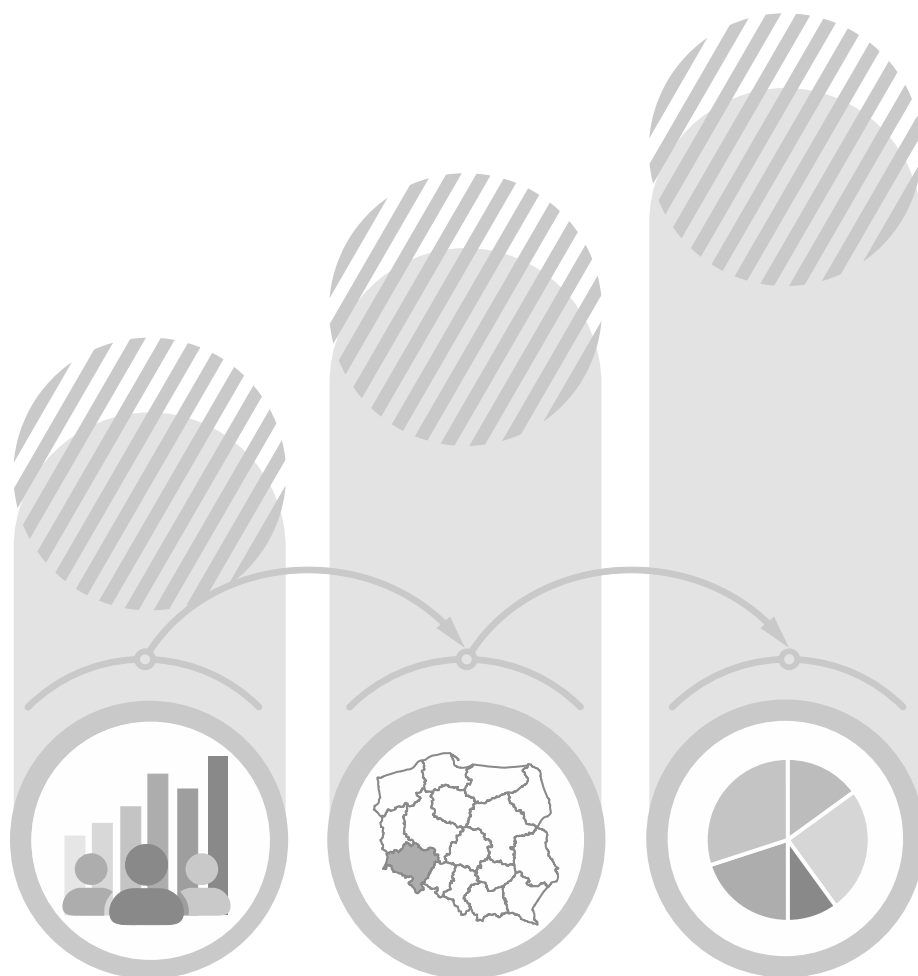

Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa dolnośląskiego 2022

Report on the socio-economic situation of Dolnośląskie Voivodship 2022

Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa dolnośląskiego 2022

Report on the socio-economic situation of Dolnośląskie Voivodship 2022

Urząd Statystyczny we Wrocławiu Statistical Office in Wrocław

Wrocław 2022

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Dolnośląski Ośrodek Badań Regionalnych
Statistical Office in Wrocław – Dolnośląskie Centre for Regional Surveys

Kierujący

Supervised

Agnieszka Ilczuk

Zespół autorski

Editorial team

Alicja Sobków, Michał Besser, Magdalena Klimek, Aneta Madajczak, Piotr Pawliczek

Prace redakcyjne

Editorial work

Halina Woźniak (przewodniczący/president), Aneta Madajczak (redaktor główny/editor-in-chief), Marta Woźniakiewicz (sekretarz/secretary), Sławomir Banaszak, Leszek Cybulski, Joanna Gierak-Kieruzalska, Agata Girul, Agnieszka Ilczuk, Eliza Kawecka-Jung, Paweł Sobik, Elżbieta Stańczyk, Joanna Zielińska

Tłumaczenie

Translation

Grzegorz Pawlaczek

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Radosław Jung, Leszek Łukaszewicz

ISSN 2084-7556

Publikacja dostępna na stronie internetowej

Publications available on website

wroclaw.stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych Urzędu Statystycznego prosimy o podanie źródła

When publishing Statistical Office data — please indicate the source

Przedmowa

Przekazuję Państwu kolejne wydanie rocznego „Raportu o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa dolnośląskiego”. W odpowiedzi na potrzeby odbiorców tegoroczna edycja Raportu została uzupełniona o zagadnienia istotne dla szerokiej analizy sytuacji naszego województwa, np. dotyczące zdawalności egzaminów maturalnych oraz struktury wynagrodzeń według zawodów. Dodano również tabelę z podstawowymi danymi dla miast na prawach powiatu.

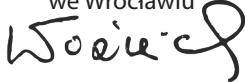
Publikacja zawiera szereg informacji charakteryzujących procesy zachodzące na terenie województwa dolnośląskiego m.in. z zakresu: środowiska, kapitału ludzkiego i jakości życia, przedsiębiorczości, PKB, koniunktury gospodarczej oraz finansów jednostek samorządu terytorialnego, z uwzględnieniem zjawisk istotnych z punktu widzenia rozwoju społeczno-gospodarczego regionu.

Prezentowane kategorie przedstawiono w ujęciu dynamicznym, a także w relacji do przeciętnych wielkości dla kraju i narastająco w latach. Pozwala to przedstawić portret województwa dolnośląskiego z uwzględnieniem gospodarczo-społecznych tendencji rozwojowych..

Opracowanie składa się z części analitycznej podzielonej na działy tematyczne, wzbogaconej prezentacją graficzną w postaci zestawu map i wykresów oraz części tabelarycznej, w której zamieszczono podstawowe dane statystyczne dla województwa dolnośląskiego oraz dla miast na prawach powiatu.

Wybrane informacje zaprezentowano w przekrojach według sekcji i wybranych działów w układzie Polskiej Klasyfikacji Działalności 2007 oraz podregionów, powiatów i gmin.

Mam nadzieję, że niniejsze opracowanie będzie dla Państwa źródłem wiedzy o sytuacji społeczno-gospodarczej i warunkach życia w naszym regionie.

p.o. Dyrektora
Urzędu Statystycznego
we Wrocławiu

Halina Woźniak

Wrocław, maj 2022 r.

Preface

I am pleased to present the next edition of annual „Report on socio-economic situation of Dolnośląskie Voivodship”. In response to the needs of the recipients, this year’s edition of the Report was supplemented with issues important for a broader analysis of the situation of our voivodeship for example: passing the matura exams and the structure of remuneration by occupations. Also added a table with basic data for cities with powiat status.

The publication consists of information characterizing the processes taking place in Dolnośląskie Voivodship, i.a. environment, society, human capital and quality of life, entrepreneurship, gross domestic product, business tendency and finances of local government units, including some crucial phenomena concerning the socio-economic development of the region.

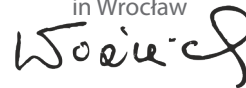
All presented categories have been shown in a dynamic perspective as well as in relation to average sizes for the country and growing periods. This allows to present a portrait of Dolnośląskie Voivodship taking into consideration the economic and social developmental tendencies.

The publication consists of general notes, an analytical part divided into thematic sections and enriched with graphical presentation in the form of a set of maps and graphs as well as tabular part in which some basic statistical data were placed for Dolnośląskie Voivodship and cities with powiat status.

Selected information was presented in cross sections by sections and selected divisions in the system of Polish Classification of Activities - NACE Rev. 2 as well as subregions, powiats and gminas.

I hope that the following publication will be very useful and become a source of knowledge on the socio-economic situation as well as the living conditions of this region.

Acting Director
of the Statistical Office
in Wrocław

Halina Woźniak

Wrocław, May 2022

Spis treści

Contents

Str.
Page

Przedmowa	3
Preface	4
Objaśnienia znaków umownych	8
Symbols	
Ważniejsze skróty	9
Major abbreviations	
Synteza	10
Executive summary	13
Rozdział 1 Województwo na tle kraju.	16
Chapter 1 Voivodship against the background of the country	
Rozdział 2 Województwo na tle pozostałych województw	19
Chapter 2 Voivodship against the background of other voivodships	
Rozdział 3 Powierzchnia i podział terytorialny województwa	27
Chapter 3 Area and territorial division of the voivodship	
Rozdział 4 Środowisko	28
Chapter 4 Environment	
4.1. Warunki meteorologiczne	28
4.1. Meteorological conditions	
4.2. Powierzchnia ziemi	31
4.2. Area	
4.3. Zużycie wody. Ścieki komunalne i przemysłowe.	33
4.3. Water consumption. Municipal and industrial wastewater	
4.4. Zanieczyszczenie i ochrona powietrza	36
4.4. Pollution and protection of air	
4.5. Ochrona przyrody. Lasy	38
4.5. Nature protection. Forests	
4.6. Odpady przemysłowe i komunalne	41
4.6. Industrial and municipal waste	
4.7. Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska	44
4.7. Economic aspects of environmental protection	
Rozdział 5 Społeczeństwo.	46
Chapter 5 Society	
5.1. Kapitał ludzki	46
5.1. Human capital	
Demografia.	46
Demography	
Edukacja.	53
Education	
Zasoby pracy.	60
Labour resources	

	Str. Page
5.2. Jakość życia	64
5.2. Quality of life	
Zamożność mieszkańców.	64
Inhabitants' wealth	
Pomoc społeczna i wspieranie rodziny	70
Social assistance and family support	
Warunki mieszkaniowe	76
Housing conditions	
Ochrona zdrowia	82
Health care	
Kultura	90
Culture	
Bezpieczeństwo publiczne	94
Public safety	
Społeczeństwo informacyjne	96
Information society	
Aktywność społeczna	99
Social activity	
Rozdział 6 Gospodarka	101
Chapter 6 Economy	
6.1. Produkt krajowy brutto.	101
6.1. Gross domestic product	
6.2. Koniunktura gospodarcza.	105
6.2. Business tendency	
6.3. Przedsiębiorczość	108
6.3. Entrepreneurship	
Podmioty gospodarki narodowej	108
Entities of the national economy	
Działalność badawcza i rozwojowa oraz innowacyjna	111
Research and development as well as innovation activity	
Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach	116
Use of information and communication technologies in enterprises	
Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych	118
Financial results of non-financial enterprises	
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw	122
Investment outlays of enterprises	
6.4. Produkcja i usługi.	124
6.4. Production and services	
Rolnictwo	124
Agriculture	
Przemysł.	129
Industry	
Budownictwo	133
Construction	

	Str. Page
Rynek wewnętrzny	140
Internal market	
Transport	142
Transport	
Energia	149
Energy	
Rozdział 7 Finanse jednostek samorządu terytorialnego	152
Chapter 7 Finance of local government units	
7.1. Dochody jednostek samorządu terytorialnego.	152
7.1. Revenue of local government units	
7.2. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego	155
7.2. Expenditure of local government units	
7.3. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego	157
7.3. Result of budgets of local government units	
7.4. Projekty dofinansowane ze środków europejskich	159
7.4. Projects co-financed by the European funds	
Rozdział 8 Wybrane dane o województwie dolnośląskim	163
Chapter 8 Selected data on Dolnośląskie Voivodship	
Rozdział 9 Wybrane dane o Wrocławiu.	167
Chapter 9 Selected data on Wrocław	
Rozdział 10 Wybrane dane o miastach na prawach powiatu	169
Chapter 10 Selected data on cities with powiat status	

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Zero: (0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5 magnitude not zero, but less than 0,5 of a unit
(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05 magnitude not zero, but less than 0,05 of a unit
Kropka (.)	oznacza: brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub że wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe data not available, classified data (statistical confidentiality) or providing data impossible or purposeless
Znak Δ	oznacza, że nazwy zostały skrócone w stosunku do obowiązującej klasyfikacji categories of applied classification are presented in abbreviated form
Znak *	oznacza, że dane zostały zmienione w stosunku do wcześniejszej publikacji data revised
„W tym” „Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all elements of the sum are given
Comma (,)	used in figures represents the decimal points

W Raporcie zastosowano skróty nazw niektórych poziomów klasyfikacyjnych – skrócone nazwy oznaczone zostały w tablicach i na wykresach „Δ”. Zestawienie zastosowanych skrótów i pełnych nazw podaje się poniżej:

The names of some classification levels used in the Report are abbreviated; those abbreviations are marked in the tables and graphs with the sign “Δ”. The list of abbreviations used and their full names are given below:

POLSKA KLASYFIKACJA DZIAŁALNOŚCI – PKD 2007 POLISH CLASSIFICATION OF ACTIVITIES - PKD 2007

Skrót Abbreviation	Pełna nazwa Full name
sekcje sections	
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
Handel; naprawa pojazdów samochodowych Trade; repair of motor vehicles	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles
Zakwaterowanie i gastronomia Accommodation and catering	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi Accommodation and food service activities
Obsługa rynku nieruchomości	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
Administrowanie i działalność wspierająca	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
działy divisions	
Handel hurtowy	Handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi
Handel detaliczny	Handel detaliczny, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi
Budowa budynków	Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków
Budowa obiektów inżynierii lądowej i wodnej	Roboty związane z budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej

Ważniejsze skróty

Major abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning	Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
zł PLN	złoty zloty	Dz. U.	Dziennik Ustaw
tys.	tysiąc thousand	ust.	ustęp
mln	milion	PKD	Polska Klasyfikacja Działalności
g	gram	ww.	wyżej wymieniony
kg	kilogram kilogram	m.in.	między innymi
t	tona tonne	tj.	to jest
dt	decytona decitonne	r.	rok
l	litr litre	poz.	pozycja
ha	hektar hectare	str.	strona
m ²	metr kwadratowy square metre	cd. cont.	ciąg dalszy continued
m ³	metr sześcienny cubic metre	dok. cont.	dokończenie continued
km ²	kilometr kwadratowy square kilometre	np. e.g.	na przykład for example
kpl.	komplet	PM _{2,5}	pył zawieszony o średnicy cząstek poniżej 2,5 µm particulate matter 2.5 micrometers or less in diameter
szt.	sztuka	PM ₁₀	pył zawieszony o średnicy cząstek poniżej 10 µm particulate matter 10 micrometers or less in diameter
p.proc.	punkt procentowy	µm	mikrogram microgram
Nr No	numer number	NO ₂	dwutlenek azotu nitrogen dioxide

Synteza

Środowisko

Powierzchnia województwa dolnośląskiego wynosi 19947 km² (7. co do wielkości w kraju) i stanowi 6,4% powierzchni Polski. Województwo statystycznie podzielone jest na 5 podregionów, 26 powiatów, 4 miasta na prawach powiatu i 169 gmin.

Warunki meteorologiczne – średnia temperatura w stolicy województwa w 2021 r. wynosiła 9,8°C. W najwyższym położonym punkcie województwa – 1602 m n.p.m. (Śnieżka) wynosiła 0,9°C. Roczne sumy opadów wyniosły od 498 mm we Wrocławiu do 1234 mm na Śnieżce.

W 2020 r. w województwie dolnośląskim na potrzeby gospodarki narodowej i ludności zużyto 330,4 hm³ wody (o 11,3% mniej niż w 2019 r.) w tym 85,2 hm³ w przemyśle (więcej o 6,3%). Gospodarstwa domowe w 2020 r. zużyły 99,4 hm³ wody (więcej o 0,6% niż rok wcześniej). Na terenie województwa dolnośląskiego działało 295 **komunalnych i przemysłowych oczyszczalni ścieków**, ich dobowa przepustowość wynosiła 1199,9 hm³ ścieków.

Do atmosfery **z zakładów szczególnie uciążliwych** w 2020 r. trafiło 10326,5 tys. **zanieczyszczeń gazowych**. **Zanieczyszczeń pyłowych** wyemitowano 1,3 tys. Ilość zanieczyszczeń gazowych była o 0,8% większa niż w 2019 r., a ilość pyłowych wypuszczanych do atmosfery zmniejszyła się w relacji do 2019 r. (o 7,1%). Udział zanieczyszczeń gazowych i pyłowych zatrzymanych lub zneutralizowanych w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń wyniósł odpowiednio 96,1% i 99,9% w ogólnej ilości wyemitowanych zanieczyszczeń.

W 2020 r. w województwie dolnośląskim wytworzono 33315,1 tys. ton **odpadów przemysłowych**, mniej o 2,3% niż w 2019 r. **Selektywnie** zebrano 393,2 tys. ton **odpadów komunalnych** (więcej o 21,9% niż w 2019 r.). Odpady zebrane selektywnie stanowiły 33,9% odpadów zebranych ogółem (rok wcześniej 27,5%). W 2020 r. na **środki trwale służące gospodarce wodnej** poniesiono nakłady w wysokości 437,0 mln zł i było to mniej niż w poprzednim roku o 28,8 mln zł, natomiast na **środki trwale służące ochronie środowiska** – 822,7 mln zł i było to więcej o 16,1 mln zł niż rok wcześniej.

Spółczeństwo

W 2021 r. odnotowano ubytek rzeczywisty **ludności**. W skali roku liczebność populacji uległa zmniejszeniu o 0,4%, co oznacza, że na każde 10 tys. mieszkańców było mniej o 40 osób (w 2020 r. – mniej o 3 osoby na 10 tys. ludności). Zmniejszenie liczby ludności było spowodowane, podobnie jak w latach wcześniejszych, głównie ujemnym przyrostem naturalnym. Ubytek rzeczywisty ludności odnotowano w miastach oraz po raz pierwszy od 2005 r. również na wsi liczba ludności uległa zmniejszeniu.

W 2021 r. według wyników Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności aktywnych zawodowo osób było 2238 tys. (mniej o 1,6% niż rok wcześniej), pracujących było 1255 tys. (więcej o 0,2 p.proc.) a bezrobotnych 52 tys. (więcej o 26,8 p.proc.). Średnioroczny współczynnik aktywności zawodowej w 2021 r. wyniósł 58,4% (o 1,5 p.proc. więcej w relacji do 2020 r.), wskaźnik zatrudnienia – 56,1% (więcej o 1,0 p.proc. r/r), a stopa bezrobocia – 4,0% (o 0,8 p.proc. więcej niż rok wcześniej). Udział dolnośląskich aktywnych zawodowo w analogicznej grupie w Polsce wyniósł 7,6%, udział pracujących – 7,5 %, a bezrobotnych wyniósł 9,0%.

Liczba **zarejestrowanych bezrobotnych** w 2021 r. zmniejszyła r/r – na koniec roku w powiatowych urzędach pracy zarejestrowanych było 8,3 tys. bezrobotnych mniej niż rok wcześniej (o 47,1%). **Stopa bezrobocia** rejestrowanego w końcu grudnia 2021 r. kształtowała się na poziomie 4,8% i była niższa o 0,8 p.proc. niż rok wcześniej oraz o 0,6 p.proc. niższa niż średnio w kraju.

W 2021 r. **przeciętne miesięczne wynagrodzenie** nominalne brutto w sektorze przedsiębiorstw w ujęciu rocznym rosło szybciej niż w poprzednim roku (wzrost o 8,6% wobec wzrostu o 7,7% w 2020 r.).

W województwie dolnośląskim w skali roku zaobserwowano spadek **przeciętnej liczby emerytów i rencistów** pobierających świadczenia wypłacane przez ZUS oraz świadczeniobiorców KRUS. Jednocześnie w 2021 r. utrzymał się wzrost, zarówno przeciętnych nominalnych świadczeń emerytalno-rentowych w systemie ZUS, jak i przeciętnych świadczeń emerytalno-rentowych wypłaconych przez KRUS.

W 2020 r. **przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę** w gospodarstwie domowym był wyższy o 5,8% niż w kraju. Relatywna granica ubóstwa była na niższym poziomie niż w rok wcześniej, podobnie jak zasięg **ubóstwa skrajnego**.

W 2020 r. ze **świadczeń pomocy społecznej** korzystało 63,6 tys. osób i było to mniej (o 7,4%) niż rok

wcześniej. Ze świadczeń rodzinnych, w tym wychowawczych, korzystało 455,6 tys. dzieci, a Kartę Dużej Rodziny posiadało 59,4 tys. rodzin.

W ciągu 2020 r. w województwie dolnośląskim liczba mieszkań **w zasobach mieszkaniowych** wzrosła o 1,7%. Na 1 mieszkańca przeciętnie przypadało 30,9 m² powierzchni mieszkalnej. Odsetek ludności korzystającej z wodociągu, kanalizacji i gazu wyniósł odpowiednio: 95,0%, 77,1% i 62,6%.

W 2020 r. do użytkowania przekazano 21,8 tys. nowych mieszkań i było to mniej o 1,1% niż rok wcześniej. W ambulatoryjnej opiece zdrowotnej w 2020 r. odnotowano 22,1 mln porad lekarskich, czyli o 3,3 tys. mniej niż przed rokiem. Na terenie województwa dolnośląskiego funkcjonowało 86 stacjonarnych ogólnodostępnych szpitali (o 2 więcej niż w 2019 r.).

W **ambulatoryjnej opiece zdrowotnej** w 2020 r. odnotowano 22,1 mln porad lekarskich, o 3,3 tys. mniej niż przed rokiem. Na terenie województwa dolnośląskiego funkcjonowało 86 stacjonarnych ogólnodostępnych szpitali (o 2 więcej niż w 2019 r.).

W przeliczeniu na 10 tys. ludności przypadało 46 łóżek w szpitalach, (w kraju 44). Na 1 łóżko w szpitalach ogólnych przypadało 217 osób (o 11 osób mniej niż średnio w kraju). Na koniec 2020 r. prawo wykonywania zawodu medycznego i sprawowania opieki nad pacjentami w województwie dolnośląskim posiadało 12,6 tys. lekarzy (o 0,8% więcej niż w 2019 r.), 3,8 tys. lekarzy dentyistów (wzrost o 1,4%), 24,4 tys. pielęgniarek, 2,8 tys. położnych (wzrost odpowiednio 0,7% i o 1,3% w relacji do 2019 r.).

W 2021 r. w zakresie **bezpieczeństwa publicznego** odnotowano więcej przestępstw stwierdzonych przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych niż przed rokiem (o 9,4%) oraz nieznacznie niższą wartość wskaźnika wykrywalności sprawców przestępstw (o 0,2 p.proc.). Na terenie województwa wzrosła w skali roku liczba wypadków drogowych (o 9,6%). W wypadkach drogowych, w porównaniu do 2020 r., więcej osób zostało rannych oraz mniej poniosło śmierć (odpowiednio o 12,5% i 8,5%).

Społeczeństwo informacyjne. W 2021 r. 92,6% ludności województwa dolnośląskiego korzystało z Internetu, z czego 88,9% przynajmniej - raz w tygodniu.

Aktywność społeczna – w końcu 2021 r. w województwie dolnośląskim do rejestru REGON wpisanych było 12,8 tys. fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych, tj. o 2,6% więcej niż rok wcześniej. W 2020 r. aktywnie działało 7,0 tys. organizacji non-profit, tj. stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych, fundacji, społecznych podmiotów wyznaniowych oraz organizacji samorządu gospodarczego i zawodowego (spadek o 13,6% w stosunku do 2018 r.).

Gospodarka

Według wstępnych szacunków, w 2020 r. udział woj. dolnośląskiego w tworzeniu **produktu krajowego brutto** w Polsce (w cenach bieżących) stanowił 8,4% (w 2019 r. – 8,3%). Wartość PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2020 r. kształtowała się na poziomie 67148 zł. W porównaniu z 2019 r. poziom PKB w województwie był wyższy o 2,6%.

W końcu 2021 r. na terenie województwa dolnośląskiego do rejestru **REGON** wpisanych było 411,0 tys. podmiotów gospodarczych (o 3,8% więcej niż rok wcześniej). W 2021 r. zarejestrowano 30,6 tys. nowych podmiotów, a wyrejestrowano – 15,4 tys. podmiotów (odpowiednio więcej o 12,5% i o 11,2% w relacji do 2020 r.). Nakłady na **działalność badawczą i rozwojową** w województwie dolnośląskim w 2020 r. wyniosły 2522,0 mln zł i były o 6,5% wyższe niż w rok wcześniej, w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 870,1 zł (wzrost o 6,6% r/r).

W 2021 r. wykorzystanie **technologii informacyjno-komunikacyjnych** w dolnośląskich przedsiębiorstwach było na wysokim poziomie. Dostęp do szerokopasmowego Internetu posiadało 99,0% przedsiębiorstw (98,7% w 2020 r.).

Sytuacja finansowa badanych przedsiębiorstw niefinansowych w 2021 r. była lepsza niż przed rokiem. Odnotowano poprawę podstawowych wskaźników ekonomiczno-finansowych.

W skali roku zmniejszył się o 3,1 p.proc. wskaźnik poziomu kosztów z całości kształtu działalności. Wskaźnik rentowności sprzedaży produktów, towarów i materiałów wzrósł o 1,0 p.proc. oraz wskaźniki rentowności obrotu brutto i netto zwiększyły się odpowiednio o 3,1 p.proc. i o 3,0 p.proc. Zmniejszył się natomiast wskaźnik płynności finansowej I stopnia o 3,3 p.proc. W 2021 r. odnotowano wzrost w skali roku (o 0,2%) nakładów inwestycyjnych (w cenach bieżących), zrealizowanych przez przedsiębiorstwa mające siedzibę na terenie woj. dolnośląskiego.

W 2019 r. województwo dolnośląskie wytworzyło 4,3% **krajowej globalnej produkcji rolniczej**, 4,0% - **krajowej produkcji towarowej** i 4,1% - krajowej produkcji końcowej. Globalna produkcja rolnicza, w odniesieniu do roku poprzedniego, zwiększyła się (w cenach stałych) o 1,7%. O wzroście produkcji globalnej w 2019 r. zdecydowała większa w skali roku globalna produkcja roślinna (wzrost o 2,9%).

W 2019 r., podobnie jak w przypadku globalnej produkcji rolniczej, odnotowano wzrost w skali roku (w cenach stałych), zarówno towarowej produkcji rolniczej (o 4,9%), jak i końcowej produkcji rolniczej (o 6,2%).

Na podstawie badania **pogłowia zwierząt gospodarskich** przeprowadzonego na początku czerwca 2021 r. odnotowano zmniejszenie w skali roku pogłowia bydła o 2,9%, mniejsza była liczebność owiec (o 3,8%) oraz drobiu (o 4,6%). Zwiększeniu uległo pogłowie trzody chlewnej (o 2,5%).

Na **rynku rolnym** w 2021 r. odnotowano mniejszy w relacji do 2020 r., skup zbóż podstawowych (bez ziarna siewnego) (o 16,3%), natomiast średnia cena zbóż podstawowych w skali roku wzrosła o 34,3%. Przeciętna cena skupu bydła w porównaniu z rokiem poprzednim wzrosła o 26,0%, a trzody chlewnej o 0,3%. W 2021 r. skupiono więcej niż w 2020 r. ziemniaków oraz buraków cukrowych. Na przestrzeni roku wzrosły średnie ceny w skupie produktów nabiałowych i jaj.

W 2021 r. województwo dolnośląskie wytworzyło 10,1% krajowej **produkcji sprzedanej przemysłu**.

Wartość produkcji sprzedanej przemysłu wzrosła o 17,0% (w cenach stałych) w porównaniu z rokiem poprzednim. Odnotowane w skali roku tempo wzrostu było szybsze niż notowane w 2020 r. Uzyskany w 2021 r. wzrost produkcji był głównie wynikiem zwiększenia się produkcji sprzedanej w przetwórstwie przemysłowym (o 20,8%), które stanowiło prawie 82% wartości sprzedaży ogółem (w cenach bieżących). Zwiększeniu produkcji sprzedanej przemysłu w relacji do 2020 r. towarzyszył spadek przeciętnego zatrudnienia w przemyśle i jednocześnie wzrost wydajności pracy (w cenach stałych).

W **produkcji sprzedanej budownictwa** w 2021 r. odnotowano wzrost o 5,4% r/r. Zwiększeniu produkcji sprzedanej budownictwa towarzyszył spadek przeciętnego zatrudnienia o 0,9%.

W **produkcji budowlano-montażowej** zaobserwowano wzrost w porównaniu do poprzedniego roku (o 6,7%). W 2021 r. wzrost produkcji budowlano-montażowej miał miejsce w podmiotach, których rodzaj działalności związany był z robotami budowlanymi specjalistycznymi oraz budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej, w skali roku, wzrost produkcji wyniósł odpowiednio 27,4% i 1,1%. W 2021 r. w **handlu** odnotowano wzrost w relacji do poprzedniego roku w sprzedaży detalicznej i w sprzedaży hurtowej. Sprzedaż detaliczna w 2021 r. była o 11,6% wyższa niż w roku poprzednim (wobec spadku o 5,5% w 2020 r.), a sprzedaż hurtowa wyższa o 28,0% (wobec wzrostu o 16,8% przed rokiem).

Na 1000 mieszkańców województwa dolnośląskiego w końcu 2020 r. zarejestrowanych było 679,0 **samochodów osobowych**, 98,2 ciężarowych i 35,4 motocykli (w 2019 r. te wskaźniki kształtowały się odpowiednio: 655,0 osobowych, 94,6 ciężarowych, 33,3 motocykli). Kierowcy mogli jeździć po 25,3 tys. km **dróg publicznych** województwa dolnośląskiego (więcej o 773,7 km niż rok wcześniej).

W 2020 r. dolnośląskie **elektrownie** dysponowały siłą do wytworzenia 2762,8 MW (2478,3 MW w 2019 r.), największą siłą do produkcji energii dysponowały elektrownie zawodowe – 2097,4 MW.

Odbiorców energii elektrycznej w województwie było 1300,7 tys. (więcej o 26,0 tys. niż rok wcześniej) i zużyli oni 2501,2 GWh (więcej o 5,4% niż w 2019 r.). Przeciętnie zużycie energii elektrycznej na 1 odbiorcę w województwie wyniosło 1922,9 kWh (1862 kWh w 2019 r.).

Finanse jednostek samorządu terytorialnego

Dochody ogółem **jednostek samorządu terytorialnego** w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa dolnośląskiego 2020 r. osiągnęły wartość 7219,80 zł i były wyższe o 8,7% r/r. **Dotacje** ogółem w 2020 r. wyniosły 382,6 mln zł (wzrost o 32,7% r/r), z czego dotacje na wydatki inwestycyjne – 164,1 mln zł (wzrost o 77,6% r/r) i stanowiły 42,9% dotacji ogółem. **Wydatki** ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa dolnośląskiego w 2020 r. osiągnęły wartość 7577,58 zł i były wyższe o 5,6% r/r. Wydatki inwestycyjne ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca liczyły 1031,20 zł i były wyższe o 6,2% r/r. **Zadłużenie** jednostek samorządu terytorialnego łącznie na wszystkich szczeblach w województwie ogółem wyniosło w 2020 r. 8667,6 mln zł (wzrost o 6,5% r/r), co w przeliczeniu na 1 mieszkańca dało 2990,37 zł.

Wartość całkowita projektów oraz wartość dofinansowania ze środków UE projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014-2020 na terenie województwa dolnośląskiego do końca 2020 r. wyniosła 37293,6 mln zł (6,7% wartości projektów w Polsce). Wartość projektów dofinansowanych ze środków UE w przeliczeniu na 1 mieszkańca liczyła 12931,2 zł.

Executive summary

Environment

The **area** of Dolnośląskie Voivodship is 19,947 km² (7th largest in the country) and covers 6.4% of area of Poland. The voivodship is statistically divided into 5 subregions, 26 powiats, 4 cities with powiat status and 169 gminas.

Meteorological conditions - the average temperature in the capital of the voivodship in 2021 was 9.8°C. At the highest point of the voivodship – 1,602 AMSL (Śnieżka mountain) it amounted to 0.9°C. The total yearly rainfall ranged from 498 mm in Wrocław to 1,052 mm on Śnieżka mountain.

In 2020, in Dolnośląskie Voivodship, 330.4 hm³ of water was used for the needs of the national economy and population (by 11.3% less than in 2019), of which 85.2 hm³ in industry (more by 6.3%). Households consumed 99.4 hm³ of water in 2020 (more by 0.6% than in 2019). There were 5 **municipal and industrial sewage treatment plants** operating in Dolnośląskie Voivodship, and their daily capacity was 1199.9 hm³ of sewage.

In 2020, 10326.5 thousand TPY of **gaseous pollutants** were released into the atmosphere from **particularly onerous plants**. 1.3 thousand TPY of **particulate pollutants** were emitted. There were more gaseous pollutants by 0.8% than in 2019, and the amount of particulate pollutants released into the atmosphere decreased in relation to 2019 (by 7.1%). The share of gaseous and particulate pollutants retained or neutralized in pollution reduction devices was 96.1% and 99.9% respectively in the total amount of released pollutants.

In 2020, 33315.1 thousand tonnes of **industrial waste** were generated in dolnośląskie voivodship, less by 2.3% than in 2019. 393.2 thousand tonnes of **municipal waste** (more by 21.9% than in 2019) were collected **selectively**. Waste collected selectively accounted for 33.9% of total waste (27.5% in the previous year).

In 2020, the expenditure of PLN 437.0 million was incurred on **fixed assets for water management policy** and this was less than in the previous year by PLN 28.8 million, while PLN 822.7 million was spent on **fixed assets for environmental protection** and it was more by PLN 16.1 million than the year before.

Society

In 2021 there was a real decline of **population**. Over the year, the population decreased by 0.4%, which means that for every 10 thousand people the number decreased by 40 people (in 2020, fewer by 3 people per 10 thousand of population). The decrease in the number of population was caused, similarly as in previous years, mainly by a negative birth rate. The real decline of population was recorded in cities, and for the first time since 2005, the number of population also increased in the countryside.

In 2021, according to the results of the Labour Force Survey there were 2,238 thousand of employed persons (fewer by 1.6% than in the previous year), there were 1,255 thousand of employed persons (more by 0.2 percentage points) and the unemployed persons 52 thousand (more by 26.8 percentage points). The average annual labour force participation ratio in 2021 was 58.4% (by 1.5 percentage points more in relation to 2020), employment rate – 56.1% (more by 1.0 percentage points year-on-year) and the unemployment rate was 4.0% (more by 0.8 percentage points in relation to previous year). The share of Dolnośląskie Voivodship's economically active people in the same group in Poland was 7.6%, the share of employed was 7.5% and this of unemployed persons was 9.0%.

The number of **registered unemployed persons** in 2021 decreased year-on-year – at the end of 2020 there were 8.3 thousand fewer registered unemployed persons in employment offices than in the previous year (by 47.1%). The registered **unemployment rate** at the end of December 2021 was at the level of 4.8% and was lower by 0.8 percentage points than in the previous year and by 0.6 percentage points lower than the average in the country.

In 2021, the **average gross monthly salaries and wages** in the enterprise sector in annual terms increased faster than the ones recorded in the previous year (an increase of 8.6% per year against an increase of 7.7% in 2020).

In Dolnośląskie Voivodship, a decrease per year in the **average number of retirees and pensioners** receiving benefits paid by the Social Insurance Institution as well as KRUS beneficiaries was observed. At the same time, in 2021 the increasing tendency remained both in average nominal pension benefits in the system of Social Insurance Institution as well as average pension benefits paid by KRUS.

In 2020, the **average monthly disposable income per person** in the household was 5.8% higher than in the country. The poverty threshold was lower than in the previous year, similarly to the extent of **extreme poverty**.

In 2020, 63.6 thousand people benefited from **social assistance benefits** and this number was smaller (by 7.4%) than a year earlier. 455.6 thousand children received family benefits, including parental benefits, and the Large Family Card was owned by 59.4 thousand families

During 2020, in Dolnośląskie Voivodship, the number of dwellings in housing stocks increased by 1.7%. On average, 1 person had 30.9 m² of living space. Water supply, sewerage and gas were owned by 95.0%, 77.1% and 62.6% of the population, respectively.

In 2020, 21.8 thous. new dwellings were completed and this was by 1.1% less than the year before.

In 2020, in **outpatient medical care** there were 22.1 million medical consultations, fewer by 3.3 thousand than a year ago. There were 86 stationary publicly available general hospitals in Dolnośląskie Voivodship (by 2 more than in 2019).

Per 10 thousand people there were 46 beds, (44 in the country) There were 217 people per one bed in general hospitals (11 fewer than the average in the country). At the end of 2020, the right to exercise a medical profession and deliver care to patients in Dolnośląskie Voivodship was owned by 12.6 thousand doctors (by 0.8% more than in 2019), 3.8 thousand dental practitioners (an increase of 1.4%), 24.4 thousand nurses, 2.8 thousand midwives (an increase of 0.7% and 1.3% respectively compared to 2019).

In 2021, in the field of **public safety**, there were more ascertained crimes noted by the police in completed preparatory proceedings than a year before (by 9.4%) and a lower value of detection rate of offenders (by 0.2 percentage points). In the voivodship, the number of road accidents per year increased (by 9.6%). More people were injured and fewer people died in road accidents compared to 2020 (12.5% and 8.5% respectively).

Information society. In 2021, 92.6% of the population used the Internet, of which 88.9% at least once a week.

Social activity - at the end of 2021, in dolnośląskie voivodeship, 12.8 thousand foundations, associations and social organisations were listed in the Regon register, i.e., by 2.6% more than the year before. In 2020, there were 7,0 thousand active non-profit organizations, i.e., associations and similar social organisations, foundations, religious denominations and organisations of economic and professional self-government (a decrease by 13.6% compared to 2018).

Economy

According to preliminary estimates, in 2020 the share of Dolnośląskie Voivodship in generating the **gross domestic product** in Poland (in current prices) accounted for 8.4% (8.3% in 2019). The value of GDP per capita in 2020 was at the level of PLN 67,128. Compared to 2019 the level of gross domestic product in the voivodship was higher by 2.6%.

At the end of 2021, there were 411.0 thousand economic operators listed in the **REGON register** in Dolnośląskie Voivodship (by 3.8% more than a year earlier). In 2021, there were 30.6 thousand new operators registered, and 15.4 thousand operators were deregistered (more by 12.5% and 11.2%, respectively, compared to 2020).

Expenditure on **research and development activities** in Dolnośląskie Voivodship in 2020 amounted to PLN 2522.0 million and was 6.5% higher than the year before, per capita amounted to PLN 870.1 (an increase of 6.6% year-on-year).

In 2021, the use of **information and communication technologies** in Dolnośląskie Voivodship enterprises was on a high level. 99.0% of enterprises (98.7% in 2020) had access to broadband internet. In 2021, the financial situation of the surveyed **non-financial enterprises** was better than in the previous year. There was an improvement in the basic economic and financial indicators.

On an annual basis, the indicator of cost level from total activity increased by 3.1 percentage points. Profitability rate of sales of products, goods and materials increased by 1.0 percentage points, while gross and net turnover profitability indicators increased by 3.1 percentage points and by 3.0 percentage points, respectively. The financial liquidity index of I degree decreased by 3.3 percentage points. In 2021, an increase was recorded per year (by 0.2%) of **investment outlays** (in current prices), made by enterprises based in Dolnośląskie Voivodship.

In 2019, Dolnośląskie Voivodship generated 4.3% of the **country's gross agricultural output**, 4.0% – of **domestic commodity production** and 4.1% – of **domestic final production**. Global agricultural production, in relation to the previous year, increased (in fixed prices) by 1.7%. The increase in global production in 2019 was determined by higher, per year, global crop production (increase by 2.9%).

In 2019, as in the case of global agricultural production, there was an increase, per year (in fixed prices) of both agricultural commodity production (by 4.9%) and final agricultural production (by 6.2%).

On the basis of the **livestock** survey carried out at the beginning of June 2021, a decrease in the number of cattle was recorded by 2.9%, the number of sheep population decreased by 3.8% as well as of poultry by 4.6%. The number of pigs population increased (by 2.5%).

In the **agricultural market** in 2021, there was a lower annual purchase of basic cereals (without sowing seeds) (by 16.3%) in relation to 2020. The annual average price of basic cereals increased by 34.3%. The average purchase price of cattle on an annual basis increased by 26.0%, and the average purchase price of pigs rose by 0.3%. In 2021, more potatoes and sugar beets were purchased. Average purchase prices for milk and egg products increased during the year.

In 2021, Dolnośląskie Voivodship generated 10.1% of the domestic **sold industrial output**.

The value of sold industrial output increased by 17.0% (in fixed prices) compared to the previous year. The annual growth rate was faster than in 2020. The increase in production in 2021 was mainly due to the increase in sold production in manufacturing (by 20.8%), which accounted for over 82% of the total sales value (in current prices). The increase in the sold industrial output, per year, was accompanied by a decrease in average employment in industry and, at the same time, an increase in labour productivity (in fixed prices). In 2021, an increase in **sold production of construction** was recorded, per year by 5.4%. The increase in the sold production of construction was accompanied by a decrease in average employment by 0.9%.

In **construction and assembly production** an increase was observed compared to the previous year (by 6.7%). In 2021, an increase in construction and assembly production took place in entities whose activity was related to specialist construction works and the construction of engineering structures, and it amounted to, year to year, 24.7% and 1.1%, respectively.

In 2021, in **trade**, there was an increase in retail sales and in wholesale in relation to the previous year. Retail sales in 2021 were by 11.6% higher than in the previous year (against a decrease by 5.5% in 2020), and wholesale was higher by 28.0% (against the increase by 16.8% last year).

At the end of 2020, 679.0 **cars**, 98.2 lorries and 35.4 motorcycles were registered per 1,000 inhabitants (in 2019, the indicators were 655.0 cars, 94.6 lorries, 33.3 motorcycles, respectively). Drivers were able to drive along 25.3 thousand km of **public roads** of Dolnośląskie Voivodship (more by 773.7 km than the year before).

In 2020, Lower Silesian **power plants** had the capacity to produce 2762.8 MW (2478.3 MW in 2019), the largest force for energy production was available to professional power plants – 2097.4 MW. There were 1,300.7 thousand electricity users in the voivodship (more by 26.0 thousand than a year earlier) and they consumed 2,501.2 GWh (more by 5.4% than in 2019). On average, electricity consumption per user in the voivodship was 1922.9 kWh (1862 kWh in 2019).

Finances of local government units

The total **income** of territorial **local government units** per capita in Dolnośląskie Voivodship amounted to PLN 7,219.80 in 2020 and were higher by 8.7%, year-on-year. The total subsidies in 2020 amounted to PLN 382.6 million (an increase by 32.7%, year-on-year), of which subsidies for investment expenditure amounted to PLN 164.1 million (increase by 77.6% year-on-year) and represented 42.9% of total subsidies. Total **expenditure** per capita of Dolnośląskie Voivodship amounted to PLN 7577.58 in 2020 and was higher by 5.6% year-on-year. Total investment expenditure per capita amounted to PLN 1031.2 and was higher by 6.2 % year-on-year. The **debt** of territorial local government units at all levels in the voivodship overall amounted to PLN 8667.6 million in 2020 (an increase by 6.5% year-on-year), which was PLN 2990.37 per capita.

The total value of projects and the value of EU funding for projects carried out under the Partnership Agreement 2014-2020 in Dolnośląskie Voivodship by the end of 2020 amounted to PLN 37293.6 million (6.7% of the value of projects in Poland). The value of EU co-financed projects per capita was PLN 12931.20.

Rozdział 1. Województwo na tle kraju

Chapter 1. Voivodship against the background of the country

Tablica 1. Tablica przeglądowna

Table 1. Review table

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Dolnoślą- skie
Udział gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji i zagospodarowania w powierzchni ogółem w 2020 r. (%) Share of devastated and degraded land requiring reclamation and management in total area in 2020 (%)	0,2	0,3
Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku w 2020 r. (w hm ³) Consumption of water for needs of the national economy and population during the year in 2020 (in hm ³)	8367,4	330,4
Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzane do wód lub do ziemi w 2020 r. (w hm ³) Industrial and municipal wastewater discharged into waters or into the ground in 2020 (w hm ³)	7347,0	200,3
Ścieki komunalne oczyszczone w ciągu roku ogółem w 2020 r. (w dam ³) Municipal treated wastewater during the year in 2020 (in dam ³)	1333859	117658
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w 2020 r. (tony/rok): Emissions of air pollutants from plants especially noxious to air purity in 2020 (tonnes/year):		
gazowych gases	186155755	10326497
pyłowych particulates	22588	1297
Obszary prawnie chronione ogółem w powierzchni ogółem w 2020 r. (w %) Total of legal protected area in total area in 2020 (in %)	32,3	18,6
Lesistość w 2020 r. (w %) Forest cover in 2020 (in %)	29,6	29,9
Ludność na 1 km ² powierzchni ogólnej w 2021 r. (stan w dniu 31 grudnia) Population per 1 km ² of total area in 2021 (as of 31 December)	122	144
Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2021 r. Natural increase per 1000 population in 2021	-4,9	-5,5
Saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności w 2021 r. Net migration for permanent residence per 1000 population in 2021	0,1	1,2
Przeciętne trwanie życia w 2020 r. (w latach) Life expectancy in 2020 (in years)		
mężczyźni males	72,6	72,1
kobiety females	80,7	80,6
Dzieci ^a w wieku 3–6 lat w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat w roku szkolnym 2020/2021 Children aged 3–6 in pre-primary education establishments per 1000 children aged 3–6 in 2020/2021 school year	901	915
Wskaźnik zatrudnienia według BAEL w 2021 r. (w %) (przeciętne w roku) Employment rate by LFS w 2021 (in %) (annual averages)	55,8	56,1
Współczynnik aktywności zawodowej według BAEL w 2021 r. (w %) (przeciętne w roku) Activity rate by LFS in 2021 (in %) (annual averages)	57,8	58,4

a W przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych, zespołach wychowania przedszkolnego i punktach przedszkolnych; łącznie z dziećmi przebywającymi przez cały rok szkolny w placówkach wykonujących działalność leczniczą.

a In nursery schools, pre-primary sections of primary schools, pre-primary education groups and pre-primary points; including children in units performing health care activities throughout the school year.

Tablica 1. Tablica przeglądowa (cd.)
Table 1. Review table (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Dolnoślą- skie
Stopa bezrobocia według BAEL w 2021 r. (w %) (przeciętne w roku) Unemployment rate by LFS in 2021 (in %) (annual averages)	3,4	4,0
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy w 2021 r. (Stan w dniu 31 grudnia) Registered unemployed persons per 1 job offer in 2021 (As of 31 December)	15	9
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie ^a brutto w sektorze przedsiębiorstw w 2021 r. (w zł) Average monthly gross wages and salaries ^a in enterprise sector in 2021 (in PLN)	5889,84	6238,01
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w 2021 r. (w zł) Average monthly retirement and other pension paid from non-agricultural social security system in 2021 (in PLN)	2554,59	2593,47
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2020 r. (w zł) Average monthly per capita available income in households in 2020 (in PLN)	1919,21	2031,24
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych w 2020 r. (%) At-risk-of-poverty rate after social transfers in 2020 (%)	14,8	11,3
Współczynni Giniego w 2020 r. (%) Gini coefficient in 2020 (%)	27,2	26,0
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w 2020 r. (w %) Beneficiaries benefiting from social assistance in number of total population in 2020 (in %)	4,1	3,0
Udzielone świadczenia pomocy społecznej w 2020 r. (w tys. zł) Social assistance benefits granted in 2020 (in thousand PLN)	3509572	233260
Dzieci ^b przebywające w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 w 2020 r. (Stan w dniu 31 grudnia) Children ^b staying in nurseries and children's clubs per 1000 children up to the age of 3 in 2020 (As of 31 December)	128,2	199,9
Liczba ludności na 1 placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2020 r. (Stan w dniu 31 grudnia) Population per out-patient health care unit in 2020 (As of 31 December)	1498	1499
Pracownicy medyczni na 10 tys. ludności w 2020 r.: (Stan w dniu 31 grudnia) Medical personnel per 10 thousand population in 2020: (As of 31 December)		
lekarze doctors	24,1	24,1
pielęgniarki nurses	49,9	48,0
Łóżka w szpitalach na 10 tys. ludności w 2020 r. (Stan w dniu 31 grudnia) Beds in hospitals per 10 thousand population in 2020 (As of 31 December)	43,8	46,0
Produkt krajowy brutto ^c (ceny bieżące) na 1 mieszkańca w 2020 r. (w zł) Gross domestic product ^c (current prices) per capita in 2020 (in PLN)	60663	67148
Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności w 2021 r. (stan w dniu 31 grudnia) Entities of the national economy per 10 thousand population in 2021 (as of 31 December)	1270	1427
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. ludności w 2021 r. (stan w dniu 31 grudnia) Commercial companies with foreign capital participation per 10 thousand population in 2021 (as of 31 December)	22	24

a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. b Łącznie z oddziałami żłobkowymi i ze żłobkami przyzakładowymi. c Wstępny szacunek.

a Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons. b Including nursery wards and workplace nurseries. c Preliminary estimate.

Tablica 1. Tablica przeglądowna (dok.)
Table 1. Review table (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Dolnośląskie
Pracujący (personel wewnętrzny) w działalności badawczej i rozwojowej na 1000 osób aktywnych zawodowo in 2020 r. Internal R&D personnel per 1000 economically active persons in 2020	8,5	10,4
Udział przedsiębiorstw ^a rentownych w ogólnej liczbie badanych przedsiębiorstw niefinansowych w 2021 r. (w %) Share of profitable enterprises ^a in the total number of non-financial enterprises surveyed in 2021 (in %)	84,5	81,9
Wskaźnik poziomu kosztów w przedsiębiorstwach ^a niefinansowych w 2021 r. (w %) Cost level indicator in non-financial enterprises ^a in 2021 (in %)	93,3	93,4
Dynamika nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw ^a w 2021 r. (rok poprzedni=100; ceny bieżące) Indices of investment outlays of enterprises ^a in 2021 (previous year=100; current prices)	111,5	100,2
Obsada bydła ^b na 100 ha użytków rolnych w 2021 r. (w szt.) Cattle density ^b per 100 ha of agricultural land in 2021 (in heads)	42,8	11,0
Obsada trzody chlewnej ^b na 100 ha użytków rolnych w 2021 r. (w szt.) Pigs density ^b per 100 ha of agricultural land in 2021 (in heads)	73,8	17,7
Produkcja sprzedana przemysłu ^c (ceny bieżące) na 1 przeciętnie zatrudnionego w przemyśle w 2021 r. (w zł) Sold production of industry ^c (current prices) per 1 average employed person in industry in 2021 (in PLN)	684066	819446
Produkcja sprzedana budownictwa ^c (ceny bieżące) na 1 przeciętnie zatrudnionego w budownictwie w 2021 r. (w zł) Sold production of industry ^c (current prices) per 1 average employed person in construction in 2021 (in PLN)	715628	617489
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności w 2021 r. Dwellings completed per 1000 population in 2021	6,1	8,7
Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 100 km ² powierzchni ogólnej w 2020 r. Communal and district roads with hard surface per 100 km ² of total area in 2020	100,3	107,0
Długość linii kolejowych eksploatowanych na 100 km ² w 2020 r. Length of railway lines operated per 100 km ² in 2020	6,2	8,7
Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej w 2020 r. (w %) Share of renewable energy sources in production of electricity in 2020 (in %)	17,9	10,2

a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób. b Stan w dniu 1 czerwca. c Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

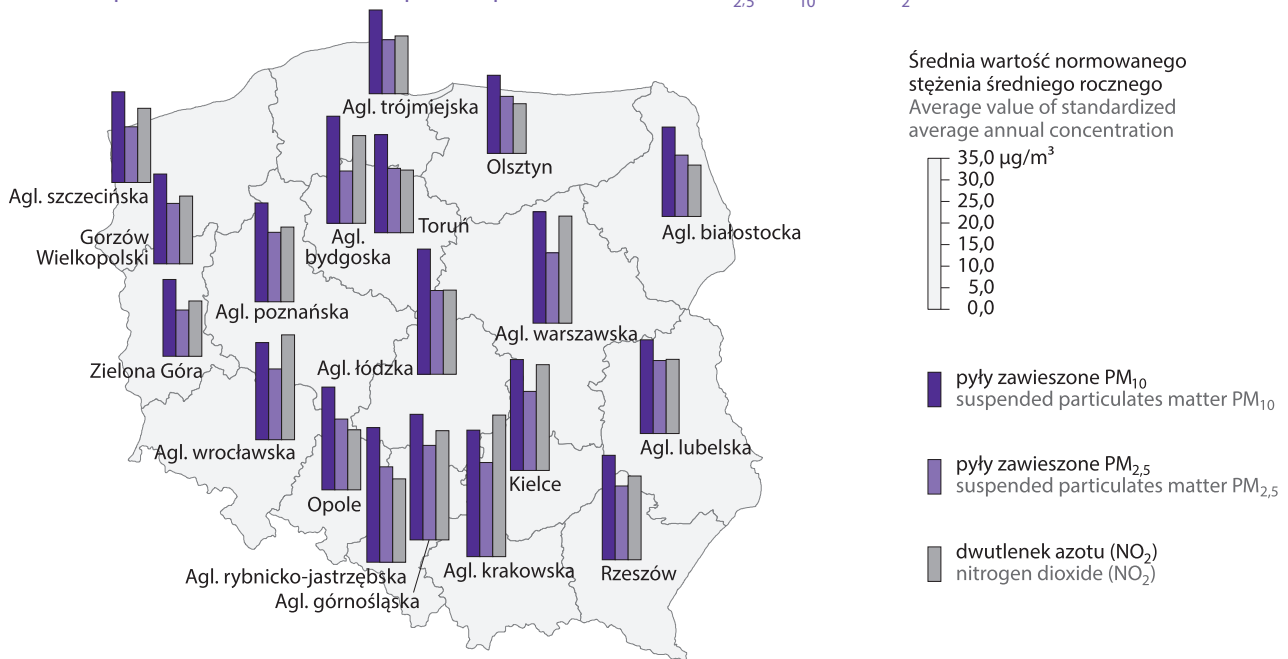
a Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 49 persons. b As of 1 June. c Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons.

Rozdział 2. Województwo na tle pozostałych województw

Chapter 2. Voivodship against the background of other voivodships

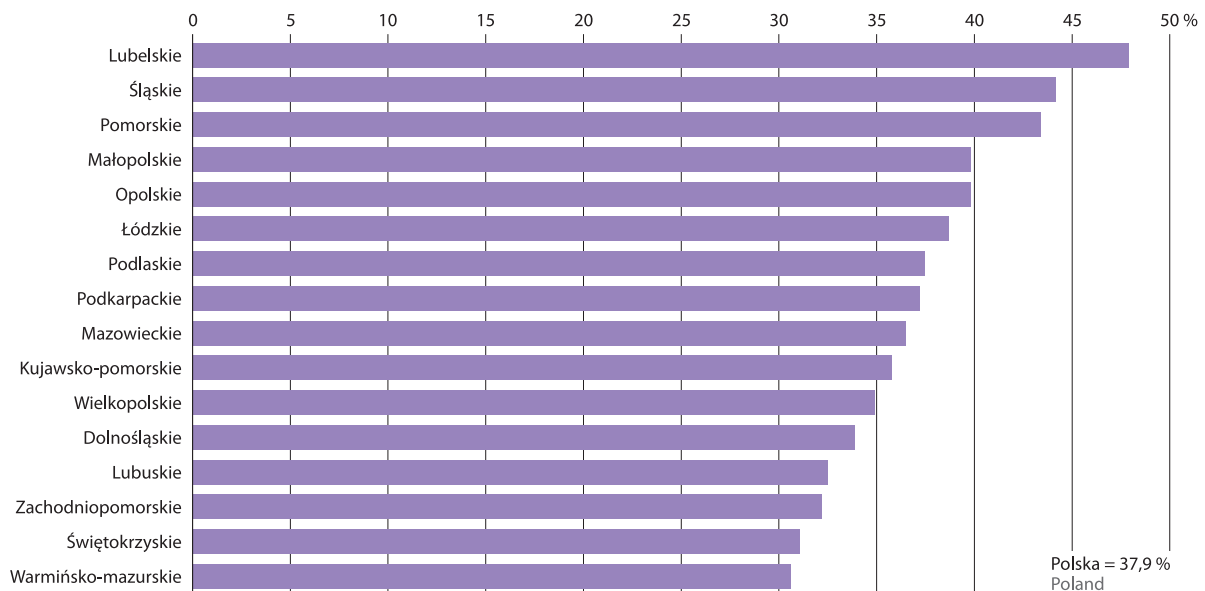
Mapa 1. Stężenie pyłów zawieszonych PM_{2,5}, PM₁₀ i NO₂ w 2020 r.

Map 1. Concentration of suspended particulates matter PM_{2,5}, PM₁₀ and NO₂ in 2020

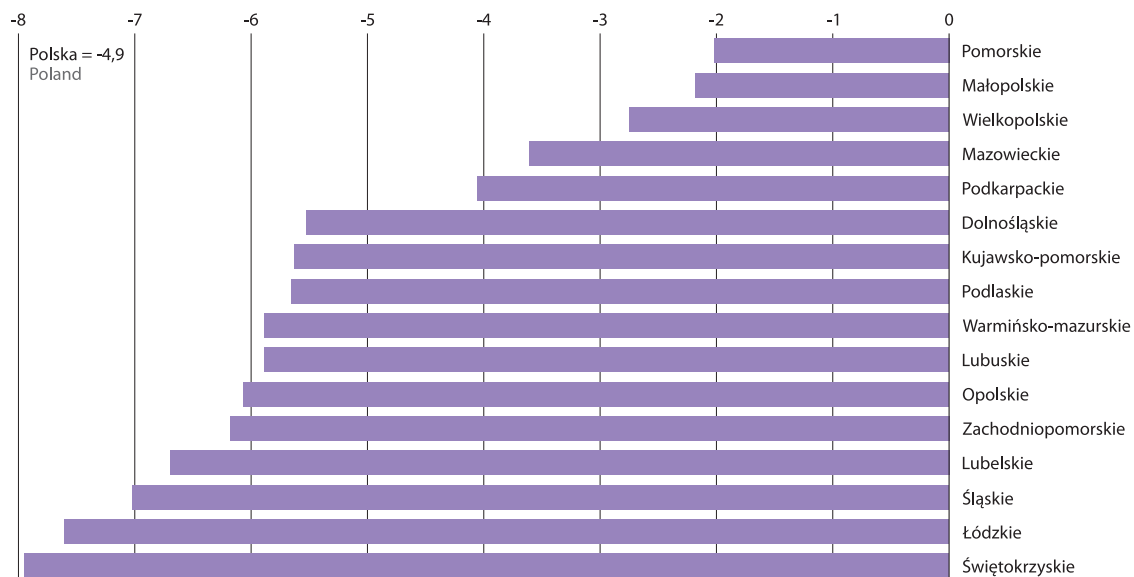

Wykres 1. Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w 2020 r.

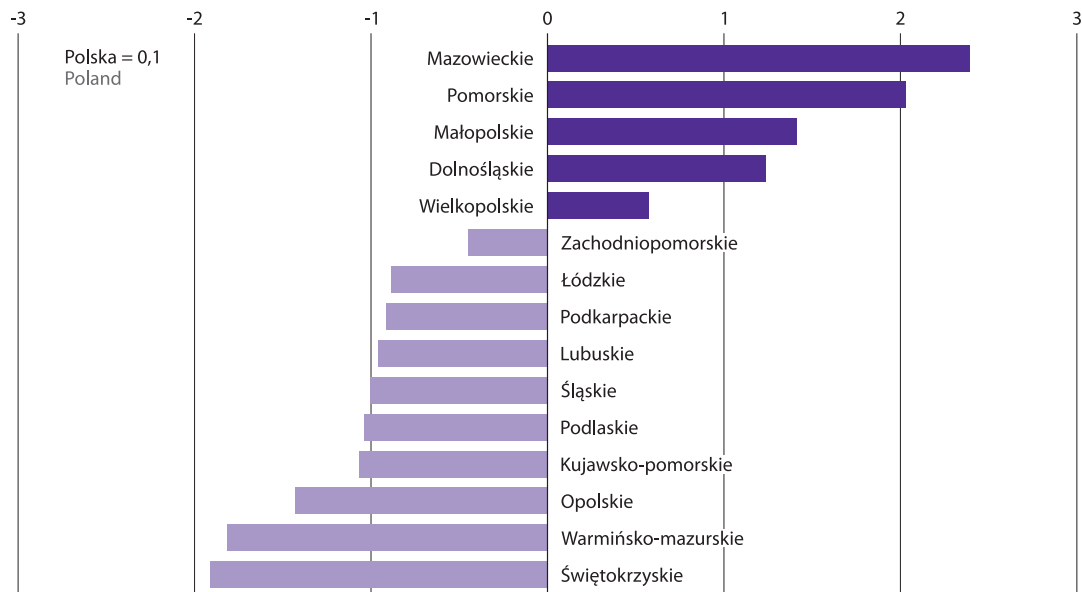
Chart 1. Municipal waste collected separately in relation to total municipal waste collected in 2020

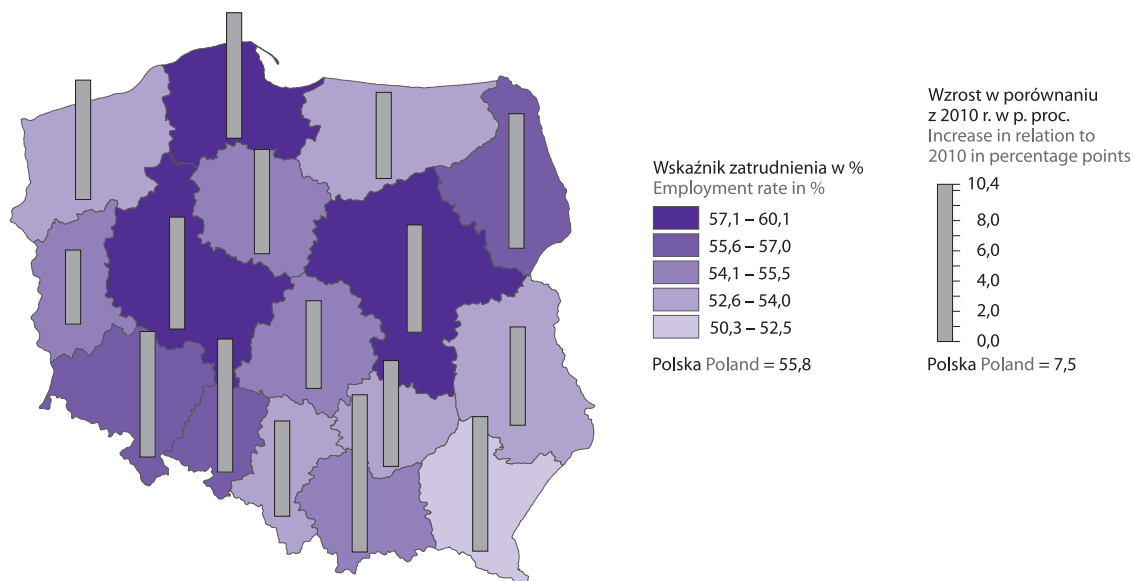
Wykres 2. Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2021 r.
 Chart 2. Natural increase per 1000 population in 2021

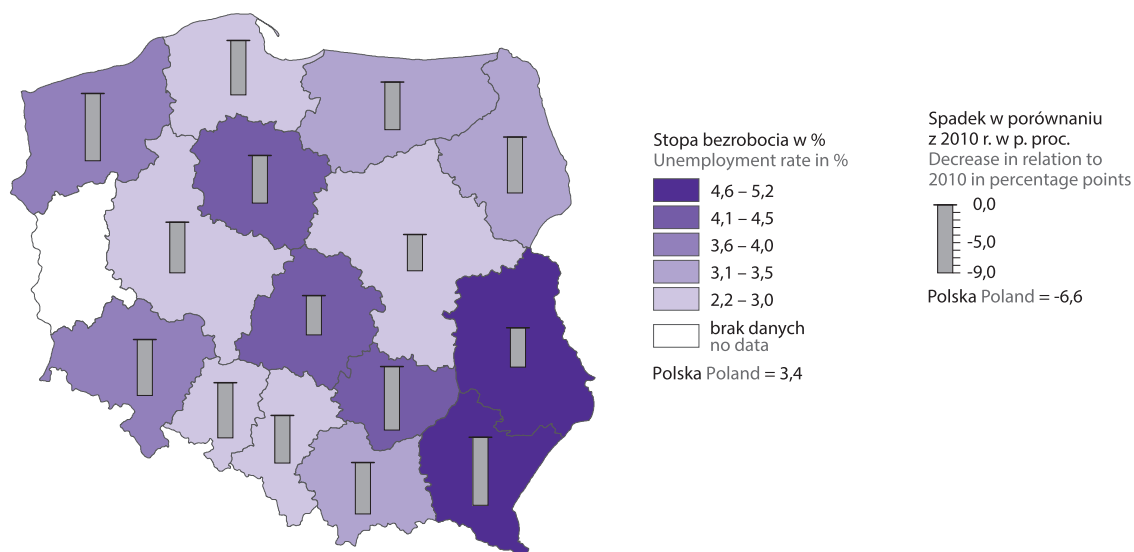
Wykres 3. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w 2021 r.
 Chart 3. Internal and international net migration for permanent residence per 1000 population in 2021

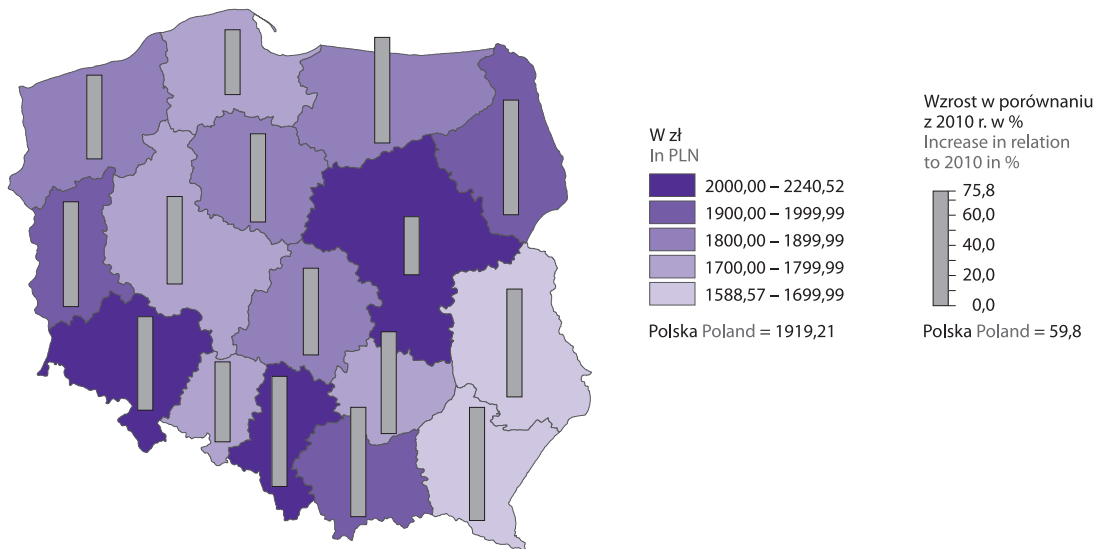
Mapa 2. Wskaźnik zatrudnienia według BAEL w 2021 r. (przeciętne w roku)
 Map 2. Employment rate by LFS in 2021 (annual average)

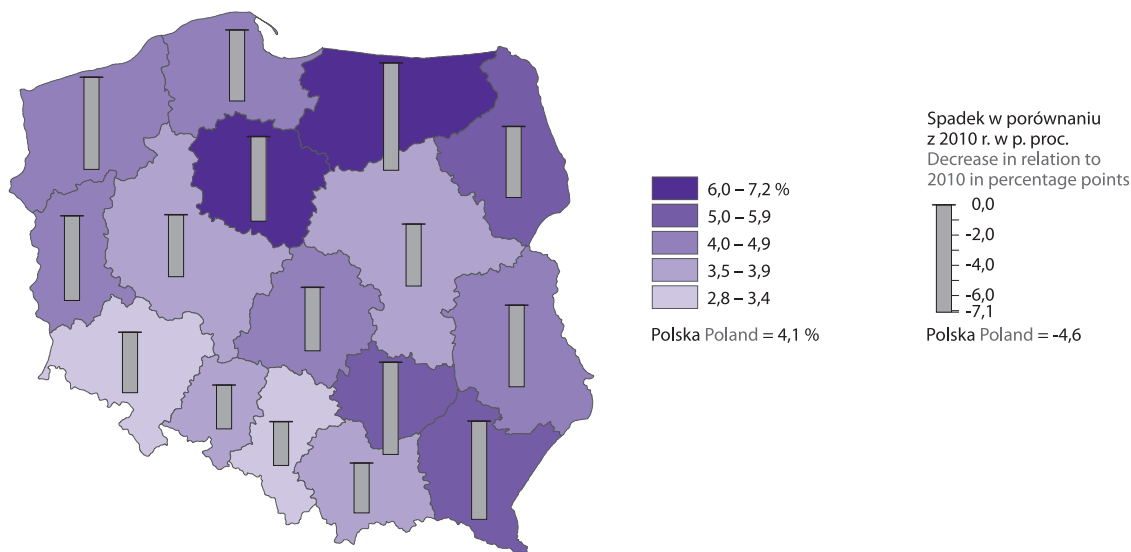
Mapa 3. Stopa bezrobocia według BAEL w 2021 r. (przeciętne w roku)
 Map 3. Unemployment rate by LFS in 2021 (annual average)

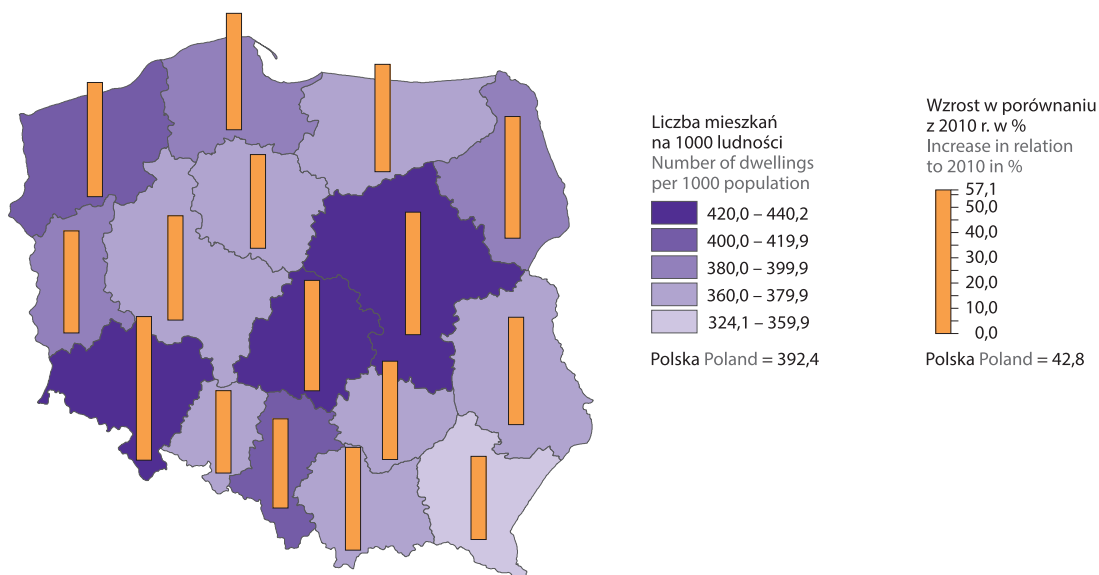
Mapa 4. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2020 r.
 Map 4. Unemployment rate by LFS in 2020 (annual average)

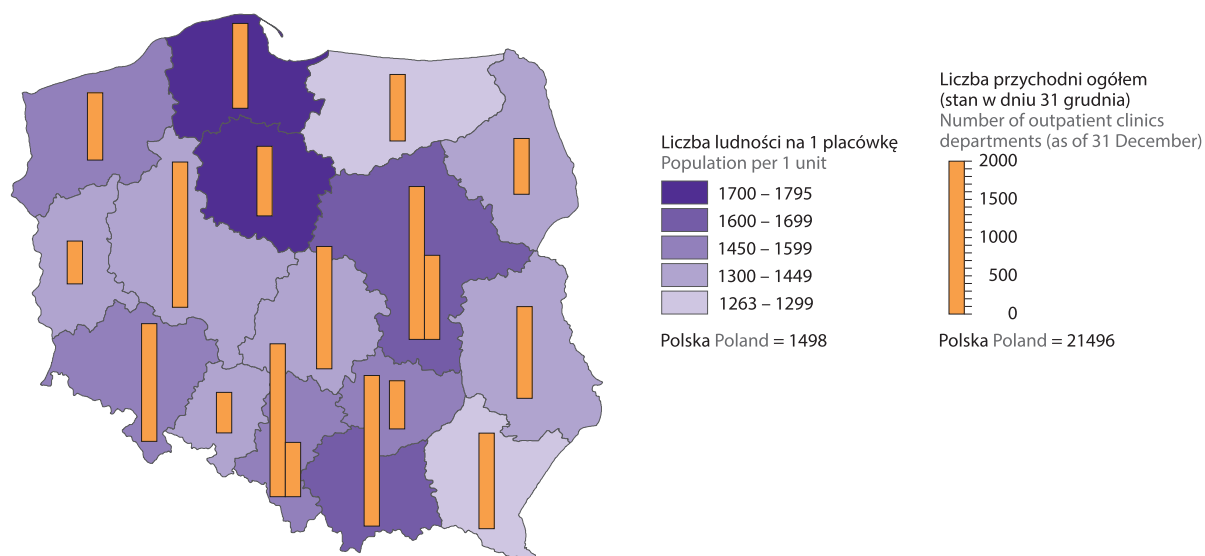
Mapa 5. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w 2020 r.
 Map 5. Social assistance beneficiaries in the total population in 2020

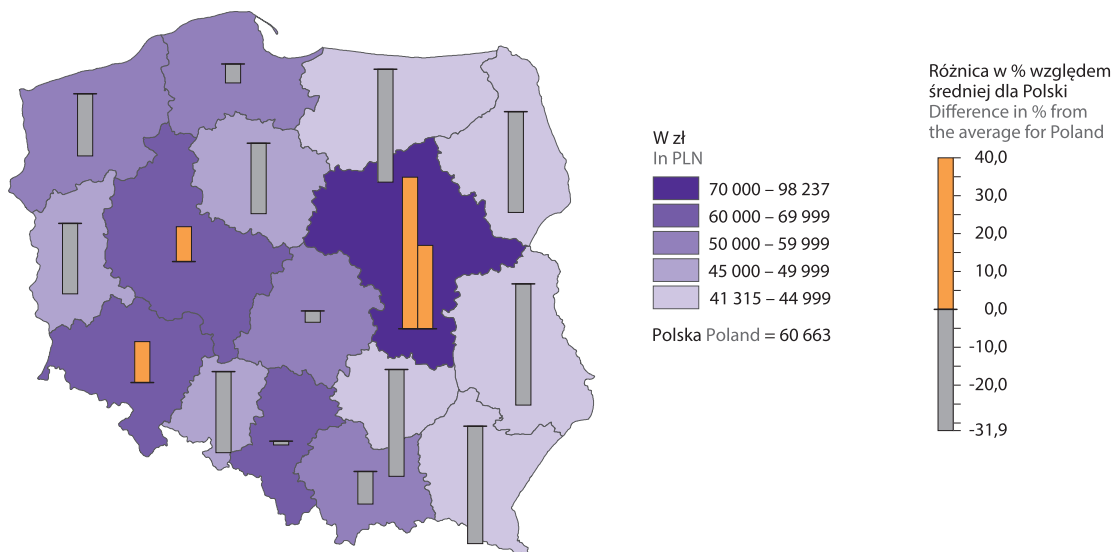
Mapa 6. Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności w 2020 r. (stan w dniu 31 grudnia)
 Map 6. Dwellings stocks per 1000 population in 2020 (as of 31 December)

Mapa 7. Placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2020 r.
 Map 7. Out-patient health care units in 2020

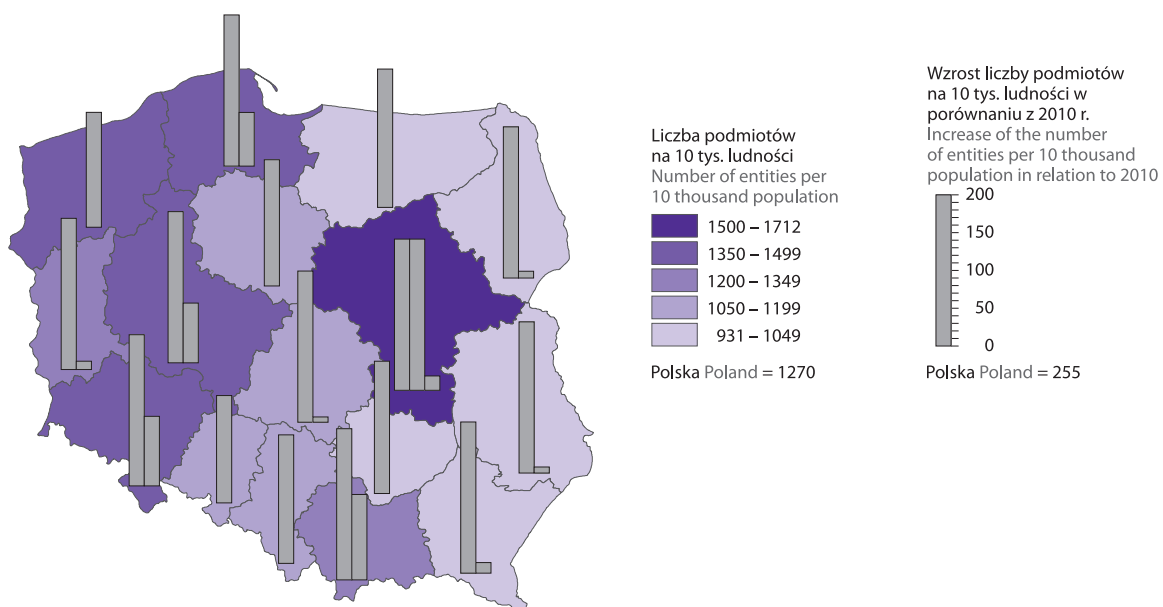

Mapa 8. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w 2020 r. (ceny bieżące)^a
 Map 8. Gross domestic product per capita in 2020 (current prices)^a

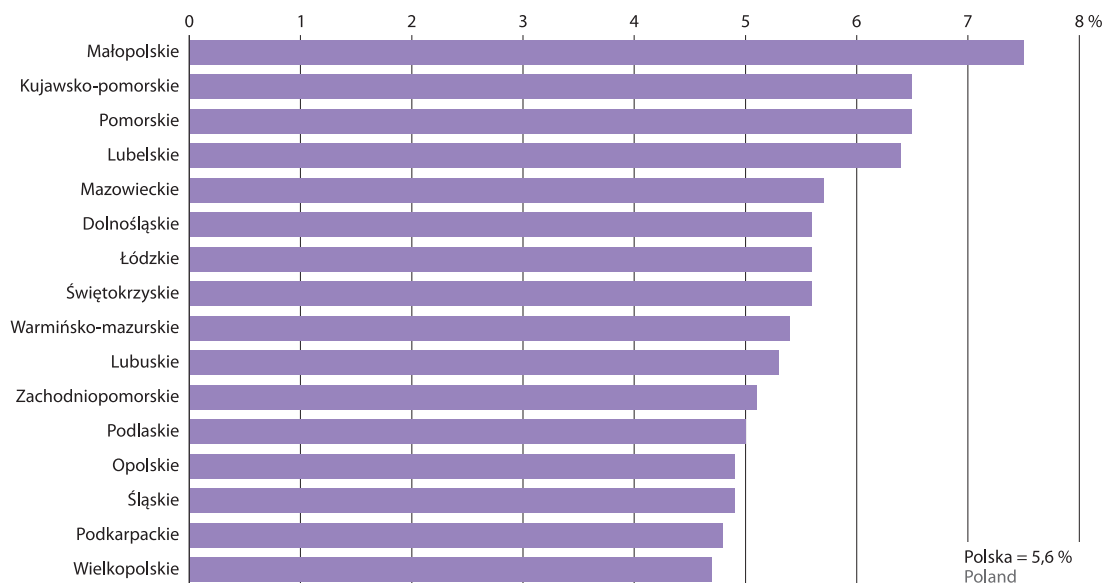

a Grupowanie metodą jednostek lokalnych rodzaju działalności; wstępne szacunki.
 a Grouping by local kind-of-activity unit method; provisional estimates.

Mapa 9. Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności w 2021 r. (stan w dniu 31 grudnia)
 Map 9. Entities of the national economy per 10 thousand population in 2021 (as of 31 December)

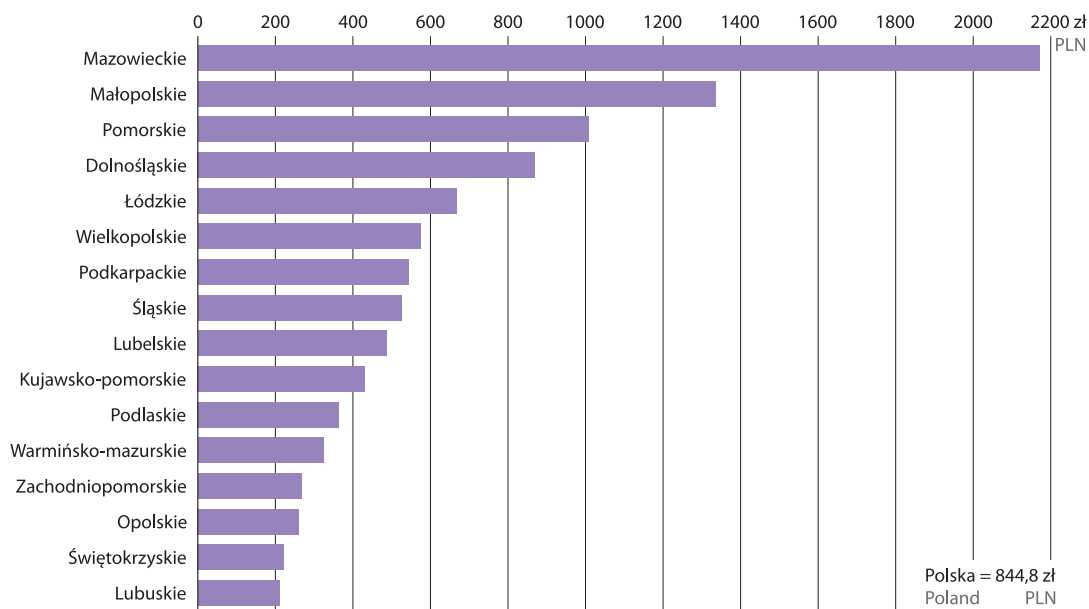

Wykres 4. Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych w 2021 r.
 Chart 4. Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises in 2021

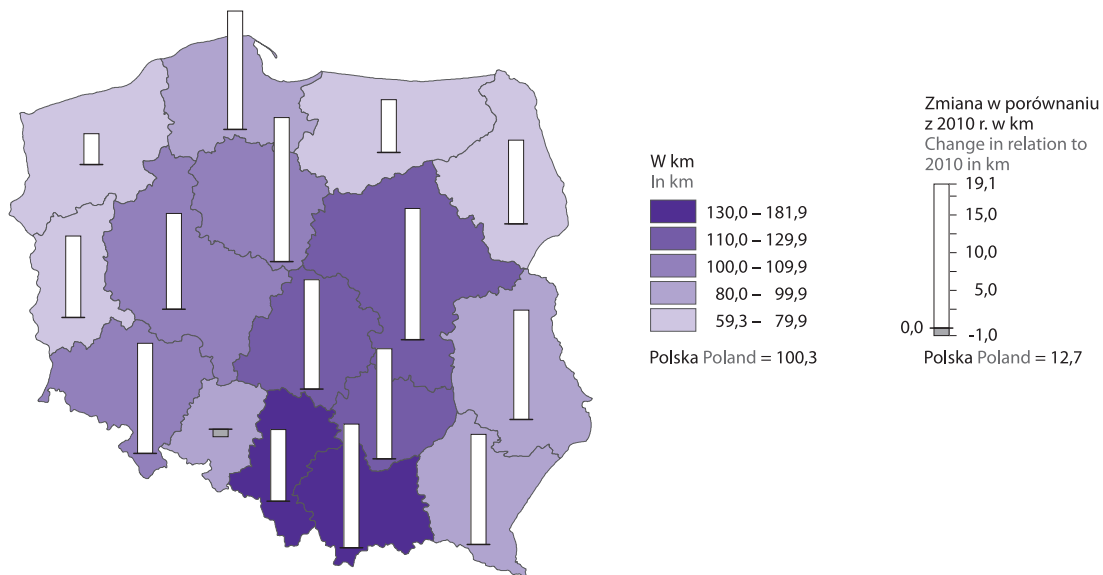

Wykres 5. Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca w 2020 r. (ceny bieżące)

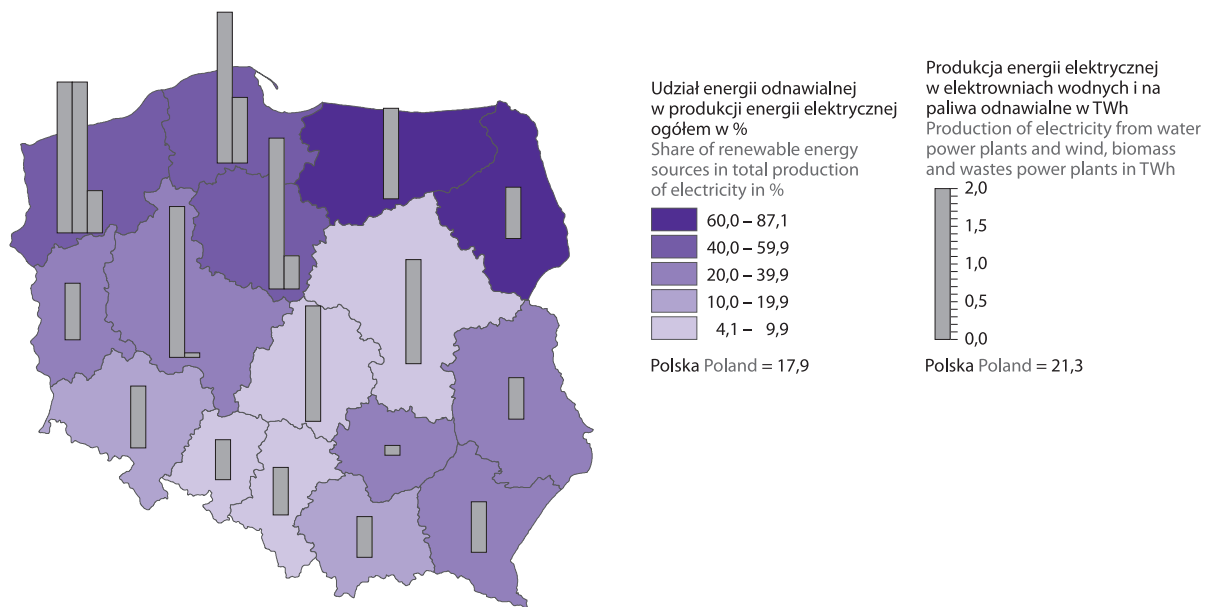
Chart 5. Intramural expenditures on research and development per capita in 2020 (current prices)

Mapa 10. Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 100 km² powierzchni ogólnej w 2020 r.
 Map 10. Gmina and powiat roads with hard surface per 100 km² of total area in 2020

Mapa 11. Energia ze źródeł odnawialnych w 2020 r.
 Map 11. Energy from renewable sources in 2020

Rozdział 3. Powierzchnia i podział terytorialny województwa

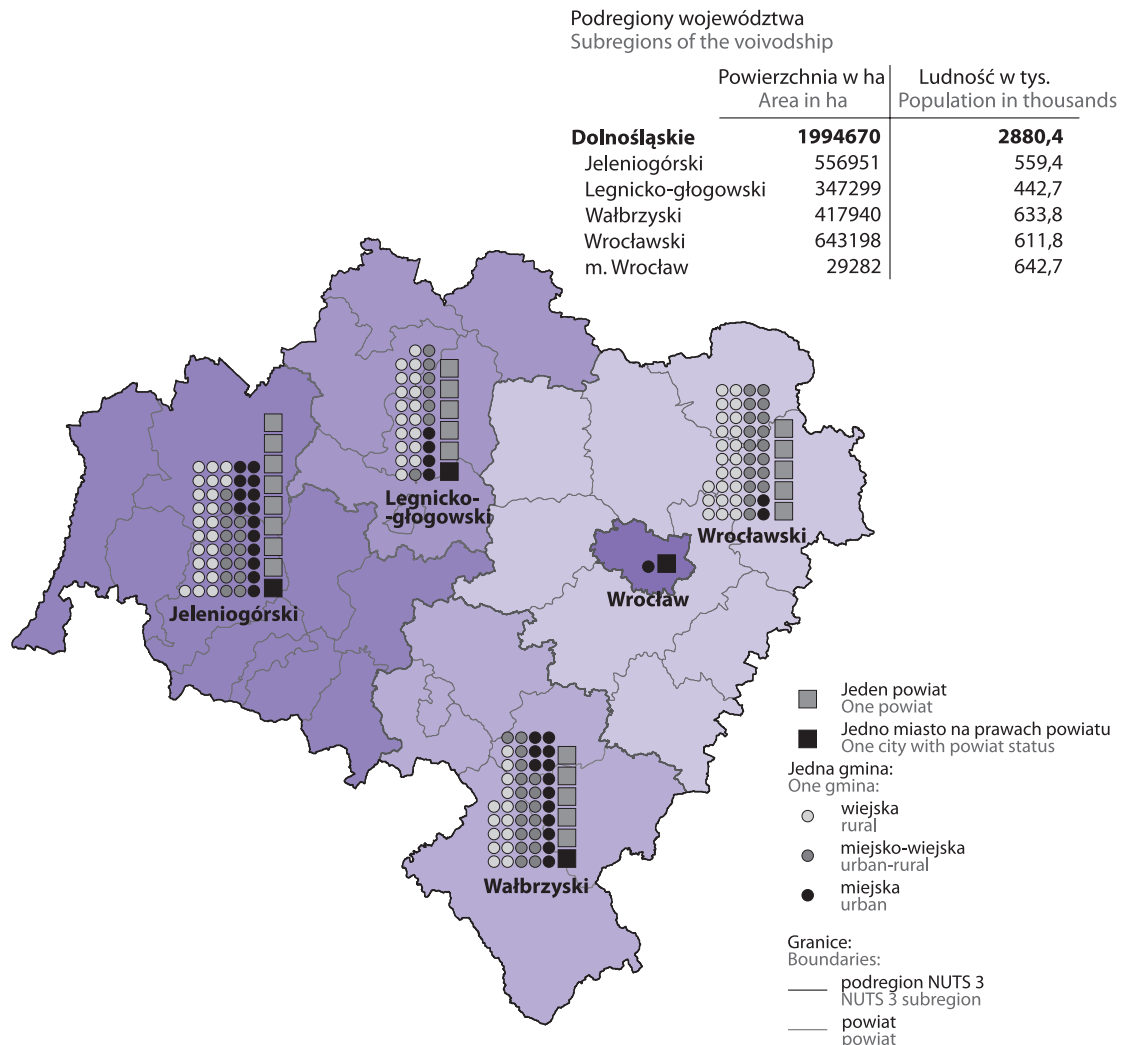
Chapter 3. Area and territorial division of the voivodship

Mapa 12. Podział województwa dolnośląskiego według Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) w 2021 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 12. Division of Dolnośląskie Voivodship according to the Classification of Territorial Units for Statistics (NUTS) in 2021

As of 31 December

Według stanu w dniu 31 XII 2021 r. województwo dolnośląskie zajmowało powierzchnię 19947 km², co stanowiło 6,4% powierzchni kraju. Na jego obszarze mieszkało 2880,4 tys. ludności, tj. 7,6% ogółu ludności Polski. Gęstość zaludnienia na 1 km² wynosiła 146 osób (czwarta lokata w kraju). W miastach mieszkało 69,3% ludności województwa.

Rozdział 4

Chapter 4

Środowisko

Environment

4.1. Warunki meteorologiczne

4.1. Meteorological conditions

W 2021 r. w relacji r/r we wszystkich stacjach meteorologicznych województwa dolnośląskiego zanotowano spadek średniej rocznej temperatury. Wrocław był miastem, gdzie zanotowano najwyższą średnią temperaturę oraz najniższą sumę opadów, natomiast na Śnieżce wystąpiła odwrotna sytuacja - najniższa średnia temperatura powietrza i najwyższa suma opadów.

Średnie roczne temperatury powietrza w 2021 r. we wszystkich stacjach pomiarowych w województwie dolnośląskim, za wyjątkiem Śnieżki, były wyższe niż wartości średnie wyznaczone dla poprzednich okresów wieloletnich, począwszy od 1971 r. Najwyższą średnią roczną temperaturę powietrza odnotowano w 2021 r. na stacji meteorologicznej Wrocław (9,8°C), natomiast najniższą dla okresu 1971-2000 na stacji na Śnieżce (0,6°C).

Maksymalną temperaturę powietrza dla okresu wieloletniego 1971-2021 odnotowano na stacji we Wrocławiu (w 2015 r.) i wynosiła ona 37,9°C. Minimalną temperaturę powietrza dla tego okresu odnotowano w 1987 r. na Śnieżce (-32,1°C). Największą amplitudę temperatur skrajnych w wieloleciu 1971-2021 odnotowano na stacji we Wrocławiu (amplituda 67,9°C), natomiast najmniejszą na stacji na Śnieżce (56,7°C). Najwyższe średnie miesięczne temperatury powietrza, przekraczające 21°C w 2021 r., odnotowano w lipcu we Wrocławiu. Najniższe średnie miesięczne temperatury 2021 r. odnotowano na Śnieżce w styczniu (-7,9°C) oraz w grudniu (-6,0°C).

Średnie miesięczne temperatury powietrza odnotowane w styczniu 2021 r. były wyższe w porównaniu z analogicznym okresem 2000 r. we wszystkich stacjach z wyjątkiem Śnieżki. Zdecydowanie chłodniejszymi miesiącami były natomiast kwiecień, maj oraz październik 2021 r. W kwietniu na Śnieżce oraz w Jeleniej Górze odnotowano średnią miesięczną temperaturę powietrza niższą niż dla kwietnia w 2000 r., odpowiednio o 6,6°C oraz o 5,9°C. W miesiącach takich jak: czerwiec, lipiec i wrzesień 2021 r. średnia miesięczna temperatura była wyższa we wszystkich stacjach województwa, natomiast największa różnica wystąpiła w lipcu we Wrocławiu, gdzie średnia temperatura była wyższa o 4,6°C niż 21 lat wcześniej.

W październiku, listopadzie oraz grudniu temperatury były niższe niż wartości pomiarów w tych miesiącach w 2000 r., Na Śnieżce w grudniu 2021 r. średnia temperatury względem 2000 r. była niższa o 4,1 °C.

W 2021 r. w relacji do wartości średnich w 2000 r. we wszystkich stacjach meteorologicznych w województwie dolnośląskim za wyjątkiem Śnieżki (gdzie odnotowano wzrost o 208 mm) odnotowano spadek rocznej sumy opadów atmosferycznych. Największy spadek wystąpił w Kłodzku (o 99 mm), a najniższy w Jeleniej Górze (o 17 mm). Najwyższą sumę opadów atmosferycznych w 2021 r. zanotowano na Śnieżce (1234 mm), a najniższą we Wrocławiu (498 mm).

W 2021 r. liczba miesięcy, w których zanotowano ponad 100 mm opadów atmosferycznych była niższa niż w 2000 r., na Śnieżce były 4 takie miesiące (w 2000 r. – 3), w Jeleniej Górze tak jak w 2000 r. były 2 takie miesiące, w Kłodzku – podobnie jak przed 21 laty był to 1 miesiąc, a we Wrocławiu nie zanotowano takiego miesiąca (w 2000 r. – 2).

Tablica 2. Warunki meteorologiczne
Table 2. Meteorological conditions

Stacja meteorologiczna Meteorological station	1971-2000	1991-2000	2001-2005	2001-2010	2021
	średnie ^a average ^a				
Temperatury w °C Temperatures in °C					
Wrocław	8,7	9,1	9,3	9,4	9,8
Jelenia Góra	7,4	7,7	7,8	7,8	7,9
Śnieżka	0,6	1,0	1,2	1,3	0,9
Kłodzko	7,4	7,6	7,8	7,9	8,0
Roczne sumy opadów w mm Total annual precipitation in mm					
Wrocław	569	522	504	560	498
Jelenia Góra	678	686	710	743	683
Śnieżka	1150	1101	1111	1141	1234
Kłodzko	576	596	602	629	558

a Dane za okresy wieloletnie dotyczą średnich rocznych z tych okresów.

Źródło: dane Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej – PIB.

a Data for multi-year periods include annual averages from these periods.
Source: data of the Institute of Meteorology and Water Management – NRI.

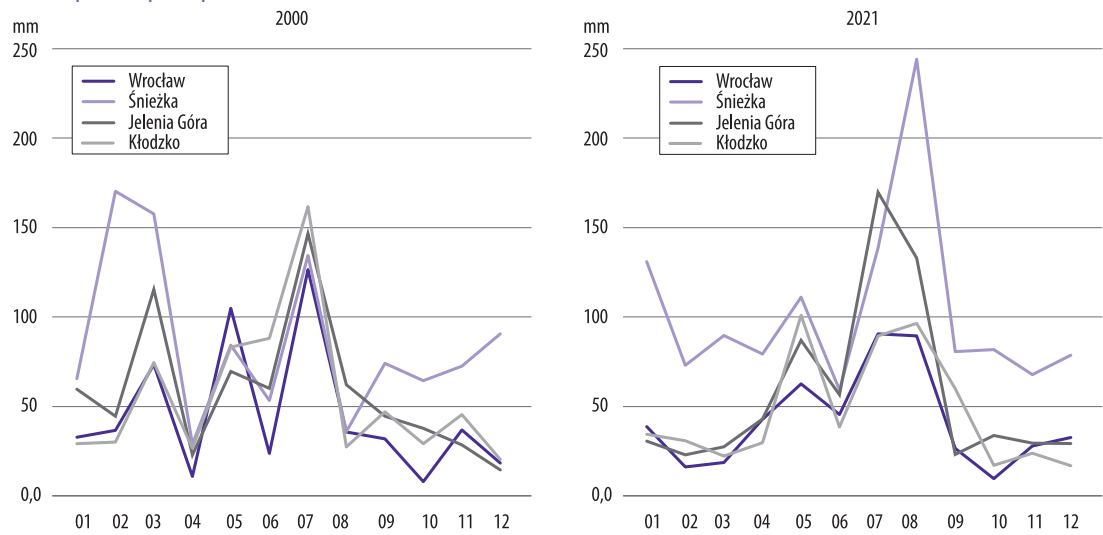
Wykres 6. Temperatury powietrza
Chart 6. Air temperatures

Źródło: dane Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej – PIB.

Source: data of the Institute of Meteorology and Water Management – NRI.

Wykres 7. Opady atmosferyczne
Chart 7. Atmospheric precipitation

Źródło: dane Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej – PIB.
 Source: data of the Institute of Meteorology and Water Management – NRI.

4.2. Powierzchnia ziemi

4.2. Area

Z ewidencji geodezyjnej prowadzonej przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii wynika, że powierzchnię województwa dolnośląskiego w dużej mierze zajmują użytki rolne, a także grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione.

W województwie dolnośląskim w 2020 r. względem poprzedniego roku zmniejszyła się, zarówno powierzchnia gruntów zrekultywowanych, jak i powierzchnia gruntów zagospodarowanych.

Województwo dolnośląskie jest położone w południowo-zachodniej części Polski, graniczy z 3 województwami (lubuskim i wielkopolskim od północy, opolskim od wschodu) oraz 2 państwami (Czechami od południa i Niemcami od zachodu). Zajmuje powierzchnię 1994,7 tys. hektarów, przez co jest 7. województwem pod względem powierzchni w Polsce. Powierzchnia województwa dolnośląskiego stanowi 6,4% powierzchni całego kraju. Wśród gruntów w obrębie województwa, największy odsetek stanowią użytki rolne (59,4%), grunty leśne, zadrzewione i zakrzewione (31,1%) oraz grunty zabudowane i zurbanizowane (7,4%). Zdecydowanie mniejszą powierzchnię, a także udział w powierzchni ogólnej mają: grunty pod wodami powierzchniowymi (0,9%), nieużytki (0,6%), tereny różne (0,4%) i użytki ekologiczne (0,2%). Powierzchnia ogólna województwa dolnośląskiego w porównaniu z poprzednim rokiem nie uległa zmianie, jednak w poszczególnych grupach nastąpiły niewielkie zmiany. Zwiększyła się powierzchnia terenów różnych (wzrost o 1,5%), gruntów zabudowanych i zurbanizowanych (o 1,0%) oraz gruntów pod wodami powierzchniowymi (o 0,1%). Zmniejszyła się natomiast zarówno powierzchnia użytków rolnych, jak i nieużytków (spadek po 0,1%).

Tablica 3. Powierzchnia geodezyjna według kierunków wykorzystania

Stan w dniu 1 stycznia

Table 3. Geodesic area by land use

As of 1 January

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2020	2021	
	w ha in ha				Polska=100 Poland=100
Powierzchnia ogólna Total area	1994674	1994674	1994670	1994670	6,4
Użytki rolne ^a Agricultural land ^a	1196980	1185316	1186124	1184660	6,3
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione Forest land as well as woodland and shrubland	621204	625827	619652	619544	6,5
Grunty pod wodami powierzchniowymi Land under surface waters	17692	17917	18362	18383	2,8
Grunty zabudowane i zurbanizowane Built-up and urbanised areas	133186	139111	146620	148069	8,3
Użytki ekologiczne Ecological areas	3688	3772	3836	3835	9,5
Nieużytki Wasteland	12968	12667	12419	12410	2,7
Tereny różne Miscellaneous land	8956	10064	7657	7769	9,9

a łącznie z gruntami zadrzewionymi i zakrzewionymi na użytkach rolnych, ujmowanymi do 2016 r. w pozycji „grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione”.

^a Including woody and bushy land on agricultural land, classified until 2016 in the item “forest land as well as woody and bushy land”.

Źródło: dane Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

Source: data of the Head Office of Geodesy and Cartography.

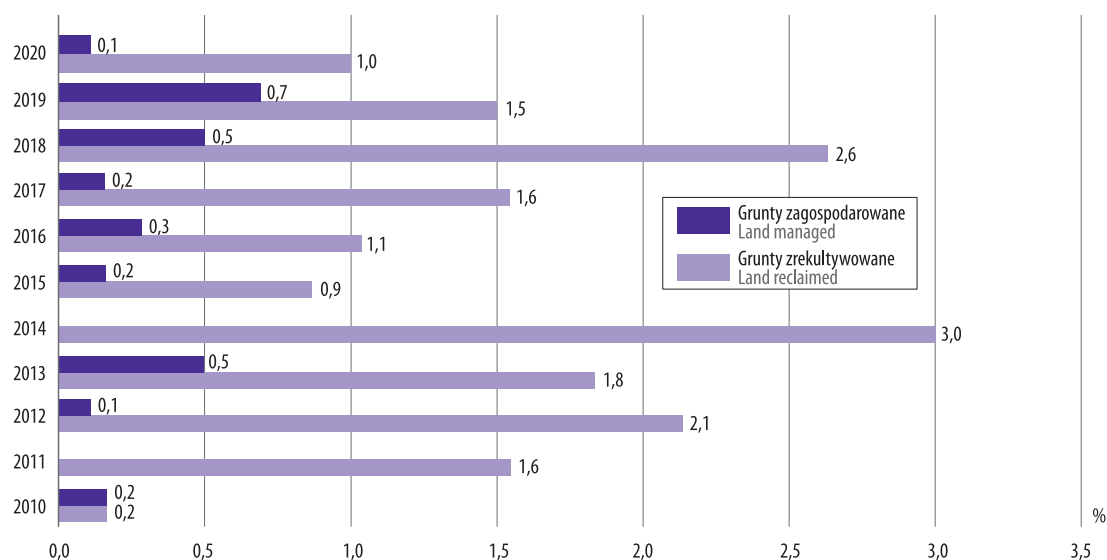
Grunty zdegradowane - grunty, których wartość użytkowa zmalała w wyniku pogorszenia się warunków przyrodniczych lub wskutek zmian środowiska oraz działalności przemysłowej, a także nieodpowiedniej działalności rolniczej.

Grunty zdewastowane - grunty, które w wyniku działalności człowieka lub innych czynników utraciły całkowicie wartości użytkowe.

Rekultywacja gruntów - nadanie lub przywrócenie gruntom zdegradowanym lub zdewastowanym wartości użytkowych lub przyrodniczych przez właściwe ukształtowanie rzeźby terenu, poprawienie właściwości fizycznych i chemicznych, uregulowanie stosunków wodnych, odtworzenie gleb, umocnienie skarp oraz odbudowanie lub zbudowanie niezbędnych dróg. Grunty zrehabilitowane podlegają zagospodarowaniu, czyli rolnictwu, leśnictwu lub innemu rodzajowi użytkowania.

Powierzchnia gruntów zdewastowanych i zdegradowanych w województwie dolnośląskim w 2020 r. wynosiła 6307 ha, z czego zdewastowane grunty zajmowały powierzchnię 4295 ha (68,1%), a zdegradowane 2012 ha (31,9%). Grunty zrehabilitowane miały powierzchnię 61 ha (tj. 1,0% powierzchni zdewastowanych i zdegradowanych). Powierzchnia gruntów zdegradowanych i zdewastowanych stanowiła 0,3% powierzchni ogólnej województwa. Udział gruntów zdewastowanych i zdegradowanych województwa dolnośląskiego w powierzchni ogólnej tych gruntów w całej Polsce wynosił 10,1%. Udział gruntów zrehabilitowanych w województwie dolnośląskim stanowił 4,1% gruntów zrehabilitowanych w skali całego kraju, natomiast grunty zagospodarowane – 1,6% ogółu.

Wykres 8. Grunty zrehabilitowane i zagospodarowane w ciągu roku
Chart 8. Land reclaimed and managed during the year

4.3. Zużycie wody. Ścieki komunalne i przemysłowe

4.3. Water consumption. Municipal and industrial wastewater

W 2020 r. w województwie dolnośląskim zużycie wody na potrzeby rolnictwa było mniejsze niż w 2019 r., natomiast większe było zużycie wody na potrzeby przemysłu. W 2020 r. działało więcej komunalnych oczyszczalni ścieków w porównaniu z 2019 r.

W 2020 r. zużycie wody ogółem w województwie dolnośląskim wyniosło 330,4 hm³ (spadek o 11,3% w porównaniu z 2019 r. i o 22,1% do 2010 r.). Zużycie wody na potrzeby przemysłu oraz rolnictwa i leśnictwa kształtowało się w następujący sposób: na potrzeby przemysłu zużyto 85,2 hm³ wody, tj. wzrost w stosunku do 2019 r. o 6,3% i jednocześnie spadek do 2010 r. o 27,5%, natomiast na potrzeby rolnictwa i leśnictwa zużyto 162,6 hm³ wody i był to spadek o 3,6% w porównaniu z 2019 r. i o 11,9% w porównaniu z 2010 r.

Zużycie wody w województwie dolnośląskim stanowiło 3,9% całkowitego zużycia wody w Polsce (w 2019 r. – 4,2%). Zużycie wody na potrzeby rolnictwa i leśnictwa w województwie dolnośląskim stanowiło 14,6% zużycia w kraju (o 4,6 p. proc mniej niż w 2019 r., natomiast zużycie wody na potrzeby przemysłu stanowiło 1,4% ogólnego zużycia w kraju (mniej o 1,0 p. proc. w relacji do 2019 r.).

W 2020 r. zużycie wody w gospodarstwach domowych wyniosło 99,4 hm³, było większe zarówno w stosunku do poprzedniego roku (wzrost o 0,6%), jak i do 2010 r. (wzrost o 6,6%). Na potrzeby gospodarstw domowych zużyto ponad 30% zużytej wody w województwie dolnośląskim, było to więcej zarówno w porównaniu do 2019 r. i do 2010 r. (odpowiednio o 3,6 p.proc i o 8,1 p.proc.).

Pobór wód podziemnych i powierzchniowych na potrzeby przemysłu w województwie dolnośląskim w 2020 r. osiągnął wartość 63,9 hm³, pobór był większy niż w 2019 r. o 0,4% i jednocześnie mniejszy niż w 2010 r. o 36,1%.

Tablica 4. Zużycie wody według potrzeb w ciągu roku
Table 4. Water consumption of water by needs during the year

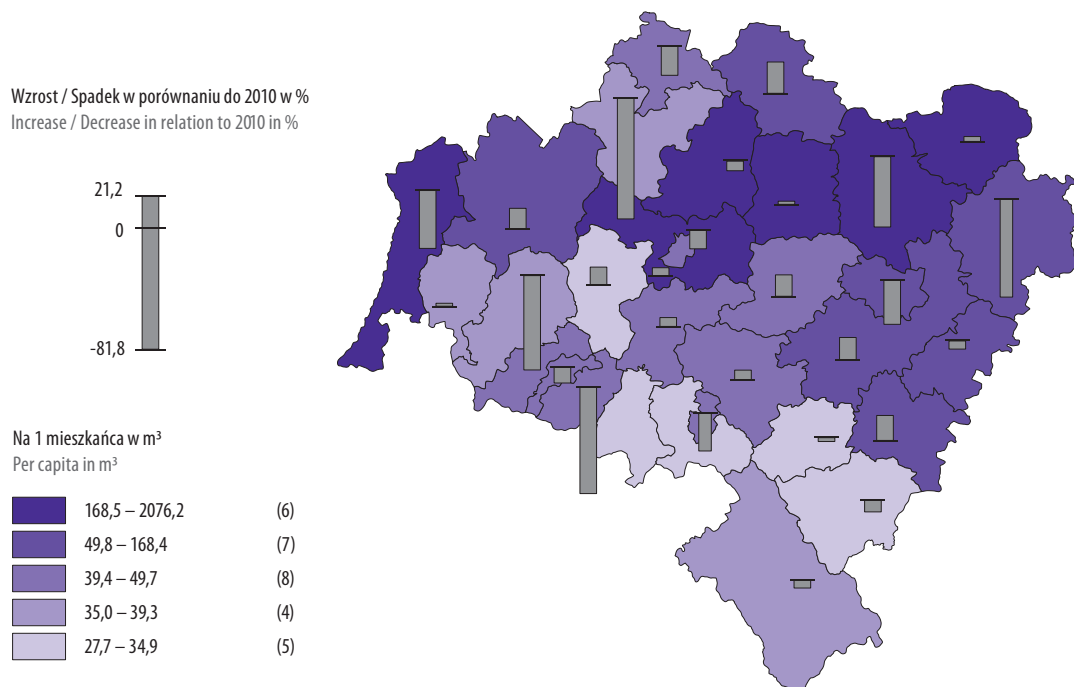
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020		
	w hm ³ in hm ³				w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	
Ogółem^a Total^a	424,0	394,7	372,6	330,4	3,9	
w tym: of which:						
przemysł industry	117,6	90,7	80,2	85,2	1,4	
rybactwo ^b fishing ^b	184,7	180,8	162,6	116,9	14,6	
gospodarstwa domowe households	93,2	93,1	98,7	99,4	7,6	

a Do 2018 r. łącznie z nawodnieniami w rolnictwie i leśnictwie. b Napełnianie i uzupełnianie stawów rybnych.
a Until 2018, Includes irrigation in agriculture and forestry. b Filling and completing fish ponds.

W województwie dolnośląskim w 2020 r. wytworzono 117,7 hm³ ścieków komunalnych oraz 90,6 hm³ ścieków przemysłowych. W przypadku ścieków komunalnych był to wzrost o 1,0% w relacji do 2019 r. oraz o 15,3% w porównaniu z 2010 r. Ilość wytworzonych ścieków przemysłowych w 2020 r. była większa rok do roku o 10,6%, natomiast względem 2010 r. mniejsza – o 36,9%. Spośród ścieków przemysłowych i komunalnych w 2020 r. zostało oczyszczonych 171,6 hm³ ścieków, co stanowiło 97,1% ścieków ogółem.

Mapa 13. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2020 r.

Map 13. Water consumption for needs of the national economy and population in 2020

Tablica 5. Ścieki komunalne i przemysłowe wymagające oczyszczenia odprowadzone do wód lub do ziemi
Table 5. Industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Oczyszczalnie ścieków Wastewater treatment plants	289	296	295	298	291	293	295
Ścieki komunalne odprowadzone w ciągu roku w dam ³ Municipal wastewater during the year in dam ³	102 064,3	107 369,8	111 129,6	112 600,6	113 765,7	116504,6	117682,0
Ścieki przemysłowe odprowadzone w ciągu roku w dam ³ Industrial wastewater discharged during the year in dam ³	143 525	97 117	97 875	85 799	95 448	81935	90630
Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem ^a Population connected to wastewater treatment plants in % of total population ^a	75,9	79,7	80,7	80,9	81,1	81,9	82,2

a Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków – na podstawie szacunków, ludność ogółem – na podstawie bilansów.

a Population connected to wastewater treatment plants – estimated data, total population – based on balances.

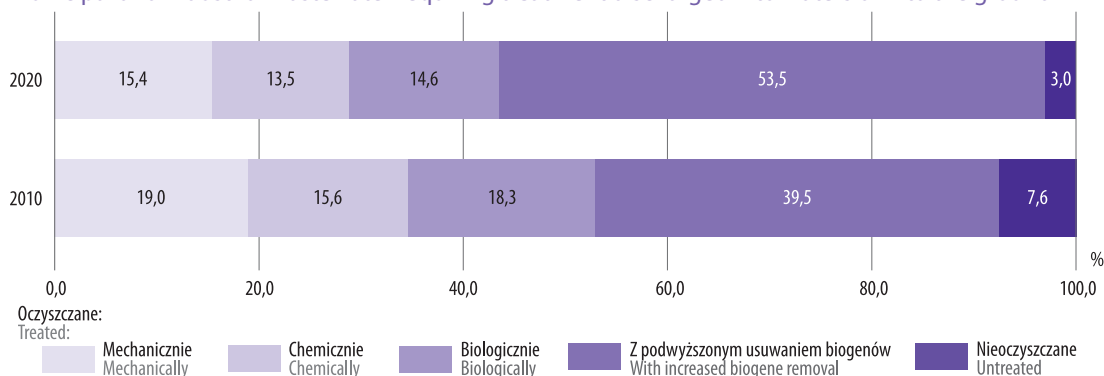
W 2020 r. w województwie dolnośląskim działa 295 oczyszczalni ścieków, z czego 66 to oczyszczalnie z podwyższonym usuwaniem biogenów. W 2019 r. oczyszczalnie z podwyższonym usuwaniem biogenów było 65, a w 2010 r. – 73. W 2020 r. przepustowość oczyszczalni wynosiła 1099919 m³/dobę i było to mniej niż w 2019 r. – o 8,3% i w 2010 r. – o 23,8%.

Przepustowość oczyszczalni z podwyższonym usuwaniem biogenów wyniosła 586157 m³/dobę, było to więcej zarówno w porównaniu do 2019 r. oraz 2010 r. (odpowiednio o 0,7% i o 2,7%).

W województwie dolnośląskim w 2020 r. prawie 82% ludności korzystało z oczyszczalni ścieków (o 0,8 p.proc więcej niż w 2019 r. i o 56,0 p. proc. więcej niż w 2010 r.).

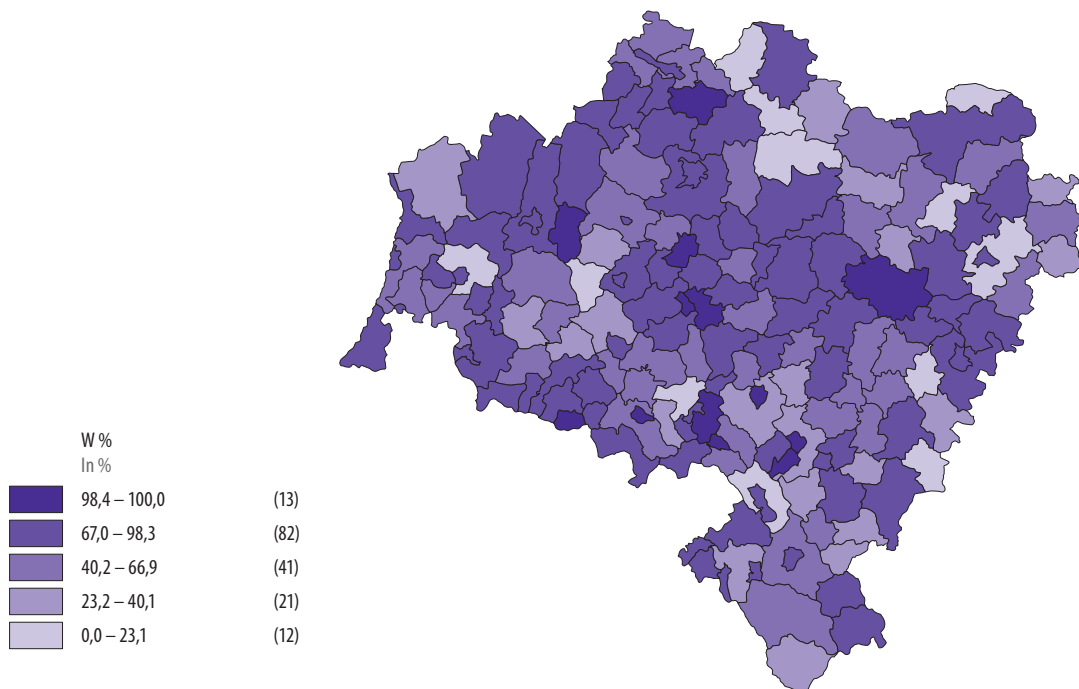
Oczyszczalnia ścieków - zespół podstawowych obiektów technologicznych, służących bezpośrednio do oczyszczania ścieków oraz znajdujących się na wspólnym terenie obiektów pomocniczych niezbędnych dla dostawy energii elektrycznej, wody, stworzenia odpowiednich warunków do pracy i obsługi oczyszczalni. Wyróżnia się oczyszczalnie mechaniczne, chemiczne, biologiczne, z podwyższonym usuwaniem biogenów.

Wykres 9. Ścieki komunalne i przemysłowe wymagające oczyszczenia odprowadzone do wód lub do ziemi
Chart 9. Municipal and industrial wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground

Dane o **ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków** podano w oparciu o szacunek liczby ludności korzystającej z oczyszczalni pracujących na sieci kanalizacyjnej i oczyszczających ścieki z miast i wsi (łącznie z ludnością korzystającą z oczyszczalni przemysłowych oczyszczających ścieki komunalne).

Mapa 14. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w 2020 r.
Map 14. Population connected to wastewater treatment plants in 2020

4.4. Zanieczyszczenie i ochrona powietrza

4.4. Pollution and protection of air

Emisja zanieczyszczeń gazowych, jak i pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych w 2020 r. wzrosła. Wśród zanieczyszczeń gazowych największy udział stanowiły zanieczyszczenia dwutlenkiem węgla, a wśród zanieczyszczeń pyłowych zanieczyszczenia powstałe ze spalania paliw.

W 2020 r. w województwie dolnośląskim wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych wyniosła 10326,5 tys. ton, a zanieczyszczeń pyłowych – 1,3 tys. ton. Spośród zanieczyszczeń gazowych, dominujący udział (w 2020 r. - 99,8%) miały zanieczyszczenia dwutlenkiem węgla. Do atmosfery również były emitowane m.in. związki dwutlenku siarki, tlenki azotu, tlenek węgla, metan oraz podtlenek azotu. Ilość zanieczyszczeń gazowych w województwie dolnośląskim zwiększyła się w porównaniu z 2019 r. o 0,8%, a w porównaniu z rokiem 2010 r. zmniejszyła – o 36,8%.

Wśród zanieczyszczeń pyłowych, największy udział (w 2020 r. – 44,1%) stanowiły zanieczyszczenia powstałe ze spalania paliw. Ilość zanieczyszczeń pyłowych w województwie dolnośląskim zmniejszyła się w porównaniu z 2019 r. o 5,9%, a w porównaniu z rokiem 2010 - o 75,1%. Udział zanieczyszczeń gazowych i pyłowych emitowanych łącznie w województwie dolnośląskim wyniósł 5,5% emisji zanieczyszczeń w Polsce (w 2019 r. – 5,2%, a w 2010 r. – 7,6%).

Tablica 6. Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza
Table 6. Emission of air pollutants from plants of significant nuisance to air quality

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020	
	tys. ton/rok thousand of tonnes/year				w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Emisja zanieczyszczeń gazowych Emission of gases pollutions					
Ogółem Total	16343,7	12834,2	10243,3	10326,5	5,5
w tym : of which:					
dwutlenek siarki sulphur dioxide	54,2	22,6	8,3	8,9	4,9
metan methane	0,2	0,1	0,3	0,3	0,1
tlenki azotu nitrogen oxides	19,2	12,9	9,6	9,5	5,6
tlenek węgla carbon monoxide	7,8	7,4	4,9	3,9	1,5
dwutlenek węgla carbon dioxide	16260,9	12789,4	10217,5	10302,1	5,6
Emisja zanieczyszczeń pyłowych Emission of particulates pollutions					
Ogółem Total	5,2	2,8	1,4	1,3	5,7
w tym: of which:					
ze spalania paliw fuel combustion	3,9	1,8	0,7	0,6	4,7
niezorganizowana non-organised	0,6	0,3	0,3	0,3	25,0

W 2020 r. w województwie dolnośląskim działały 133 (tak jak w 2019 r.) zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza, 69 zakładów było wyposażonych w urządzenia do redukcji zanieczyszczeń pyłowych i 23 zakłady w urządzenia do redukcji zanieczyszczeń gazowych. W urządzeniach oczyszczających zatrzymano i zneutralizowano 607,4 tys. ton zanieczyszczeń gazowych (96,1% zanieczyszczeń gazowych w województwie) (w Polsce – 70,3%), a pyłowych 2680,2 tys. ton (99,9% zanieczyszczeń pyłowych w województwie) emitowanych do środowiska.

Wielkość emisji zanieczyszczeń pyłowych – ilość zanieczyszczeń pyłowych odprowadzonych do atmosfery w ciągu roku i obejmuje poszczególne rodzaje tych zanieczyszczeń, tj.: pyły ze spalania paliw, cementowo-wapiennicze i materiałów ogniotrwałych, krzemowe, nawozów sztucznych, węglowo-grafitowe, sadzę i inne emitowane w danym zakładzie zanieczyszczenia pyłowe.

Wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych – ilość zanieczyszczeń gazowych odprowadzonych przez jednostkę sprawozdawczą do atmosfery w ciągu roku i obejmuje następujące rodzaje zanieczyszczeń: dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek węgla, dwutlenek węgla, węglowodory i inne emitowane przez dany zakład zanieczyszczenia gazowe.

4.5. Ochrona przyrody. Lasy

4.5. Nature protection. Forests

Wśród obszarów prawnie chronionych w województwie dolnośląskim w 2020 r. największą powierzchnię miały parki krajobrazowe. Powierzchnia gruntów leśnych zwiększyła się w porównaniu z 2019 r.

Obszary prawnie chronione w 2020 r. w województwie dolnośląskim zajmowały powierzchnię 371,1 tys. ha, co stanowiło 18,6% powierzchni województwa. Wśród obszarów prawnie chronionych w obrębie województwa największą powierzchnię miały parki krajobrazowe – 206,3 tys. ha (52,6% obszarów prawnie chronionych) oraz obszary chronionego krajobrazu – 138,9 tys. ha (37,3%). Na obszarze województwa dolnośląskiego występowały również parki narodowe – 12,3 tys. ha (3,3%), rezerваты przyrody – 10,7 tys. ha (2,9%), zespoły przyrodniczo-krajobrazowe – 9,5 tys. ha (2,4%) oraz użytki ekologiczne – 5,2 tys. ha (1,4%). W obrębie województwa znajdowało się 2547 pomników przyrody.

Park narodowy – obszar wyróżniający się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1000 ha, na którym ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe.

Rezerваты przyrody – obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.

Park krajobrazowy – obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania i popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Obszar chronionego krajobrazu – tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnią funkcję korytarzy ekologicznych. Obszary Natura 2000 – obszar utworzony w celu ochrony populacji dziko występujących ptaków lub siedlisk przyrodniczych lub gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty. Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe – fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na walory widokowe lub estetyczne.

W Polsce największy udział wśród obiektów chronionych prawnie stanowiły obszary chronionego krajobrazu – 7022,8 tys. ha, z czego 2,0% znajdowało się w obrębie województwa dolnośląskiego. Parki krajobrazowe zajmowały powierzchnię 2609,4 tys. ha, z czego 7,9% to parki z województwa dolnośląskiego. Z pozostałych obiektów powierzchnię 315,1 tys. ha zajmowały parki narodowe (3,9% powierzchni), rezerваты przyrody – 170,2 tys. ha (6,3%), zespoły przyrodniczo-krajobrazowe – 118,0 tys. ha (7,7%) oraz użytki ekologiczne – 55,2 tys. ha (9,5%). Powierzchnia obszarów chronionych w województwie dolnośląskim w 2020 r. stanowiła 3,7% ogólnej powierzchni chronionej w Polsce (w 2019 r. – 3,7%, w 2010 r. – 3,6%).

Mapa 15. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2020 r.

Map 15. Area of special nature value under legal protection in 2020

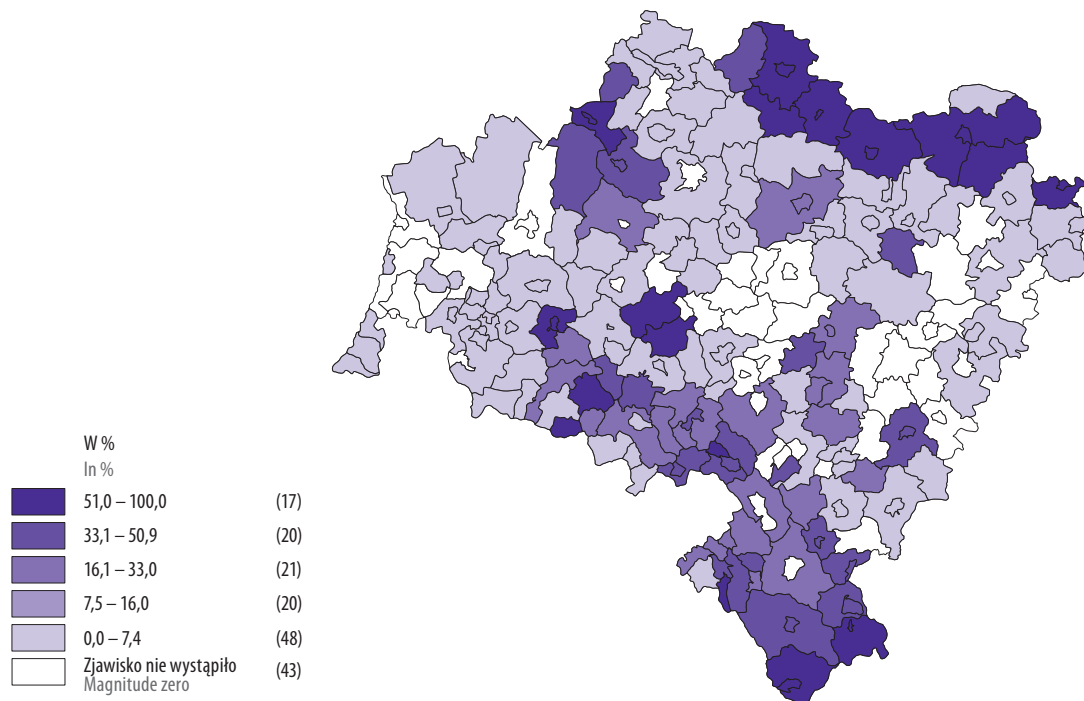
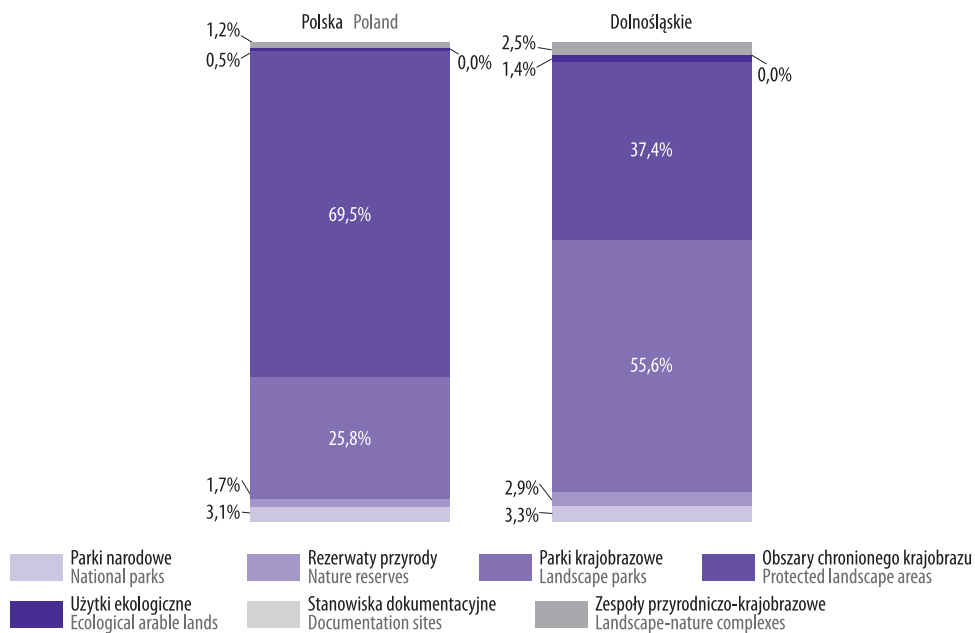
Wykres 10. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2020 r.

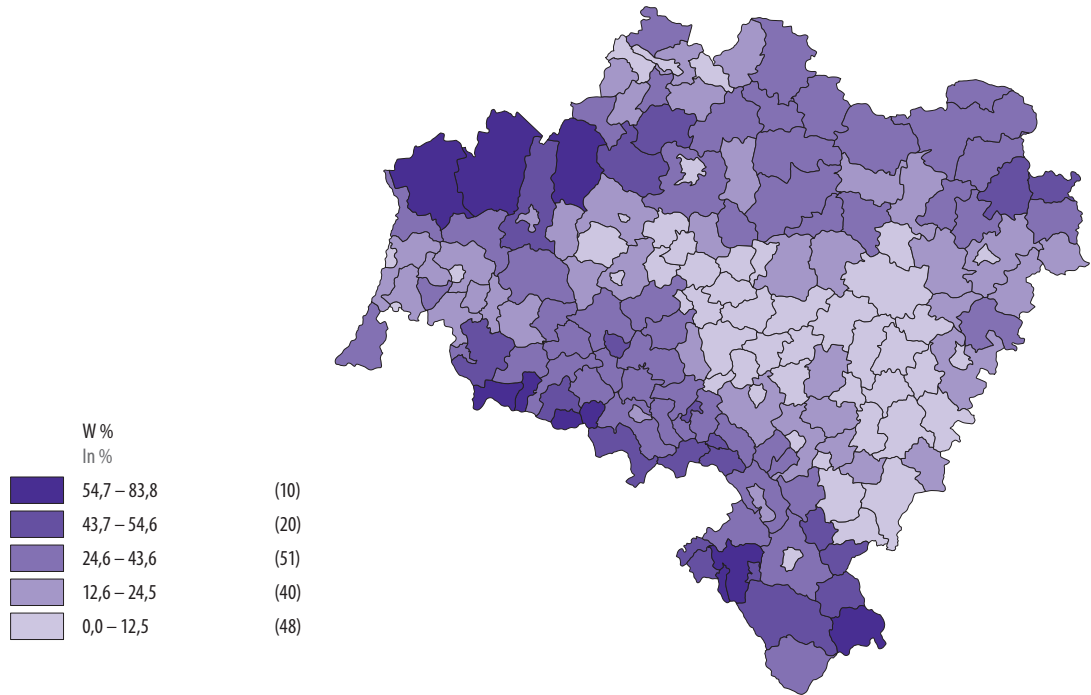
Chart 10. Area of special nature value under legal protection in 2020

Powierzchnia gruntów leśnych w województwie dolnośląskim w 2020 r. wynosiła 619,6 tys. ha i było to o 1129 ha mniej w stosunku do roku poprzedniego (620,8 tys. ha) oraz o 1552 ha mniej niż w 2010 r. (621,2 tys. ha). Udział powierzchni lasów i gruntów leśnych w powierzchni województwa dolnośląskiego w 2020 r. wyniósł 31,0%.

Lesistość – stosunek procentowy powierzchni lasów do ogólnej powierzchni geodezyjnej kraju (danej jednostki terytorialnej: województwa, powiatu, gminy).

Mapa 16. Lesistość w 2020 r.
Stan w dniu 31 grudnia
Map 16. Forest cover in 2020
As of 31 December

4.6. Odpady przemysłowe i komunalne

4.6. Industrial and municipal waste

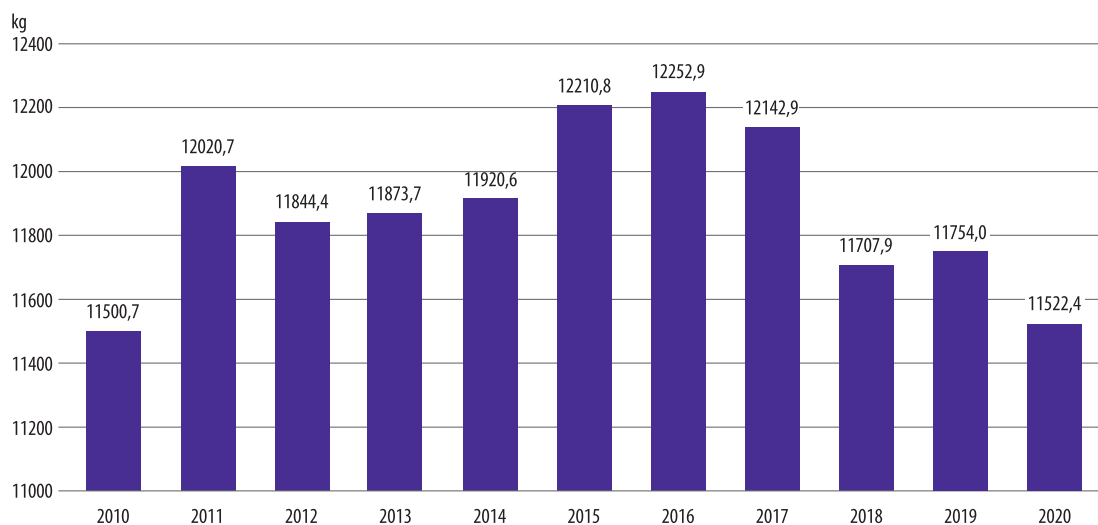
W 2020 r. w województwie dolnośląskim ilość odpadów komunalnych zebranych selektywnie była ponad 5,5 razy większa niż w 2010 r., w tym zebranych z gospodarstw domowych ponad sześciokrotnie większa. Liczba dzikich wysypisk oraz składowisk odpadów w obrębie województwa w porównaniu z 2010 r. uległa zmniejszeniu, a w porównaniu do 2019 r. zwiększeniu.

W 2020 r. w województwie dolnośląskim zostało wytworzone 33,3 mln ton odpadów przemysłowych, natomiast 677,5 mln ton było składowanych w obiektach własnych przedsiębiorstw przemysłowych. Ilość wytworzonych odpadów przemysłowych w 2020 r. w województwie stanowiła 30,4% odpadów wytworzonych w Polsce, natomiast odpady składowane stanowiły 37,9% krajowych składowanych odpadów przemysłowych.

Tablica 7. Odpady przemysłowe
Table 7. Industrial waste

Wyszczególnienie Specification	2010		2020	
	w tonach in tonnes		w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	
Odpady wytworzone (w ciągu roku) - ogółem Waste generated (during the year) - total	33550,4	34088,6	33315,1	30,4
w tym: of which:				
unieszkodliwione we własnym zakresie disposed by producers on its own	9483,1	921,4	645,1	2,9
przekazane innym odbiorcom transferred to other recipients	.	31872,7	31301,0	53,0
magazynowane czasowo temporarily stored	904,2	320,9	210,2	8,3
Odpady dotychczas składowane (stan w końcu roku) - ogółem Waste landfilled (at the end of the year) - total	594361,2	666183,5	677517,3	37,9

Wykres 11. Odpady przemysłowe wytworzone w ciągu roku na 1 mieszkańca
Chart 11. Industrial waste generated during the year per capita

W 2020 r. w województwie dolnośląskim selektywnie zebrano 393,2 tys. ton odpadów i była to wartość ponad 5,5 razy większa niż w 2010 r. Największy udział w 2020 r. w ogólnej liczbie odpadów stanowiły odpady biodegradowalne (31,4%), szkło (16,0%), zmieszane odpady opakowaniowe (14,7%), wielkogabarytowe (14,0%), papier i tektura (13,8%) oraz tworzywa sztuczne (7,8%).

W 2020 r. na terenie województwa było 214 dzikich wysypisk śmieci o powierzchni w sumie 44,3 ha (w 2019 r. – 193 dzikie wysypiska o powierzchni 36,9 ha, w 2010 r. – 331 o powierzchni 32,4 ha) oraz 26 składowisk odpadów o powierzchni 167,8 ha (w 2019 r. – 25 o powierzchni 159,8 ha, w 2010 r. – 51 o powierzchni 234,7 ha). Odpady komunalne zebrane selektywnie w 2020 r. w województwie dolnośląskim stanowiły 9,1% tych odpadów w Polsce. W przypadku papieru i tektury było to 10,8% odpadów w Polsce, szkła – 8,6%, zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne – 7,0%, a tekstyliów – 8,1%.

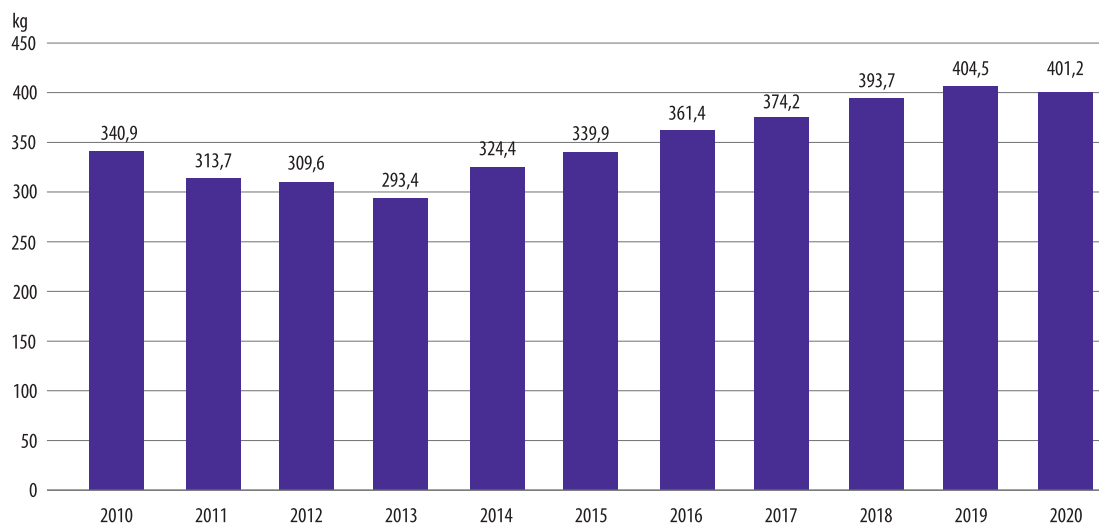
Odpady komunalne – odpady powstające w gospodarstwach domowych, z wyłączeniem pojazdów wycofanych z eksploatacji, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

Tablica 8. Odpady komunalne zebrane selektywnie w ciągu roku
Table 8. Municipal waste collected separately during the year

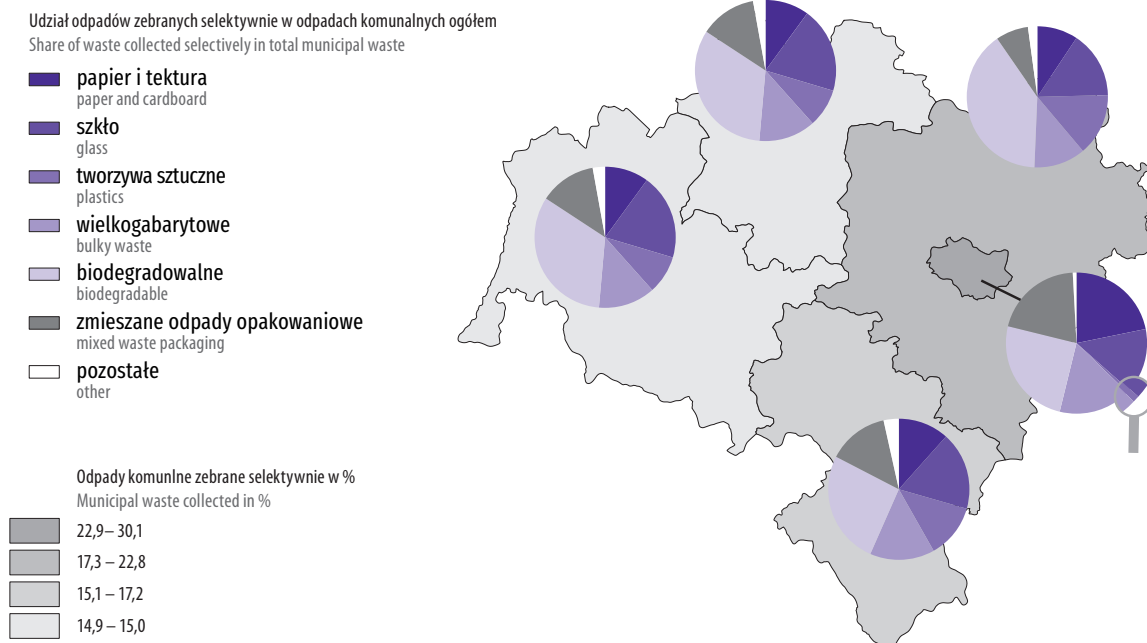
Wyszczególnienie Specification	2010		2020			
	ogółem total	w tym z gospodarstw domowych of which from households	ogółem total		w tym z gospodarstw domowych of which from households	
			w tonach in tonnes		w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	w tonach in tonnes
Ogółem Total	70 757,1	56 826,4	393170,7	7,9	371031,7	8,1
w tym; of which:						
Papier i tektura Paper and cardboard	13 862,4	9 827,3	54147,8	10,8	50104,2	11,5
Szkło Glass	16 359,6	14 056,2	62882,55	8,6	60013,7	8,7
Tworzywa sztuczne Plastics	8 455,5	7 011,6	30652,3	6,2	27361,5	6,1
Mmetale Metals	2 267,3	2 111,8	666,1	9,0	623,3	9,9
Tekstylia Textiles	2 239,1	2 173,7	307,7	8,1	305,4	8,6
Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne Waste electrical and electronic equipment	397,7	255,3	3036,2	7,0	2994,1	7,2

Wykres 12. Odpady komunalne zebrane w ciągu roku na 1 mieszkańca

Chart 12. Municipal waste collected during the year per capita

Mapa 17. Odpady komunalne zebrane selektywnie w 2020 r.

Map 17. Municipal waste collected separately in 2020

4.7. Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska

4.7. Economic aspects of environmental protection

W strukturze nakładów na środki trwałe służące ochronie środowiska, na ponad 60% finansowania było ze środków własnych JST. W przypadku nakładów na środki trwałe w gospodarce wodnej największy udział stanowiły kredyty i pożyczki krajowe.

Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej w latach 2010-2020 w województwie dolnośląskim wyniosły w sumie 7079,6 mln zł. W 2020 r. nakłady te wyniosły 1259,8 mln zł i była to wartość o 1,0% mniejsza niż w 2019 r. oraz o 7,2% większa niż w 2010 r. Wartość nakładów z lat 2010-2019 w województwie dolnośląskim stanowiła 8,9% wartości nakładów na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej w całej Polsce. W 2020 r. nakłady te stanowiły 8,1% wartości dla Polski, to jest o 0,7 p. proc. więcej niż w 2019 r. oraz o 2,1 p. proc. więcej niż w 2010 r.

Środki wydatkowane na ochronę środowiska województwie dolnośląskim w 2020 r. wyniosły 822,7 mln zł (więcej: o 2,0% niż w 2019 r. i o 17,2% niż w 2010 r.). 62,8% środków na ochronę środowiska wydatkowanych było ze środków własnych województwa. Najwięcej wydatkowano na: gospodarkę ściekową i ochronę wód – 345,5 mln zł (42,0% ogółu wydatków, mniej niż w 2019 r. o 5,0 p.proc.), ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu – 321,9 mln zł (39,1% wydatków na ochronę środowiska, więcej o 8,8 p.proc. niż w 2019 r.).

Tablica 9. Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej
Table 9. Outlays on fixed assets for environmental protection and water management

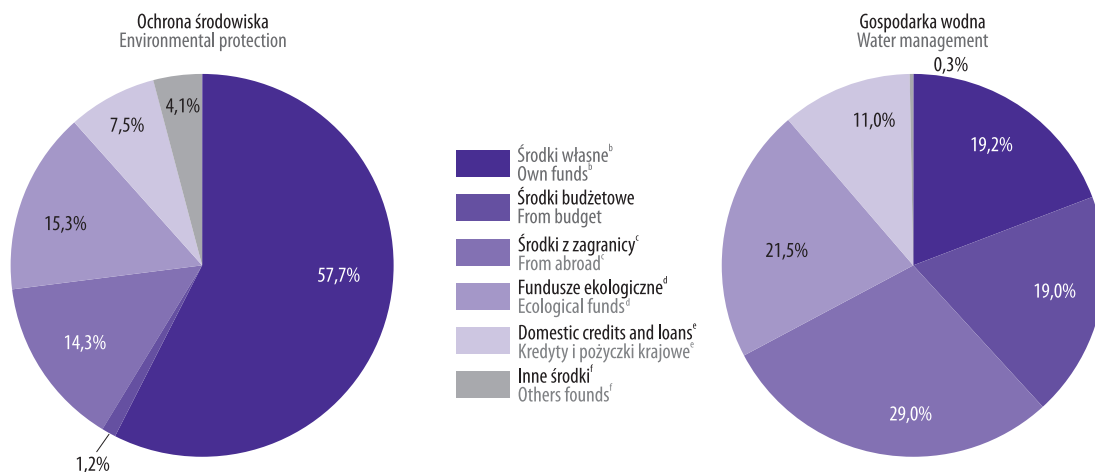
Wyszczególnienie Specification	2010-2020		
	w tys. zł in thousand PLN	na 1 mieszkańca per capita	w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Ochrona środowiska - ogółem Environmental protection - total	7902327,0	2,7	7,2
w tym: of which:			
ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu climate and air protection	2286238,0	0,8	6,6
gospodarka ściekowa i ochrona wód sewage management and protection of water	4386292,7	1,5	7,3
gospodarka odpadami waste management	684766,7	0,2	5,2
ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu ogółem protection of biodiversity and landscape	30308,6	0,0	1,8
pozostała działalność związana z ochroną środowiska other activity connected with environment protection	514721,0	0,2	7,2
Gospodarka wodna – ogółem Water management – total	4823064,0	1,5	15,2
w tym: of which:			
ujęcia i doprowadzenia wody water intakes and systems	1083929,2	0,4	8,1
budowa i modernizacja stacji uzdatniania wody construction and modernisation of water treatment plants	263526,5	0,1	5,5

Środki służące gospodarce wodnej w 2020 r. wyniosły 437,0 mln. zł (o 6,2% więcej niż w 2019 r. i o 51,6% więcej niż w 2010 r.). Najwięcej funduszy wydatkowanych było z kredytów pożyczek krajowych (37,5% ogółu środków) i środków własnych (30,9% ogółu środków). Z funduszy przeznaczonych na gospodarkę

wodną, najczęściej zainwestowano w zbiorniki i stopnie wodne – 156,0 mln zł (35,7%, mniej o 6,9 p.proc. niż w 2019 r.), regulację i zabudowę rzek i potoków górskich – 159,4 mln zł (36,5% środków, więcej o 21,3 p.proc niż w 2019 r.) oraz w ujęcia i doprowadzenia wody – 99,7 mln zł (22,8% ogółu środków, więcej niż w 2019 r. o 0,7 p.proc.).

Wykres 13. Nakłady^a na środki trwałe według źródeł finansowania w latach 2010-2020

Chart 13. Outlays^a on fixed assets by source of financing in 2010-2020

a Według lokalizacji inwestycji. b Łącznie ze środkami z budżetu gmin będących inwestorami. c Środki bezzwrotne i zwrotne uzyskane w ramach międzynarodowych programów funduszy pomocowych (w tym Fundusz Spójności), funduszy strukturalnych, pomocy bilateralnej, ekokonwersji. d Pożyczki, kredyty i dotacje. e W tym bankowe. f W tym nakłady niefinansowane.

a By site location of investment. b Including funds from budgets of gminas which are investors. c Non-refundable and refundable funds received from international programmes of aid funds (including the Cohesion Fund), structural funds, bilateral assistance, ecological conversion. d Loans, credits and grants. e Of which bank credits and loans. f Of which non-financed outlays.

W województwie dolnośląskim w 2020 r. wydatki gmin na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska wyniosły 1701,9 mln (więcej o 0,4% niż w 2019 r.). Udział wydatków gmin na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska wyniósł 9,2% w ogóle wydatków budżetów gmin (9,8% w 2019 r.). Wydatki na gospodarkę odpadami komunalnymi wyniosły 756,8 mln zł, 44,5% ogółu wydatków gmin na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w województwie dolnośląskim (o 19,9% więcej niż w 2019 r.) Koszt zebrania odpadów komunalnych w 2020 r. wyniósł 652,5 zł/t wydatkowanych z budżetu gmin na gospodarkę odpadami komunalnymi, rok wcześniej 538,2 zł/t – 21,2% mniej niż w 2020 r.

Rozdział 5

Chapter 5

Społeczeństwo

Society

5.1. Kapitał ludzki

5.1. Human capital

Demografia

Demography

Liczba ludności w województwie dolnośląskim od 2010 r. ma tendencję spadkową. Wskaźnik urbanizacji w 2021 r. uległ zmniejszeniu względem poprzednich lat. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym zwiększył się zarówno w relacji do 2020 r., jak i do 2010 r.

W 2021 r. populacja województwa liczyła 2880,4 tys. osób (co stanowiło 7,6% ludności Polski) i w relacji do 2020 r. oraz 2010 r. była to liczba mniejsza (odpowiednio o 10889 i 36810 osób).

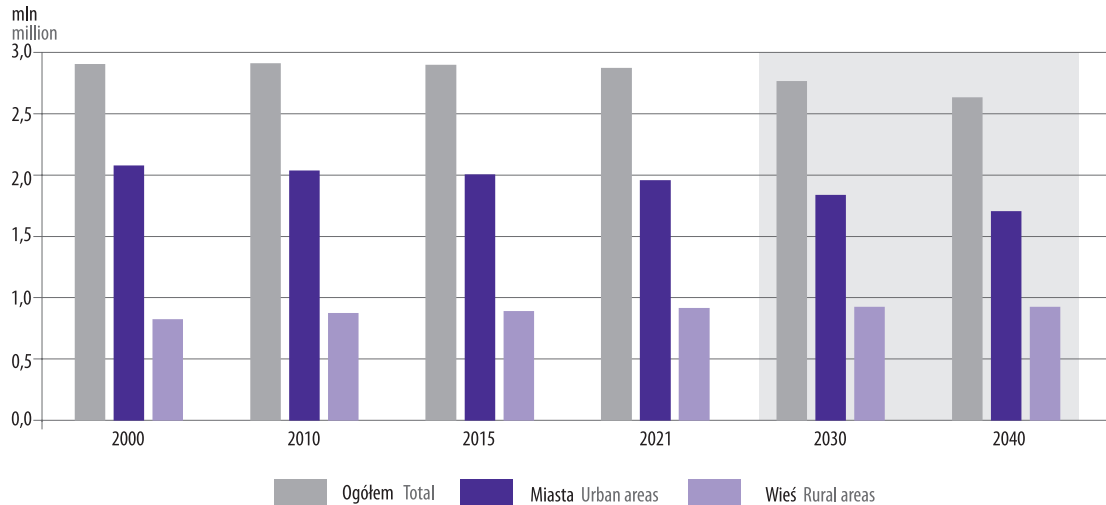
Tablica 10. Ludność
Stan w dniu 31 grudnia
Table 10. Population
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2020	2021
Ogółem Total w tys. in thousands	2917,2	2904,2	2891,3	2880,4
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	7,6	7,6	7,6	7,6
Kobiety na 100 mężczyzn Females per 100 males	108	108	108	108
Miasta - w % ogółu ludności Urban areas - in % of total population	69,9	69,2	68,2	68,1
Wieś - w % ogółu ludności Rural areas - in % of total population	30,1	30,8	31,8	31,9
Ludność na 1 km ² powierzchni ogólnej Population per 1 km ² of total area	146	146	145	144

Wykres 14. Ludność w latach 2000-2021 oraz prognoza do 2040 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 14. Population in 2000-2020 and projection until 2040
As of 31 December

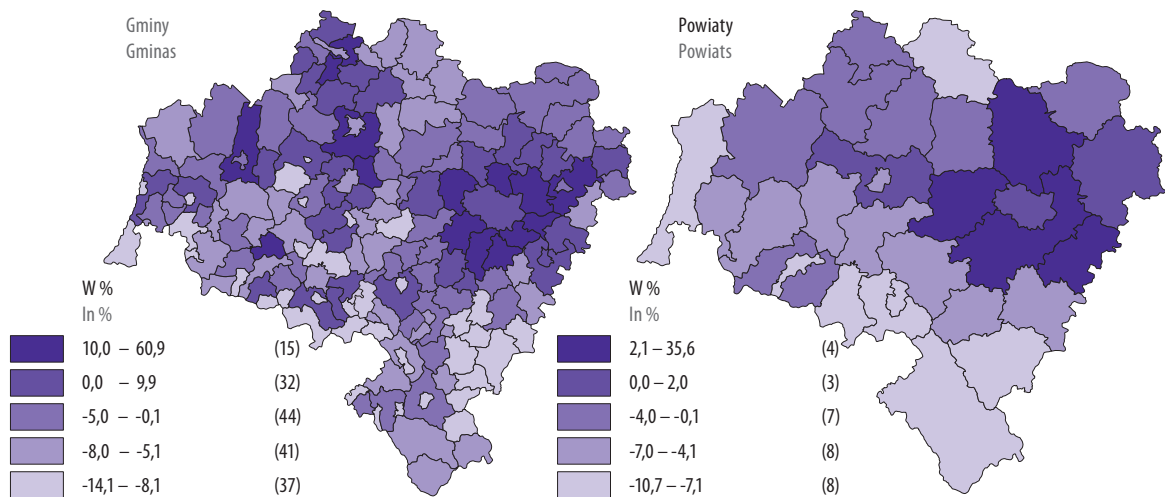
Gęstość zaludnienia w województwie dolnośląskim w 2021 r. wynosiła 144 osoby na km² powierzchni ogólnej (odpowiednio mniej o 1 osobę niż w 2020 r. oraz o 2 osoby w relacji do 2010 r.). W 2021 r., w miastach województwa dolnośląskiego mieszkało 68,1% mieszkańców, a 31,9% na wsi, stąd wskaźnik urbanizacji był mniejszy niż w 2020 r. i 2010 r. (odpowiednio o 0,1 p.proc. i o 1,8 p.proc.).

Wskaźnik feminizacji w 2021 r. wyniósł 108 i była to wartość równa wartości tego wskaźnika w poprzednich latach.

Mapa 18. Zmiana liczby ludności w latach 2010-2021

Stan w dniu 31 grudnia

Map 18. Population changes in 2010-2021
As of 31 December

Dolnośląskie = -1,3

Na przestrzeni lat 2010-2021, ludność województwa dolnośląskiego zmniejszyła się o 1,3%. W 7 powiatach liczba ludności wzrosła (najwięcej w powiatach wrocławskim - o 35,6% i średzkim - o 8,8%), a w 23 zmniejszyła się (w Wałbrzychu oraz powiatach ząbkowickim i kamiennogórskim odpowiednio o 10,7%, 8,4% i 8,2%). Spośród 169 gmin, w 47 zanotowano wzrost liczby ludności (największy w gminach Czernica, Siechnice i Długołęka - odpowiednio o 60,9%, 55,0% i 51,3%). W pozostałych 122 gminach odnotowano spadek liczby ludności w okresie 2010-2021 – największy w gminach Duszniki-Zdrój (14,1%), Karpacz (o 13,4%) oraz Świeradów-Zdrój (12,7%).

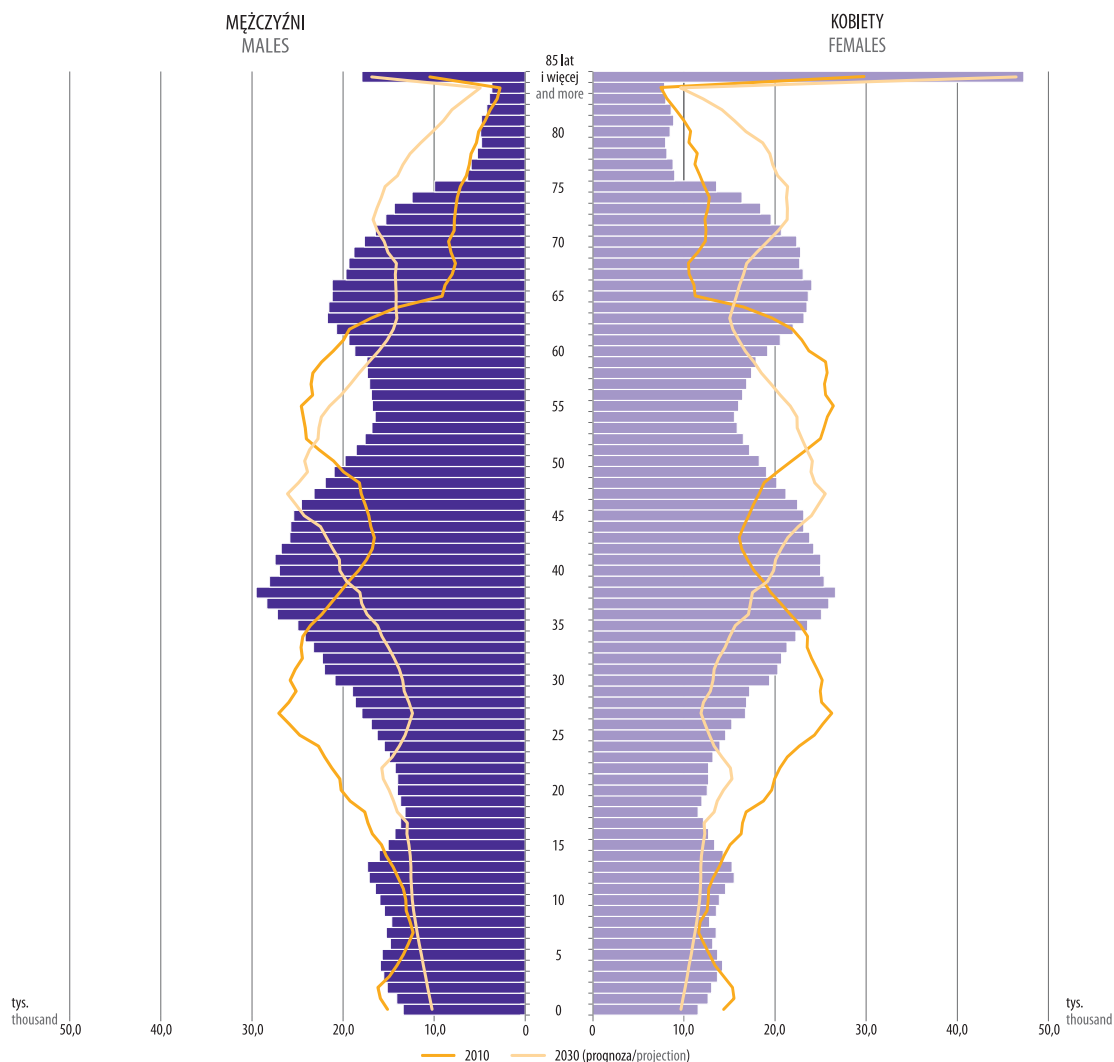
W 2021 r. w strukturze ludności w województwie dolnośląskim największy udział stanowiła ludność w wieku produkcyjnym – 58,7% (2020 r. – 59,2%, 2010 r. – 65,7%), następnie grupa osób w wieku poprodukcyjnym - 23,9% (2020 r. – 23,6%, 2010 r. - 16,9%) oraz w wieku przedprodukcyjnym - 17,4% (2020 r. – 17,2%, 2010 r. – 17,4%). W 2021 r. 52,0% ludności województwa stanowiły kobiety.

Wykres 15. Ludność według płci i wieku w latach 2010, 2021 i 2030

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 15. Population by sex and age in 2010, 2021 and 2030

As of 31 December

Współczynnik starości demograficznej to relacja liczby osób w starszym wieku (65 lat i więcej) do ogólnej liczby ludności.

Indeks starości to liczba osób w wieku 65 i więcej lat przypadająca na 100 osób w wieku 0-14 lat.

Mediana wieku (wiek środkowy) ludności to parametr wyznaczający granicę wieku, którą połowa ludności już przekroczyła, a druga połowa jeszcze nie osiągnęła.

W województwie dolnośląskim w 2021 r. liczba urodzeń wyniosła 24,4 tys. i była to wartość niższa niż w 2020 r. oraz w 2010 r. (odpowiednio: o 5,0% i o 17,3%).

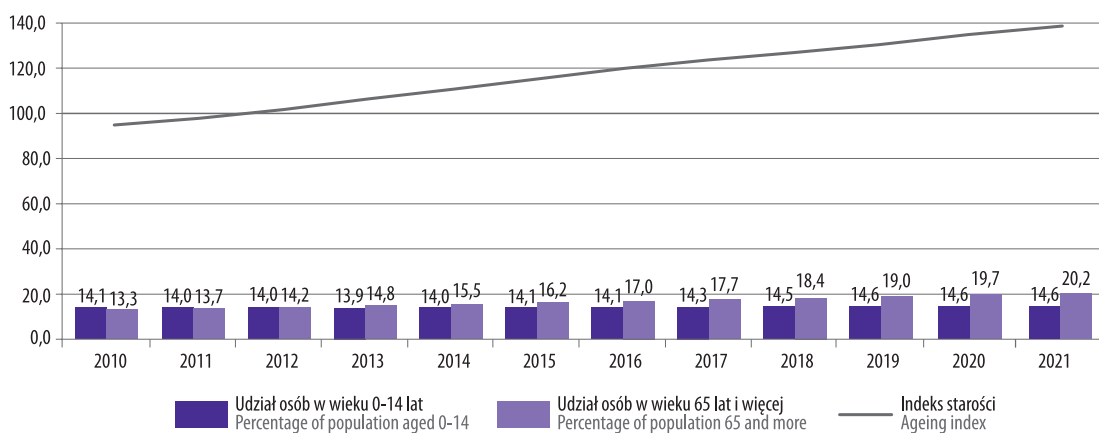
Liczba zgonów w 2021 r. w województwie osiągnęła wartość 40,4 tys. i był to wzrost w relacji do 2020 r. (o 7,4%) oraz wzrost w porównaniu z 2010 r. (o 35,8%).

W 2021 r. w województwie dolnośląskim osoby w wieku starszym (tj. 65 lat i więcej) stanowiły 20,2%, tj. o 0,5 p.proc. więcej niż w 2020 r. (o 6,8 p.proc. więcej niż w 2010 r.). Indeks starości w 2021 r. osiągnął wartość 137,7 (w 2019 r. – 134,2, w 2010 r. – 94,9) natomiast wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego plasował się na poziomie 12,0 (w 2020 r. – 11,7, w 2010 r. – 6,0). Mediana wieku ludności wyniosła 42,7 lat (o 0,4 więcej niż w 2020 r. i o 3,7 więcej niż w 2010 r.), przy czym wyższa była dla kobiet niż dla mężczyzn (44,3 wobec 41,1) jak i mieszkańców miast aniżeli wsi (odpowiednio 43,6 i 40,7).

Wykres 16. Indeks starości oraz udział osób w wieku 0-14 i 65 lat i więcej

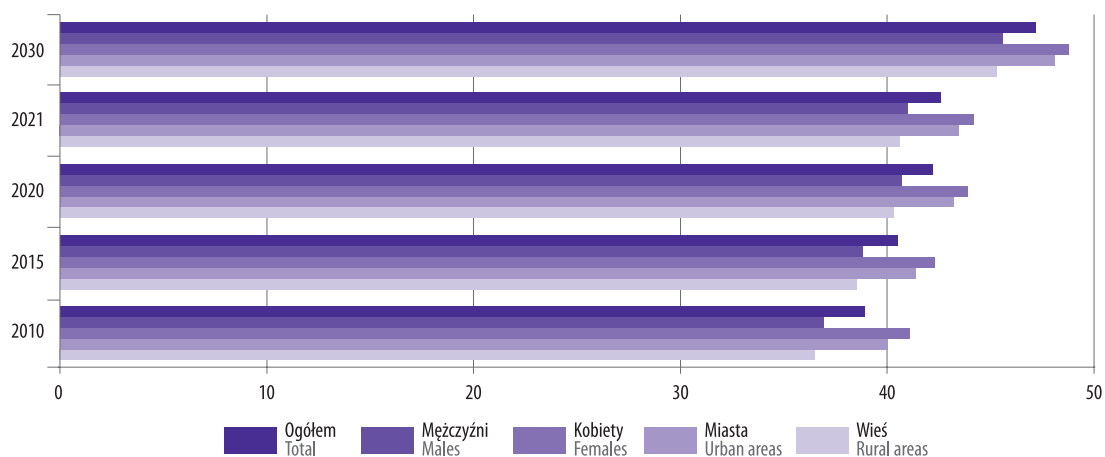
Stan w dniu 31 grudnia

Chart 16. Ageing index as well as share of people aged 0-14 and 65 years and more
As of 31 December

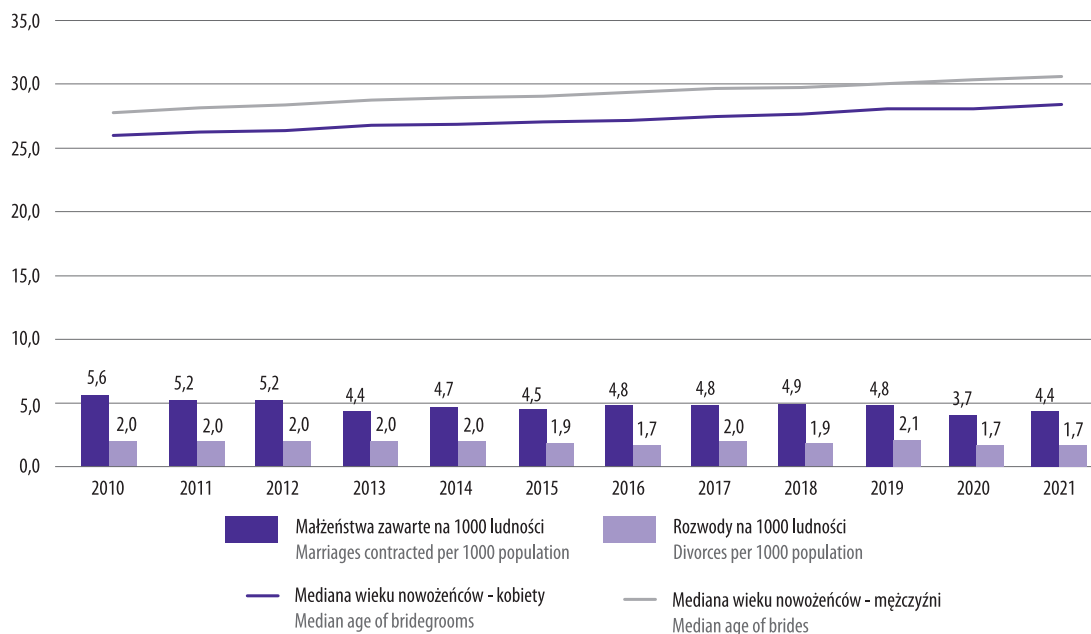
Wykres 17. Mediana wieku ludności

Chart 17. Median age of population

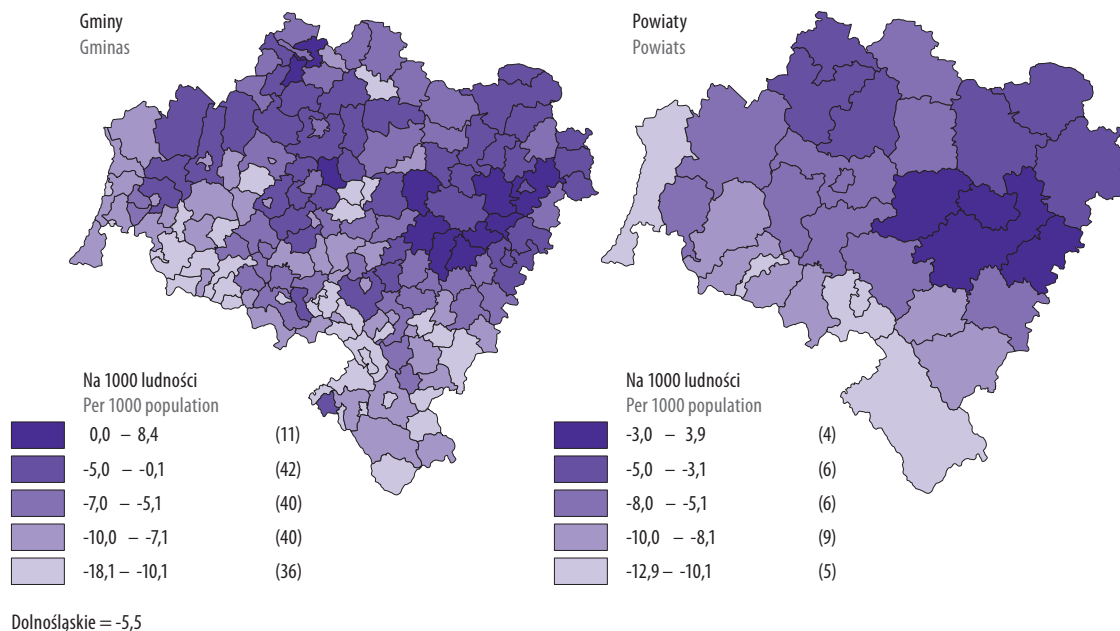

W 2021 r. w województwie dolnośląskim zawartych zostało 12,8 tys. małżeństw i było to więcej niż w 2020 r. (o 18,1%) i mniej niż w 2010 r. (o 22,1%). W tym roku zostało również udzielonych 5,0 tys. rozwodów, co w relacji z 2020 r. było wyższym wynikiem (o 0,6%) i niższym w odniesieniu do 2010 r. (o 13,4%) oraz 37 separacji (o 17,8% mniej niż w 2020 r. i o 78,9% mniej niż w 2010 r.).

Wykres 18. Małżeństwa zawarte i rozwody
Chart 18. Marriages contracted and divorces

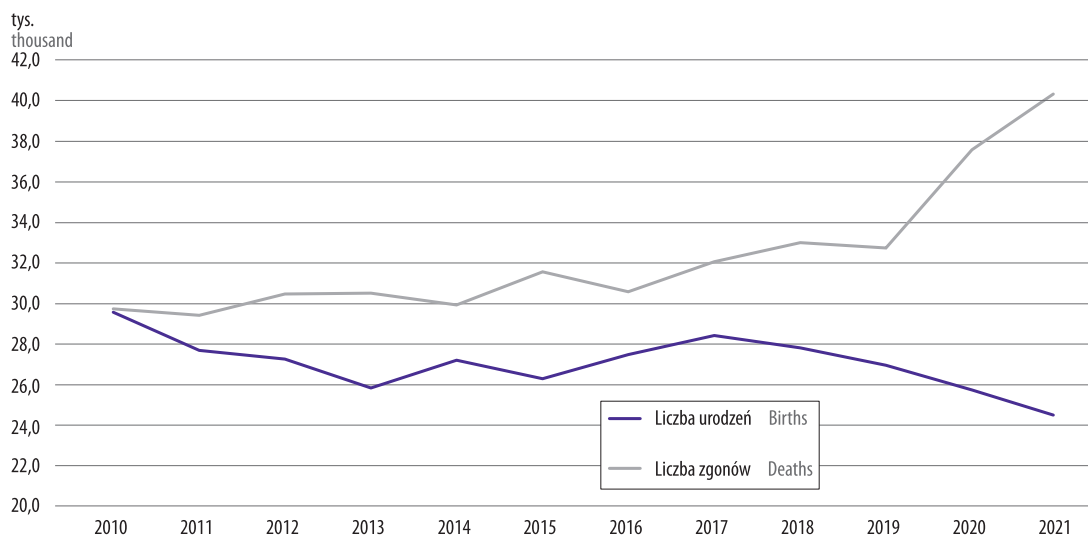

Mapa 19. Przyrost naturalny ludności w 2021 r.
Map 19. Natural increase in 2021

Współczynnik przyrostu naturalnego w województwie dolnośląskim od 2010 r. utrzymywał się na ujemnym poziomie. W 2021 r. współczynnik ten osiągnął wartość $-5,5\%$ i była to wartość mniejsza w relacji do 2020 r. i 2010 r. (odpowiednio o 21,4 p. proc. i o 5,4 p. proc.). W ujęciu powiatowym, tylko w powiecie wrocławskim zanotowano dodatni przyrost naturalny (3,9), a najniższe wartości notowano w Wałbrzychu (-12,9) oraz w powiatach kłodzkim i wałbrzyskim (-11,3 i -10,4). Spośród 169 gmin w województwie dolnośląskim, w 10 zanotowano dodatni przyrost naturalny – najwyższy w gminach Czernica (8,4), Długołęka (7,2) i Siechnice (6,9). W gminie wiejskiej Głogów nie odnotowano przyrostu ani ubytku ludności, podczas gdy w pozostałych gminach przyrost był ujemny. Najniższe wartości wskaźnika zanotowano w Szczawnie-Zdroju (-18,1), Dusznikach-Zdroju (-17,6) i Karpaczu (-16,9).

Wykres 19. Ruch naturalny ludności
Chart 19. Vital statistics of population

W 2021 r. wskaźnik urodzeń w województwie dolnośląskim osiągnął wartość $8,5\%$ i w relacji rok do roku oraz do 2010 r. zanotowano spadek (odpowiednio o 0,4 p. proc. i o 1,6 p. proc.). Dzietność kobiet kształtowała się na poziomie 1,3 i była równa dzietności w 2020 i 2010 r., natomiast mediana wieku matek wyniosła 30,9 i była wyższa niż w 2020 r. i 2010 r. (odpowiednio – 30,7 lat i 28,8 lat).

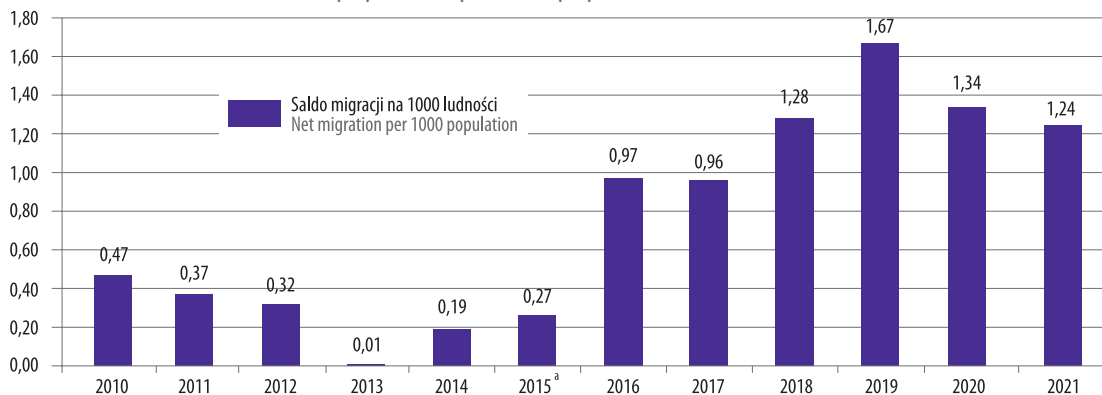
W 2020 r. wśród przyczyn zgonów w województwie dolnośląskim największy udział miały zgony: z powodu chorób układu krążenia (37,5%), związane z nowotworami (24,1%), wywołane objawami, cechami chorobowymi i nieprawidłowymi wynikami badań klinicznych i laboratoryjnych, niesklasyfikowanymi gdzie indziej (8,4%), wynikające z zachorowania i powikłań po COVID-19 (7,8%), wynikające z chorób układu oddechowego (5,9%) oraz z przyczyn zewnętrznych (3,3%). Współczynnik umieralności niemowląt w 2021 r. w województwie dolnośląskim wynosił 4,5 i był wyższy niż w 2020 r. (3,5) oraz niższy niż w 2010 r. (6,1).

W 2021 r. saldo migracji wewnętrznych w województwie dolnośląskim było dodatnie i wyniosło 3,3 tys. – tyle samo ile w 2020 r. i więcej względem 2010 r. (1,6 tys.). Ogólne saldo migracji wyniosło 1,1 osoby na 1000 mieszkańców (podobnie jak w 2020 r.). Wśród emigracji wewnętrznych z miast 60,9% stanowił ruch ludności na wieś (w 2020 r. – 65,1%, w 2010 r. – 60,3%), a 39,1% stanowiły migracje z miasta do miasta (2020 r. – 34,9%, 2010 r. – 39,7%). Ruch ludności ze wsi do miasta stanowił 66,1% migracji ludności ze wsi (w 2020 r. – 67,5%, w 2010 r. – 69,2%), a 33,9% stanowiły migracje wieś-wieś (2020 r. – 32,5%, 2010 r. – 30,8%). W strukturze ludności migrującej według wieku w 2021 r. największy udział stanowiła grupa wiekowa 30-34 i było to 15,3% (w 2020 r. – 13,8%, w 2010 r. – 14,6%).

Saldo migracji zewnętrznych w 2021 r. wyniosło 0,3 tys. (wobec 0,5 tys. w 2020 r. i minus 0,2 tys. w 2010 r.). Ogólne saldo migracji zagranicznych w województwie w 2021 r. wyniosło 0,1 osoby na 1000 mieszkańców i była to wartość niższa niż rok wcześniej (0,2) oraz większa w relacji do 2010 r. (-0,1). Wśród emigracji zagranicznych największy udział stanowiły migracje do Niemiec – 31,3% (w 2020 r. – 31,3%, w 2010 r. – 35,6%), natomiast wśród imigracji zza granicy do województwa dolnośląskiego największy udział stanowiły migracje z Niemiec – 24,7% (w 2020 r. – 24,3%, w 2010 r. – 21,4%) oraz z Ukrainy – 19,8% (w 2020 r. – 16,6%, w 2010 r. – 2,4%) i Wielkiej Brytanii – 18,7% (w 2020 r. – 21,3%, w 2010 r. – 19,7%). W strukturze ludności migrującej według wieku w 2020 r. największy udział emigrantów stanowiła grupa wiekowa 35-39 i było to 16,7% (w 2020 r. – 16,2%, w 2010 r. – 11,2%).

Wykres 20. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych ludności na 1000 osób

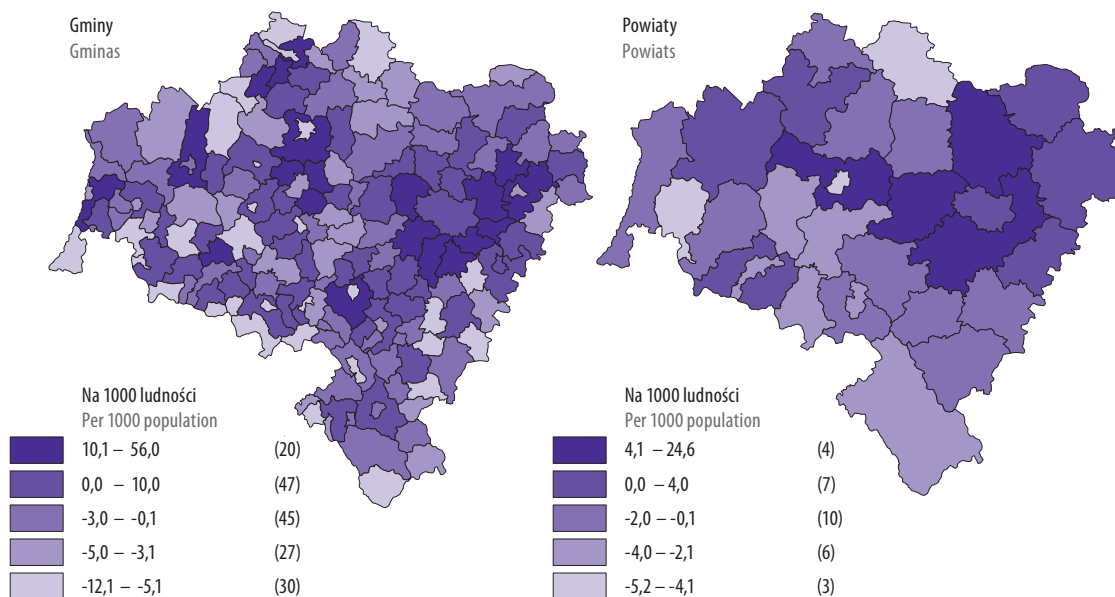
Chart 20. Net internal and international population per 1000 population

^a Do obliczenia salda migracji wykorzystano dane o migracjach wewnętrznych za 2015 r. i migracjach zagranicznych za 2014 r.
^a Net migration was calculated using data on internal migration for 2015 and data on international migration for 2014.

Mapa 20. Saldo migracji ludności na pobyt stały w 2021 r.

Map 20. Net migration of population for permanent residence in 2021

Dolnośląskie = 1,2

Edukacja

Education

W roku szkolnym 2020/21 nastąpił wzrost liczby placówek przedszkolnych oraz dzieci do nich uczęszczających w stosunku do poprzedniego roku. W roku szkolnym 2020/21 wśród uczniów szkół ponadpodstawowych największy udział stanowili uczniowie techników i liceów ogólnokształcących. W 2020 r. niemal połowa absolwentów szkół wyższych skończyła studia z grupy kierunków biznes, administracja i prawo lub technika, przemysł i budownictwo.

Placówki wychowania przedszkolnego są to placówki przeznaczone dla dzieci w wieku od lat 3 do rozpoczęcia przez nie nauki w szkole podstawowej, zapewniające dzieciom opiekę oraz mające na celu przygotowanie ich do nauki w szkole. Do placówek wychowania przedszkolnego zaliczane są przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych oraz zespoły wychowania przedszkolnego i punkty przedszkolne.

W roku szkolnym 2020/21 w województwie dolnośląskim było 1467 placówek wychowania przedszkolnego, co stanowiło 6,6% wszystkich placówek w Polsce (w roku 2019/20 6,5%). Największy udział wśród tych placówek miały przedszkola, które stanowiły 60,3% placówek w województwie (885 placówek). W porównaniu z rokiem 2019/20 ogółem liczba placówek przedszkolnych wzrosła o 0,8% (12 placówek) a liczba przedszkoli wzrosła o 3,5% (30 placówek). Przedszkola w obrębie województwa dolnośląskiego w roku szkolnym 2020/21 stanowiły 6,7% wszystkich przedszkoli w Polsce.

Liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego zwiększyła się względem poprzednich lat, a w porównaniu z rokiem 2019/20 był to wzrost o 2,8% (rok wcześniej wzrost o 0,6%). W miastach do placówek wychowania przedszkolnego uczęszczało 75,1% dzieci (w roku 2019/20 – 75,3%). Dzieci uczęszczające do placówek wychowania przedszkolnego w województwie dolnośląskim w roku 2020/21 stanowiły 7,3% wszystkich takich dzieci w Polsce (rok wcześniej 7,2%).

W województwie dolnośląskim liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli stanowiła 84,5% wszystkich dzieci uczęszczających do placówek wychowania przedszkolnego (w roku 2019/20 - 83,7%).

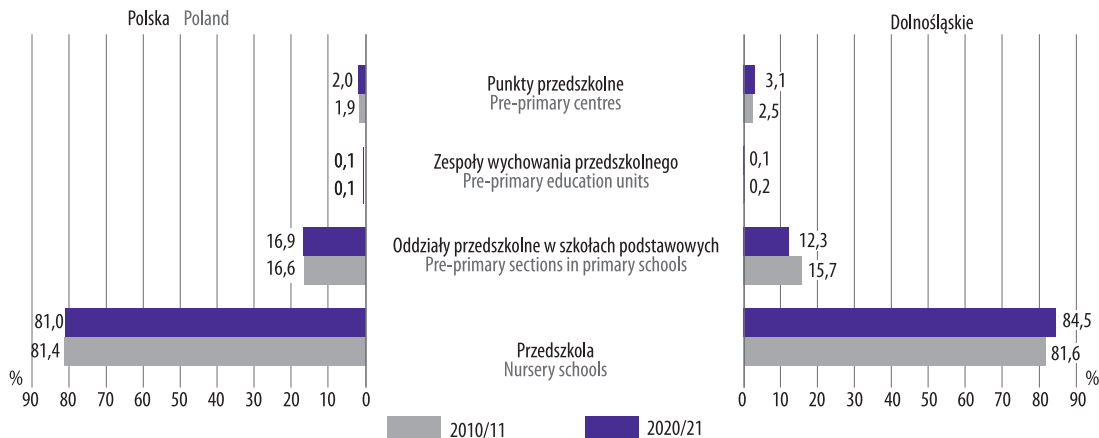
Średnio w województwie dolnośląskim, na 1000 dzieci w wieku 3-6 lat, 915 dzieci chodziło do przedszkola. Współczynnik ten wahał się od 366 dzieci w gminie Paszowice do 1315 w gminie Polanica-Zdrój, co oznacza że w tej gminie do przedszkola uczęszczało dużo dzieci z gmin ościennych. We Wrocławiu współczynnik ten wyniósł 987 na 1000 dzieci, przypadało w omawianej grupie wiekowej.

Tablica 11. Wychowanie przedszkolne^a
 Table 11. Pre-primary education^a

Wyszczególnienie Specification	2010/11	2015/16	2019/20	2020/21
Placówki: Establishments:				
miasta urban areas	669	811	902	907
wieś rural areas	529	586	557	556
w tym: of which:				
Przedszkola Nursery schools	543	723	855	885
w tym specjalne of which special	4	12	19	19
Miejsca: Places:				
w tym: of which:				
Przedszkola Nursery schools	59890	75347	83312	.
w tym specjalne of which special	115	240	322	.
Dzieci: Children:				
miasta urban areas	59981	62531	76383	78349
wieś rural areas	16156	19059	25057	25915
w tym w wieku: 6 lat of which at the age of: 6	21707	5600	25126	27529
5 lat 5	20465	28761	26297	26102

a W latach szkolnych 2015/16-2018/19 łącznie z dziećmi przebywającymi w placówkach wykonujących działalność leczniczą.
 a In the school years 2015/16-2018/19 including children staying in the units performing health care activities.

Wykres 21. Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego
 Chart 21. Children in pre-primary establishments

Mapa 21. Wychowanie przedszkolne w roku szkolnym 2020/21

Map 21. Pre-primary education in the 2020/21 school year

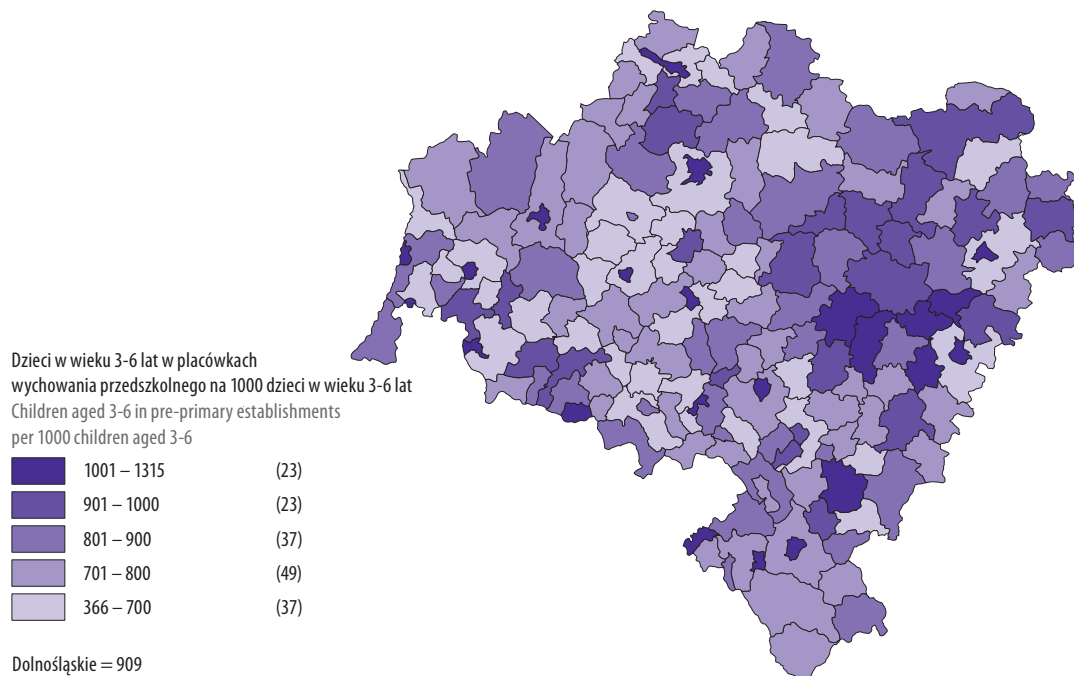
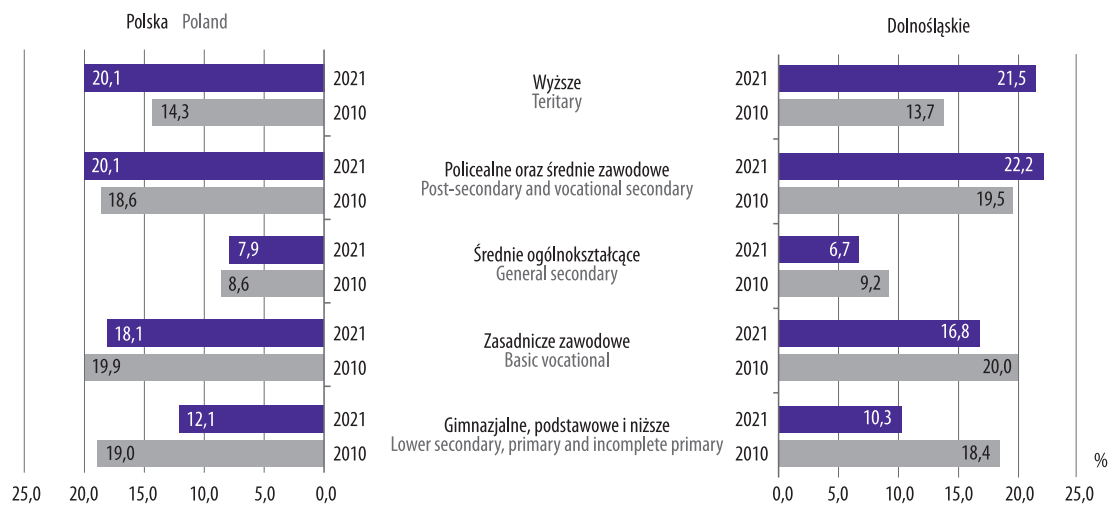
Wykres 22. Ludność według poziomu wykształcenia - na podstawie BAEL

Chart 22. Population by level of educational attainment by LFS

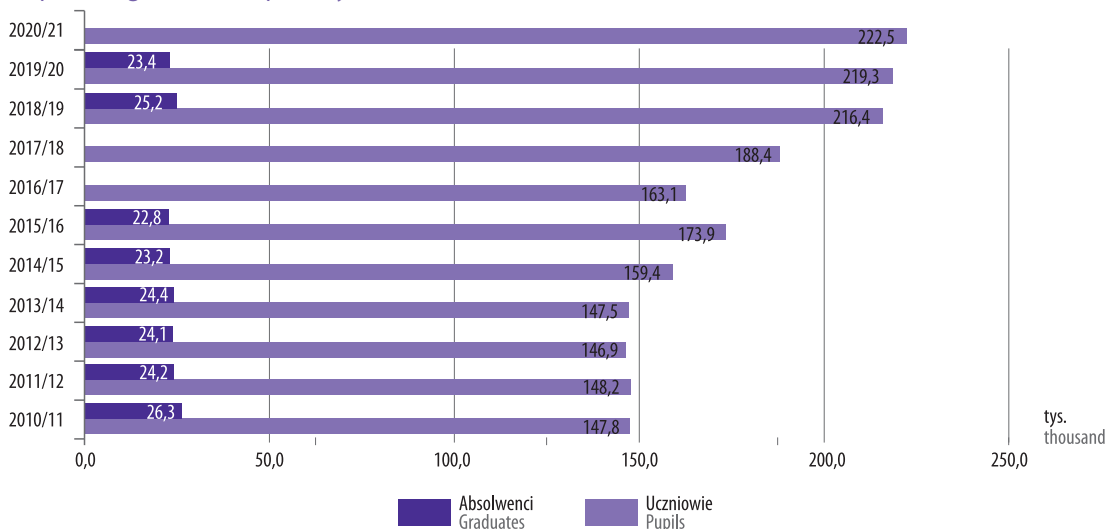

W 2021 r. wykształcenie policealne lub średnie zawodowe posiadało 22,2% ludności w przedziale wieku od 15 do 89 lat. Następnie 21,5% mieszkańców miało wykształcenie wyższe a zasadnicze zawodowe 16,8%.

W roku szkolnym 2020/21 w obrębie województwa działało 870 szkół podstawowych (w 2019/20 – 881), do których uczęszczało 222,5 tys. uczniów. Wzrost liczby uczniów względem poprzedniego roku szkolnego wyniósł 1,5%. Liczba absolwentów w roku szkolnym 2019/20 wyniosła 23,4 tys. i był to wzrost w relacji do roku szkolnego 2015/16 o 2,5% oraz spadek w relacji do roku szkolnego 2018/19 o 7,3%.

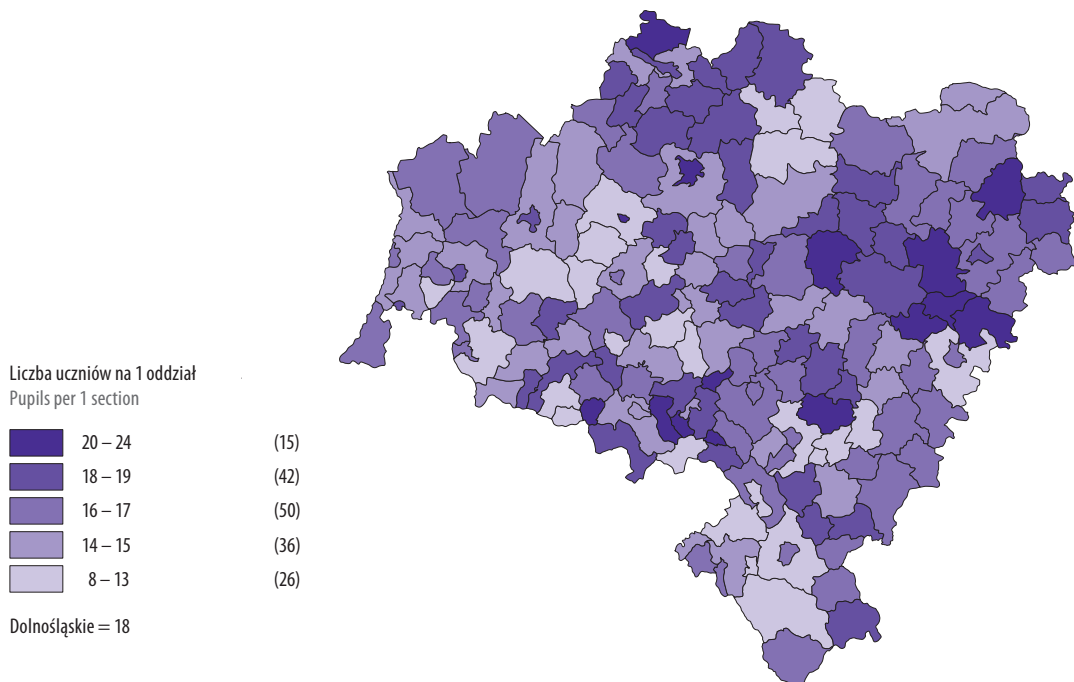
Wykres 23. Uczniowie i absolwenci szkół podstawowych

Chart 23. Pupils and graduates of primary schools

Mapa 22. Uczniowie w szkołach podstawowych w roku szkolnym 2020/21

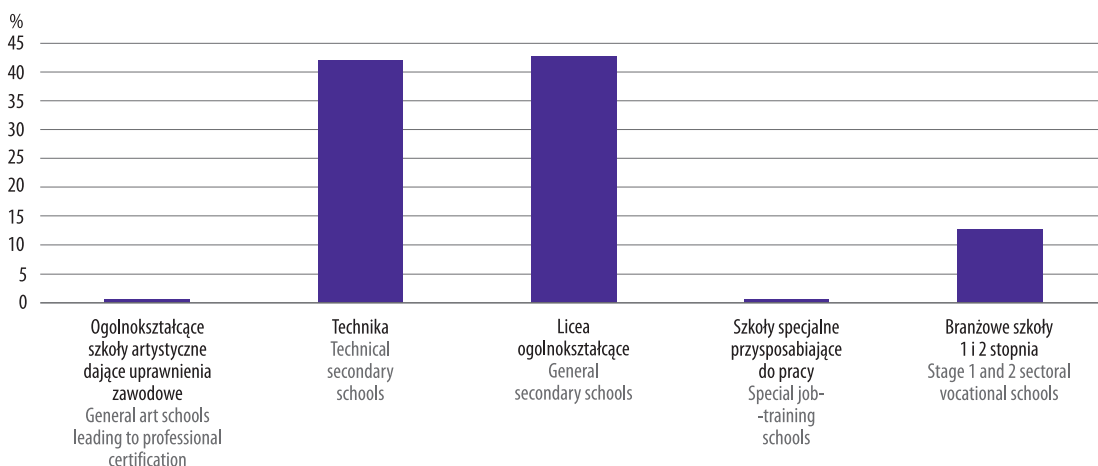
Map 22. Pupils in primary schools in the 2020/21 school year

W województwie dolnośląskim było 475 szkół ponadpodstawowych dla młodzieży (spadek o 0,4% w relacji do 2019/20) oraz 103 szkoły policealne (spadek o 11,2% względem roku 2019/20). Wśród szkół ponadpodstawowych w roku szkolnym 2020/21 zwiększyła się liczba liceów ogólnokształcących (wzrost o 1,2%). Liczba szkół branżowych I stopnia, techników, szkół specjalnych przysposabiających do pracy oraz szkół artystycznych ogólnokształcących nie zmieniła się w stosunku do poprzedniego roku szkolnego.

Wykres 24. Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych dla młodzieży według typów szkół w roku szkolnym 2020/21

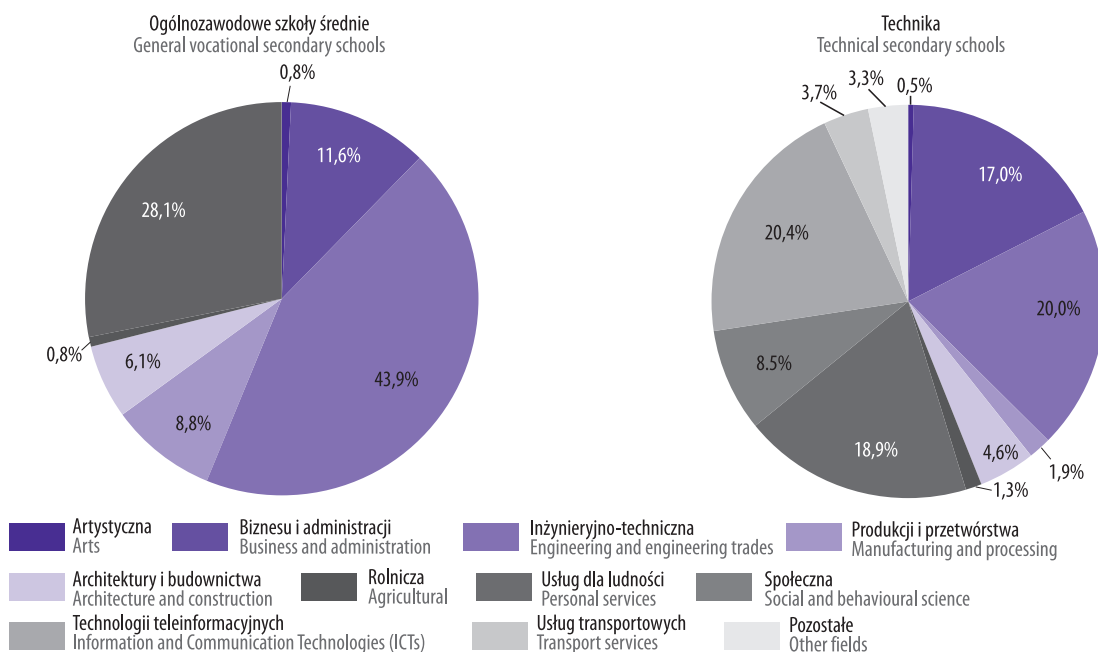
Chart 24. Students of upper secondary and post-primary schools by types in the 2020/21 school year

Liczba uczniów w szkołach ponadpodstawowych wynosiła 101,5 tys. i był to wzrost w porównaniu z poprzednim rokiem o 1,9%, natomiast w szkołach policealnych było 15,2 tys. uczniów i było to o 12,0% więcej niż w roku 2019/20. W liceach ogólnokształcących uczyło się 42,6% wszystkich uczniów szkół ponadpodstawowych, a w technikach 42,1% uczniów.

Wykres 25. Abolwenci szkół zawodowych dla młodzieży według podgrup kierunków kształcenia w roku szkolnym 2019/20

Chart 25. Graduates of vocational school for youth by narrow fields of education in the 2019/20 school year

W roku szkolnym 2019/20 najwięcej absolwentów ogólnozawodowych szkół średnich kształciło się w ramach podgrupy inżynierjno–technicznej (43,9%) oraz usług dla ludności (28,1%). Większość absolwentów techników, wykształciła się według podgrupy technologii teleinformacyjnych (20,4%), inżynierjno–technicznej (20,0%), usług dla ludności (18,9%), lub biznesu i administracji (17,0%).

Tablica 12. Osoby, które przystąpiły/zdały egzamin maturalny

Table 12. Persons who took or passed matriculation exam

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2020	2021
Kobiety: Females:				
przystąpiło took	13448	9579	8855	9429
zdało passed	11005	6871	6432	6729
Mężczyźni: Males:				
przystąpiło took	9951	8184	7300	8212
zdało passed	8171	6054	5248	5901

W 2021 roku do egzaminu maturalnego przystąpiło 9,4 tys. kobiet i 8,2 tys. mężczyzn (odpowiednio o 29,9% i 17,5% mniej niż w 2010 r.). Kobiety przeważają wśród podchodzących do egzaminu (53,4% w 2021 r.), choć wskaźnik ten systematycznie spada (z 57,5% udziału w 2010 r.). Zdawalność egzaminu w 2021 r. wyniosła 71,4% u kobiet i 71,9% u mężczyzn (w 2010 r. odpowiednio 81,3% i 82,1%).

W roku akademickim 2020/21 w województwie dolnośląskim były 32 uczelnie (o 1 mniej niż rok wcześniej). W końcu 2020 r. liczba studentów wynosiła 117,1 tys. i była niższa od liczby studentów w roku 2019/20 o 0,4% (117,6 tys.). Najwyższy odsetek stanowili studenci kierunków z grupy biznes, administracja i prawo (26,6%) oraz technika, przemysł, budownictwo (18,7%). Z pozostałych grup kierunków 8,8% stanowili studenci zdrowia i opieki społecznej, po 8,6% nauk humanistycznych i sztuki oraz nauk społecznych, dziennikarstwa i informacji, po 6,2% - nauk przyrodniczych, matematyki i statystyki oraz usług, 6,1% - technologii teleinformacyjnej, 4,8% - kształcenia oraz 3,4% - rolnictwa.

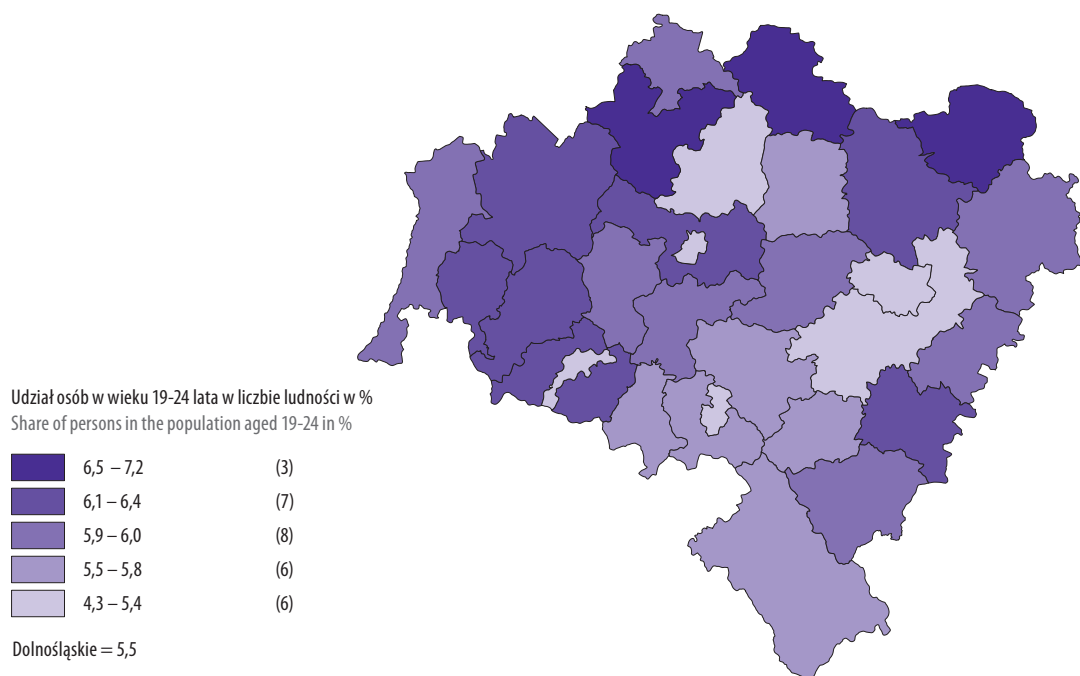
W 2020 roku w województwie dolnośląskim absolwentami zostało 28,9 tys. osób, z czego największy udział mieli absolwenci kierunków z grupy biznes, administracja i prawo (27,1%) oraz technika, przemysł, budownictwo (20,5%).

Udział ludności w wieku 19-24 lata, w ogóle ludności w ujęciu powiatów daje informacje o potencjalnej liczbie młodych ludzi w wieku podejmowania dalszego kształcenia w ramach studiów. Wskaźnik ten zawierał się od 4,3% we Wrocławiu do 7,2% w powiecie górowskim.

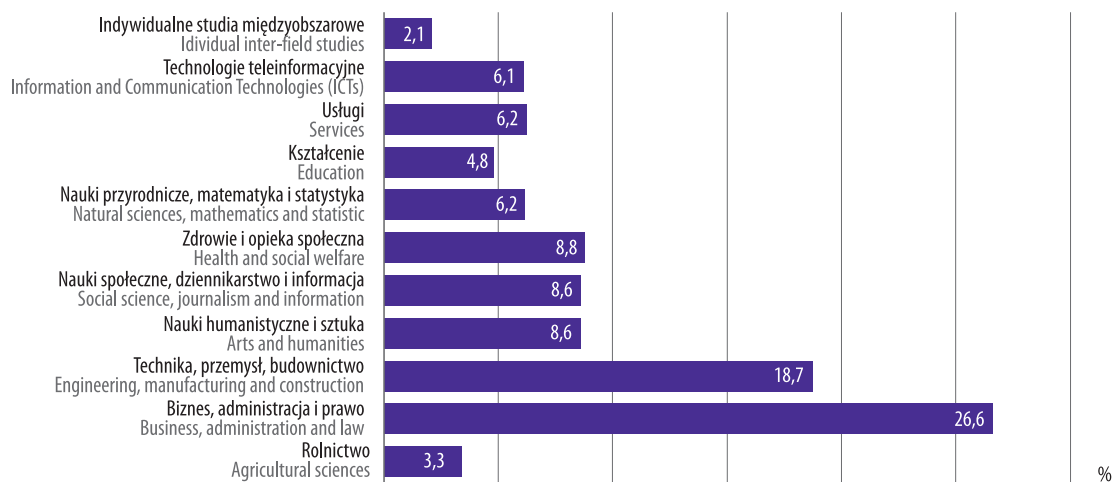
W roku 2020 wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego w dziale „Oświata i wychowanie” wyniosły w sumie 5734,1 mln zł i była to wartość wyższa o 7,1% niż w 2019 r. (5353,8 mln zł).

Udział wydatków na edukację (na które składają się wydatki z działów oświata i wychowanie, edukacyjna opieka wychowawcza oraz szkolnictwo wyższe) budżetów jednostek samorządu terytorialnego w ogóle wydatków był w 2020 r. zbliżony w przypadku Wrocławia oraz województwa dolnośląskiego (odpowiednio 28,7% i 27,9%) oraz nieco niższy niż w przypadku całego kraju (28,9%).

Mapa 23. Szkolnictwo wyższe w 2020 r.
Map 23. Higher education in 2020

Wykres 26. Absolwenci uczelni według grup kierunków kształcenia w roku akademickim 2019/20
Chart 26. Graduates by broad fields of education in the 2019/20 academic year

W województwie dolnośląskim w roku szkolnym 2020/21 znajdowało się 6 szkół podstawowych dla dorosłych (tyle samo ile rok wcześniej) oraz 68 liceów ogólnokształcących (9 mniej niż rok wcześniej). W roku szkolnym 2019/20 szkoły podstawowe ukończyły 123 osoby, natomiast licea ogólnokształcące ukończyły 2390 absolwentów.

W roku 2020 odsetek osób dorosłych w wieku 25-64 lata uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu wyniósł 4,9% i była to wartość o 1,2 p. proc. niższa niż w 2019 r. oraz o 0,5 p. proc. niższa niż w 2010 r.

Zasoby pracy

Labour resources

Według wyników Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) w 4 kwartale 2021 stopa bezrobocia w województwie dolnośląskim była niższa od stopy bezrobocia w 2020 r. i w 2010 r. Wśród bezrobotnych najwyższy odsetek stanowiły osoby z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym, a najniższy – średnim ogólnokształcącym.

Współczynnik aktywności zawodowej obliczono jako udział aktywnych zawodowo danej kategorii w ogólnej liczbie ludności danej kategorii.

Współczynnik aktywności zawodowej w województwie dolnośląskim w 4 kwartale 2021 r. wyniósł 59,5% i był to wzrost względem 2020 r. (o 2,0 p.proc.) oraz wzrost w relacji do 2010 r. (o 5,4 p.proc.). Wartość współczynnika dla województwa w 4 kwartale 2021 r. była wyższa niż wartość tego współczynnika dla Polski (o 1,5 p.proc.). W ostatnim kwartale 2021 r. wskaźnik zatrudnienia wyniósł 57,2% i była to wartość wyższa o 1,6 p.proc. niż rok wcześniej, natomiast w porównaniu z 2010 r. wystąpił wzrost o 8,6 p.proc. Wartość wskaźnika zatrudnienia dla województwa w 2020 r. była wyższa niż wartość tego wskaźnika dla Polski (o 0,9 p.proc.).

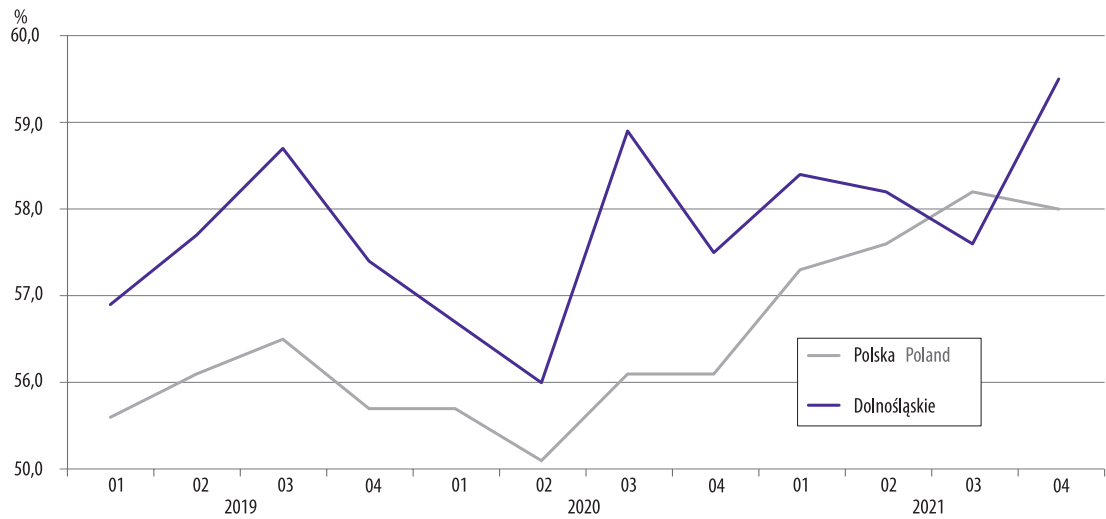
Wskaźnik zatrudnienia obliczono jako udział pracujących danej kategorii w ogólnej liczbie ludności danej kategorii.

Liczba osób biernych zawodowo w województwie dolnośląskim w 2021 r. wynosiła 906 tys. i był to spadek w relacji r./r. (o 5,4%) natomiast względem 2010 r. spadek liczby osób biernych zawodowo wyniósł 16,3%. Wśród osób biernych zawodowo największy odsetek stanowiły osoby nieposzukujące pracy w związku z emeryturą (62,0%, wzrost 2,0 p.proc r/r), osoby nieposzukujące w związku z nauką i uzupełnianiem kwalifikacji (17,5%, wzrost 2,6 p.proc r/r) oraz osoby nieposzukujące w związku z niepełnosprawnością, chorobą (9,3%, spadek o 2,5 p.proc r/r).

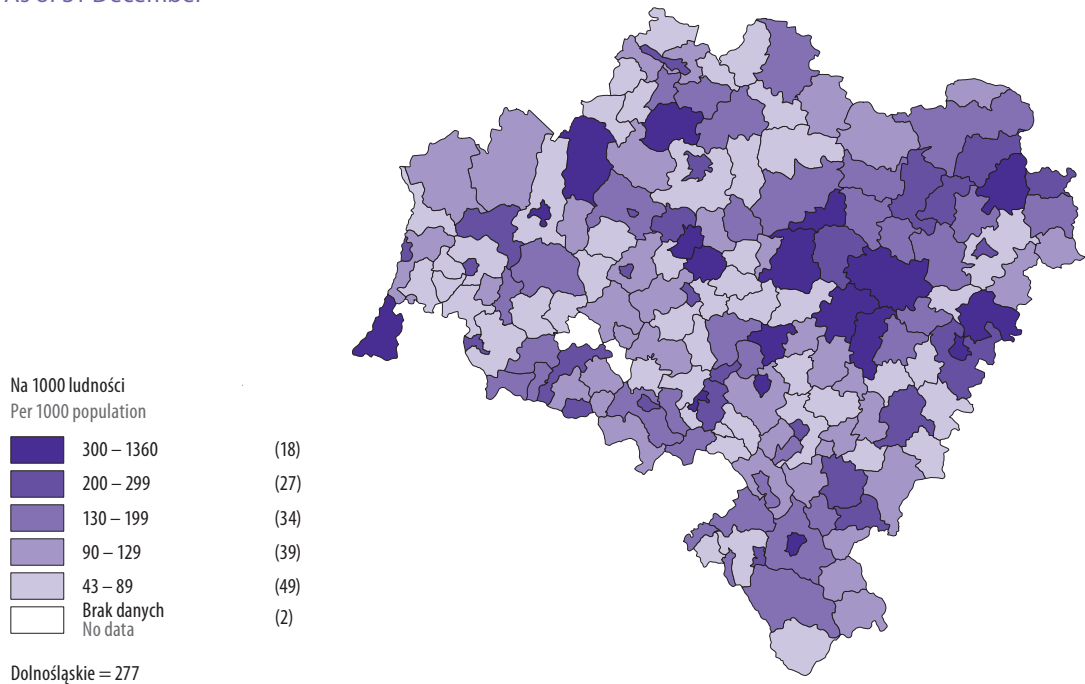
Tablica 13. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej w 4 kwartale według BAEL
Table 13. Economic activity of the population aged 15 and more in the 4th quarter by LFS

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2020	2021	2021 Polska Poland
Aktywni zawodowo w tys. Economically active persons in thousands	1274	1240	1298	1329	17278
pracujący employed persons	1144	1163	1254	1278	16780
bezrobotni unemployed persons	130	77	44	51	497
Bierni zawodowo w tys. Economically inactive persons in thousands	1082	988	958	906	12529
Współczynnik aktywności zawodowej w % Activity rate in %	54,1	55,6	57,5	59,5	58,0
Wskaźnik zatrudnienia w % Employment rate in %	48,6	52,2	55,6	57,2	56,3
Stopa bezrobocia w % Unemployment rate in %	10,2	6,2	3,4	3,8	2,9

Wykres 27. Współczynnik aktywności zawodowej według kwartałów
 Chart 27. Activity rate by quarters

Mapa 24. Pracujący w 2020 r.
 Stan w dniu 31 grudnia
 Map 24. Employed persons in 2020
 As of 31 December

Liczba pracujących w 2020 r. w województwie dolnośląskim wynosiła 1170,8 tys. i była to wartość wyższa od liczby pracujących w 2019 r. i 2010 r. (kolejno: o 0,3% i o 17,4%).

W 2020 r. w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo pracowało 7,5% pracujących (87,4 tys.) i był to spadek względem 2019 r. i 2010 r. (kolejno: o 0,6 p. proc. i o 0,9 p. proc.).

W sekcjach przemysł i budownictwo, łącznie pracowało 30,4% osób pracujących (odpowiednio 282,3 tys. - 24,1% i 73,7 tys. - 6,3%) co stanowiło wzrost 0,1 p. proc. r/r. W sekcjach handel; naprawa pojazdów samochodowych oraz transport i gospodarka magazynowa pracowało łącznie 20,5% pracujących (odpowiednio 169,1 tys. - 14,4% i 70,4 tys. - 6,0%) i był to spadek względem 2019 r. (o 0,3 p. proc.) i spadek w stosunku do 2010 r. (o 0,9 p. proc.). W sekcjach działalność finansowa i ubezpieczeniowa oraz obsługa rynku nieruchomości pracowało 3,4% osób pracujących (odpowiednio 24,4 tys. - 2,1% i 15,5 tys. - 1,3%) i był to spadek względem 2019 r. i 2010 r. (kolejno: o 0,3 p. proc. i o 1,0 p. proc.).

W sekcjach pozostałych usług pracowało 32,1% osób pracujących (368,2 tys.) i była to wartość wyższa niż w 2019 r. (o 0,5 p. proc.) i w 2010 r. (o 2,3 p. proc.).

W układzie podregionów województwa dolnośląskiego, na 1000 mieszkańców danego podregionu, najwięcej osób pracujących (611) przypadło we Wrocławiu. W pozostałych jednostkach terytorialnych tego typu, wartość wskaźnika wynosiła od 299 osób pracujących w podregionie wałbrzyskim do 405 osób w podregionie wrocławskim. We wszystkich podregionach zanotowano wzrost wskaźnika w stosunku do 2010 r. - od 6,2% w podregionie legnicko-głogowskim do 28,2% we Wrocławiu..

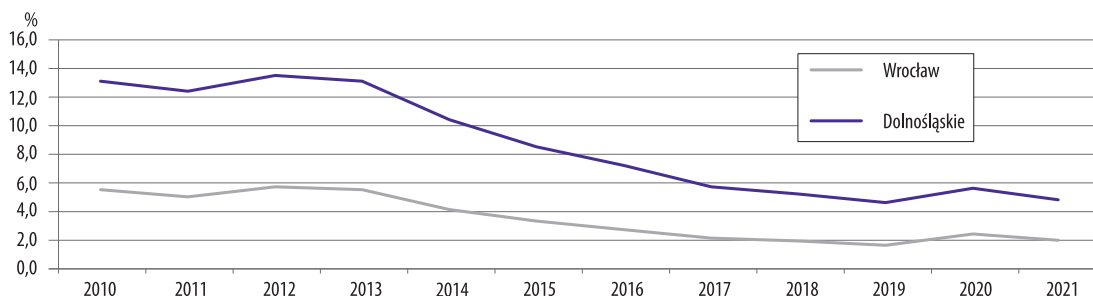
Dane o bezrobotnych zarejestrowanych obejmują osoby, które zgodnie z ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. 2022 poz. 690, z późn. zm.) ukończyły 18 lat i nie osiągnęły wieku emerytalnego, są niezatrudnione i niewykonyują innej pracy zarobkowej, są zdolne i gotowe do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy i zarejestrowane we właściwym dla miejsca zameldowania (stałego lub czasowego) powiatowym urzędzie pracy oraz poszukują zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej.

W 2021 r. w województwie dolnośląskim zarejestrowanych było 58,7 tys. osób bezrobotnych i był to spadek względem 2020 r. (o 14,7 p. proc) jak i 2010 r. (o 60,9 p. proc.). Stopa bezrobocia w 2021 r. w województwie dolnośląskim osiągnęła poziom 4,8% i był to spadek względem 2020 r. (o 0,8 p. proc.) oraz w odniesieniu do 2010 r. (o 8,3 p. proc.).

Wykres 28. Stopa bezrobocia rejestrowanego

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 28. Registered unemployment rate
As of December

Stopę bezrobocia rejestrowanego obliczono jako udział zarejestrowanych bezrobotnych w cywilnej ludności aktywnej zawodowo, tj. bez pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

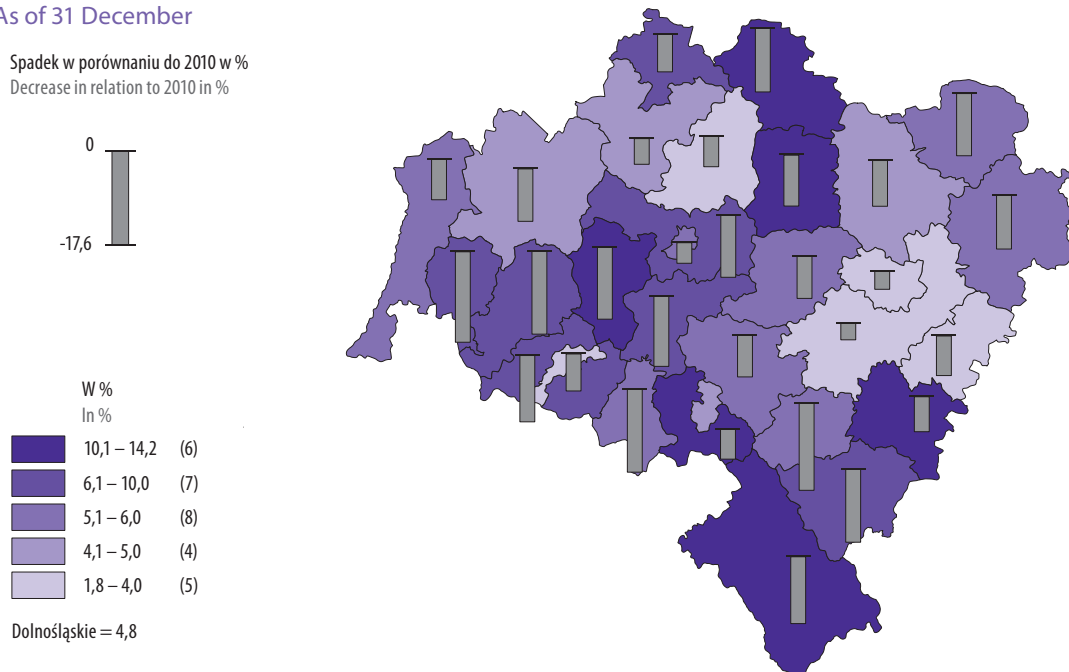
Wśród osób bezrobotnych w województwie dolnośląskim w 2021 r. 45,8% stanowiły osoby pozostające bez pracy co najmniej od roku co określa się jako bezrobocie długotrwałe i był to wzrost w porównaniu z 2020 r. (o 8,8 p. proc.) oraz wzrost w relacji do 2010 r. (o 19,5 p. proc.).

Mapa 25. Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2021 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 25. Registered unemployment rate in 2021

As of 31 December

Analizując wykształcenie osób bezrobotnych, największy odsetek – 29,8% stanowiły osoby z wykształceniem gimnazjalnym i niższym, 25,7% bezrobotnych stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym, 20,8% - z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym, 13,0% - z wyższym, 10,7% - ze średnim ogólnokształcącym. Udział bezrobotnych absolwentów w 2021 r. wyniósł 2,2% ogółu bezrobotnych i była to wartość niższa o 0,2 p. proc. niż w 2020 r.

W 2021 r. 61,6% bezrobotnych mieszkało w miastach (w 2019 – 62,4%, w 2010 – 64,6%), natomiast 38,4% na wsi (w 2020 – 37,6%, w 2010 – 35,4%). Bezrobotni niepełnosprawni w 2021 r. stanowili 8,5% bezrobotnych (w 2020 r. – 6,7%). W 2021 r. na jedną ofertę pracy przypadało 9 osób (w 2020 r. – 15, w 2010 r. – 49). W ujęciu powiatów stopa bezrobocia rejestrowanego wahała się w końcu 2021 r. od 1,8% w powiecie wrocławskim i 2,0% we Wrocławiu do 13,2% w powiecie wałbrzyskim i 14,2% w górowskim.

5.2. Jakość życia

5.2. Quality of life

Zamożność mieszkańców

Inhabitants' wealth

Wysokość wynagrodzeń w województwie dolnośląskim przekraczała średni poziom krajowy.

W ciągu roku zmniejszyła się liczba emerytów i rencistów. Zwiększyła się wysokość przeciętnej emerytury i renty. Poziom tych świadczeń przekraczał przeciętne wartości krajowe.

W 2020 r. nastąpiła poprawa sytuacji materialnej gospodarstw domowych - osiągały one wyższe dochody, natomiast ich wydatki zmniejszyły się, w związku z tym wzrosła nadwyżka dochodów nad wydatkami.

W województwie dolnośląskim i w kraju systematycznie poprawia się subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych. W 2020 r. nastąpił dalszy wzrost odsetka gospodarstw oceniających swoją sytuację materialną jako dobrą albo raczej dobrą oraz spadek odsetka gospodarstw postrzegających ją jako raczej złą albo złą.

Wskaźnik osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tysięcy mieszkańców był mniejszy niż w latach wcześniejszych, a także należał do najniższych w kraju.

Dolnośląskie należało do grupy województw, w których zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej był najniższy w kraju.

Dane o wynagrodzeniach w województwie dolnośląskim za październik 2020 r. dotyczą 634,5 tys. zatrudnionych, którzy przepracowali w badanych jednostkach cały miesiąc. Pracownicy sektora publicznego stanowili 23,8% tej populacji, a sektora prywatnego – 76,2%. Wśród ogółu zatrudnionych 52,2% stanowili mężczyźni, a 47,8% – kobiety.

Badanie struktury wynagrodzeń według zawodów realizowane co dwa lata, ma charakter reprezentacyjny i obejmuje podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób. Wyniki dotyczą osób pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych, które w roku badania przepracowały cały miesiąc październik. Dane w opracowaniu dotyczą przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń nominalnych brutto, prezentowanych w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy.

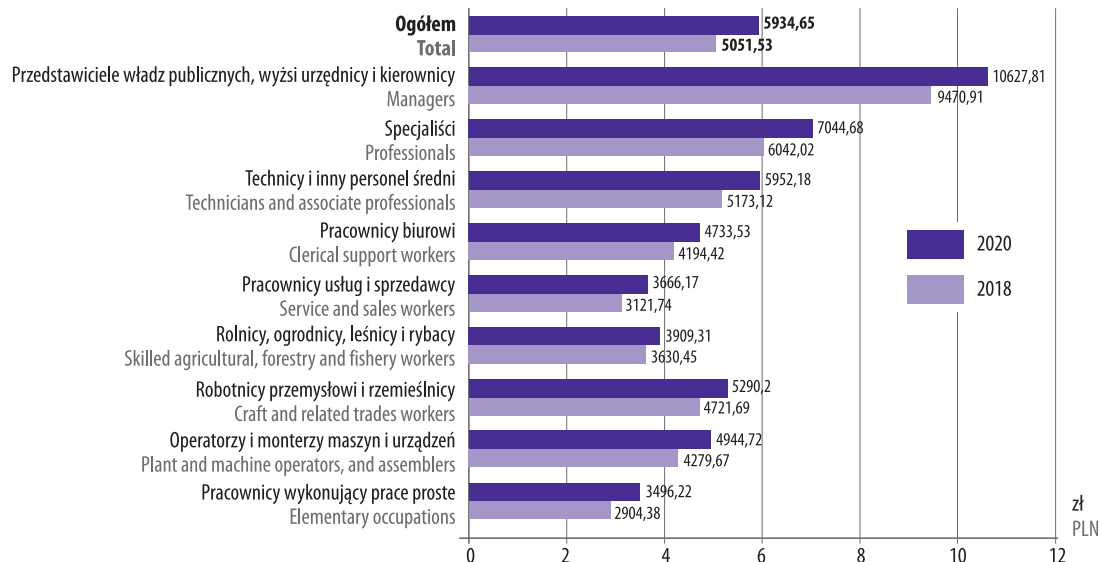
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie ogółem brutto w październiku 2020 r. wyniosło 5934,65 zł (w kraju 5748,24 zł) i było wyższe od notowanego w latach wcześniejszych – o 17,5% w porównaniu do 2018 r. (5051,53 zł) i o 68,2% w porównaniu do 2010 r. (3529,13 zł). Przeciętne godzinowe wynagrodzenie ogółem brutto wyniosło 34,10 zł (w kraju – 33,24 zł), podczas gdy w 2018 r. – 27,82 zł, a w 2010 r. – 21,66 zł. Podstawowym grupowaniem pracowników według zawodów jest podział na 9 „wielkich” grup zawodów zgodnie z „Klasyfikacją zawodów i specjalności” (KZiS). Wśród ogółu zatrudnionych najliczniejszą „wielką” grupę zawodów stanowili Specjaliści – 178,8 tys. osób (tj. 28,2% ogółu). W tej grupie zawodowej pracowała co 3 kobieta i co 5 mężczyzna.

W porównaniu do ostatniego badania z października 2018 r. nie zmieniła się kolejność najlepiej opłacanych grup. Zdecydowanie najwyższe przeciętne wynagrodzenie otrzymywali Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy (10627,81 zł). Powyżej średniej (5934,65 zł) plasowali się także Specjaliści (7044,68 zł) oraz Technicy i inny średni personel (5952,18 zł). Najniższe płace, podobnie jak 2 lata wcześniej, otrzymywali Pracownicy przy pracach prostych (3496,22 zł) oraz Pracownicy usług i sprzedawcy (3666,17 zł).

W przypadku wszystkich grup zawodów zanotowano spory wzrost przeciętnego wynagrodzenia w stosunku do poprzedniej edycji badania. Największy dotyczył Pracowników wykonujących prace proste (20,4%) oraz Pracowników usług i sprzedawców (17,4%). Wzrost płac mniejszy niż 10% zanotowano tylko wśród Rolników, ogrodników, leśników i rybaków (7,7%).

Wykres 29. Wynagrodzenia według grup zawodów w październiku

Chart 29. Wages and salaries by groups of occupations in October

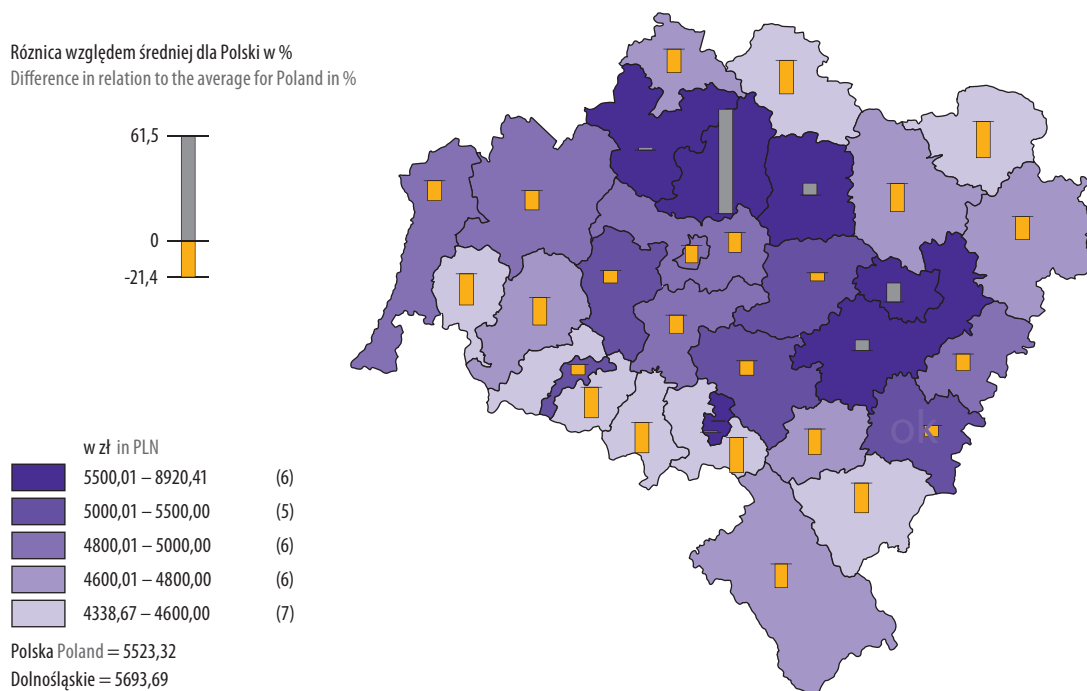
W październiku 2020 r. połowa pracowników (mediana, wynagrodzenie środkowe) zatrudnionych w jednostkach objętych badaniem otrzymała wynagrodzenie do 4908,24 zł (w kraju – do 4702,66 zł). W październiku 2020 r. wynagrodzenie w wysokości równej lub niższej od minimalnej płacy (2600,00 zł) otrzymało 6,8% zatrudnionych, tj. ok. 43 tys. osób (w Polsce – 7,8%, tj. ok. 642 tys. osób). Spośród najniżej zarabiających 10% pracowników otrzymało wynagrodzenie co najwyżej w wysokości 2776,96 zł (decyl pierwszy), natomiast 10% najwyżej zarabiających pracowników otrzymało wynagrodzenie co najmniej w wysokości 9887,90 zł (decyl dziewiąty). Otrzymujący miesięczne wynagrodzenie brutto mniejsze lub równe przeciętnemu wynagrodzeniu miesięcznemu dla badanej zbiorowości (tzn. ≤ 5934,65 zł) stanowili 64,0% ogółu pracowników (w kraju odsetek takich osób był nieco wyższy 65,6%).

W województwie dolnośląskim **w jednostkach zatrudniających więcej niż 9 osób przeciętne miesięczne wynagrodzenie** w 2020 r. osiągnęło poziom 5693,69 zł i przekraczało poziom średniej krajowej o 3,1% (rok wcześniej o 2,7%). W porównaniu do 2019 r. nominalny wzrost wynagrodzeń wyniósł 7,0% (w kraju 6,6%), natomiast w porównaniu do 2010 r. – 66,9% (w kraju 60,8%).

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto to stosunek sumy wynagrodzeń osobowych brutto, honorariów wypłaconych niektórym grupom pracowników za prace wynikające z umowy o pracę, wypłat z tytułu udziału w zysku lub w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach oraz dodatkowych wynagrodzeń rocznych dla pracowników jednostek sfery budżetowej do przeciętnej liczby zatrudnionych w danym okresie; po wyeliminowaniu osób wykonujących pracę nakładczą oraz zatrudnionych za granicą. Dane dotyczą podmiotów gospodarczych sektora przedsiębiorstw, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

Wynagrodzenia w województwie są stosunkowo zróżnicowane terytorialnie. Najwyższe odnotowane w powiecie lubińskim osiągnęło poziom 8920,41 zł i było wyższe niż średnio w kraju o 61,5%; ponadto wynagrodzenia wyższe niż w Polsce wystąpiły we Wrocławiu oraz w powiatach: wołowskim, wrocławskim i polkowickim, a także w Wałbrzychu. Najniższe wynagrodzenie – w powiecie milickim wyniosło 4338,67 zł i stanowiło 78,6% przeciętnego w kraju; wynagrodzenia na zbliżonym poziomie wystąpiły ponadto w powiatach wałbrzyskim i górowskim. Warto nadmienić, że w 2020 r. powiat lubiński zajmował, pod względem wysokości przeciętnego wynagrodzenia brutto, 1. miejsce w kraju.

W skali roku wynagrodzenia najbardziej wzrosły w powiatach: jaworskim (o 11,9%), górowskim (o 11,4%) oraz wrocławskim (o 10,2%). Najmniejszy wzrost wystąpił w powiatach średzkim i oławskim (po 3,8%).

Mapa 26. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto^a w 2020 r.Map 26. Average monthly gross wages and salaries^a in 2020

a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.
a Data concern economic entities employing more than 9 persons.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w 2021 r. ukształtowało się na poziomie 6238,01 zł, wzrosło w porównaniu do poprzedniego roku o 10,3% i było wyższe niż w kraju o 5,9%.

Wysokość przeciętnego wynagrodzenia była znacznie zróżnicowana w poszczególnych sekcjach PKD. Najlepiej zarabiali zatrudnieni w sekcjach informacja i komunikacja (10200,52 zł, tj. o 63,5% więcej od średniej wojewódzkiej) oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (7704,48 zł, tj. o 23,5% więcej). Najniższe wynagrodzenie otrzymali pracujący w sekcji administrowanie i działalność wspierająca (4414,20 zł, tj. o 29,2% poniżej średniej wojewódzkiej).

W ciągu roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw wzrosło we wszystkich sekcjach, w tym najbardziej w: pozostałej działalności usługowej – o 12,9%, informacji i komunikacji – o 12,8% oraz zakwaterowaniu i gastronomii – o 11,1%.

We Wrocławiu przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w 2021 r. osiągnęło wartość wyższą o 3,3% niż w województwie dolnośląskim - wyniosło 6442,61 zł i w ciągu roku wzrosło o 10,1%.

Tablica 14. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw

Table 14. Average monthly gross wages and salaries in the enterprise sector

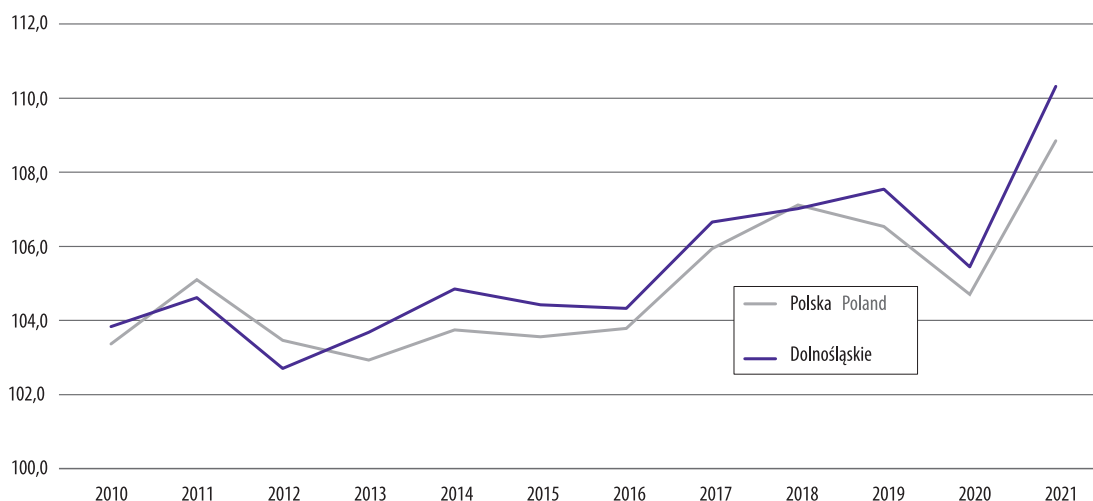
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2020	2021
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w zł Average monthly gross wages and salaries in PLN	3436,77	4189,23	5654,89	6238,01
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej (Polska=100) Average monthly gross wages and salaries in relation to the national average (Poland=100)	100,2	101,6	104,5	105,9

Wykres 30. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto^a w sektorze przedsiębiorstw

Rok poprzedni=100

Chart 30. Average monthly gross wages and salaries^a in enterprise sector

Previous year=100

a Bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób.

a Excluding economic entities employing up to 9 persons.

Z danych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego wynika, że **liczba emerytów i rencistów** w 2021 r. wyniosła 679,0 tys. (co stanowiło 7,3% ogólnej ich liczby w kraju) i w porównaniu do roku poprzedniego była niższa o 0,5% (w kraju odnotowano spadek o 0,4%). Wśród nich dominowali świadczeniobiorcy z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych – 640,1 tys. (tj. 94,3%). Wysokość **przeciętnej emerytury i renty** wypłacanej przez ZUS wynosiła na Dolnym Śląsku 2593,47 zł (w kraju 2623,26 zł) i wzrosła w stosunku do 2020 r. o 7,1%. Ta zmiana była większa o 1,4 p. proc. niż w roku poprzednim.

Znacznie niższe było przeciętne miesięczne świadczenie emerytalne i rentowe wypłacone przez KRUS rolnikom indywidualnym – 1474,50 zł (o 3,2% więcej niż w 2020 r.), było ono jednak o 3,2% wyższe od średniej krajowej. Województwo dolnośląskie zajmowało 4. miejsce w kraju pod względem wysokości świadczenia emerytalnego i rentowego wypłacanego rolnikom indywidualnym (po województwach: śląskim, lubuskim i zachodniopomorskim), a pod względem wysokości emerytury rolnej - 3. miejsce (po województwach śląskim i lubuskim).

Tablica 15. Świadczenia społeczne

Table 15. Social benefits

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2020	2021
Przeciętna miesięczna liczba emerytów i rencistów w tys. Average monthly number of retirees and pensioners in thousands	680,0	644,0	682,2	679,0
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w zł Average monthly gross retirement and other pension paid from non-agricultural social security system in PLN	1611,66	2002,89	2422,05	2593,47
w tym emerytura of which retirement pension	1687,76	2087,32	2484,28	2661,28
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto rolników indywidualnych w zł Average monthly gross retirement and other pension of farmers in PLN	1060,31	1278,54	1428,17	1474,50
w tym emerytura of which retirement pension	1121,62	1334,64	1458,93	1501,66

W 2020 r. nastąpiła poprawa sytuacji materialnej gospodarstw domowych w województwie dolnośląskim – gospodarstwa domowe osiągały wyższe dochody, natomiast ich wydatki zmniejszyły się, w związku z tym wzrosła nadwyżka dochodów nad wydatkami.

Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w województwie dolnośląskim w 2020 r. wyniósł 2031,24 zł (tj. o 3,9% więcej niż w 2019 r. i o 63,9% więcej niż w 2010 r.) i był wyższy niż przeciętnie w kraju o 5,8%. Dolnośląskie zajmowało 3. lokatę w Polsce pod względem wysokości tego wskaźnika (po województwach mazowieckim – 2240,52 zł i śląskim – 2050,36 zł), natomiast dosyć odległą, bo dopiero 11. lokatę, biorąc pod uwagę dynamikę w stosunku do roku ubiegłego.

Dochód rozporządzalny to suma bieżących dochodów gospodarstwa domowego z poszczególnych źródeł, pomniejszona o zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych płacone przez płatnika w imieniu podatnika, o podatki od dochodów z własności, podatki płacone przez osoby pracujące na własny rachunek, w tym przedstawicieli wolnych zawodów i osób użytkujących gospodarstwo indywidualne w rolnictwie oraz o składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne.

Tablica 16. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny

Table 16. Average monthly available income

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020	2020 Polska Poland
	w zł in PLN				
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym Average monthly available income per capita in a household	1239,17	1471,84	1955,20	2031,24	1919,21
w tym dochód do dyspozycji of which disposable income	1194,47	1417,88	1902,99	1974,72	1874,24

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych – odsetek osób, których roczny dochód ekwiwalentny do dyspozycji (po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych) jest niższy od granicy ubóstwa ustalonej na poziomie 60% mediany rocznych ekwiwalentnych dochodów do dyspozycji w kraju.

Współczynnik Giniego – miara nierówności rozkładu dochodów; przybiera wartość między 0 a 1 (lub jeśli przemnożymy przez 100, między 0 a 100). Wskaźnik ten osiągnąłby wartość 0 (rozkład jednorodny), gdyby wszystkie osoby miały ten sam dochód, natomiast wartość 1, gdyby wszystkie osoby poza jedną miały dochód zerowy. Zatem, im wyższa jest wartość wskaźnika, tym większy jest stopień koncentracji dochodów i większe jest ich zróżnicowanie. W badaniu EU-SILC wskaźnik ten wyliczono dla rocznego ekwiwalentnego dochodu do dyspozycji gospodarstwa domowego.

Dochód ekwiwalentny to całkowity dochód pozostający do dyspozycji gospodarstwa domowego, podzielony według porównywalnego rozmiaru gospodarstwa.

Wskaźnik dochodu do dyspozycji jest to iloraz rocznego przeciętnego dochodu do dyspozycji dla danego przekroju do przeciętnego dochodu do dyspozycji dla Polski ogółem. Wartość wskaźnika równa 100 jest przypisana przeciętnemu dochodowi do dyspozycji dla Polski ogółem..

Zróżnicowanie dochodowe gospodarstw domowych na podstawie badania EU-SILC 2020. Rokiem odniesienia dla dochodów jest rok poprzedni w stosunku do roku badania. Zatem dane z badania z 2020 r. odzwierciedlają sytuację dochodową z 2019 r. i odpowiednio dla poprzednich lat realizacji EU-SILC. Wyniki badania za 2020 rok wskazują na wzrost przeciętnego rocznego ekwiwalentnego dochodu do dyspozycji w gospodarstwie domowym, nominalnie o 11,7% (z 37973 zł w 2019 roku do wartości 42417 zł), a realnie (po uwzględnieniu wskaźnika inflacji) o 9,4%. Dochód odnotowany w województwie dolnośląskim był najwyższy spośród 16 województw (110,8% średniej wartości dla kraju). Natomiast biorąc pod uwagę regiony, to najwyższa wartość wskaźnika wystąpiła w regionie warszawskim stołecznym (135,8%), a dolnośląskie plasowało się na drugiej pozycji. Z drugiej strony najniższa wartość wskaźnika dochodu do dyspozycji charakteryzowała województwa położone na wschodzie Polski: podlaskie (86,4%), podkarpackie (87,1%), lubelskie (89,4%) oraz świętokrzyskie (89,5%).

Tablica 17. Wybrane wskaźniki spójności społecznej w oparciu o badanie EU-SILC^a

Table 17. Selected social cohesion indicators based on EU-SILC 2020^a

Wyszczególnienie Specification	2010	2019	2020	2020 Polska Poland
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych w % At risk-of-poverty rate after social transfers in %	15,9	11,0	11,3	14,8
Współczynnik Giniego w % Gini coefficient in %	.	27,9	26,0	27,2
Dochód do dyspozycji ^b w zł Disposable income ^b in PLN	16216	37973	42417	38280
Wskaźnik dochodu do dyspozycji Disposable income ratio	.	111,1	110,0	100,0

a Rokiem odniesienia dla zmiennych jest rok poprzedni w stosunku do roku badania. b Przeciętny roczny dochód ekwiwalentny netto w gospodarstwach domowych.

a The reference period for the variables is the previous year in relation to the survey year. b Average yearly equivalised net income in households.

Współczynnik Giniego dla przeciętnego ekwiwalentnego rocznego dochodu do dyspozycji wyniósł w badaniu z 2020 roku 26,0 i był niższy niż w roku 2019, gdy ukształtował się na poziomie 27,9. W ciągu roku wzrósł natomiast wskaźnik zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych – z 11,0% do 11,3%.

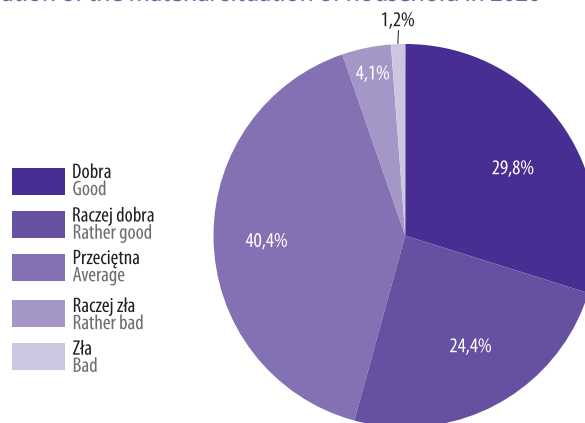
Od kilku lat w województwie dolnośląskim i w kraju systematycznie poprawia się subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych. W 2020 r. nastąpił dalszy wzrost odsetka gospodarstw oceniających swoją sytuację materialną jako dobrą albo raczej dobrą – 54,3% gospodarstw domowych ogółem (w kraju 51,6%) wobec 51,2% w 2019 r. (w kraju 48,6%) oraz spadek odsetka gospodarstw postrzegających ją jako raczej złą albo złą – 5,3% wobec 7,3% w 2019 r. (w kraju odpowiednio 5,8% wobec 7,0%).

Dolnośląskie pozytywnie wyróżniało się na tle innych województw pod względem wielkości odsetka gospodarstw domowych oceniających swoją sytuację materialną jako dobrą – 29,8% i 4. miejsce w kraju (po województwach: mazowieckim, warmińsko-mazurskim i opolskim), przy średniej dla Polski na poziomie 25,3%.

Najbardziej zadowolone ze swojej sytuacji materialnej były gospodarstwa domowe pracujących na rachunek własny poza gospodarstwami rolnymi (75,4% oceniło swoją sytuację jako dobrą albo raczej dobrą), natomiast najmniej - gospodarstwa domowe rencistów (jedynie 29,0% oceniło swoją sytuację jako dobrą albo raczej dobrą).

Wykres 31. Subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych w 2020 r.

Chart 31. Subjective evaluation of the material situation of household in 2020

Pomoc społeczna i wspieranie rodziny

Social welfare and family support

Wskaźnik osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tys. ludności był niższy niż w latach wcześniejszych, a także był jednym z najniższych w kraju. Najczęściej pomoc środowiskowa była udzielana z powodu ubóstwa oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby.

Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej był w województwie dolnośląskim mniejszy niż średnio w kraju. W latach 2010-2020 obserwowano systematyczny spadek liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej oraz członków ich rodzin we wszystkich województwach.

Dolnośląskie zajmowało w 2021 r. pierwsze miejsce w kraju pod względem liczby dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych w przeliczeniu na 1000 dzieci w wieku do lat 3 oraz liczby miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych w przeliczeniu na 1000 dzieci w wieku do lat 3. Najwyższy był także odsetek dzieci w wieku do 3 lat objętych opieką w żłobkach.

Dolnośląskie zajmowało 1. miejsce w kraju pod względem odsetka gmin, w których znajduje się przynajmniej jedna placówka opieki nad dziećmi do lat 3.

Świadczenie wychowawcze z programu „Rodzina 500+” to świadczenie przyznawane na dzieci w rodzinach naturalnych, jak i rodzinnej pieczy zastępczej i placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego. Od 1 lipca 2019 r. przysługuje na każde dziecko do ukończenia 18 roku życia, bez względu na dochód osiągniany przez rodzinę. W 2020 r. świadczeniem tym objęto przeciętnie 455,6 tys. dzieci. Łącznie wydatki na świadczenie wychowawcze z programu „Rodzina 500+” w 2020 r. wyniosły 2805,2 mln zł (w 2019 r. - 2050,5 mln zł). Z dodatku wychowawczego oraz dodatku do zryczałtowanej kwoty, w okresie od stycznia do grudnia 2020 r. przeciętnie miesięcznie korzystało łącznie 4,7 tys. dzieci umieszczonych w wybranych formach pieczy zastępczej (w 2019 r. - 4,6 tys.). Wydatki na ww. dodatki wyniosły 28,3 mln zł (w 2019 r. - 27,4 mln zł).

W 2020 r. z dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego skorzystało 1474 dzieci, a wysokość wypłat wyniosła 8,9 mln zł.

Tablica 18. Świadczenie wychowawcze
Table 18. Child-rising benefit

Wyszczególnienie Specification	2016 ^a	2019	2020
Wydatki na świadczenia wychowawcze w tys. zł Child-rising benefit payments in thousand PLN	1064649,1	2050487,8	2805194,6
Przeciętna miesięczna liczba rodzin pobierających świadczenie wychowawcze w tys. Monthly average number of families receiving child-raising benefit in thousands	164,0	158,2 ^b	.
Przeciętna miesięczna liczba dzieci, na które rodziny otrzymują świadczenie wychowawcze w tys. Monthly average number of children for which families received childraising benefit in thousands	237,3	225,5 ^c 423,0	455,6

a W okresie kwiecień-grudzień, b, c Dane dotyczą okresu: b – od 1 stycznia do 30 czerwca; od 1 lipca 2019 r. nie są gromadzone informacje o liczbie rodzin pobierających świadczenie wychowawcze, c w liczniku – od 1 stycznia do 30 czerwca, w mianowniku – od 1 lipca do 31 grudnia.

a In the period of April-December, b, c Data concern the period: b – from 1 January to 30 June; since 1 July 2019 information of the number of families receiving the child-raising benefit is not collected, c – in the numerator – from 1 January to 30 June, in the denominator – from 1 July to 31 December.

Karta Dużej Rodziny jest kolejnym elementem wspierania rodzin z dziećmi. Program ten przeznaczony jest dla rodzin wielodzietnych (tj. przynajmniej z trójką dzieci) niezależnie od wysokości dochodów. Jego uczestnicy mają zapewnione zniżki oraz dodatkowe uprawnienia przy korzystaniu z oferty kulturalnej, rekreacyjnej i transportowej na terenie całego kraju.

W 2020 r. województwie dolnośląskim Kartę Dużej Rodziny posiadało 59,4 tys. rodzin, co oznacza wzrost o 16,2% w porównaniu z 2019 r. (51,1 tys. rodzin). Największy odsetek rodzin uczestniczących w ww. programie odnotowano we Wrocławiu (16,0% ogólnej liczby rodzin w województwie posiadających KDR) oraz w powiecie wrocławskim (5,9%), natomiast najmniejszy – w powiecie kamiennogórskim (1,5%).

Pomoc społeczna służy do wspierania osób i rodzin znajdujących się w trudnych sytuacjach życiowych, z którymi nie są one w stanie same sobie poradzić. Polega na udzielaniu świadczeń pieniężnych i niepieniężnych osobom spełniającym określone kryteria i zakwalifikowanym do otrzymania takiej pomocy w miejscu ich zamieszkania. Środowiskowa pomoc społeczna wraz ze stacjonarnymi formami pomocy społecznej tworzą System Pomocy Społecznej.

W ramach **pomocy środowiskowej** organizowanej i świadczonej przez jednostki samorządu terytorialnego, a także realizowanej przez powiatowe centra pomocy rodzinie, na pomoc społeczną w 2020 r. wydano łącznie 233,3 mln zł (o 4,9 mln zł mniej niż w 2019 r.).

W 2020 r. świadczenia w formie pieniężnej otrzymało na podstawie decyzji 67,6 tys. osób (w 2019 r. – 70,6 tys.), w łącznej kwocie 154,0 mln zł (o 0,7 mln zł mniej niż w 2019 r.). Stanowiły one 66,0% kwoty ogółem na świadczenia z pomocy społecznej (w kraju - 72,2%). Świadczenia w formie niepieniężnej przyznano na podstawie decyzji 28,0 tys. osób (w 2019 r. – 32,2 tys.) i wydano na nie 79,3 mln zł, tj. 34,0% (w kraju 27,8%) kwoty ogółem na świadczenia z pomocy społecznej (o 4,1 mln zł mniej niż w 2019 r.).

Wskaźnik osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tys. ludności wyniósł w województwie dolnośląskim w 2020 r. 219 osób (w kraju – 287 osób), był niższy niż w latach wcześniejszych, a także był jednym z najniższych w kraju – jedynie w województwie śląskim odnotowano niższą jego wartość (200). W 2019 r. ukształtował się na poziomie 237 (w kraju 314), a w 2010 r. – 466 (w kraju 542).

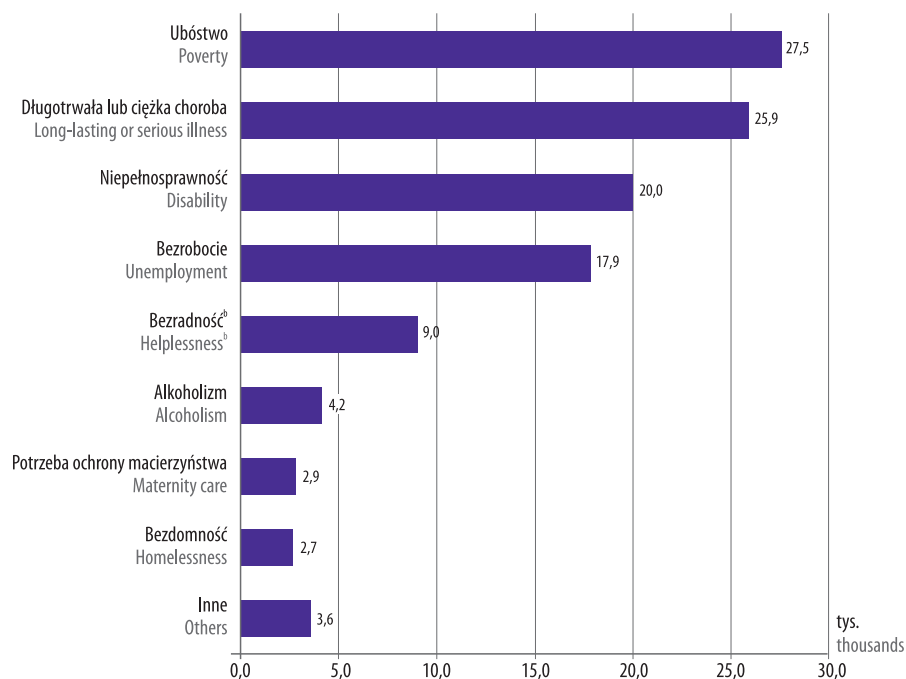
Tablica 19. Świadczenia pomocy społecznej

Table 19. Social assistance benefits

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Osoby, którym decyzją przyznano świadczenia pomocy społecznej (rzeczywista liczb osób) Beneficiaries of social assistance benefits (total real number of person)	136011	103902	68640	63569
Udzielone świadczenie w tys. zł Benefits granted in thousand PLN	283422,3	258065,4	238168,2	233259,5
pomoc pieniężna financial assistance	211399,9	188556,5	154720,3	153971,8
pomoc niepieniężna non-financial assistance	72022,5	69508,9	83447,9	79287,7
Osoby, którym decyzją przyznano świadczenia pomocy społecznej na 10 tys. ludności Beneficiaries per 10 thousand population	466,3	357,6	236,7	219,3

W jednej rodzinie mogło wystąpić kilka przyczyn udzielenia pomocy środowiskowej. W 2020 r., tak jak w roku poprzednim, najczęściej pomocy udzielano z powodu:

- ubóstwa – było ono przyczyną przyznania świadczenia dla 27,5 tys. rodzin (o 1,8 tys. mniej niż w 2019 r.);
- długotrwałej lub ciężkiej choroby – 25,9 tys. rodzin (o 2,4 tys. mniej niż w roku poprzednim);
- niepełnosprawności – 20,0 tys. rodzin (mniej o 2,3 tys.);
- bezrobocia – 17,9 tys. rodzin (mniej o 1,0 tys.).

Wykres 32. Powody przyznania pomocy społecznej rodzinie^a w 2020 r.Chart 32. Reasons for granting social assistance to a family^a in 2020

a Na podstawie decyzji. b W sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego.
a Based on the decisions. b Care and education and household management problems.

Rok 2020 był kolejnym, w którym odnotowano znaczny wzrost liczby rodzin korzystających z pomocy przyznanej z powodu potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi – 24 rodziny, tj. o 50% więcej niż w 2019 r. i 24 razy więcej niż w 2018 r. (wówczas była zaledwie jedna taka rodzina).

Środowiskowa pomoc społeczna to pomoc udzielana ludności w miejscu zamieszkania za pośrednictwem ośrodka pomocy społecznej. Dane oszacowano na podstawie Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, zawierającego informację o zrealizowanych świadczeniach środowiskowej pomocy społecznej i odbiorcach tej pomocy - gospodarstwach domowych i ich członkach oraz osobach bezdomnych.

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej to wszyscy członkowie gospodarstw domowych oraz osoby bezdomne, które w roku badania otrzymały przynajmniej raz jakąkolwiek pomoc świadczoną przez ośrodki pomocy społecznej w miejscu zamieszkania zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz. U. z 2018 r. poz. 1508 z późn. zmianami).

Środowiskową pomoc pieniężną stanowią między innymi różnego rodzaju zasiłki np.: stałe, okresowe, celowe, pomoc na usamodzielnienie i kontynuowanie nauki, pomoc dla cudzoziemców, natomiast pomoc niepieniężna obejmuje m.in: posiłek, schronienie w placówkach dla bezdomnych, ubranie, sprawienie pogrzebu, usługi opiekuńcze, pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej. Osoby potrzebujące mogły otrzymać pomoc zarówno w formie pieniężnej, jak i niepieniężnej. Zsumowana liczba osób korzystających z obu form pomocy społecznej wyniosła w 2020 r. 95,7 tys. (w przypadku, gdy osoba otrzymała pomoc w formie pieniężnej i niepieniężnej, była liczona podwójnie), tj. o 7,2 tys. mniej niż w 2019 r.

W 2020 r. zasiłki stałe wypłacane osobom całkowicie niezdolnym do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności przyznano 13,7 tys. osób, zasiłki okresowe – 17,9 tys. osób. Dużą grupę beneficjentów (35,3 tys.) stanowiły osoby korzystające z różnych zasiłków celowych. Były one przyznawane z tytułu zaspokojenia niezbędnej potrzeby bytowej, pokrycia części lub całości wydatków na świadczenia zdrowotne, zakup żywności, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, wykonania drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, pokrycia kosztów pogrzebu.

Wśród niepieniężnych form pomocy dominowały codzienne gorące posiłki (16,2 tys. osób) oraz usługi opiekuńcze obejmujące zaspokajanie codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, pielęgnację, zapewnienie kontaktów z otoczeniem oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi (10,0 tys. osób).

W latach 2010-2020 obserwowano systematyczny spadek liczby beneficjentów oraz członków ich rodzin we wszystkich województwach. W województwie dolnośląskim ten spadek był jednym z największych - o 49,4% (większy wystąpił tylko w województwie zachodniopomorskim – o 54,8%).

Tablica 20. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej

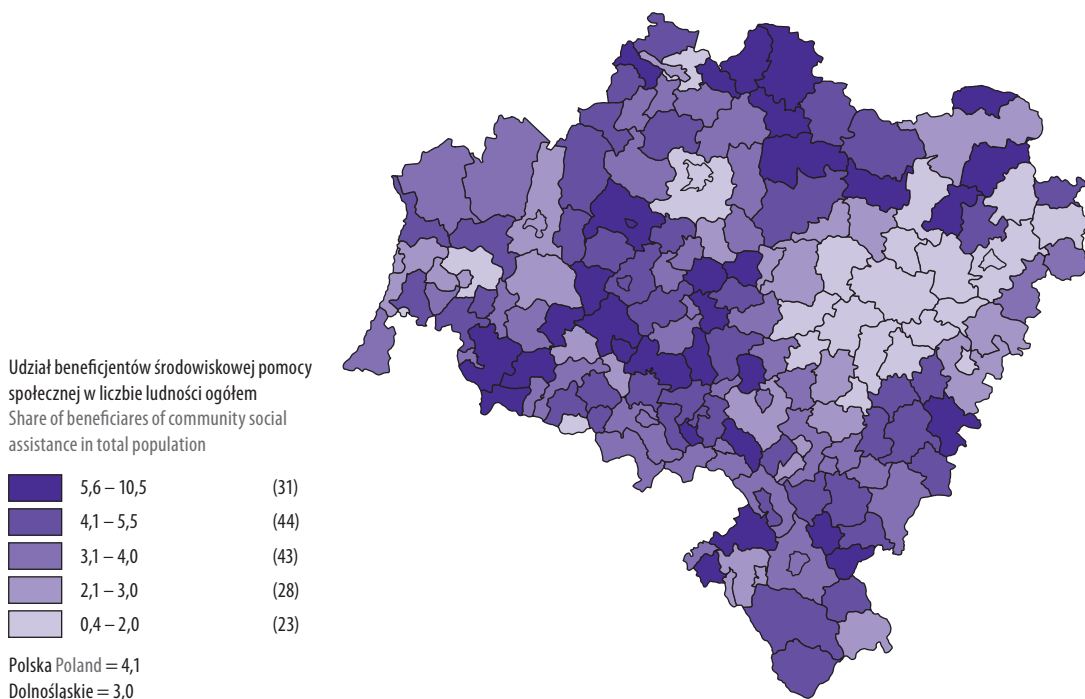
Table 20. Beneficiaries of community social assistance

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej Households benefiting from community social assistance	84555	70871	53515	49869
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej Beneficiaries from community social assistance	202850	151072	96746	87834
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności Beneficiaries of community social assistance per 10 thousand population	695,5	520,0	333,6	303,0

Dolnośląskie należało do grupy województw, w których zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej był najniższy w kraju (2. lokata po województwie śląskim) i wyniósł 3,0% (w kraju – 4,1%). Spadek tego wskaźnika w porównaniu z poprzednim rokiem odnotowano we wszystkich województwach, a największy – o 0,8 p.proc. wystąpił w województwach warmińsko-mazurskim i podkarpackim; w dolnośląskim spadek ten wyniósł 0,3 p.proc. Najwyższy odsetek korzystających ze środowiskowej

pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności odnotowano w powiecie górowskim (7,6%), a najniższy – we Wrocławiu (1,3%). Spośród dolnośląskich gmin najczęściej ze środowiskowej pomocy społecznej korzystali mieszkańcy gmin: Pęcław, Lewin Kłodzki i Jemielno – ww. wskaźnik przekraczał tam ponad 3-krotnie średnią wojewódzką (odpowiednio 10,5%, 9,2% i 9,1%). Natomiast zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w bardzo niewielkim zakresie odnotowano w gminach Twardogóra (0,4%) i Miękinia (0,5%).

Mapa 27. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w 2020 r.
Map 27. Scope of use of community social assistance in 2020

Żłobek to jednostka organizacyjna sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3, realizująca funkcje opiekuńcze, wychowawcze i edukacyjne. Opieka w żłobku jest sprawowana od ukończenia 20 tygodnia życia dziecka, żłobek zapewnia opiekę do 10 godz. dziennie. Żłobki, obok klubów dziecięcych, opiekuna dziennego i niani, zostały wprowadzone ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi do lat 3 (tekst jednolity Dz. U. z 6 marca 2018 r. poz. 603). Obecnie pieczę nad działalnością regulowaną ustawą sprawuje Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Klub dziecięcy to jednostka organizacyjna sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3, realizująca funkcje opiekuńcze, wychowawcze i edukacyjne. Opieka w klubie dziecięcym jest sprawowana od ukończenia 1 roku życia dziecka, klub dziecięcy zapewnia opiekę do 5 godz. dziennie.

Oddział żłobkowy przy przedszkolu – jednostka działająca przy przedszkolu (lub innej instytucji) sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3 nie wpisana do rejestru żłobków i klubów dziecięcych. .

W końcu 2021 r. w województwie dolnośląskim działało 510 placówek opieki nad dziećmi do lat 3, tj. o 28 więcej (tj. o 5,8%) niż w 2020 r.; w kraju odnotowano wzrost o 9,6%. W porównaniu do roku 2011 był to wzrost ponad 5-krotny. W strukturze placówek dominowały żłobki, które stanowiły ponad 82% ogólnej ich liczby. W ciągu roku liczba żłobków wzrosła o 5,3%, klubów dziecięcych o 8,9%, natomiast liczba oddziałów żłobkowych nie zmieniła się. W kraju liczba żłobków wzrosła o 9,6%, klubów dziecięcych o 10,5%, natomiast oddziałów żłobkowych było mniej o ponad 41%.

Tablica 21. Żłobki i kluby dziecięce

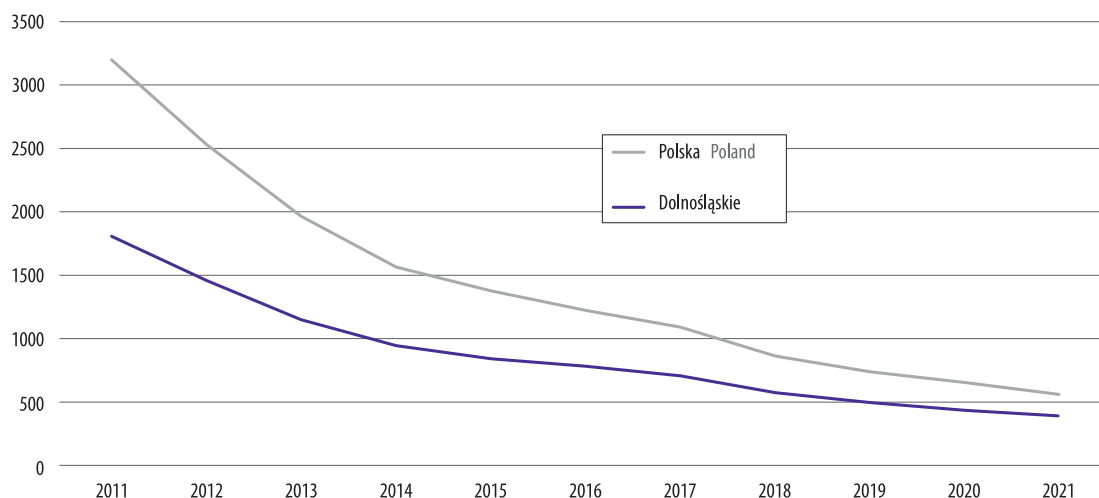
Stan w dniu 31 grudnia

Table 21. Nurseries and children's clubs

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2011	2015	2020	2021
Żłobki Nurseries	56	219	399	420
w tym publiczne of which public	36	58	110	116
Oddziały żłobkowe Nursery sections	26	17	3	3
Kluby dziecięce Children's clubs	11	25	80	87
w tym publiczne of which public	-	-	9	12
Miejsca: Places:				
w żłobkach ^a in nurseries ^a	4769	9134	17583	18827
w klubach dziecięcych in children's clubs	154	409	1525	1669
Dzieci przebywające (w ciągu roku): Children staying (during the year):				
w żłobkach ^a in nurseries ^a	7527	13176	23455	24905
w klubach dziecięcych in children's clubs	138	465	1819	2146

a łącznie z oddziałami żłobkowymi.
a Including nursery sections.

Wykres 33. Dzieci w wieku do lat 3 na 100 miejsc w żłobkach^a i klubach dziecięcychChart 33. Children up to the age of 3 per 100 places in nurseries^a and children's clubs

a łącznie z oddziałami żłobkowymi.
a Including nursery sections.

Dolnośląskie zajmowało w 2021 r. 1. miejsce w kraju pod względem liczby dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych w przeliczeniu na 1000 dzieci w wieku do lat 3 – 230 (przy średniej krajowej na poziomie 155) oraz liczby miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych w przeliczeniu na 1000 dzieci w wieku do lat 3 – 267 (przy średniej krajowej na poziomie 182).

Pod względem odsetka dzieci w wieku do 3 lat objętych opieką w żłobkach (łącznie z oddziałami i klubami dziecięcymi) przodują także dolnośląskie powiaty – w 2020 r. Wrocław zajmował 3. miejsce w kraju – 30,3% (po Koszalinie – 41,2% oraz Opolu – 33,7%), a Legnica – 10. miejsce w kraju (25,2%). W rankingu gminnym natomiast zdecydowanie przodują w kraju dolnośląskie gminy: gmina wiejska Zgorzelec – 39,3%, Kobierzyce – 39,2%, Kostomłoty – 35,1% oraz Szklarska Poręba i Siechnice – po 30,7%.

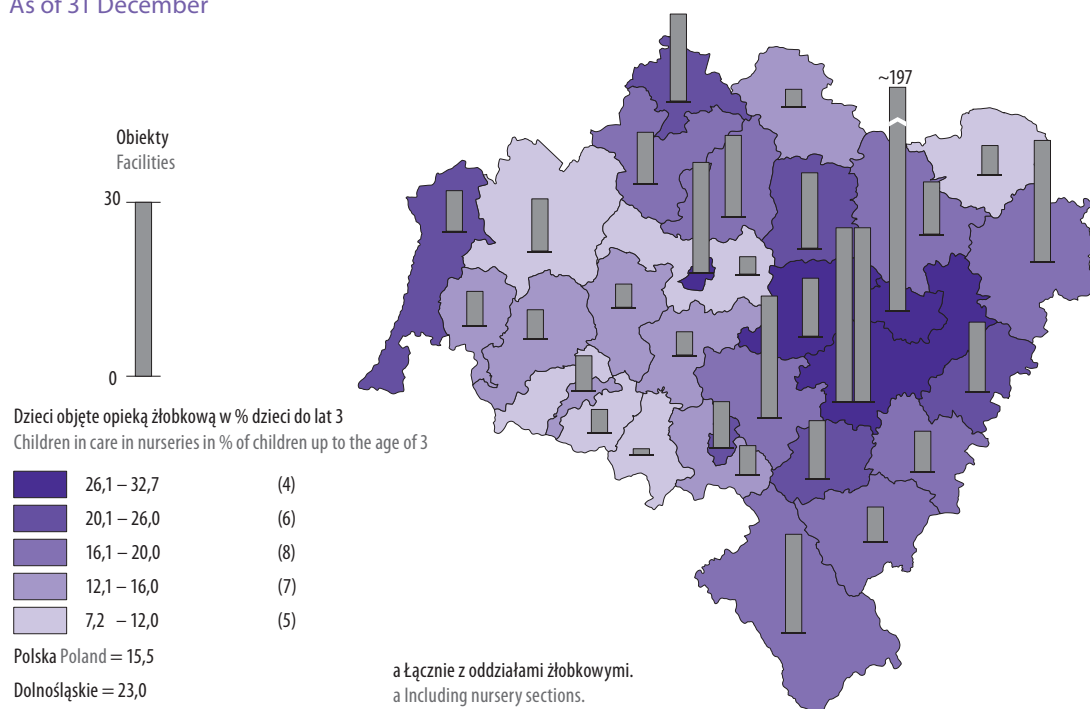
Dolnośląskie zajmowało 1. miejsce w kraju pod względem odsetka gmin, w których znajduje się przynajmniej jedna placówka opieki nad dziećmi do lat 3 – 60,9% (w kraju - 45,2%).

Mapa 28. Żłobki^a i kluby dziecięce w 2021 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 28. Nurseries^a and children's clubs in 2021

As of 31 December

Warunki mieszkaniowe

Housing conditions

W 2020 r. warunki mieszkaniowe w województwie dolnośląskim były znacznie lepsze niż w pozostałych województwach oraz, podobnie jak w kraju, uległy niewielkiej poprawie w porównaniu do poprzednich lat.

Wskaźniki obrazujące sytuację mieszkaniową były jednymi z najlepszych w kraju. Dolnośląskie było liderem jeśli chodzi o gęstość zaludnienia mieszkań – w naszym województwie było ono najmniejsze. Pod względem powierzchni przypadającej na 1 osobę województwo dolnośląskie plasowało się na 2. miejscu w kraju, a pod względem liczby mieszkań przypadających na 1000 osób oraz przeciętnej liczby osób na 1 mieszkanie – na 3. miejscu.

Lepsze niż przeciętnie w kraju było także wyposażenie mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne

Natomiast mniejsza niż średnio w kraju była gęstość sieci wodociągowej i gazowej, a większa – sieci kanalizacyjnej; wartości wszystkich ww. wskaźników poprawiły się w porównaniu do lat poprzednich.

Według stanu na 31 grudnia 2020 r. **zasoby mieszkaniowe** województwa dolnośląskiego liczyły 1228,4 tys. mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 89399,8 tys. m², w których znajdowało się 4681,9 tys. izb. W ciągu roku liczba mieszkań wzrosła o 1,7%, a w porównaniu do 2010 r. – o 14,5% (w kraju odnotowano wzrost odpowiednio o 1,4% i 11,5%). Przyrost liczby mieszkań w stosunku rocznym plasował województwo dolnośląskie na 3. miejscu w kraju po województwach pomorskim i mazowieckim (gdzie odnotowano wzrost po 1,9%).

Tablica 22. Zasoby mieszkaniowe

Stan w dniu 31 grudnia

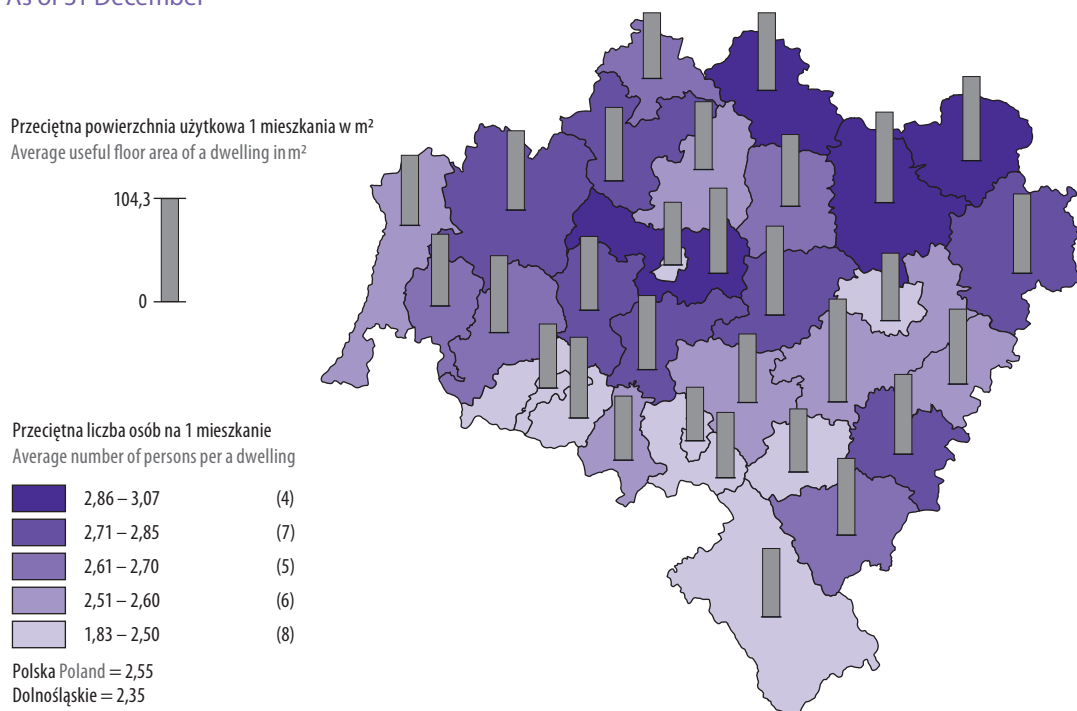
Table 22. Dwelling stocks
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Mieszkania Dwellings	1072704	1136644	1208215	1228365
Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności Dwelling stocks per 1000 population	367,7	391,4	416,6	424,8
Przeciętna w zasobach: Dwelling stocks, average:				
liczba izb w mieszkaniu number of rooms in a dwelling	3,85	3,84	3,82	3,81
powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ² useful floor area of a dwelling in m ²	71,5	72,3	72,7	72,8
liczba osób na 1 mieszkanie number of persons per dwelling	2,72	2,56	2,40	2,35

Mapa 29. Warunki mieszkaniowe ludności w 2020 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 29 Housing conditions of population in 2020
As of 31 December

W 2020 r. w województwie dolnośląskim było zlokalizowanych 77,2 tys. lokali mieszkalnych z mieszkaniowego zasobu gmin o powierzchni 3544,0 tys. m² (z wyłączeniem lokali zamiennych i tymczasowych pomieszczeń), na które obowiązywały umowy na najem – 3. miejsce w kraju po województwach śląskim i mazowieckim. Na najem socjalny lokali mieszkalnych z mieszkaniowego zasobu gmin podpisanych było 6,4 tys. umów (3. lokata po województwach śląskim i mazowieckim), a na najem socjalny lokalu oczekiwało 8,9 tys. gospodarstw domowych (2. miejsce w kraju po województwie śląskim).

Pod budownictwo mieszkaniowe w 2020 r. dolnośląskie gminy przekazały 15,1% całkowitej powierzchni gruntów przekazanych w kraju, co plasowało omawiane województwo na 1. miejscu w kraju. Dolnośląskie zajmowało 1. lokatę w kraju pod względem udziału w całkowitej powierzchni gruntów przekazanych pod zabudowę jednorodziną (15,4%), a także wielorodziną (13,6%).

W 2020 r. **warunki mieszkaniowe** w województwie dolnośląskim były znacznie lepsze niż w pozostałych województwach oraz, podobnie jak w kraju, uległy nieznacznej poprawie w porównaniu do poprzednich lat. Znajduje to odzwierciedlenie w wartościach wskaźników ilustrujących przeciętną liczbę osób przypadającą na mieszkanie i na izbę oraz powierzchnię użytkową mieszkania. Na 1 osobę w 2020 r. przypadało przeciętnie 30,9 m² mieszkania, co plasowało województwo dolnośląskie na 2. miejscu w kraju (po województwie mazowieckim – 32,0 m²). Pod względem liczby mieszkań przypadających na 1000 mieszkańców (425) dolnośląskie zajmowało 3. miejsce w kraju (po mazowieckim – 440 i łódzkim – 428), podobnie jak pod względem przeciętnej liczby osób na 1 mieszkanie – 2,35 (po mazowieckim – 2,27 i łódzkim – 2,34), natomiast było liderem pod względem gęstości zaludnienia mieszkań – 0,62 osoby na izbę (przeciętnie w kraju – 0,67).

Na poprawę warunków mieszkaniowych ludności wskazuje także rosnący odsetek wyposażenia mieszkań w podstawowe instalacje sanitarno-techniczne. W wodociąg wyposażonych było 98,7% mieszkań (w kraju - 97,0%), w ustęp 95,2% (94,0%) i łazienkę 93,1% (91,8%). Instalacja gazowa natomiast podłączona była w blisko 2/3 mieszkań – 66,0%, podczas gdy w kraju – w nieco ponad co drugim mieszkaniu (57,2%). Pomiędzy miastami a wsią nadal utrzymywały się dysproporcje w wyposażeniu mieszkań w podstawowe instalacje. W miastach w wodociąg wyposażonych było 99,5% mieszkań, w ustęp – 96,2%, a łazienkę – 94,6%. Na wsi do wodociągu podłączonych było 96,2% mieszkań, ustęp posiadało 92,2%, a łazienkę 88,6%. W porównaniu z 2010 r. zaobserwowano poprawę wyposażenia mieszkań w: centralne ogrzewanie (o 2,7 p.proc.), łazienkę (o 1,2 p.proc.), ustęp (o 1,0 p.proc.), wodociąg (o 0,3 p.proc.) oraz gaz sieciowy – (o 0,1 p.proc.).

W porównaniu do lat wcześniejszych poprawiła się infrastruktura komunalna. Długość **sieci wodociągowej** w 2020 r. osiągnęła 16495,0 km i zwiększyła się w ciągu roku o 37,4 km (tj. o 0,2%), a w porównaniu do 2010 r. – o 2,1 tys. km (tj. o 14,3%). Liczba przyłączy natomiast zwiększyła się w ciągu roku o 8,1 tys. (tj. o 2,3%), a w porównaniu do 2010 r. – o 56,6 tys. (tj. o 18,7%). Największy przyrost długości sieci wodociągowej w ciągu roku zaobserwowano w powiatach: karkonoskim – o 5,2%, złotoryjskim – o 4,4% i wołowskim – o 3,0%. Ponad 65% długości sieci wodociągowej oraz 57% przyłączy do budynków zlokalizowanych było na terenach wiejskich.

Tablica 23. Wodociągi
Stan w dniu 31 grudnia
Table 23. Water supply system
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Sieć rozdzielcza w km Distribution network in km	14429,5	15681,6	16457,6	16495,0
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych w szt. Connections leading to residential buildings in units	303401	343513	351982	360035
Zużycie wody z sieci wodociągowej w gospodarstwach domowych (w ciągu roku) w hm ³ Consumption of water from water supply system in households (during the year) in hm ³	93,2	93,1	98,8	99,4

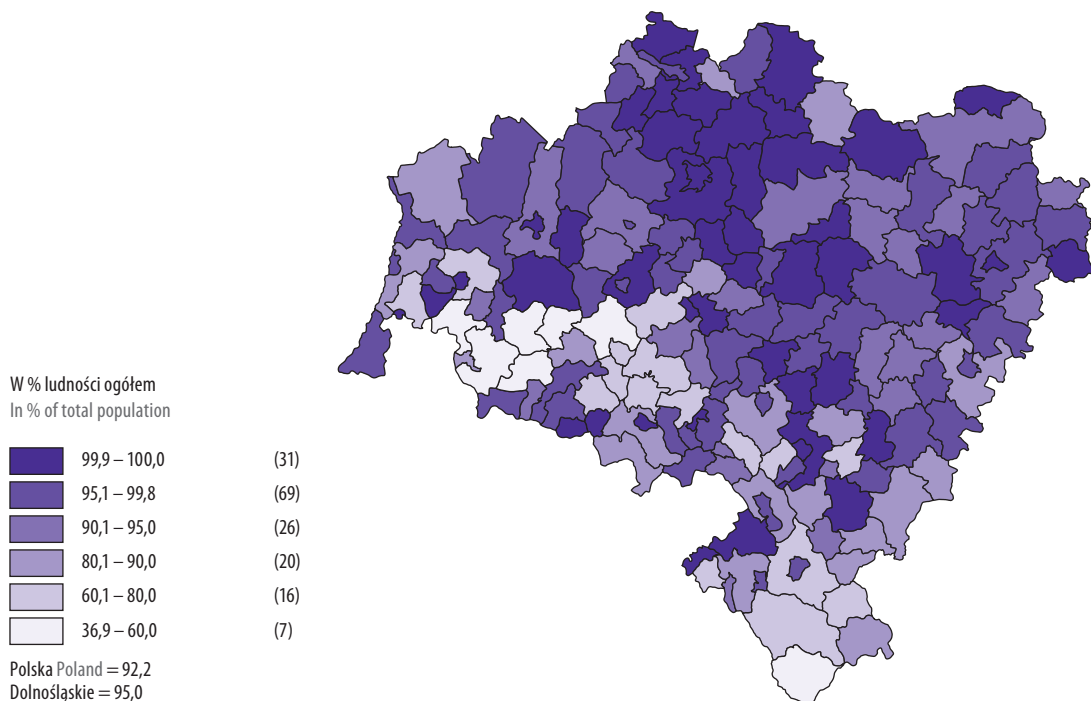
Rozwój infrastruktury wodociągowej przyczynił się do zwiększenia odsetka ludności korzystającej z tej sieci. W 2020 r. z sieci wodociągowej korzystało 95,0% ogółu ludności (w porównaniu z 2010 r. wzrost o 3,5 p.proc.). W miastach dostęp do wodociągu miało 97,7% ogółu ludności (wzrost o 1,0 p.proc. w porównaniu z 2010 r.). Na terenach wiejskich udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej kształtował się na poziomie 89,5% (wzrost o 10,1 p.proc.). Wskaźniki te były wyższe niż przeciętnie w kraju, gdzie z sieci wodociągowej korzystało 92,2% ludności ogółem, 96,7% w miastach i 85,6% na wsi.

Przeciętnie 1 mieszkaniec województwa dolnośląskiego zużył w 2020 r. 34,3 m³ wody z wodociągów (w kraju – 33,9 m³), tj. o 0,2 m³ więcej niż w 2019 r. i o 2,3 m³ więcej niż w 2010 r. Więcej wody zużywali mieszkańcy miast, niż wsi – odpowiednio 36,7 m³ wobec 29,0 m³. Mieszkańcy dolnośląskich miast należeli do liderów zużycia wody – 5. miejsce w kraju (po mazowieckim – 40,9 m³, wielkopolskim – 37,9 m³, małopolskim – 37,9 m³ i pomorskim – 36,8 m³).

Gęstość sieci wodociągowej w województwie dolnośląskim poprawiła się, nadal jednak była mniejsza niż przeciętnie w kraju. W 2020 r. na 100 km² powierzchni przypadało 82,7 km sieci wodociągowej (w kraju 100,2 km), tj. o 0,2 km więcej niż w 2019 r. i o 10,4 km więcej niż w 2010 r. W miastach wskaźnik ten kształtował się na poziomie 261,8 km (w kraju 324,1 km), a na wsi – 60,9 km (w kraju 83,1 km). W ciągu roku największy wzrost gęstości sieci wodociągowej odnotowano w powiecie karkonoskim – o 4,1 km (podczas, gdy przeciętnie w województwie – o 0,2 km).

Mapa 30. Ludność korzystająca z sieci wodociągowej w 2020 r.

Map 30. Population using water supply system in 2020

Na koniec 2020 r. długość sieci kanalizacyjnej wyniosła w województwie dolnośląskim 12,4 tys. km. W okresie 2010–2020 jej długość wzrosła o 4,2 tys. km (tj. o 50,9%). Na obszarach wiejskich przyrost długości sieci był większy niż w miastach – odpowiednio o 2,9 tys. km (tj. o 71,1%) i o 1,3 tys. km (tj. o 31,3%).

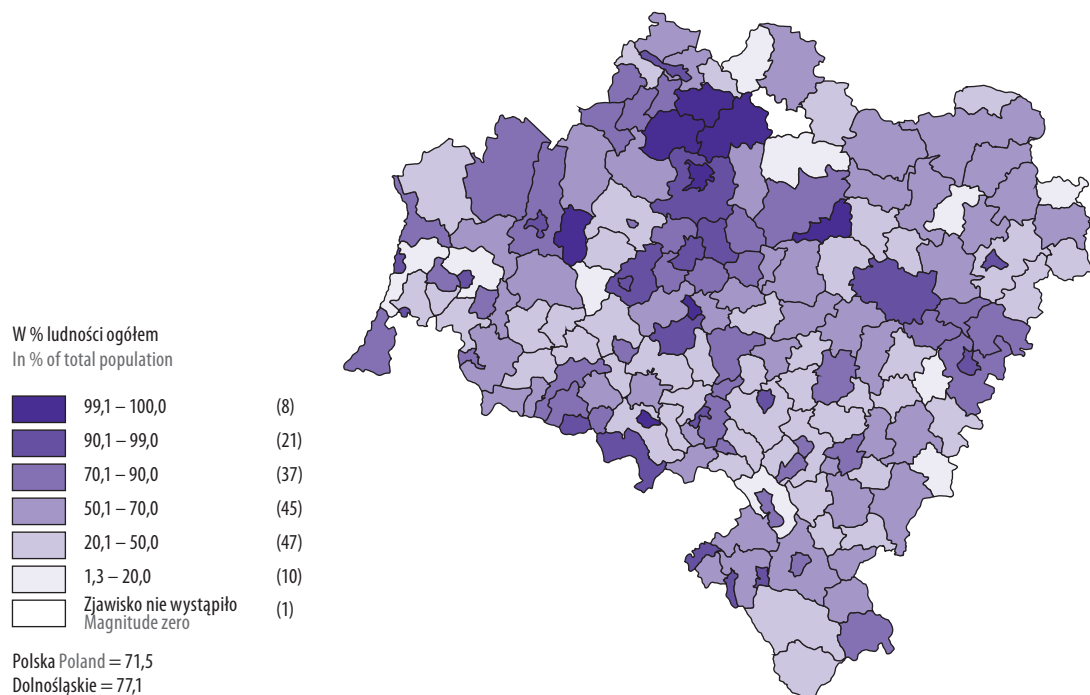
W porównaniu do 2019 r. długość sieci kanalizacyjnej zwiększyła się o 392,3 km, tj. 3,3% (w kraju o 2,7%). Na obszarach wiejskich usytuowane było ponad 55% sieci kanalizacyjnej oraz 42,5% liczby przyłączy.

Tablica 24. Kanalizacja
Stan w dniu 31 grudnia
Table 24. Sewage system
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Sieć kanalizacyjna ^a w km Sewage system ^a in km	8248,6	10914,9	12051,5	12443,8
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych w szt. Connections leading to residential buildings in units	169559	221660	240749	245877
Ścieki odprowadzone siecią kanalizacyjną (w ciągu roku) w hm ³ Wastewater discharged by sewage system (during the year) in hm ³	102,1	107,4	116,5	117,7
w tym oczyszczane of which treated	102,0	107,3	116,5	117,7

a łącznie z kolektorami.
a Including collectors.

Mapa 31. Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w 2020 r.
Map 31. Population using sewage system in 2020

Gęstość sieci kanalizacyjnej zwiększyła się w porównaniu z latami poprzednimi i była większa niż przeciętnie w kraju – 62,4 km wobec 54,2 km na 100 km². W porównaniu do 2019 r. odnotowano wzrost o 2,0 km (w kraju o 1,4 km), a w porównaniu do 2010 r. – o 21,0 km (w kraju o 19,8 km). W dolnośląskich miastach gęstość sieci kanalizacyjnej była znacznie niższa niż średnio w kraju – 254,3 km wobec 308,6 km, natomiast na wsi – wyższa – 39,0 km wobec 34,8 km.

Odsetek korzystających z sieci kanalizacyjnej w okresie 2010–2020 zwiększył się z 68,1% do 77,1% (wzrost o 9,0 p.proc.). W miastach na koniec 2020 r. z sieci korzystało 90,9% ludności (wzrost o 5,4 p.proc.), a na obszarach wiejskich 47,6% (wzrost o 19,9 p.proc.). Wartości tego wskaźnika odnotowane w województwie dolnośląskim przekraczały średnie krajowe – ogółem o 5,6 p.proc., w miastach o 0,3 p.proc., a na wsi o 4,5 p.proc.

W 2020 r. długość **sieci gazowej** ogółem w województwie dolnośląskim wyniosła 10,3 tys. km i w porównaniu do 2019 r. zwiększyła się o 2,2% (w kraju odnotowano wzrost o 2,7%), a w porównaniu do 2010 r. – o 27,8% (w kraju o 21,8%). W ciągu roku zwiększyła się także liczba ludności korzystającej z sieci gazowej – o 2,3%, natomiast w porównaniu do 2010 r. zmniejszyła się – o 1,1%.

Długość sieci gazowej rozdzielczej wyniosła 8,1 tys. km i było to więcej o 1,6% niż przed rokiem.

Gęstość sieci gazowej poprawiła się w porównaniu z latami ubiegłymi i osiągnęła nieco niższy poziom niż w kraju – 51,6 km wobec 51,8 km na 100 km² (przed rokiem 50,5 km na 100 km², podobnie jak w kraju). Pod względem wysokości tego wskaźnika Dolnośląskie zajmowało w 2020 r. 5. miejsce w kraju po województwach: małopolskim, śląskim, podkarpackim i wielkopolskim.

Gęstość rozdzielczej sieci gazowej w miastach wyniosła 242,7 km na 100 km² (w kraju 287,8 km), a na wsi – 15,9 km (w kraju 26,3 km).

W porównaniu z rokiem poprzednim znacznie wzrosła liczba odbiorców ogrzewających mieszkania gazem – z 218,9 tys. do 263,4 tys. (tj. o 20,3%).

Tablica 25. Sieć gazowa oraz odbiorcy i zużycie gazu z sieci w gospodarstwach domowych

Stan w dniu 31 grudnia

Table 25. Gas supply system as well as gas consumers and consumption from gas supply system in households
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Sieć gazowa w km Gas supply system in km	8062,6	9111,6	10082,9	10300,2
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych w szt. Connections leading to residential and non-residential buildings in units	139 533	158 415	198044	204458
Odbiorcy gazu z sieci ^a w tys. Gas consumers from gas supply system in thousands	666,1	678,2	743,8	783,2
Zużycie gazu z sieci (w ciągu roku): Consumption of gas from gas supply system (during the year):				
w GWh in GWh	369,8 ^b	3573,2	4333,2	4384,6
na 1 mieszkańca w kWh per capita in kWh	126,8 ^b	1229,9	1494,2	1512,7

a łącznie z odbiorcami korzystającymi z gazomierzy zbiorczych. b, c W jednostkach naturalnych: b – hm³, c – m³.
a Including gas customers using collective gas-meters. b, c In natural units: b – hm³, c – m³.

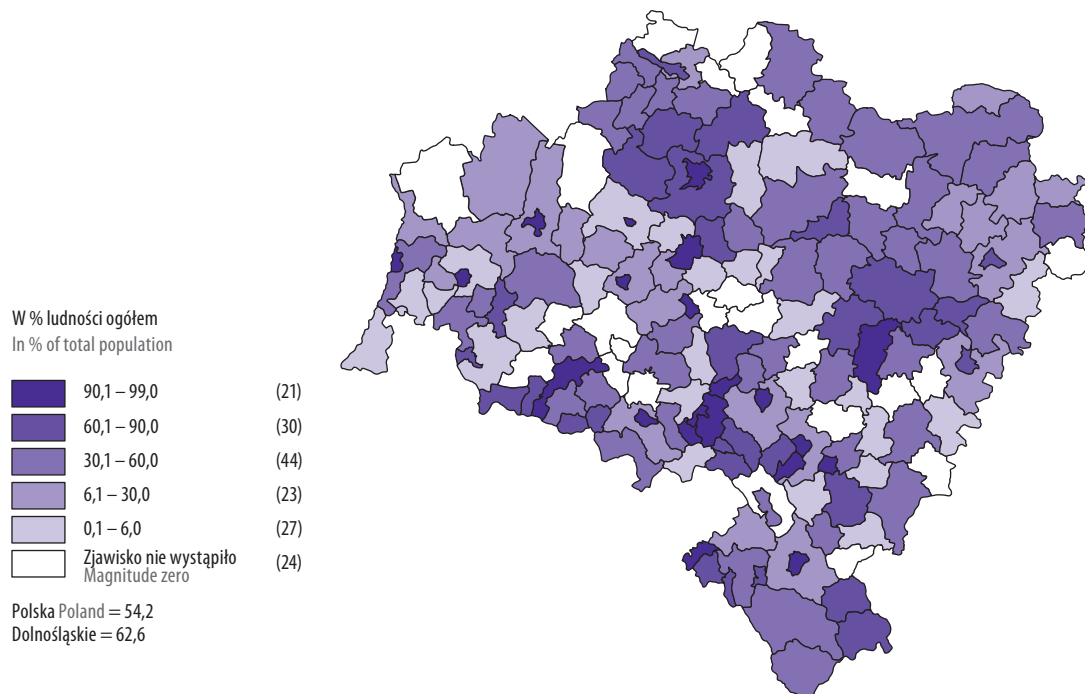
Odsetek korzystających z instalacji gazowej ogółem wyniósł w 2020 r. 62,6% (w kraju 54,2%) i zwiększył się w porównaniu z poprzednim rokiem o 1,5 p.proc., a w porównaniu z 2010 r. zmniejszył się o 0,2 p. proc. W miastach był znacznie wyższy niż na wsi – odpowiednio 81,5% (2. miejsce wśród województw po podkarpackim; w kraju 72,2%) i 22,2% (27,4%).

W województwie dolnośląskim dosyć wysokie było zużycie gazu z sieci w przeliczeniu na 1 korzystającego – 2421,3 kWh (6. miejsce w kraju). Znacznie wyższe było zużycie na wsi niż w miastach – 3494,5 kWh wobec 2285,0 kWh.

Zużycie gazu na 1 mieszkańca w województwie dolnośląskim także było wysokie – 4. lokata w kraju po województwach: mazowieckim, małopolskim i zachodniopomorskim (1512,7 kWh przy średniej krajowej 1311,3 kWh).

Mapa 32. Ludność korzystająca z gazu z sieci w 2020 r.

Map 32. Population using gas supply system in 2020

Ochrona zdrowia

Health care

W 2020 r. w województwie dolnośląskim była mała dostępność do personelu medycznego, jednakże poprawiła się w porównaniu z 2019 r. Liczba lekarzy przypadająca na 10 tys. ludności plasowała dolnośląskie na 10. miejscu w kraju (podobnie jak rok wcześniej), a liczba pielęgniarek i położnych – na 12. miejscu (podobnie jak rok wcześniej). Kwalifikacje lekarzy były nieco niższe niż przeciętnie w kraju, natomiast kwalifikacje lekarzy dentystów – wyższe (odsetek lekarzy dentystów posiadających specjalizację był wyższy i wzrósł w porównaniu z latami ubiegłymi).

Dolnośląskie charakteryzowało się wysokimi wskaźnikami dotyczącymi opieki długoterminowej – odnotowano tu znaczną liczbę pacjentów w przeliczeniu na 10 tys. ludności.

Dolnośląskie wiezie prym w leczeniu uzdrowiskowym. Co piąty szpital i sanatorium uzdrowiskowe znajduje się na jego terenie, a pod względem liczby kuracjuszy leczonych stacjonarnie w tych obiektach województwo dolnośląskie zajmowało 3. miejsce w kraju.

Liczba osób przypadająca na szpitalny oddział ratunkowy zmniejszyła się w porównaniu z rokiem poprzednim, była jednak wyższa niż przeciętnie w kraju.

Jeden z podstawowych mierników służących do oceny skuteczności funkcjonowania systemu PRM – czas dotarcia zespołu ratownictwa medycznego na miejsce zdarzenia – należał do najgorszych w kraju.

W ambulatoryjnej opiece zdrowotnej w 2020 roku odnotowano spadek liczby przychodni – o 73, tj. o 4,5%, jak i znaczny spadek liczby praktyk lekarskich, które udzielały porad w ramach umowy podpisanej bezpośrednio z NFZ – o 46, tj. o 10,5%. Udzielono także mniej porad w tych placówkach – 22,1 mln, czyli mniej o 3,3 tys., tj. o 13,0%. W strukturze porad zdecydowanie większą część stanowiły te udzielone przez lekarzy (89,8%), a 10,2% porad udzielili lekarze dentyści.

W 2020 r. roku z powodu konieczności przestrzegania wymogów zachowania dystansu społecznego wiele osób po raz pierwszy w życiu skorzystało z teleporady¹, szczególnie w ramach podstawowej opieki zdrowotnej u lekarza rodzinnego.

W 2020 r. w formie teleporad zrealizowano 4,2 mln porad lekarskich w podstawowej opiece zdrowotnej co stanowiło 35,5% wszystkich porad POZ. W opiece specjalistycznej teleporady stanowiły 941,7 tys., tj. 12,3% porad specjalistycznych. Teleporady udzielone w poradniach chorób wewnętrznych stanowiły blisko 50% ogólnej liczby porad. Spośród porad stomatologicznych w formie teleporady świadczonych było 7,3 tys. (0,3%).

Na terenie województwa dolnośląskiego w końcu 2020 r. funkcjonowało 86 stacjonarnych ogólnodostępnych **szpitali ogólnych**, tj. o dwa więcej niż rok wcześniej. Dysponowały one 13,3 tys. łóżek (wzrost w ciągu roku o 142 łóżka). W przeliczeniu na 10 tys. ludności przypadało 46 łóżek, co nieznacznie przekraczało średnią krajową (44 łóżka) i plasowało województwo dolnośląskie na 5. miejscu w kraju (po województwach: lubelskim, śląskim, łódzkim i podlaskim). Spośród 606 oddziałów najczęściej było: chirurgicznych – 126 (2507 łóżek), chorób wewnętrznych – 56 (1481 łóżek) i ginekologiczno-położniczych – 36 (1030 łóżek). W ciągu roku w szpitalach ogólnych leczono 486,1 tys. pacjentów (rok wcześniej – 607,7 tys.).

Na 1 łóżko w szpitalach ogólnych przypadało 217 osób, tj. o 11 osób mniej niż średnio w kraju, a na 1 podmiot ambulatoryjnej opieki zdrowotnej – 1499 osób (w kraju 1498).

W szpitalach ogólnych w województwie dolnośląskim w 2020 r. hospitalizowanych było 430,3 tys. pacjentów (o 22,1% mniej niż w 2019 r.), co plasowało je na 5. miejscu w kraju (po województwach: mazowieckim, śląskim, wielkopolskim i małopolskim).

Wskaźnik liczby szpitali na 100 tys. mieszkańców, uwzględniający placówki jednego dnia, wyniósł 3,7 (2. lokata w kraju) i znacznie przekraczał średnią wartość dla Polski (2,9).

W dniu 31 grudnia 2020 r. w dolnośląskich szpitalach było 1138 łóżek zajętych przez pacjentów z Covid-19, a 1322 łóżka przeznaczone na ten cel pozostawały wolne. Spośród 660 respiratorów, którymi dysponowały szpitale 185 było dla pacjentów z Covid-19.

Ambulatoryjna opieka zdrowotna realizowana jest przez poradnie, przychodnie i praktyki lekarskie (tj. przychodnie, ośrodki zdrowia, poradnie, ambulatoria i izby chorych oraz zakłady badań diagnostycznych i medyczne laboratoria diagnostyczne).

Stacjonarna opieka zdrowotna to całodobowa opieka lekarska i pielęgniarska świadczona w stacjonarnych zakładach opieki zdrowotnej (tj. szpitale – ogólne, psychiatryczne i uzdrowiskowe, ośrodki leczenia odwykowego, ośrodki rehabilitacyjne dla narkomanów, regionalne ośrodki psychiatrii sądowej, zakłady opiekuńczo-lecznicze i pielęgnacyjno-opiekuńcze, hospicja, oddziały opieki paliatywnej, sanatoria).

Ratownictwo medyczne to system, który tworzy się w ramach realizacji zadań państwa polegających na zapewnieniu pomocy każdej osobie znajdującej się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego.

W końcu 2020 r. prawo wykonywania zawodu medycznego i sprawowania opieki nad pacjentami w województwie dolnośląskim posiadało 12,6 tys. lekarzy (o 0,8% więcej niż w 2019 r. i o 12,9% więcej niż w 2012 r.), 3,8 tys. lekarzy dentyistów (wzrost odpowiednio o 1,4% i 11,1%), 24,4 tys. pielęgniarek (wzrost odpowiednio o 0,7% i 4,8%), 2,8 tys. położnych (wzrost odpowiednio o 1,1% i 13,0%), 2,4 tys. fizjoterapeutów (wzrost odpowiednio o 6,6% i 29,3%) oraz 3,0 tys. farmaceutów (wzrost odpowiednio o 1,2% i 22,4%).

W Polsce występowały znaczne różnice w rozmieszczeniu przestrzennym kadry pracującej bezpośrednio z pacjentem, a tym samym w dostępności do personelu medycznego. Liczba lekarzy przypadająca

¹ Teleporada to porada medyczna lub psychologiczna realizowana na odległość z wykorzystaniem połączenia telefonicznego lub innych systemów teleinformatycznych.

na 10 tys. ludności wahała się od 16,2 w województwie wielkopolskim do 28,2 w województwie zachodniopomorskim. Dolnośląskie zajmowało pod tym względem 10. miejsce w kraju z wartością wskaźnika na poziomie 24,1. Liczba pielęgniarek pracujących bezpośrednio z pacjentem na 10 tys. mieszkańców w roku 2020 była najniższa w województwie wielkopolskim – 34,2 pielęgniarek na 10 tys. ludności, natomiast najwyższa – w województwie świętokrzyskim – 61,7. Dolnośląskie zajmowało 12. miejsce w kraju z wartością wskaźnika na poziomie 48,0.

Tablica 26. Placówki opieki zdrowotnej

Stan w dniu 31 grudnia

Table 26. Health care facilities
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2011	2015	2019	2020
Przychodnie Out-patient departments	1369	1350	1611	1538
Praktyki lekarzy i lekarzy dentyistów ^a Medical and dental practices ^a	610	552	437	391
Porady udzielone ^b w tys: Consultations provided ^b in thousands:	23183,5	24360,9	25369,5	22084,1
lekarskie medical	20717,9	21675,1	22563,7	19836,3
stomatologiczne stomatological	2465,6	2685,8	2805,8	2247,9
Szpitala ogólne General hospitals	80	79	84	86
łóżka w szpitalach ogólnych beds in general hospitals	14816	14841	13152	13294
na 10 tys. ludności per 10 thousand. population	50,8	51,1	45,4	46,0
wykorzystanie łóżek w % usage of beds in %	65,3	65,2	68,0	56,5
przeciętny pobyt chorego w dniach average patient stay in days	5,3	5,5	5,5	5,6

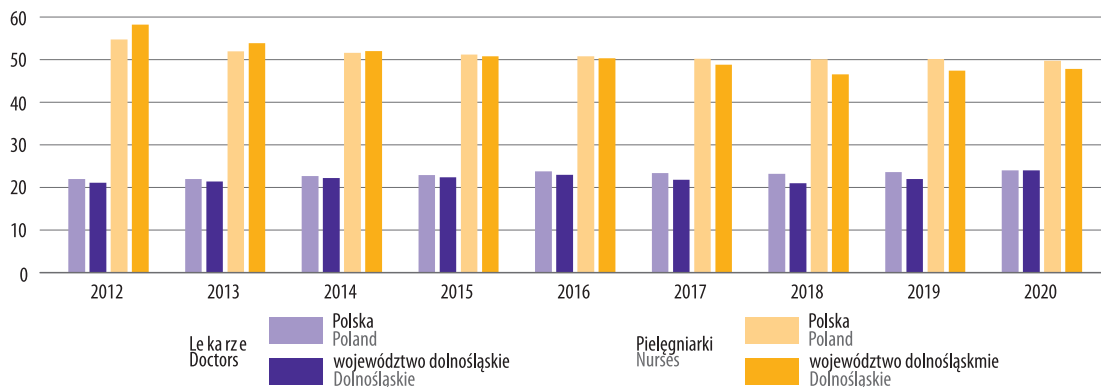
a Dane obejmują praktyki, które podpisały kontrakty z NFZ lub przychodniami. b Łącznie z poradami finansowanymi przez pacjentów; łącznie z poradami z izb przyjęć udzielanymi pacjentom niehospitalizowanym; w ciągu roku.

a Data concern practices that signed a contract with the National Health Fund or out-patient departments. b Including consultations paid by patients; including consultations provided to non-hospitalised patients in admission rooms; during the year.

Wykres 34. Lekarze i pielęgniarki na 10 tys. ludności

Stan w dniu 31 grudnia

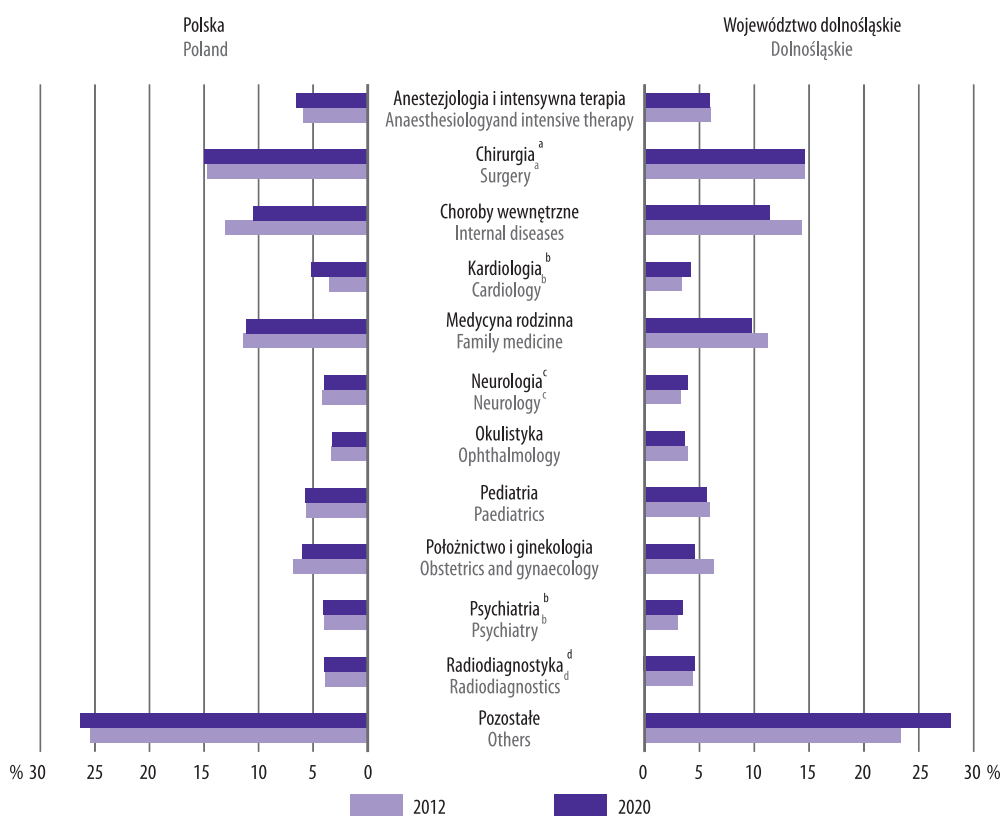
Chart 34. Doctors and nurses per 10 thousand population
As of 31 December

Poza dostępnością pracowników medycznych wyrażoną przez odniesienie liczby pracujących z pacjentem do liczby potencjalnych pacjentów, ważnym czynnikiem wpływającym na jakość opieki zdrowotnej są kwalifikacje kadry medycznej. Wśród lekarzy pracujących w województwie dolnośląskim w końcu 2020 r. 64,6% posiadało specjalizację (w kraju – 67,7%). Odsetek ten był niższy niż rok wcześniej (66,8%), a także niższy niż w 2012 r. (68,9%). Lekarze dentyści ze specjalizacją stanowili w 2020 r. 26,5% (w kraju 22,2%) ogółu lekarzy dentyistów, podczas gdy przed rokiem – 25,5%, a w 2012 r. – 23,3%.

Na koniec 2020 roku najczęściej posiadaną przez lekarzy specjalizacją była specjalizacja z zakresu chirurgii oraz chorób wewnętrznych – średnio na 10 tysięcy osób przypadało ponad 2 lekarzy oraz medycyny rodzinnej – 1,5. Spośród wszystkich lekarzy specjalistów, najmniej liczną grupę w woj. dolnośląskim, nie wymienioną na wykresie ze względu na niewielki udział, stanowili lekarze specjalizujący się w dziedzinach takich jak: onkologia (73 lekarzy), dermatologia i wenerologia (78) czy medycyna pracy (65).

Wykres 35. Lekarze specjaliści
Stan w dniu 31 grudnia
Chart 35. Doctors specialists
As of 31 December

a Chirurgia ogólna, dziecięca, klatki piersiowej, ortopedia i traumatologia, neurochirurgia i neurotraumatologia, chirurgia onkologiczna, plastyczna, szczękowa, szczękowo-twarzowa, kardiocirurgia oraz chirurgia naczyniowa i urologia. b Łącznie ze specjalistami dziecięcymi. c Łącznie ze specjalistami dziecięcymi; także neuropatologzy. d Radiologia i diagnostyka obrazowa, radioterapia onkologiczna i radiologia dziecięca.

a General surgery, paediatric, thoracic surgery, trauma and orthopaedic surgery, neurosurgery and neurotraumatological surgery, oncological, plastic, maxillary, maxillo-facial surgery, cardio-surgery as well as vascular surgery and urology. b Including children's specialists; also neuropathology. c Radiology and imaging diagnostics, oncological radiotherapy and paediatric radiology. d Including children's specialists.

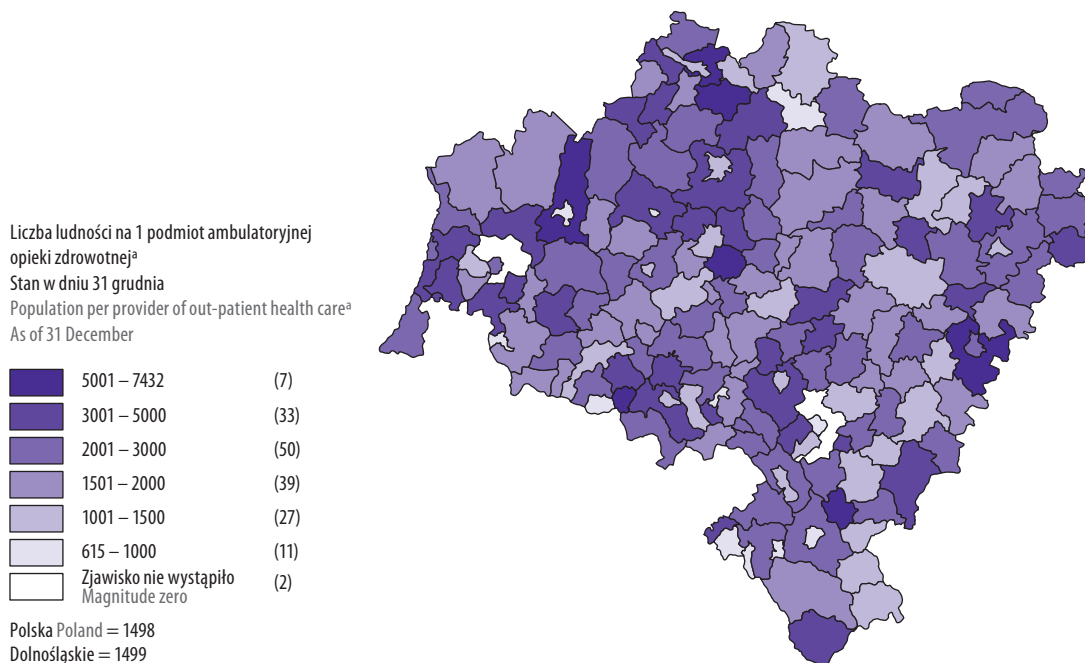
Analiza poziomu wykształcenia pielęgniarek i położnych wykazuje, że w 2020 roku, spośród pielęgniarek pracujących bezpośrednio z pacjentem tytuł magistra pielęgniarstwa posiadało 18,3% ogółu – jeden z najniższych udziałów w kraju (13. miejsce); średnia krajowa to 23,2%. Odsetek ten był jednak wyższy niż

rok wcześniej (16,0%). Lepiej wykształcone były położne – 22,5% posiadało tytuł magistra (12. miejsce w kraju, średnia krajowa – 26,1%); przed rokiem – 20,4% i 9. miejsce.

W końcu 2020 r. w województwie dolnośląskim funkcjonowało 1929 podmiotów ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, w tym 1538 przychodni (o 4,5% mniej niż w 2019 r. i o 12,3% więcej niż w 2012 r.) i 391 praktyk lekarskich (odpowiednio mniej o 10,5% i 35,9%). W przeliczeniu na 10 tys. ludności przypadało 5 przychodni (w kraju, jak również przed rokiem – 5 przychodni).

Mapa 33. Ambulatoryjna opieka zdrowotna w 2020 r.

Map 33. Out-patient health care in 2020

^a Łącznie z poradami finansowanymi przez pacjentów; bez porad udzielonych w izbach przyjęć szpitali ogólnych.
^a Including consultations paid by patients; excluding consultations provided in admission rooms of general hospitals.

Istotną rolę w opiece zdrowotnej pełnią **zakłady opieki długoterminowej**, zapewniające pacjentom całodobowe świadczenia pielęgnacyjne, opiekuńcze i rehabilitacyjne, a także kontynuację leczenia farmakologicznego i dietetycznego w dłuższym okresie czasu.

Opieka długoterminowa świadczona jest w zakładach opiekuńczo-leczniczych oraz pielęgnacyjno-opiekuńczych o profilu ogólnym, a także zakładach opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych o profilu psychiatrycznym. Sprawowana jest nad pacjentem zdiagnozowanym o stabilnym stanie zdrowia i ustalonym leczeniu. Na koniec 2020 roku w województwie dolnośląskim działały 54 zakłady opiekuńczo-lecznicze (1. miejsce w kraju), tj. o 1 więcej niż w 2019 roku, a także 19 zakładów pielęgnacyjno-opiekuńczych (3. miejsce w kraju po województwach śląskim i mazowieckim), tj. tyle samo, co rok wcześniej. Spośród wszystkich województw w dolnośląskim było najwięcej łóżek w zakładach opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych w przeliczeniu na 100 tys. ludności - 144,7.

Inną formą opieki medycznej, często łączoną z opieką długoterminową, są hospicja i oddziały opieki paliatywnej zapewniające interdyscyplinarną opiekę nad pacjentem w schyłkowym okresie życia. Na koniec 2020 r. funkcjonowało łącznie 14 placówek tego typu (8 hospicjów stacjonarnych i 6 oddziałów opieki paliatywnej, działających poza strukturą szpitali), tj. o 1 mniej niż rok wcześniej (ubyło jedno hospicjum).

Lecznictwo uzdrowiskowe stanowi integralną część systemu ochrony zdrowia. Prowadzone jest w zakładach lecznictwa uzdrowiskowego zlokalizowanych w uzdrowiskach, czyli na terenach

o szczególnych walorach geologiczno-klimatycznych, wydzielonych w celu wykorzystania i ochrony znajdujących się tam naturalnych surowców leczniczych. W Polsce jest 45 statutowych obszarów uzdrowiskowych, zlokalizowanych na terenie 13 województw. Uzdrawisk nie posiadają województwa: opolskie, wielkopolskie i lubuskie, a prym wiedzie dolnośląskie.

W związku z wystąpieniem stanu epidemii COVID-19 w 2020 r. wprowadzono czasowe ograniczenia wykonywania działalności leczniczej polegające na zaprzestaniu udzielania świadczeń w zakresie lecznictwa uzdrowiskowego oraz rehabilitacji leczniczej w okresie od 14 marca do 14 czerwca 2020 r. oraz od 24 października 2020 r. do 10 marca 2021 roku. Zmieniono również zasady pobytu pacjentów w uzdrowiskach. Od 15 czerwca 2020 r. warunkiem rozpoczęcia leczenia był negatywny wynik testu diagnostycznego w kierunku SARS-CoV-2.

Prezentowane dane odzwierciedlają wpływ epidemii COVID-19 na działalność leczniczą realizowaną w zakładach lecznictwa uzdrowiskowego i stacjonarnych zakładach rehabilitacji leczniczej w 2020 r. Rozmieszczenie obszarów uzdrowiskowych jest nierównomierne z wyraźną koncentracją uzdrowisk i zakładów w czterech województwach: dolnośląskim (11 uzdrowisk – 54 zakłady) małopolskim (10 uzdrowisk – 44 zakłady), zachodniopomorskim (5 uzdrowisk – 29 zakładów), kujawsko-pomorskim (3 uzdrowiska – 31 zakładów) i podkarpackim (4 uzdrowiska – 29 zakładów). W końcu 2020 r. dolnośląskie szpitale i sanatoria uzdrowiskowe (44 obiekty z 5,9 tys. łóżek) stanowiły 19,1% ogólnej ich liczby w kraju (1. lokata). Natomiast pod względem liczby kuracjuszy leczonych stacjonarnie w tych obiektach dolnośląskie zajmowało 3. miejsce w kraju (po zachodniopomorskim i kujawsko-pomorskim), a biorąc pod uwagę cudzoziemców – 2. miejsce w kraju (po zachodniopomorskim). W naszym województwie zagraniczni kuracjusze przebywali głównie na terenie powiatu lubańskiego (4,9 tys. osób), gdzie stanowili 44,3% kuracjuszy, o 10,4 p. proc. mniej niż w 2019 r.

Liczba kuracjuszy w ciągu roku zmniejszyła się o ponad 50%. Spadek liczby kuracjuszy w porównaniu do 2019 r. odnotowano we wszystkich województwach i wahał się on od 40,6% w pomorskim do 65,7% w mazowieckim.

Dolnośląskie zakłady lecznictwa uzdrowiskowego dysponowały 5,9 tys. łóżek, w tym 3,6 tys. zlokalizowanych było w powiecie kłodzkim na terenie uzdrowisk: Długopole Zdrój, Duszniki-Zdrój, Kudowa-Zdrój, Polanica-Zdrój i Łądek-Zdrój.

Na koniec 2020 roku odnotowano 15 szpitali uzdrowiskowych (o 1 mniej niż w 2019 r.), które zlokalizowane były w 3 powiatach i łącznie dysponowały 2,2 tys. łóżek, o 1,8% mniej niż w 2019 roku. Podobnie jak w latach ubiegłych w województwie dolnośląskim znajdowało się najwięcej uzdrowiskowych łóżek szpitalnych.

W dolnośląskich zakładach lecznictwa uzdrowiskowego kuracjusze najliczniej korzystali z kinezyterapii (18,4% ogólnej liczby zabiegów), elektrolecznictwa (12,0%), zabiegów borowinowych (11,6%) i wodolecznictwa (10,8%).

W województwie dolnośląskim działały 4 stacjonarne zakłady rehabilitacji leczniczej, które w końcu 2020 r. dysponowały 531 łózkami (2. lokata w kraju po województwie zachodniopomorskim). W ciągu roku stacjonarnie leczono w nich 4,5 tys. osób (3. lokata w kraju po województwach zachodniopomorskim i świętokrzyskim).

System Państwowe Ratownictwo Medyczne (PRM) został stworzony w celu zapewnienia pomocy każdej osobie znajdującej się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego. Jednostkami systemu są zespoły ratownictwa medycznego (ZRM), w tym lotnicze zespoły ratownictwa medycznego (LZRM) oraz szpitalne oddziały ratunkowe (SOR), z którymi zawarto umowy o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej. Z systemem współpracują centra urazowe oraz jednostki organizacyjne szpitali wyspecjalizowane w zakresie udzielania świadczeń zdrowotnych niezbędnych dla ratownictwa medycznego, które zostały ujęte w wojewódzkim planie działania systemu PRM. W skład ZRM wchodzi osoby uprawnione do wykonywania medycznych czynności ratunkowych – w podstawowym zespole ratownictwa medycznego są to co najmniej dwie osoby, w tym pielęgniarka systemu lub ratownik medyczny, natomiast specjalistyczne ZRM są co najmniej trzyosobowe, a w ich skład wchodzi lekarz systemu i pielęgniarka systemu lub ratownik medyczny.

W 2020 r. w województwie dolnośląskim w ramach ratownictwa medycznego świadczeń medycznych udzielało 117 zespołów ratownictwa medycznego (w porównaniu do 2019 r. oznacza to wzrost o 1, a do

2010 r. – wzrost o 6), w tym 90 (76,9%) to zespoły podstawowe, a 27 (23,1%) - specjalistyczne. Wskaźnikiem ilustrującym dostępność świadczeń udzielanych przez system ratownictwa medycznego jest liczba ZRM przypadająca na 100 tys. ludności. W województwie dolnośląskim w 2020 r. wskaźnik ten kształtował się na nieco niższym poziomie niż przeciętnie w kraju – 4,0 wobec 4,1 (podobnie, jak przed rokiem). Największy był w województwach warmińsko-mazurskim (5,7) i lubuskim (5,4), a najmniejszy – w wielkopolskim (3,5).

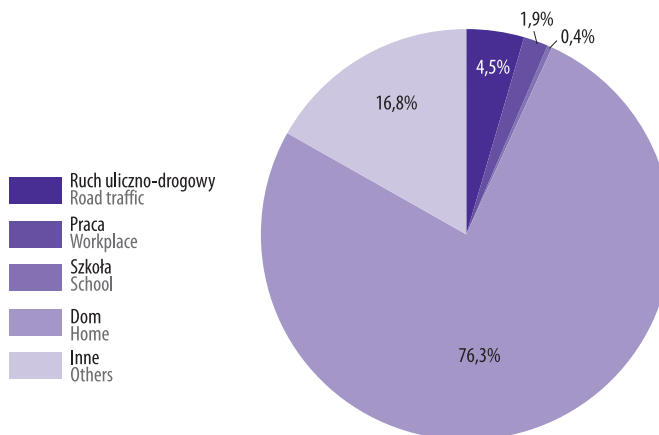
Wyniki badania jednostek pomocy doraźnej i ratownictwa medycznego wskazują, że w 2020 r. załogę zespołów podstawowych, specjalistycznych i lotniczych ratownictwa medycznego stanowiło 1103 ratowników medycznych, 161 pielęgniarek systemu i 116 lekarzy systemu. W 2020 r., tak jak w latach poprzednich, utrzymywała się tendencja spadkowa dotycząca liczby pielęgniarek i lekarzy systemu przy równoczesnym zwiększaniu się liczby ratowników medycznych. W porównaniu do poprzedniego roku nastąpiło zwiększenie liczby ratowników medycznych o 36, co oznacza wzrost o 3,4%. Liczba pielęgniarek systemu spadła w porównaniu do roku 2019 o 8, co oznacza spadek o 4,7%. Liczba lekarzy systemu zmniejszyła się o 61, co oznacza spadek ich liczby o 34,5%.

W 2020 r. zespoły ratownictwa medycznego zrealizowały 249,7 tys. wyjazdów na miejsce zdarzenia, tj. o 10,7% mniej niż w zeszłym roku. Przeciętnie w przeliczeniu na 1000 ludności przypadało 86 wyjazdów ZRM (w kraju - 72), tj. o 10 mniej niż przed rokiem. Najwięcej wyjazdów na miejsce zdarzenia w przeliczeniu na 1000 ludności odnotowano w województwie zachodniopomorskim – 95 osób, a najmniej w województwie wielkopolskim – 50 osób.

Struktura wyjazdów zespołów PRM ze względu na miejsce zdarzenia nie zmieniła się w porównaniu z ubiegłymi latami. Zdecydowaną większość, bo ponad 76% ogólnej liczby zrealizowanych wyjazdów, stanowiły wyjazdy do domu pacjenta. Drugie co do liczebności miejsce zdarzenia (17% wyjazdów) to kategoria „inne”, która obejmuje m.in. ulicę (wyłączając ruch uliczno-drogowy), sklep, kościół. Wyjazdy do zdarzeń zaistniałych w ruchu uliczno-drogowym stanowiły 4,5%, a do zdarzeń w pracy lub w szkole - 2,3%.

Wykres 36. Wyjazdy jednostek systemu ratownictwa medycznego na miejsce zdarzenia w 2020 r.

Chart 36. Calls for emergency medical service system units to the place of occurrence in 2020

Jednym z podstawowych mierników służących do oceny skuteczności funkcjonowania systemu PRM jest czas dotarcia zespołu ratownictwa medycznego na miejsce zdarzenia, liczony od chwili przyjęcia zgłoszenia przez dyspozytora medycznego do przybycia zespołu ratownictwa medycznego na miejsce zdarzenia. Zgodnie z ustawą czas dotarcia badany jest w skali każdego miesiąca za pomocą ustalenia wartości mediany, trzeciego kwartyla oraz maksymalnego czasu dotarcia. Każdy wojewoda ma obowiązek takiej organizacji systemu PRM na terenie województwa, żeby mediana czasu dotarcia - w skali każdego miesiąca – nie była większa niż 8 minut w mieście powyżej 10 tysięcy mieszkańców i 15 minut poza miastem powyżej 10 tys. mieszkańców, a trzeci kwartyl czasu dotarcia – odpowiednio 12 i 20 minut. Natomiast maksymalny czas dotarcia zespołu nie powinien przekraczać 15 minut w mieście powyżej 10 tys. mieszkańców i 20 minut poza miastem powyżej 10 tys. mieszkańców. Z szacunkowych danych za 2020 r. wynika, że w pierwszym roku pandemii COVID-19 mediana czasu dotarcia zespołów ratownictwa

medycznego na miejsce zdarzenia w miastach powyżej 10 tys. mieszkańców była przekroczona we wszystkich województwach. Największe mediany na tych obszarach odnotowano w województwach łódzkim i dolnośląskim (odpowiednio w minutach i sekundach – 14:41 i 12:33). Mediana czasu dotarcia zespołów ratownictwa medycznego na miejsce zdarzenia w przypadku terenów poza miastem powyżej 10 tys. mieszkańców była przekroczona prawie we wszystkich województwach. Największe wartości mediany odnotowano w województwie dolnośląskim – 21 minut i 26 sekund.

Oprócz naziemnych zespołów ratownictwa medycznego w systemie PRM działają także lotnicze zespoły ratownictwa medycznego. Zespoły lotnicze funkcjonowały w 2020 r. we wszystkich województwach, w tym jeden w województwie dolnośląskim (najwięcej – 3 – funkcjonowały w mazowieckim). LPR dysponowało 21 śmigłowcami ratunkowymi w skali kraju, w tym jeden znajdował się w województwie dolnośląskim.

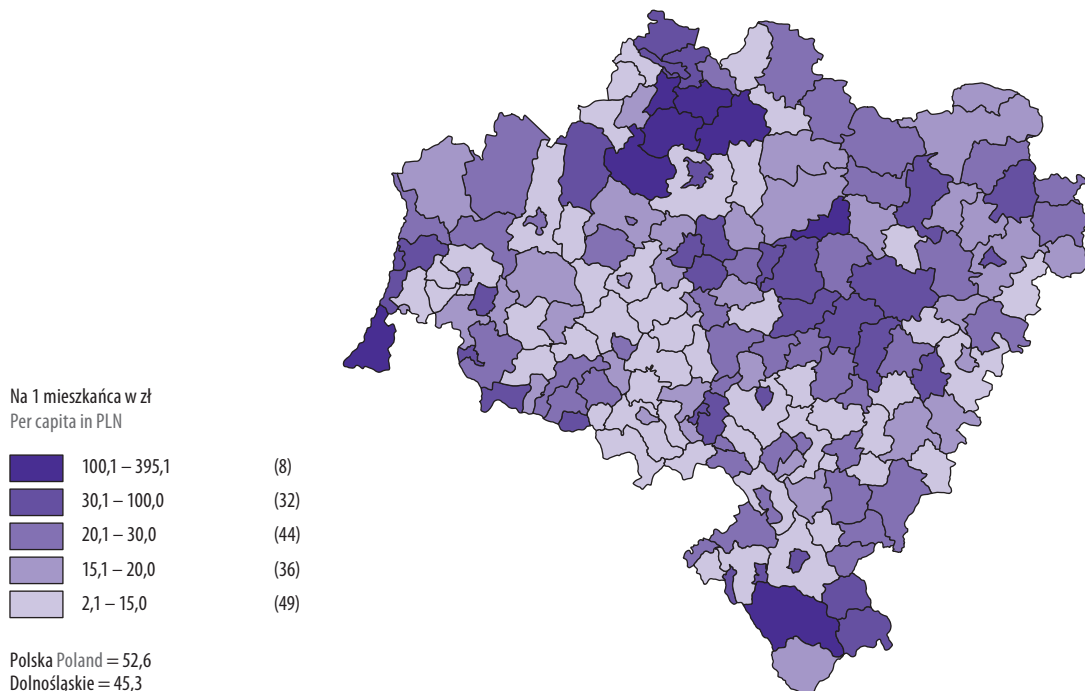
W końcu 2020 roku w ramach systemu ratownictwa medycznego w województwie dolnośląskim funkcjonowało, podobnie jak przed rokiem, 16 szpitalnych oddziałów ratunkowych, o 3 więcej niż w 2010 r. Ponadto, w 2020 r. z systemem PRM współpracowało 5 izb przyjęć w szpitalach. Liczba osób przypadająca na szpitalny oddział ratunkowy – 180,7 tys. - zmniejszyła się w porównaniu z rokiem poprzednim (o 552 osoby) i 2010 (o 43,7 tys.), była jednak wyższa niż przeciętnie w kraju (160,1 tys.). Dolnośląskie należało do województw, w których odnotowano jedną z najwyższych wartości tego wskaźnika (wraz ze śląskim – 320,9 tys. i kujawsko-pomorskim – 200,2 tys.).

W izbie przyjęć lub SOR udzielono pomocy medycznej w trybie ambulatoryjnym 198,4 tys. osób, o 62,4 tys. mniej niż w roku 2019 i o 39,6 tys. mniej niż w 2010 r. Większość pacjentów stanowili mężczyźni – 52,3%. Dzieci i młodzież do lat 18 stanowili 13,1%, a osoby w wieku 65 lat i więcej – 23,1%.

Szpitalne oddziały ratunkowe dysponowały 162 łózkami. Z SOR w trybie stacjonarym (pobyt powyżej 24 godzin) skorzystało 128,2 tys. pacjentów (4. miejsce w kraju po małopolskim, mazowieckim i śląskim). Z ogólnej liczby osób, którym udzielono pomocy, 16,6% stanowiły dzieci i młodzież do lat 18. Osoby w wieku co najmniej 65 lat stanowiły 35,3% wszystkich pacjentów. Spośród wszystkich leczonych 67,2 tys. osób (tj. 52,4%) przekazano do leczenia szpitalnego.

Mapa 34. Wydatki gmin i miast na prawach powiatu w dziale „Ochrona zdrowia” w 2020 r.

Map 34. Expenditures of gminas and cities with powiat status in “Health care” division in 2020

Wydatki publiczne na opiekę zdrowotną rejestrowane są w dziale „851 – Ochrona zdrowia” klasyfikacji budżetowej. W 2020 r. samorządy dolnośląskich gmin i miast na prawach powiatu na ochronę zdrowia

wydatkowały ze swojego budżetu 131,2 mln zł, co stanowiło 0,7% wydatków ogółem (przed rokiem – 0,8%). W porównaniu do poprzedniego roku kwota wydatków na ten cel zmniejszyła się o 6,0%. W ogólnej kwocie przeznaczanej na ochronę zdrowia wydatki bieżące stanowiły 79,4%, a wydatki majątkowe inwestycyjne – 14,6%. Znacząca była wysokość wydatków na przeciwdziałanie alkoholizmowi – 56,9 mln zł (tj. 43,4% ogółem).

W przeliczeniu na 1 mieszkańca w województwie dolnośląskim na ochronę zdrowia przeznaczono w 2020 r. 45 zł. Przeciętnie w kraju była to kwota nieco wyższa – 53 zł, a w pozostałych województwach wahała się od 22 zł w opolskim do 88 zł w śląskim i mazowieckim.

Kultura Culture

W województwie dolnośląskim znajduje się największa liczba zabytków nieruchomych, natomiast pod względem liczby zabytków ruchomych nasze województwo zajmowało w 2020 r. 2. miejsce w kraju. Poziom czytelnictwa w województwie dolnośląskim nie jest zbyt wysoki, wskaźniki charakteryzujące go plasowały na odległych lokatach w kraju.

W związku z ogłoszeniem w Polsce stanu zagrożenia epidemicznego, od 12 marca 2020 r., ograniczona została możliwość prowadzenia działalności m.in. przez podmioty kultury, które zmuszone były zamknąć swoje obiekty. Obostrzenia wynikające z pandemii spowodowały, że znacząco pogorszyły się w 2020 r. wskaźniki dotyczące podmiotów działających w obszarze kultury, jednak w 2021 r. były one nieco lepsze (choć nadal gorsze niż w 2019 r. i w latach wcześniejszych).

Odsetek wydatków budżetowych, jakie samorządy dolnośląskich gmin i miast na prawach powiatu przeznaczyły w 2020 r. na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego uplasowały województwo na 1. miejscu w kraju – zarówno ogółem, jak i w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

Ogłoszenie w Polsce w 2020 r. stanu zagrożenia epidemicznego i związane z tym ograniczenia nie sprzyjały realizacji działań kulturalnych przez podmioty działające w obszarze kultury. W konsekwencji zmniejszyła się liczba i struktura przedsięwzięć z zakresu kultury oraz zakres korzystania z dóbr kultury i dziedzictwa narodowego.

Według danych Narodowego Instytutu Dziedzictwa, który gromadzi i zarządza zasobem dokumentacji rejestru zabytków i Krajowej Ewidencji Zabytków największa liczba **zabytków nieruchomych** znajduje się w województwie dolnośląskim (8889 zabytków stanowiących 11,4% krajowego zasobu). W naszym województwie na 1 km² w końcu 2020 r. przypadało 45 takich zabytków (przy średniej krajowej na poziomie 25). Największą grupą zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru jest grupa obiektów o funkcji mieszkalnej (2580), których dużo znajdziemy w miastach (kamienice, wille, domy) oraz na wsiach (domy, wille, chałupy). Druga co do liczebności grupa to obiekty sakralne (1470).

Wśród założeń przestrzennych wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych, największą grupę stanowi zabytkowa zielen (828) i cmentarze (339).

W województwie dolnośląskim zachowało się najwięcej zabytków z okresu pomiędzy X a XV w. (915 – 19,0% ogółu). Są to głównie obiekty sakralne i obronne o unikatowej wartości, takie jak: kościoły, kaplice, klasztory, pozostałości zamków i obwarowań. Znacznie liczniejsza jest grupa obiektów pochodząca z okresu od początku XVI do schyłku XVIII w. (3981 obiektów – 17,6%, najwięcej w kraju). Jest ona znacznie bardziej zróżnicowana pod względem funkcji i wzbogacona o dużą liczbę obiektów architektury rezydencjonalnej: dworów, pałaców oraz budynków użyteczności publicznej.

Obok zabytków nieruchomych, ochronie podlegają także **zabytki ruchome** (tj. rzeczy ruchome, ich części lub zespoły rzeczy ruchomych), do których należą m.in.: dzieła sztuki plastycznej, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcje przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji ich twórców, numizmaty, militaria, wytwory techniki, niektóre materiały biblioteczne, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej i rękodzieła. Pod względem ich liczby (41817) województwo dolnośląskie zajmowało 2. miejsce w kraju po województwie podkarpackim (53202). Zwykle jest to wyposażenie świątyń - 36257 (najwięcej w kraju).

Na terenie województwa dolnośląskiego znajduje się także najwięcej zabytków archeologicznych (1480

– 19,0% krajowego zasobu). Wśród powiatów prym tutaj wiodły powiaty: strzebiński (216 -2. miejsce w kraju), ząbkowicki (152 - 4. miejsce), wołowski (134 - 6. miejsce), wrocławski (126 - 8. miejsce). Na 1 km² województwa przypadało 7 takich zabytków (przy średniej krajowej na poziomie 2). Głównie są to relikty osadnictwa (897 - 24,2% zasobu krajowego) i grodziska (250 - 14,0%).

W województwie dolnośląskim znajduje się także największa liczba zabytków wpisanych na listę pomników historii (12), a także kilka obiektów wpisanych na Listę światowego dziedzictwa UNESCO - Kościoły Pokoju w Jaworze i Świdnicy oraz Hala Stulecia we Wrocławiu.

Rok 2020 ze względu na restrykcje związane z COVID-19 był okresem nietypowym pod względem działalności bibliotek i innych placówek biblioteczno-informacyjnych kulturalnych ze względu na różnego rodzaju ograniczenia.

W 2020 r. w województwie dolnośląskim działały 582 **biblioteki publiczne** i punkty biblioteczne (spadek o 7 w porównaniu do 2019 r. i o 57 w porównaniu do 2010 r.). Na 1 placówkę biblioteczną przypadały 4504 osoby, tj. o 110 więcej niż przed rokiem oraz więcej niż średnio w kraju (4424 osoby).

Poziom czytelnictwa, mierzony liczbą czytelników w bibliotekach publicznych, był niższy niż w 2019 r. (spadek o 20,2%), a liczba zarejestrowanych użytkowników aktywnie wypożyczających w 2020 r. wyniosła 352,9 tys. Pod względem liczby czytelników przypadających na 1000 ludności wiodącym powiatem był Wrocław (181), a następnie powiaty świdnicki (132) oraz wrocławski (121).

Na 1000 ludności przypadało 2,9 tys. woluminów księgozbioru (w kraju 3,3 tys.) - 14. miejsce w kraju oraz 122 czytelników (w kraju 128) - 9. miejsce w kraju. Średnio w ciągu roku jeden czytelnik wypożyczył 14,7 woluminów (w kraju 15,8) - 13. miejsce w kraju.

W końcu 2021 r. w województwie dolnośląskim funkcjonowało 68 **muzeów i oddziałów muzealnych**. W porównaniu do 2020 r. ich liczba zmniejszyła się o 1 (tj. o 1,4%), a do 2010 r. – wzrosła o 10 (tj. o 17,2%). Placówki te zwiedziło 1084,4 tys. osób, w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców 3,8 tys. osób – 7. miejsce w kraju (przed rokiem - 6. miejsce) po województwach: mazowieckim, małopolskim, pomorskim, kujawsko-pomorskim, lubelskim i warmińsko-mazurskim.

Dolnośląskie muzea zorganizowały w 2021 r. 12 wystaw on-line, w których wzięło udział 19,2 tys. osób oraz 155 imprez (73,5 tys. uczestników).

W końcu 2021 r. w województwie działały 34 instytucje paramuzealne (3. lokata w kraju po małopolskim i mazowieckim), w tym 2 ogrody zoologiczne i 5 botanicznych (2. lokata po wielkopolskim). Zwiedziło je ogółem 3,3 mln osób (1. lokata w kraju).

Ofertę kulturalną kierują do mieszkańców województwa dolnośląskiego także **galerie i salony sztuki**. W końcu 2021 r. w naszym województwie działało 21 takich obiektów, tj. tyle samo, co rok wcześniej i o 4 mniej niż w 2010 r. Ponad 80% tych instytucji kultury (81,0%) zlokalizowanych było we Wrocławiu (17). Pozostałe działały w Wałbrzychu (2), Jeleniej Górze (1) i Legnicy (1).

Dolnośląskie galerie i salony sztuki zorganizowały w kraju 181 wystaw (o 67 więcej niż rok wcześniej), w tym 43 z wykorzystaniem „nowych mediów” (wystawy, do których prezentacji zastosowano tzw. nowe media, czyli nietradycyjne eksponaty, formy i techniki, animację komputerową, aranżacje przestrzeni/instalacje, design, wideo itp.). Instytucje te zwiedziło 187,7 tys. osób, co oznacza wzrost o 15,5% w porównaniu z 2020 r. i spadek o 33,3% w porównaniu z 2019 r.

Według stanu na koniec grudnia 2021 r. w województwie dolnośląskim działalność sceniczną prowadziło 19 **teatrów i instytucji muzycznych** posiadających własny, stały zespół artystyczny (tj. 10,3% takich placówek w kraju). Obiekty te w większości były przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych - 14 (tj. 73,7%) spośród nich posiadało odpowiednie wejście, a także udogodnienia wewnątrz budynku.

Na przestrzeni obserwowanych lat liczba instytucji muzycznych w województwie utrzymywała się na stałym poziomie, jednak w 2020 r. oraz w ubiegłym roku wzrosła o jeden. W 2021 r. teatry i instytucje muzyczne wystawiły 3593 przedstawienia i koncerty, w których uczestniczyło 431,9 tys. widzów i słuchaczy. Liczba przedstawień i widzów znacząco wzrosła w porównaniu z 2020 r. kiedy to instytucje te miały bardziej ograniczoną możliwość prowadzenia działalności w związku z obostrzeniami obowiązującymi w czasie pandemii COVID-19. Jednak w stosunku do 2019 r. liczba przedstawień i koncertów zmniejszyła się o 54,2%, a liczba widzów - o 60,3%.

Liczba widzów i słuchaczy w teatrach i instytucjach muzycznych przypadająca na 1000 ludności ukształtowała się na poziomie 150 (w 2020 r. - 127), podczas gdy w kraju 124. Województwo dolnośląskie zajmowało 3. lokatę w kraju pod względem wysokości tego wskaźnika po województwach mazowieckim (257) i pomorskim (158).

W końcu 2021 r. na terenie województwa dolnośląskiego działało 49 **kin stałych**, o 1 więcej niż w 2020 r. i o 6 więcej niż 10 lat wcześniej. Kina te dysponowały 155 salami projekcyjnymi z 32,0 tys. miejsc na widowni. Większość kin stałych posiadała tylko 1 salę projekcyjną (29 obiektów, 6,6 tys. miejsc na widowni), natomiast 6 obiektów (14,2 tys. miejsc) to multiplexy, dysponujące co najmniej 8 salami. Ze względu na ograniczenia w funkcjonowaniu kin z powodu pandemii w latach 2020 i 2021 odnotowano bardzo znaczące spadki liczby seansów i widzów w porównaniu z latami poprzednimi. W 2021 r. w kinach województwa dolnośląskiego odbyło się 131,9 tys. seansów, tj. o 12,7% więcej niż rok wcześniej, jednak w porównaniu z 2019 r. było to mniej o 42,2%. Podobnie było z liczbą widzów - zwiększyła się ona o 32,1% w ciągu roku, jednak w stosunku do 2019 r. była mniejsza o ponad 55%. Przeciętnie na 1 seans przypadało 17 widzów (w kraju- 20) i był to najniższy wskaźnik w Polsce.

Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice są instytucjami prowadzącymi wielokierunkową działalność społeczno-kulturalną. Posiadają zróżnicowaną ofertę przedsięwzięć kulturalnych skierowanych do ludzi w każdym wieku, kreują postawy aktywnego uczestnictwa w życiu społeczno-kulturalnym danej społeczności. Ponadto instytucje te zapewniają, zwłaszcza dzieciom i młodzieży, atrakcyjne formy wypełnienia wolnego czasu.

Tablica 27. Instytucje kultury
Stan w dniu 31 grudnia
Table 27. Culture institutions
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2020	2021
Biblioteki publiczne i punkty biblioteczne Public libraries and library service points	639	599	582	.
Ludność na 1 placówkę biblioteczną Population per 1 library establishment	3926	4258	4504	.
Muzea ^a Museums ^a	58	67	69	68
Galerie i salony sztuki Art galleries	25	22	21	21
Teatry i instytucje muzyczne Theatres and music institutions	17	17	18	19
widzowie i słuchacze (w ciągu roku) na 1000 ludności audience (during a year) per 1000 population	331	346	127	150
Kina stałe Indoor cinemas	43	38	48	49
widzowie (w ciągu roku) na 1000 ludności audience (during a year) per 1000 population	1130	1437	654	868
Centra, domy i ośrodki kultury Centres of culture, cultural centres and establishments	160	164	171	169
Kluby i świetlice Clubs and community centres	96	138	140	98

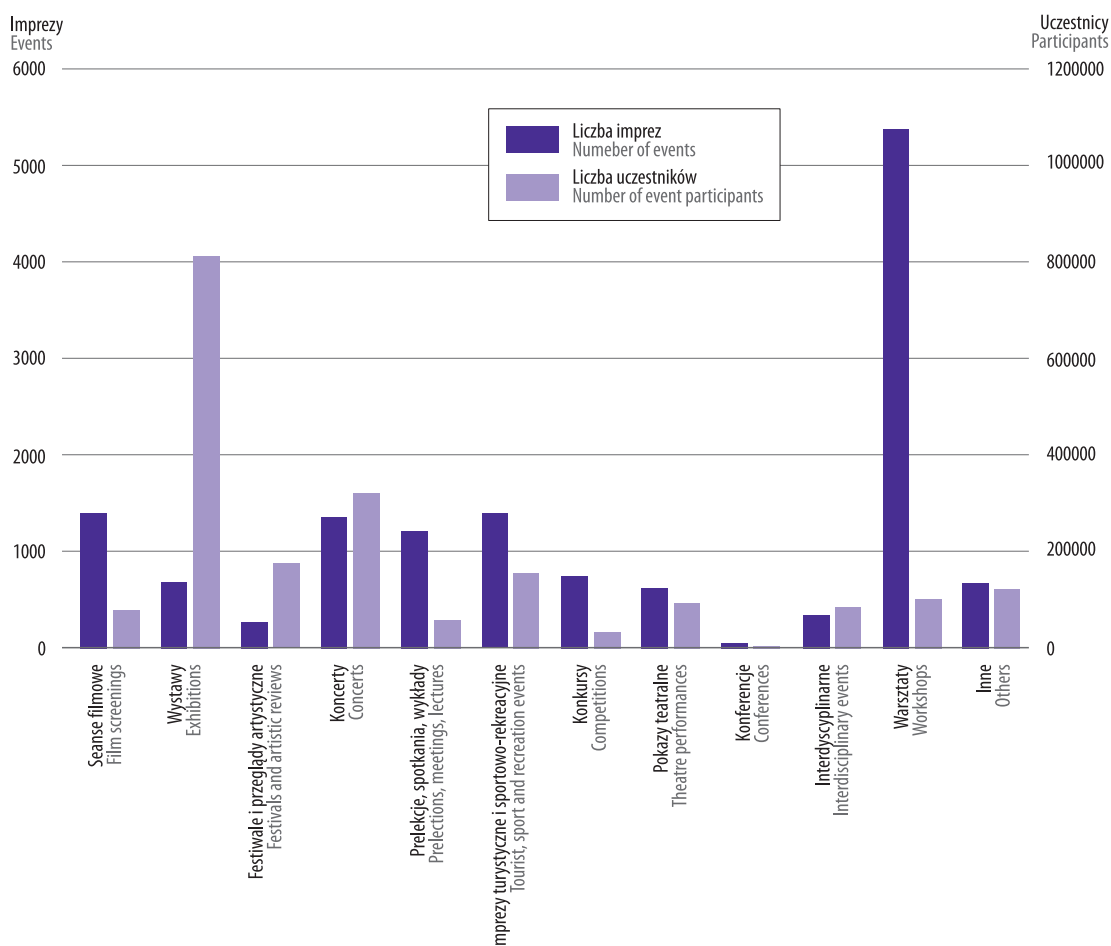
a łącznie z oddziałami.
a With branches.

W 2021 r. w województwie dolnośląskim funkcjonowało 267 centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic (w 2020 r. - 311). Najliczniejszą część stanowiły ośrodki kultury (34,5% wszystkich placówek), a najmniej liczną - kluby (3,0%). Większa część ogółu tych placówek (58,4%) zlokalizowana

była na wsi, przy czym charakter placówek wiejskich posiadały jedynie świetlice (wszystkie świetlice zlokalizowane były na wsi). Natomiast domeną miast były: centra kultury, kluby, ośrodki kultury oraz domy kultury- odpowiednio 72,0%, 62,5%, 60,9% i 51,9% tych instytucji funkcjonowało w mieście. W 2021 r. we wszystkich centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach funkcjonowało 617 pracowni specjalistycznych (więcej o 4,2% niż przed rokiem), wśród których najpopularniejsze były pracownie plastyczne (27,7% ogółu pracowni), muzyczne (19,4%) oraz sale baletowe i taneczne (19,4%), a także komputerowe (9,6%).

W 2021 r. centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice zorganizowały 14,2 tys. imprez (11,6 tys. w 2020 r.), w których wzięło udział 2,0 mln uczestników (1,3 mln w 2020 r.). Najczęściej organizowane były warsztaty (37,9%), seanse filmowe oraz imprezy turystyczne i sportowo-rekreacyjne (po 9,9%), a także koncerty (9,6%), a do najliczniejszych (pod względem średniej liczby osób uczestniczących na 1 imprezę) należały wystawy (1179 osób), festiwale i przeglądy artystyczne (635) oraz imprezy interdyscyplinarne (250). Dolnośląskie instytucje kultury działały dosyć pręźnie - w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w 2021 r. zorganizowały 49 imprez (w kraju średnio 41 imprez) - 4. miejsce w kraju po województwach: zachodniopomorskim i małopolskim (po 56) oraz podlaskim (51). Natomiast pod względem liczby uczestników imprez przypadających na 1000 ludności - 2. miejsce w kraju (711 osób) po województwie warmińsko-mazurskim (731).

Wykres 37. Imprezy i uczestnicy imprez organizowanych przez placówki kultury w 2021 r.
Chart 37. Events organised by culture institutions and event participants in 2021

Wydatki publiczne na kulturę rejestrowane są w dziale „921 – Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego” klasyfikacji budżetowej. W 2020 r. samorządy dolnośląskich gmin i miast na prawach powiatu przeznaczyły

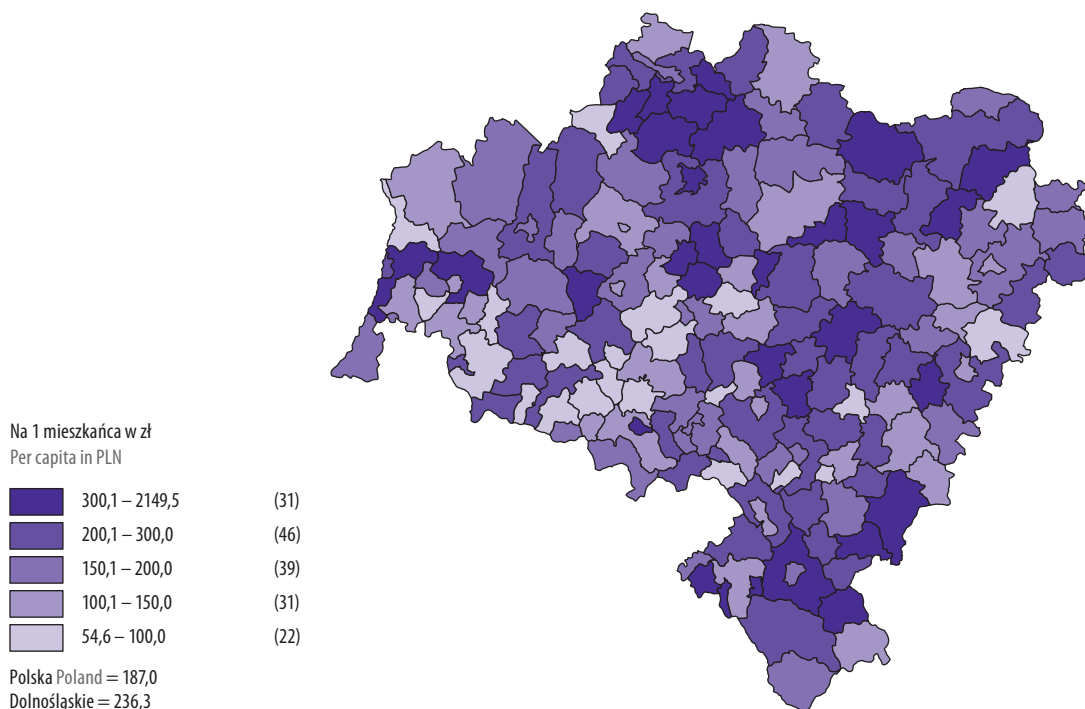
na ten cel 685,0 mln zł, co stanowiło 3,7% wydatków budżetowych ogółem. Odsetek ten przekraczał średnią wartość dla kraju (2,9%) i plasował województwo dolnośląskie na 1. miejscu wśród województw. W porównaniu do roku poprzedniego kwota wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego zmniejszyła się o 13,7% (w kraju odnotowano spadek o 6,5%).

W przeliczeniu na 1 mieszkańca na ww. cel z budżetu dolnośląskich gmin i miast na prawach powiatu wydatkowano 236 zł, co znacznie przekraczało średnią dla kraju (187 zł) i plasowało województwo dolnośląskie na 1. miejscu w kraju.

Spośród dolnośląskich gmin pod względem kwoty wydatków przypadających na 1 mieszkańca szczególnie wyróżniały się Lewin Kłodzki (2150 zł) i Jerzmanowa (1824 zł).

Mapa 35. Wydatki gmin i miast na prawach powiatu w dziale „Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego” w 2020 r.

Map 35. Expenditure of gminas and cities with powiat status in “Culture and national heritage” division in 2020

Bezpieczeństwo publiczne

Public safety

Dolnośląskie należało do województw, w których stwierdzono dużą liczbę przestępstw i była ona większa niż rok wcześniej. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw zmniejszył się w ciągu roku i należał do najniższych w kraju. Wskaźnik zagrożenia przestępczością w naszym województwie osiągnął najwyższą wartość w kraju. Wyższy niż przeciętnie w Polsce był także wskaźnik wypadkowości.

W 2021 r. w województwie dolnośląskim stwierdzono 81,8 tys. **przestępstw**, tj. o 9,4% więcej niż przed rokiem i 2,1% mniej w porównaniu do 2014 r. Pod względem udziału w kraju (10,0%) dolnośląskie zajmowało 3. lokatę, po województwach śląskim (14,8%) i mazowieckim (14,7%). W ogólnej liczbie przestępstw dominowały przestępstwa o charakterze kryminalnym – 55,3 tys. (tj. 67,6%) i było ich więcej o 4,3% niż w 2020 r. Liczba przestępstw o charakterze gospodarczym zwiększyła się w ciągu roku o 28,8%, a liczba przestępstw drogowych wzrosła o 11,8%. Pod względem liczby stwierdzonych przestępstw

kryminalnych i drogowych województwo dolnośląskie zajmowało 3. lokatę w kraju (po mazowieckim i śląskim), a pod względem liczby przestępstw gospodarczych – 6. lokatę.

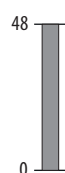
Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw wyniósł w 2021 r. 65,3% i był znacznie niższy niż średnio w kraju (71,2%). Niższy wskaźnik niż w województwie dolnośląskim odnotowano jedynie w województwach pomorskim (62,5%) i mazowieckim (63,6%). Wartość ww. wskaźnika w ciągu roku zmniejszyła się o 0,2 p.proc., a w porównaniu do 2014 r. wzrosła o 3,7 p.proc.

W 2021 r. województwo dolnośląskie zajmowało 1. miejsce w kraju pod względem wartości wskaźnika przestępczości - w przeliczeniu na 1000 mieszkańców popełniono 28 przestępstw (w kraju 22 przestępstwa). W 2020 r. jego wartość była nieznacznie niższa (26, w kraju – 20), natomiast w 2014 r. – wyższa (29, w kraju – 23). W dolnośląskich powiatach występowały znaczne różnice pod względem liczby przestępstw stwierdzonych na 1000 mieszkańców – jego wartości wahały się od 14 w powiecie milickim do 48 w Jeleniej Górze.

Mapa 36. Zagrożenie przestępczością w 2021 r.

Map 36. Crime risk in 2021

Przestępstwa stwierdzone^a przez Policję na 1000 ludności
Crimes ascertained^a by the Police per 1000 population

Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw
stwierdzonych^a przez Policję w %
Rate of detectability of delinquents in crimes
ascertained by the Police in %

80,1 – 87,2	(6)
75,1 – 80,0	(6)
70,1 – 75,0	(8)
60,1 – 70,0	(7)
44,3 – 60,0	(3)

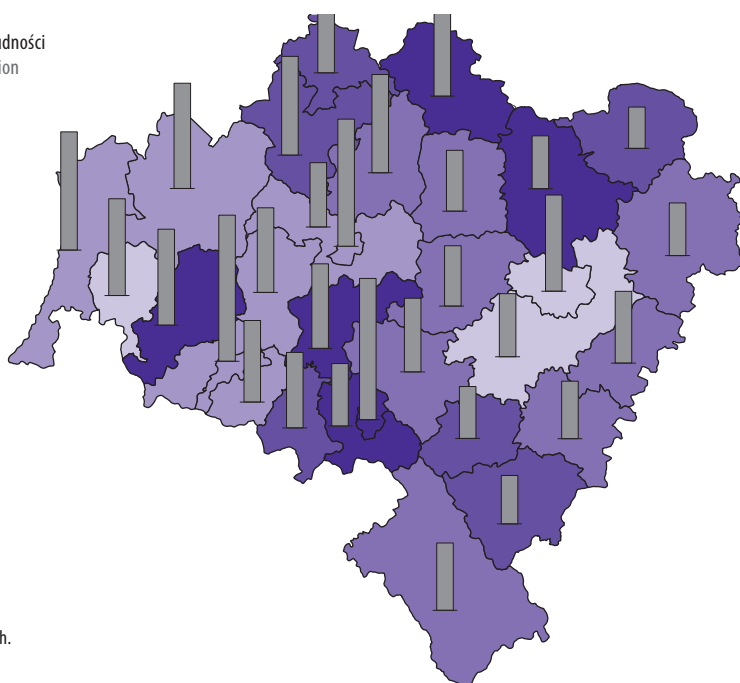
Polska Poland = 71,2
Dolnośląskie = 65,3

^a W zakończonych postępowaniach przygotowawczych.

^a In completed preparatory proceedings.

Źródło: dane Komendy Głównej Policji.

Source: data of the National Police Headquarters.

W 2021 r. w województwie dolnośląskim odnotowano 1730 **wypadków drogowych**, tj. o 9,6% więcej niż rok wcześniej, natomiast o 24,1% mniej niż w 2015 r. W porównaniu z 2020 r. zwiększyła się liczba rannych i zabitych – odpowiednio o 12,5% i 8,5%, natomiast w stosunku do 2015 r. zmniejszyła się – odpowiednio o 32,0% i 3,2%. Pod względem liczby wypadków i rannych województwo dolnośląskie zajmowało 7. miejsce w kraju, a pod względem liczby ofiar śmiertelnych – 4. miejsce w kraju.

Wskaźnik wypadkowości (liczba wypadków w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców) był nieco wyższy niż w kraju – 60,0 wobec 59,8 i zwiększył się w porównaniu z rokiem ubiegłym (54), natomiast zmniejszył się w porównaniu z 2015 r. (79). Liczba rannych w przeliczeniu na 100 wypadków ukształtowała się na podobnym poziomie, jak w kraju – 117 wobec 116 i była wyższa niż rok wcześniej (114). Na 100 wypadków drogowych przypadało 10 ofiar śmiertelnych (w kraju również 10) i było to tyle samo, co przed rokiem, natomiast na 100 tys. mieszkańców przypadało w województwie dolnośląskim i w kraju 6 ofiar śmiertelnych (podobnie, jak przed rokiem).

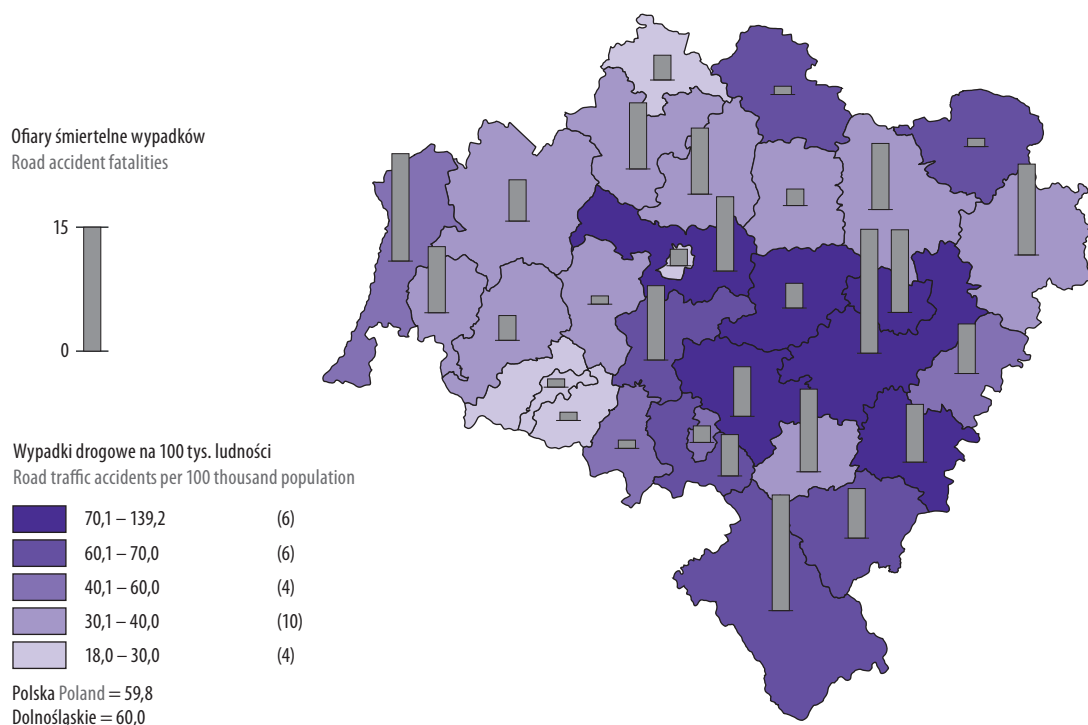
Tablica 28. Wypadki drogowe oraz ich skutki

Table 28. Road accidents and their effects

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2020	2021
Wypadki Accidents	2294	2280	1578	1730
Ofiary śmiertelne Fatalities	241	185	165	179
Ranni Injured persons	3098	2968	1794	2018

Mapa 37. Bezpieczeństwo na drogach w 2021 r.

Map 37. Road safety in 2021

Spółeczeństwo informacyjne

Information society

Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w województwie dolnośląskim kształtuje się na bardzo wysokim poziomie na tle innych województw i kraju. W 2021 r. dostęp do Internetu, w tym szerokopasmowego w domu posiadało ponad 94% gospodarstw domowych. Odsetek ten systematycznie się zwiększa. Wzrósł także znacząco odsetek korzystających z Internetu regularnie. Poziom wszystkich ww. wskaźników przekraczał średnie wartości dla kraju.

W województwie dolnośląskim znacznie wyższymi niż przeciętnie w kraju był także odsetek korzystających z Internetu w kontaktach z administracją publiczną, w tym w celu wysłania wypełnionych formularzy.

Sytuacja związana z pandemią spowodowała w ciągu ostatnich dwóch lat znaczące zmiany w funkcjonowaniu gospodarstw domowych, a nowoczesne technologie odegrały w niej bardzo istotną rolę. Dzięki zastosowaniu rozwiązań IT możliwe było przejście na naukę i pracę zdalną. Popularność zyskały zakupy on-line bez konieczności wychodzenia z domu oraz załatwianie spraw administracyjnych przez Internet.

Wśród gospodarstw domowych z osobami w wieku 16-74 lata dostęp do Internetu w 2021 r. posiadało 94,4% (w kraju 92,4%) – 2. miejsce wśród województw (po województwie mazowieckim – 95,3%). Przed rokiem było to 90,7% i 7. miejsce wśród województw.

W 2021 r. w województwie dolnośląskim nigdy nie korzystało z Internetu 7,4% osób (w kraju – 11,1%); w 2020 r. było to 10,2% (odpowiednio – 13,2%), a w 2015 r. – 24,5% (27,1%).

Tablica 29. Gospodarstwa domowe posiadające dostęp do Internetu w domu oraz osoby korzystające z Internetu

Table 29. Households with access to the Internet at home and Internet users

Wyszczególnienie Specification	2010	2020	2021
Odsetek gospodarstw domowych ^a posiadających dostęp do Internetu w domu Percentage of households ^a with access to the Internet at home	73,8	90,7	94,4
Odsetek osób ^b korzystających z Internetu Percentage of individuals ^b using the internet	75,5	89,8	92,6
Odsetek osób ^b regularnie (co najmniej raz w tygodniu) korzystających z Internetu Percentage of individuals ^b using the Internet regularly (at least once a week)	68,3	84,4	88,9

a Dane dotyczą gospodarstw domowych z osobami w wieku 16-74 lata. b Osoby w wieku 16-74 lata.

a Data concern households with persons aged 16-74. b Persons aged 16-74.

Odsetek osób korzystających z Internetu w ciągu ostatnich 3 miesięcy wyniósł 89,7%, a korzystających codziennie lub prawie codziennie – 83,6%. Natomiast odsetek osób w wieku 16-74 lata korzystających z Internetu regularnie, tj. co najmniej raz w tygodniu, w 2021 r. wyniósł 88,9% (w kraju 83,6%) – 2. miejsce wśród województw po mazowieckim (89,9%) i wzrósł w porównaniu z rokiem poprzednim o 4,5 p. proc., natomiast w stosunku do 2015 r. – o 20,6 p. proc.

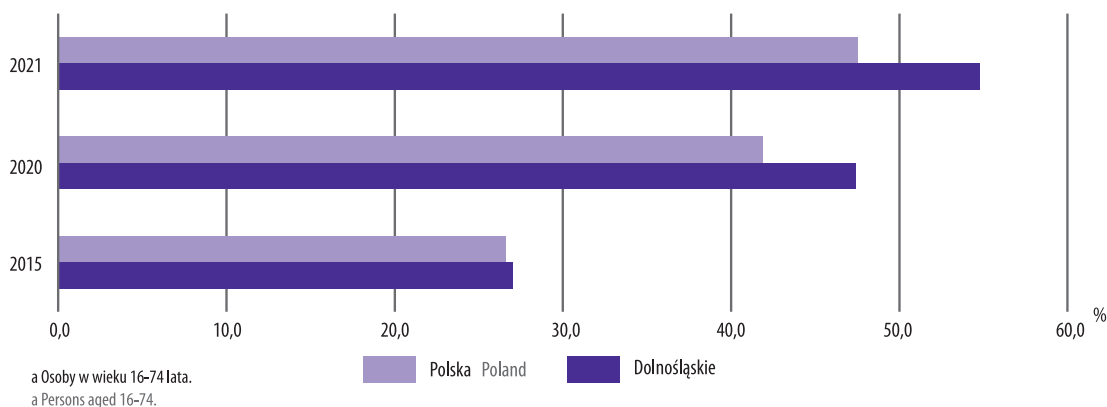
Najczęstszym celem korzystania z Internetu w sprawach prywatnych było komunikowanie się (86,4%), w tym wysyłanie/odbieranie e-maili (77,8%) oraz dostęp do informacji (83,2%).

Pojęcie korzystania z usług e-administracji obejmuje m.in. korzystanie ze stron internetowych dotyczących obowiązków obywatelskich (np. składania deklaracji podatkowych, zmiany miejsca zameldowania), praw (np. pomocy społecznej), oficjalnych dokumentów (np. dowodów osobistych, aktów urodzenia), publicznych usług edukacyjnych (np. bibliotek, informacji i rekrutacji do szkół lub uniwersytetów), publicznych usług zdrowotnych (np. szpitali); z wyłączeniem ręcznie pisanych e-maili.

W 2021 r. osoby korzystające z usług administracji publicznej przez Internet w ciągu ostatnich 12 miesięcy od badania stanowiły 54,7% populacji osób w wieku 16–74 lata (3. miejsce w kraju po województwach mazowieckim i pomorskim) i w porównaniu z poprzednim rokiem było to o 7,3 p. proc. więcej. Najszybciej rośnie zainteresowanie wysyłaniem wypełnionych formularzy; w porównaniu z 2020 r. odsetek osób korzystających z tej usługi zwiększył się o 9,0 p. proc., a w porównaniu z 2015 r. o 29,0 p. proc.

Wykres 38. Osoby^a korzystające z usług administracji publicznej za pomocą Internetu w ciągu ostatnich 12 miesięcy

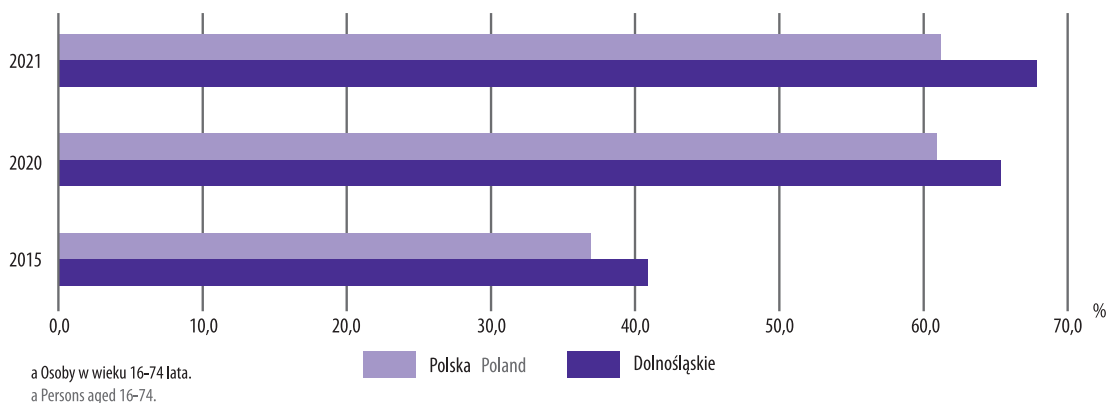
Chart 38. Individuals^a using e-government services during the last 12 months

Dolnośląskie w 2021 r. należało do województw (wraz z mazowieckim), w których bardzo popularne były e-zakupy – w ciągu ostatnich 12 miesięcy ponad 75% osób zamawiało lub kupowało przez Internet towary lub usługi do użytku prywatnego (średnio w kraju – 69,7%). Najpopularniejszymi towarami kupowanymi przez Internet są odzież, obuwie i dodatki. W 2021 r. produkty te nabyło 68,9% osób robiących zakupy przez Internet. Dużym zainteresowaniem kupujących cieszyły się również: kosmetyki, produkty do pielęgnacji zdrowia i urody, zabawki lub produkty dla dzieci oraz lekarstwa i suplementy diety. Najczęściej kupowano muzykę na płytach CD i winylowych.

Wykres 39. Osoby^a zamawiające przez Internet towary lub usługi do użytku prywatnego w ciągu ostatnich 12 miesięcy

Chart 39. Individuals^a ordering goods or services via the Internet for private use during the last 12 months

W 2021 r. w województwie dolnośląskim blisko 19% osób w wieku 16–74 lata sprawowało opiekę nad dzieckiem objętym obowiązkiem nauczania zdalnego (w kraju niespełna 16%). Wśród osób sprawujących opiekę nad dzieckiem objętym nauczaniem zdalnym, odsetek tych, które napotkały problemy związane z nauką zdalną wyniósł 71,1%. Najczęściej wskazywanymi problemami były problemy z Internetem (49,5%) oraz problemy wychowawcze, z którymi zmagало się prawie 30% osób sprawujących opiekę nad dziećmi podczas nauczania zdalnego.

Według stanu na koniec września 2021 r. złożonych zostało blisko 360 tys. wniosków dotyczących programu „Rodzina 500+”, w tym 83,1% wpłynęło elektronicznie – dolnośląskie należało do województw, w których wskaźnik ten znacznie przewyższał średnią dla kraju (78,7%).

Aktywność społeczna

Social activity

W województwie dolnośląskim odnotowano jeden z najwyższych w kraju wskaźników określających liczbę fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych przypadających na 10 tys. ludności. Wskaźnik ten systematycznie rośnie.

Tablica 30. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON

Stan w dniu 31 grudnia

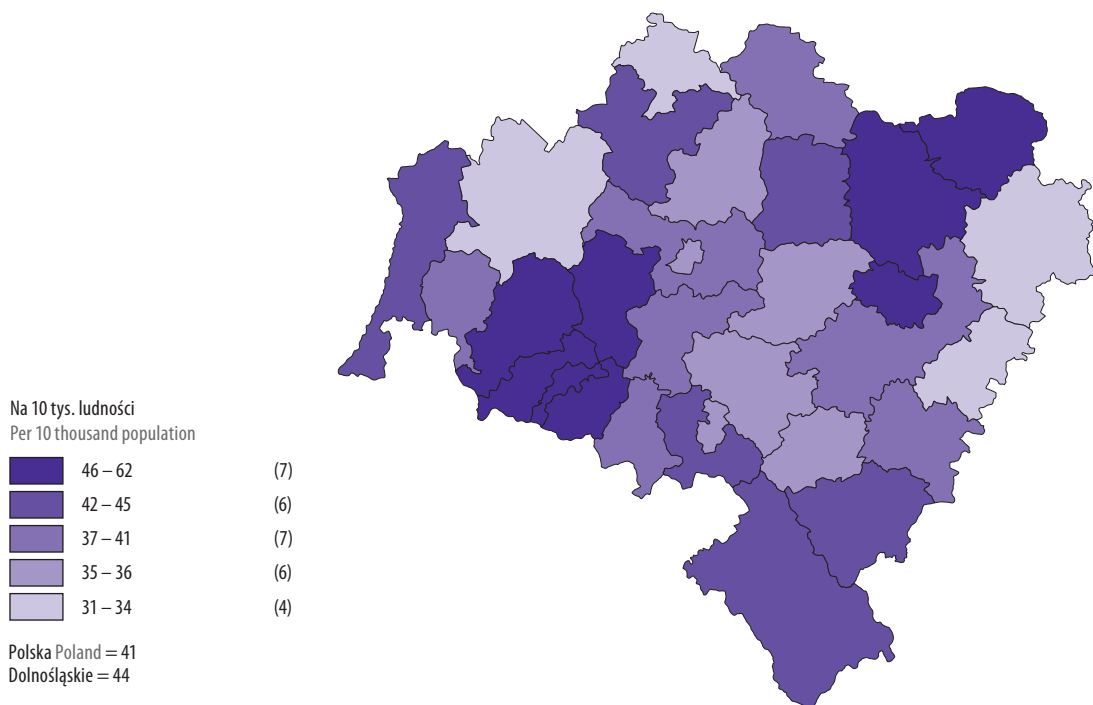
Table 30. Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2020	2021
Ogółem Total	8251	11192	12485	12814
na 10 tysięcy ludności per 10 thousand population	28	39	43	44

Mapa 38. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON w 2021 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 38. Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register in 2021
As of 31 December

W końcu 2021 r. w województwie dolnośląskim do rejestru REGON wpisanych było 12,8 tys. **fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych**, tj. o 2,6% więcej niż rok wcześniej, o 14,5% więcej niż w 2015 r. i o ponad 55% więcej niż w 2010 r. Na 10 tys. ludności przypadają 44 podmioty tego rodzaju

(w kraju 41) – 2. miejsce wśród województw, po województwie mazowieckim (50 podmiotów) i wskaźnik ten systematycznie rośnie – w 2010 r. wynosił 28 (w kraju 27), w 2015 r. – 39 (35), a w 2020 r. – 43 (39).

W 2021 r. w zdecydowanej większości powiatów wskaźnik liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. ludności przyjmował wartości poniżej średniej wojewódzkiej. Wyższy poziom odnotowano w dziewięciu powiatach, w tym najwyższy we Wrocławiu – 62 i w powiecie milickim – 50.

W 2020 r. **aktywnie działało 7,0 tys. organizacji non-profit, tj. stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych, fundacji, społecznych podmiotów wyznaniowych oraz organizacji samorządu gospodarczego i zawodowego.** Stanowiło to 7,3% ogólnej ich liczby w kraju (5. miejsce po województwach: mazowieckim – 15,9%, wielkopolskim – 10,2%, małopolskim – 9,3% i śląskim – 8,4%). Pomiędzy 2010 r. a 2020 r. nastąpił wzrost liczby rejestrowych organizacji non-profit o 25,9%. Największe tempo wzrostu liczby organizacji dotyczyło fundacji – wzrost z 0,6 tys. w 2010 r. do 1,5 tys. w 2020 r. (o 150,0%). W latach 2010-2020 przybyło również 14,3% stowarzyszeń sportowych. Między 2018 r. a 2020 r. ogólna liczba aktywnie działających rejestrowych stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych, fundacji, społecznych podmiotów wyznaniowych oraz organizacji samorządu gospodarczego i zawodowego zmniejszyła się o 13,6% (z 8,1 tys. do 7,0 tys.). Spadek ten był głównie spowodowany dużą dynamiką spadku liczby stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych – w latach 2018-2020 ich liczebność zmniejszyła się o 9,3% (z 5,4 tys. do 4,9 tys.).

W 10 tys. ludności przypadały w 2020 r., podobnie jak w 2016 i 2018 r., 24 organizacje i wartość tego wskaźnika w latach 2010-2016 zwiększała się systematycznie: w 2014 r. wynosił 23, w 2012 r. – 21, a w 2010 r. – 20. Pod względem wysokości tego wskaźnika województwo dolnośląskie plasowało się na 8. miejscu w kraju (po województwach: lubelskim, podkarpackim, mazowieckim, wielkopolskim, świętokrzyskim, małopolskim, podlaskim).

Wskaźniki kapitału stowarzyszeniowego odnoszą się do dobrowolnego uczestnictwa (aktywności, zaangażowania) w mniej lub bardziej sformalizowanych organizacjach (świeckich organizacjach pozarządowych oraz wspólnotach, organizacjach lub grupach religijnych, a także związkach zawodowych i innych organizacjach pracowników, organizacjach samorządu gospodarczego, zawodowego i pracodawców, spółdzielniach, wspólnotach mieszkaniowych, partiach politycznych, inicjatywach będących częścią działalności instytucji publicznych). Wskaźnik ten obliczono jako udział osób w wieku 16 lat i więcej, które zadeklarowały zaangażowanie w co najmniej jednym rodzaju stowarzyszenia.

Wśród tych organizacji najbardziej liczną grupą były stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne (4,9 tys.; w 2018 r. – 5,4 tys.) a następnie - fundacje (1,5 tys.; w 2018 r. – 1,4 tys.). Wyraźnie mniej liczne były koła gospodyń wiejskich (0,3 tys.), społeczne podmioty wyznaniowe oraz organizacje samorządu gospodarczego i zawodowego (po 0,1 tys.; tak jak w 2018 r.). W badanej zbiorowości blisko co 8 jednostka (w kraju – co 10) posiadała status organizacji pożytku publicznego (OPP - 0,9 tys.). Najliczniejszą zbiorowość stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych tworzyły typowe stowarzyszenia i organizacje społeczne (2,5 tys.), stowarzyszenia sportowe (1,6 tys.), ochotnicze straże pożarne (0,6 tys.) oraz koła łowieckie (0,2 tys.).

Omawiane organizacje zrzeszały w 2020 r. łącznie 0,5 mln członków, w tym 34% stanowiły kobiety. Z pracy społecznej członków organizacji korzystało 98,3% organizacji, z pracy wolontariuszy należących do organizacji – 31,6%, a z pracy osób, z którymi podpisano porozumienia wolontariackie – 16,1%.

Przeliczenie liczby członków organizacji na 10 tys. ludności stanowi wskaźnik rozpowszechnienia przynależności do organizacji non-profit. W województwie dolnośląskim wartość wskaźnika była przeciętna w relacji do pozostałych województw – 1,7, natomiast mediana członkostw była tu jedna z najniższych w kraju – 25 (przy średniej krajowej 28).

W organizacjach non-profit, których działalność nie wykraczała poza granice jednego województwa, pracowało społecznie średnio 19 osób (w kraju 30 osób), przy czym w połowie organizacji nie było to więcej niż 9 osób (w kraju 8 osób).

Rozdział 6

Chapter 6

Gospodarka

Economy

6.1. Produkt krajowy brutto

6.1. Gross domestic product

W 2020 r. w województwie dolnośląskim wzrosła zarówno wartość produktu krajowego brutto (PKB), jak i dynamika jego wzrostu. W tworzeniu PKB województwa największy udział miało miasto Wrocław. Na wysokość wartości dodanej brutto największy wpływ wykazywał przemysł.

Produkt krajowy brutto (PKB) przedstawia końcowy rezultat działalności wszystkich podmiotów gospodarki narodowej. Produkt krajowy brutto równa się sumie wartości dodanej brutto wytworzonej przez wszystkie krajowe jednostki instytucjonalne powiększonej o podatki od produktów i pomniejszonej o dotacje do produktów. Produkt krajowy brutto jest liczony w cenach rynkowych.

Według wstępnego szacunku, wartość PKB w 2020 r. w województwie dolnośląskim liczyła 194631 mln zł (wobec 189637 mln zł w 2019 r.) a dynamika PKB osiągnęła wartość 102,6 i była niższa niż rok wcześniej (107,9). Dynamika w Polsce również była na niskim poziomie i wyniosła 101,5. Województwo dolnośląskie kształtowało PKB Polski w 8,4% i był to wkład wyższy o 0,1 p. proc. w relacji do poprzednich trzech lat oraz niższy o 0,1 p. proc. w relacji do 2016 r. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca wyniósł 67148 zł i był wyższy o 10,7% niż w Polsce (60663 zł). Rok wcześniej PKB na 1 mieszkańca liczył 65392 zł, co było wartością o 9,5% wyższą niż w kraju. W stosunku do 2014 r., PKB na 1 mieszkańca województwa zwiększył się o 35,1% (w Polsce wzrost o 36,4%). Pod względem PKB na 1 mieszkańca województwo dolnośląskie plasowało się na 2. miejscu w kraju, za województwem mazowieckim (98237 zł), a przed wielkopolskim (66208 zł). Jedynie te trzy województwa osiągnęły wartość większą niż średnia dla Polski. PKB per capita w województwie dolnośląskim stanowił 84% średniej wartości w UE w 2020 r., co było wynikiem o 8,0 p. proc. lepszym niż w 2014 r.

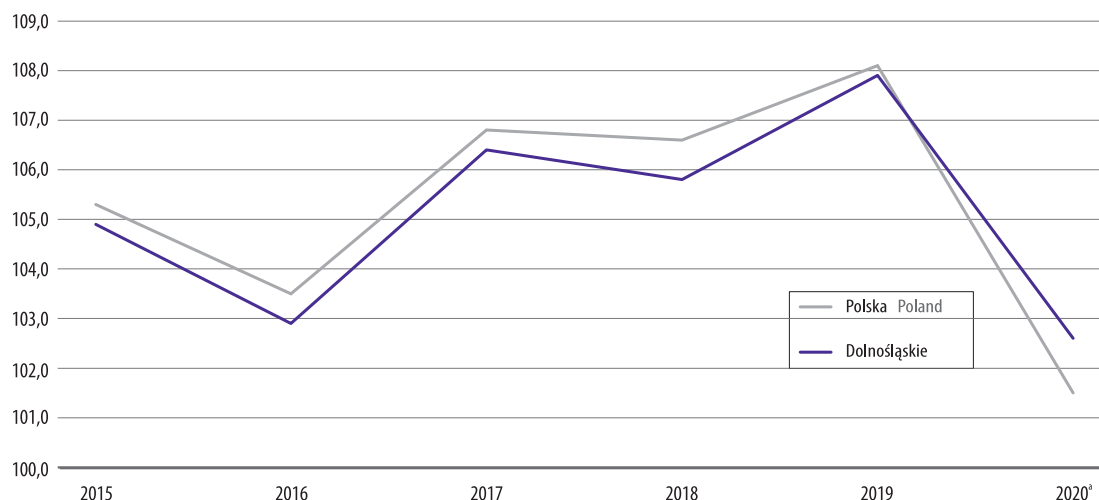
Na wartość PKB województwa dolnośląskiego w 2019 r. największy wpływ miał podregion miasta Wrocławia (35,3%), następnie podregion wrocławski (19,0%), legnicko-głogowski (17,7%), wałbrzyski (14,6%) i jeleniogórski (13,4%). Od 2014 r. systematycznie rośnie udział podregionu miasta Wrocławia (wzrost o 3,3 p. proc. w okresie 2014-2019) i podregionu wrocławskiego (wzrost o 1,8 p. proc.) a maleje udział podregionu legnicko-głogowskiego (spadek o 2,9 p. proc.), jeleniogórskiego (spadek o 1,6 p. proc.) oraz wałbrzyskiego (spadek o 0,6 p. proc.). Udział podregionów województwa w tworzeniu PKB Polski wyniósł w 2019 r. od 1,1% w przypadku jeleniogórskiego do 2,9% w przypadku Wrocławia. Wskaźnik dyspersji regionalnego PKB liczył 30,8%. Tylko we Wrocławiu i podregionie legnicko-głogowskim notowano wartość PKB na 1 mieszkańca większą niż średnia dla województwa (odpowiednio 104360 zł i 74724 zł). Zdecydowanie najniższe wartości wystąpiły w podregionie wałbrzyskim (42619 zł) i jeleniogórskim (45346 zł). PKB na 1 mieszkańca we Wrocławiu stanowił 144,9% wartości w podregionie wałbrzyskim. W porównaniu do Polski, Wrocław i podregion legnicko-głogowski charakteryzowały się znacznie wyższym PKB na 1 mieszkańca, podregion wrocławski zbliżoną wartością, a podregiony jeleniogórski i wałbrzyski mniejszymi wartościami.

Wykres 40. Dynamika produktu krajowego brutto (ceny bieżące)

Rok poprzedni = 100

Chart 40. Indices of gross domestic product (current prices)

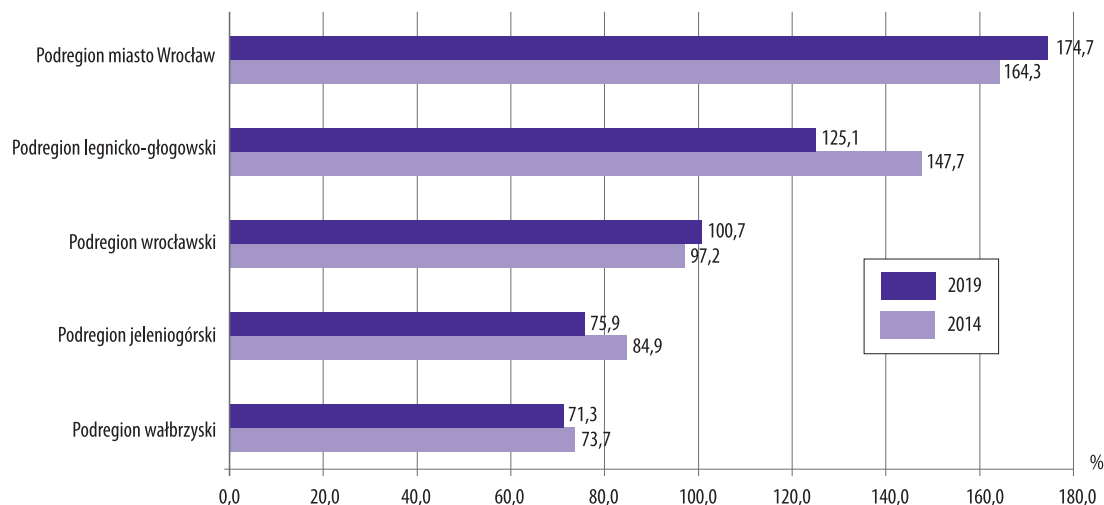
Previous year = 100

a Wstępny szacunek.
a Preliminary estimate.

Wykres 41. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca (ceny bieżące) – odchylenia względne od przeciętnej wartości w kraju

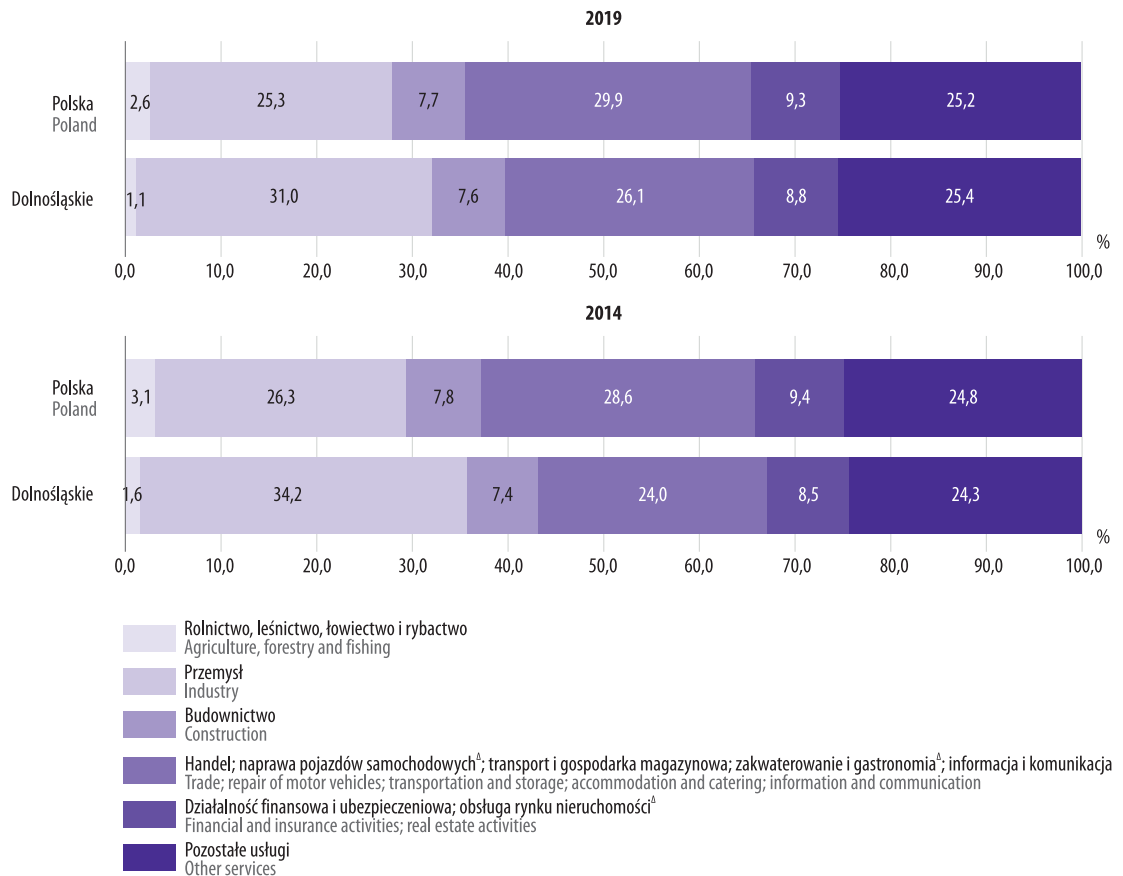
Chart 41. Gross domestic product per capita (current prices) relative deviations from the national average value

Wskaźnik dyspersji (miara zróżnicowania) regionalnego PKB na 1 mieszkańca na poziomie podregionów (NUTS 3) został obliczony jako suma wartości bezwzględnych różnic między wartościami dla podregionów danego województwa a wartością PKB na 1 mieszkańca dla tego województwa, ważonych udziałem liczby ludności poszczególnych podregionów w województwie, wyrażona w procentach PKB na 1 mieszkańca dla danego województwa.

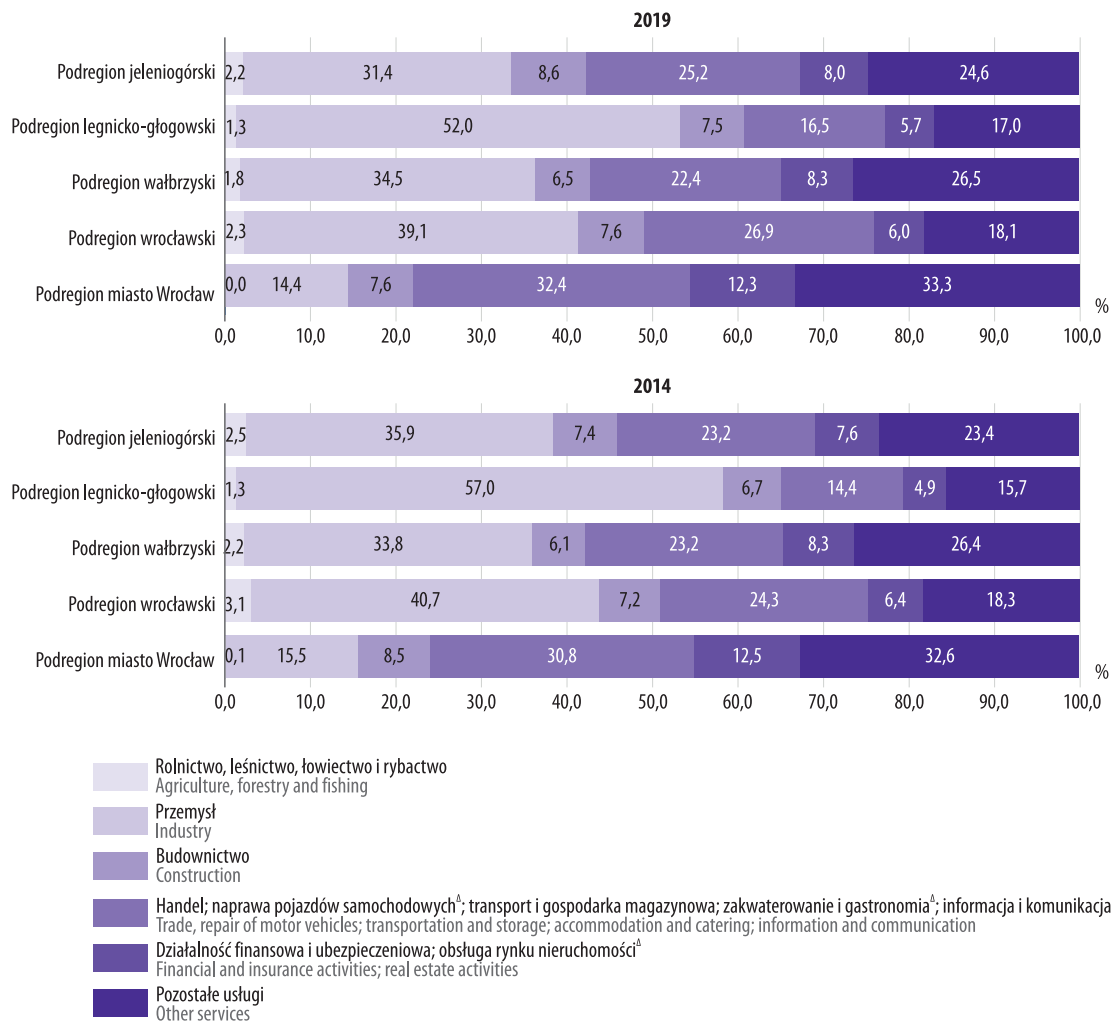
Wartość dodana brutto w 2019 r. wyniosła w województwie dolnośląskim 166719 mln zł, co stanowiło 8,3% wartości całego kraju. W porównaniu do Polski, w województwie dolnośląskim widać większe znaczenie przemysłu (31,0% wartości dodanej wobec 25,3% w Polsce w 2019 r.) a mniejsze handlu, naprawy pojazdów samochodowych traktowanych łącznie z transportem i gospodarką magazynową, zakwaterowaniem i gastronomią oraz informacją i komunikacją (26,1% wartości dodanej przy 29,9% w Polsce), czy rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (1,1% wartości dodanej wobec 2,6% w Polsce). W 2019 r. w stosunku do 2014 zanotowano spadek udziału rolnictwa oraz przemysłu i budownictwa w wartości dodanej brutto, głównie na rzecz pozostałych usług. Wartość dodana na 1 pracującego w 2019 r. wyniosła 146528 zł i była wyższa o 11,0% niż w Polsce (131986 zł). W stosunku do 2014 r. wydajność pracy mierzona przez wartość dodaną na 1 pracownika wzrosła o 17,7%, przy wzroście dla Polski o 20,8%.

Wykres 42. Wartość dodana brutto według rodzajów działalności (ceny bieżące)
Chart 42. Gross value added by kind of activity (current prices)

W skali podregionów występuje większe zróżnicowanie udziału poszczególnych działalności w tworzeniu wartości dodanej brutto. W 2019 r. przemysł odpowiadał za 52,0% wartości w podregionie legnicko-głogowskim, 39,1% w podregionie wrocławskim, 34,5% w wałbrzyskim, 31,4% w jeleniogórskim i 14,4% we Wrocławiu. Handel, naprawa pojazdów samochodowych traktowane łącznie z transportem i gospodarką magazynową, zakwaterowaniem i gastronomią oraz informacją i komunikacją miały udział od 32,4% we Wrocławiu do 16,5% w podregionie legnicko-głogowskim. W 2019 r., w porównaniu do 2014 r., w podregionie wrocławskim zanotowano największy wzrost wartości dodanej na 1 mieszkańca w stosunku do średniej wojewódzkiej (o 4,4 p. proc.), a największy spadek nastąpił w podregionie legnicko-głogowskim (o 11,4 p. proc.). Wartość dodana na 1 pracującego w 2019 r. wyniosła 180103 zł w podregionie legnicko-głogowskim (136,5% wartości dodanej w Polsce), 153575 zł we Wrocławiu oraz 138377 zł w podregionie wrocławskim, natomiast w jeleniogórskim - 130940 zł, a w wałbrzyskim - 127361 zł i były to jedyne podregiony z województwa dolnośląskiego poniżej średniej krajowej.

Wykres 43. Wartość dodana brutto według rodzajów działalności i podregionów (ceny bieżące)
 Chart 43. Gross value added by kind of activity and subregions (current prices)

6.2. Koniunktura gospodarcza

6.2. Business tendency

Z powodu pandemii COVID-19 w 2020 r. drastycznie spadły wskaźniki koniunktury we wszystkich rodzajach działalności. W 2021 r. wartości klimatu koniunktury utrzymywały się na niskim poziomie. W styczniu br. wartości wskaźnika osiągnęły podobną wartość w relacji r/r, choć w poszczególnych sekcjach PKD zanotowano wzrost. Przedsiębiorcy za największą barierę w działalności uznawali niepewność sytuacji gospodarczej.

Koniunktura gospodarcza to całokształt wskaźników życia gospodarczego charakteryzujących stan gospodarki danego kraju lub rynku, pozwalających ocenić tendencje rozwojowe; koniunktura podlega wskaźnikom zależnym głównie od cyklu koniunkturalnego, a także innych czynników: regularnych (np. sezonowe wahania popytu i podaży) i nieregularnych (np. urodzaj lub nieurodzaj w rolnictwie, wzrost lub spadek popytu na dany towar na rynku krajowym lub zagranicznym, klęski żywiołowe).

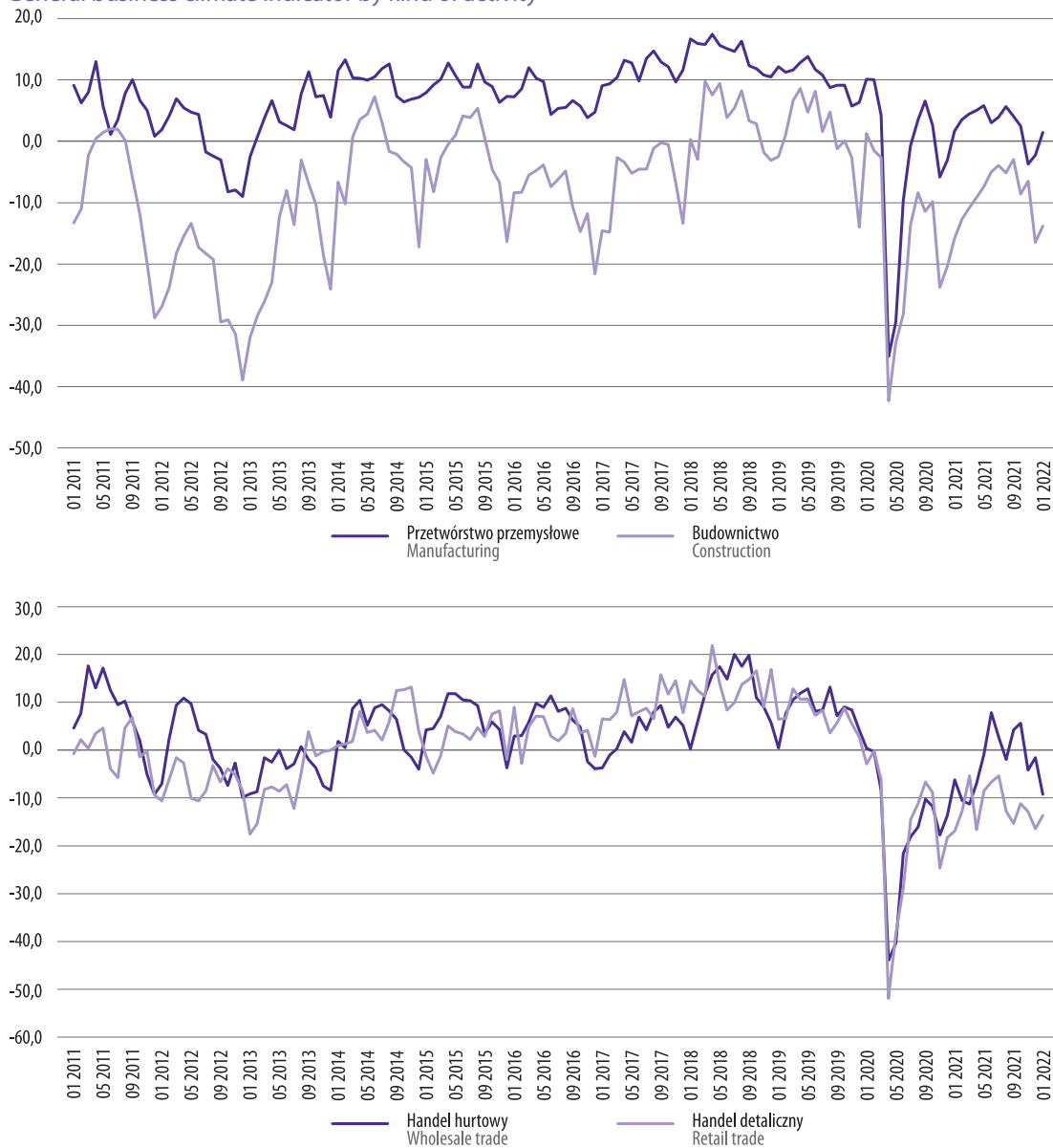
Tablica 31. Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury według rodzajów działalności

Table 31. General business climate indicator by kind of activity

Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury General business climate indicator	01 2011	01 2016	01 2020	01 2021	01 2022	01 2022 Polska Poland
Przetwórstwo przemysłowe Manufacturing	9,1	7,2	10,1	1,6	1,4	-12,4
Budownictwo Construction	-13,4	-8,5	1,2	-16,0	-13,9	-17,1
Handel hurtowy Wholesale trade	4,8	3,1	0,5	-6,0	-9,1	-1,5
Handel detaliczny Retail trade	-0,6	9,1	-2,7	-16,7	-13,5	-10,5
Transport i gospodarka magazynowa Transportation and storage	-1,9	6,3	-9,6	-5,1	-13,1	-6,0
Zakwaterowanie i gastronomia Accommodation and catering	13,2	-7,2	0,0	-48,1	7,9	-19,1
Informacja i komunikacja Information and communication	23,8	13,4	21,2	-5,0	14,2	12,5

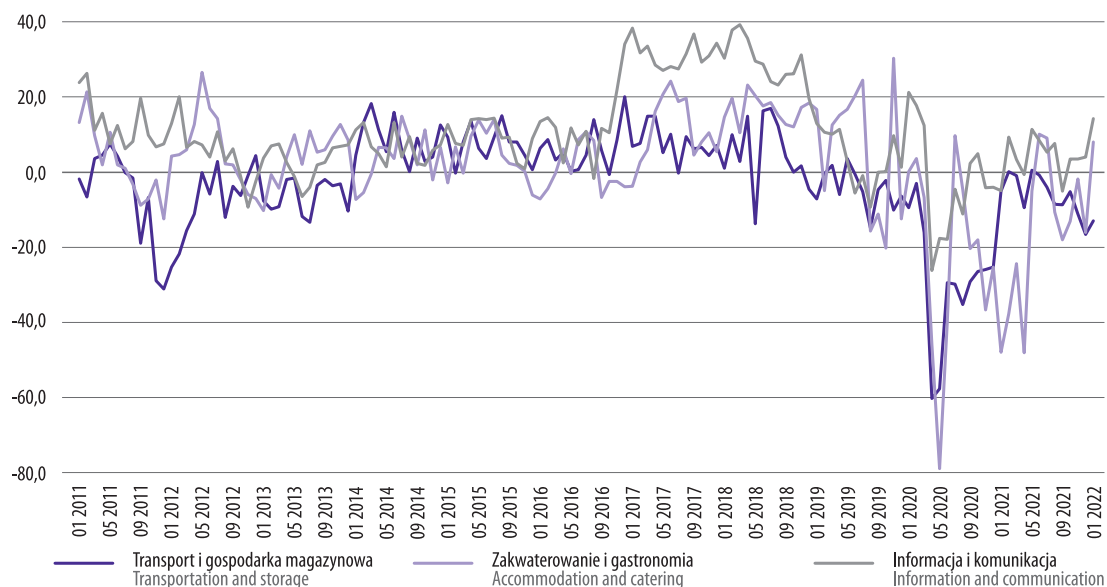
Wskaźnik koniunktury w większości badanych rodzajów działalności zanotował duży spadek w kwietniu 2020 r., z powodu pandemii COVID-19. W styczniu 2022 r. w kilku sekcjach wskaźnik nadal przyjmował wartości ujemne. W województwie dolnośląskim najgorsze nastroje odnotowano w firmach z sekcji budownictwo (wartość wskaźnika liczyła -13,9 – wzrost wskaźnika o 2,1 pkt. w stosunku do stycznia 2021) oraz handlu detalicznego (wartość wskaźnika -13,5 – wzrost wskaźnika o 3,2 pkt. w relacji do stycznia 2021). Najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w podmiotach z sekcji informacja i komunikacja (wartość wskaźnika 14,2 – wzrost wskaźnika o 19,2 pkt. w relacji r/r).

Wykres 44. Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury według rodzajów działalności
 Chart 44. General business climate indicator by kind of activity

Wykres 44. Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury według rodzajów działalności (dok.)

Chart 44. General business climate indicator by kind of activity (cont.)

W styczniu br. badane przedsiębiorstwa w niemal wszystkich rodzajach działalności wymieniły jako jedną z największych barier niepewność sytuacji gospodarczej. Inną często pojawiającą się barierą były koszty zatrudnienia oraz niejasne, niespójne i niestabilne przepisy prawne. Poniżej dwie najczęściej pojawiające się bariery w poszczególnych sektorach gospodarki:

- w budownictwie: koszty zatrudnienia 66,6 pkt. (wzrost o 12,5 pkt. r/r) i niepewność sytuacji gospodarczej 61,6 pkt. (spadek o 11,3 pkt. r/r);
- w handlu detalicznym: niepewność sytuacji gospodarczej 74,5 pkt. (wzrost o 1,6 pkt. r/r) i niejasne, niespójne i niestabilne przepisy prawne 71,7 pkt. (wzrost o 15,1 pkt. r/r);
- w handlu hurtowym: niejasne, niespójne i niestabilne przepisy prawne 59,5 pkt. (wzrost o 20,9 pkt. r/r) i niepewność sytuacji gospodarczej 58,9 pkt. (spadek o 14,1 pkt. r/r);
- w przetwórstwie przemysłowym: niepewność sytuacji gospodarczej 49,4 pkt. (wzrost o 6,9 pkt. r/r) i niedobór wykwalifikowanych pracowników 47,9 pkt. (wzrost o 8,9 pkt. r/r);
- w transporcie i gospodarce magazynowej: koszty zatrudnienia 65,3 pkt. (wzrost o 15,2 pkt. r/r) i niepewność sytuacji gospodarczej 64,7 pkt. (wzrost o 17,9 pkt. r/r);
- w zakwaterowaniu i usługach gastronomicznych: niepewność sytuacji gospodarczej 79,2 pkt. (wzrost o 18,9 pkt. r/r) i koszty zatrudnienia 51,9 pkt. (wzrost o 4,5 pkt. r/r);
- w informacji i komunikacji: koszty zatrudnienia 79,0 pkt. (wzrost o 9,2 pkt. r/r) i niejasne, niespójne i niestabilne przepisy prawne 62,2 pkt. (wzrost o 16,1 pkt. r/r).

6.3. Przedsiębiorczość

6.3. Entrepreneurship

Podmioty gospodarki narodowej

Entities of the national economy

W województwie dolnośląskim kontynuowany był trend wzrostu liczby podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON. Wśród spółek handlowych w województwie dolnośląskim dominowały jednostki z kapitałem prywatnym krajowym.

Podmiot gospodarki narodowej to osoba prawna, jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej oraz osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą.

W systemie REGON pojęcie podmiotu gospodarki narodowej jest tożsame z pojęciem jednostki prawnej. Posiadanie osobowości prawnej nie jest kryterium określenia podmiotu jako jednostki prawnej. Dane nie obejmują osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie.

W 2021 roku w województwie dolnośląskim kontynuowany był trend wzrostu ogólnej liczby podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON. Według stanu na 31 grudnia było ich 411,0 tys., o 14,9 tys. więcej niż rok wcześniej (wzrost o 3,8%). Od 2010 roku liczba podmiotów w rejestrze REGON rocznie rosła, co przełożyło się na wzrost o 24,1% w okresie 2010-2021. Województwo dolnośląskie wyróżnia się dużym udziałem podmiotów z sektora publicznego (12,8% podmiotów w kraju).

Tablica 32. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON

Stan w dniu 31 grudnia

Table 32. Entities of national economy in the REGON register

As of 31 December

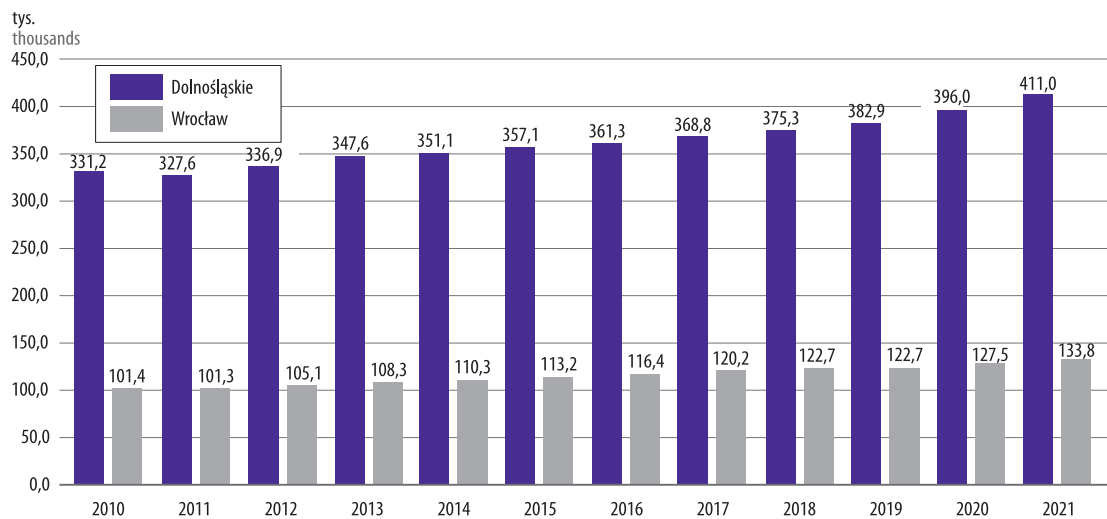
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2020	2021	2021 W procentach (Polska=100) In percent (Poland=100)
Ogółem Total	331247	357102	396046	410985	8,5
sektor publiczny public sector	14978	15603	14429	14326	12,8
sektor prywatny private sector	316269	338368	373336	386717	8,4
W tym: Of which:					
spółki companies	47994	64113	74477	77921	8,8
fundacje foundations	1002	2071	2876	3016	9,4
stowarzyszenia i organizacje społeczne associations and social organizations	7249	9121	9609	9798	8,0
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą natural persons conducting economic activity	235003	235346	260691	271127	7,9

Wykres 45. Podmioty gospodarki narodowej

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 45. Entities of the national economy

As of 31 December

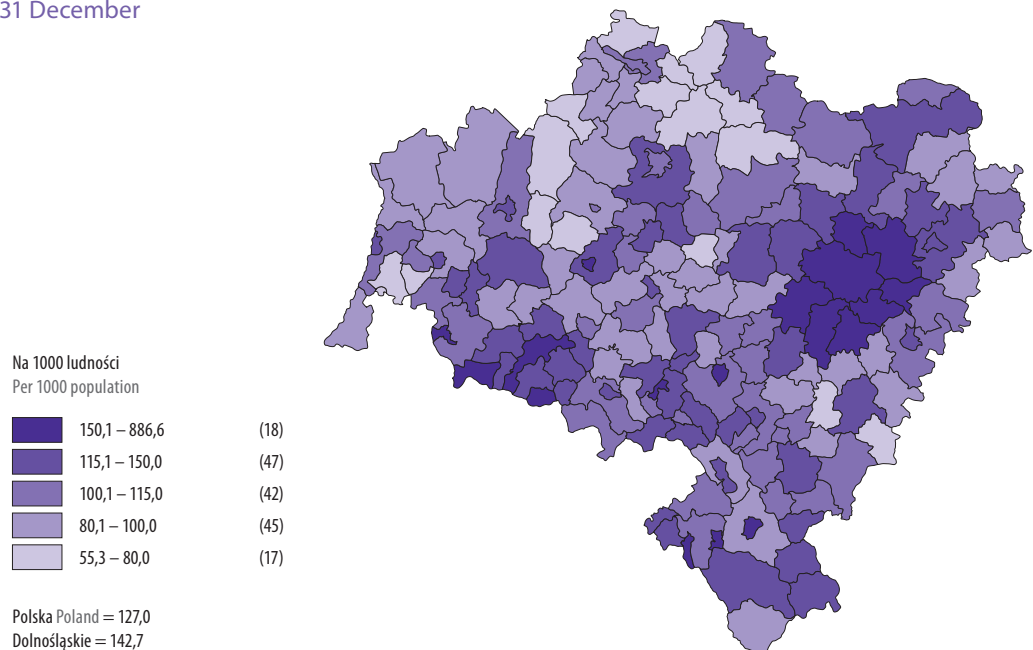
W 2021 r. najwięcej podmiotów na 1000 mieszkańców było zarejestrowanych w gminie Karpacz (886,6) - zdecydowanie więcej niż w kolejnym Wrocławiu (208,2). Najmniej podmiotów zarejestrowanych było w gminach Grębocice (55,3) i Pęcław (56,6). W porównaniu z 2020 r., najwięcej podmiotów gospodarczych przybyło w gminach Czernica (wzrost o 11,1%) i Żórawina (9,9%) a ubyło w gminach Janowice Wielkie (spadek o 1,1%) i gminie Wleń (1,0%).

Mapa 39. Podmioty gospodarki narodowej w 2021 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 39. Entities of the national economy in 2021

As of 31 December

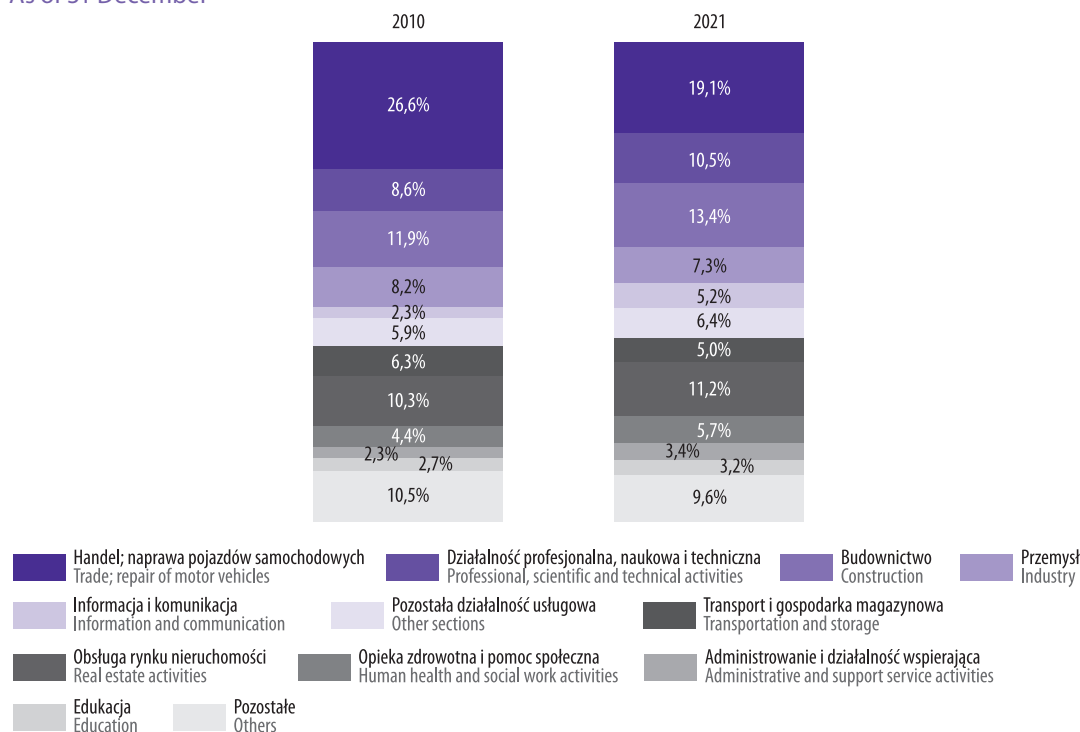
Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów w rejestrze REGON w województwie dolnośląskim kolejny rok przewyższała liczbę wyrejestrowanych. W 2021 r. zarejestrowano 30,6 tys. nowych podmiotów gospodarczych (o 12,5% więcej niż przed rokiem), a wykreślono 15,4 tys. podmiotów, tj. o 11,2% więcej, niż w 2020 r. Spółki handlowe (50,9 tys.), stanowiły 65,3% spółek ogółem. Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego liczyły 13,5% spółek handlowych (6,8 tys. podmiotów). Zdecydowaną większość, bo 386,7 tys. jednostek, tj. 94,1% ogólnej liczby podmiotów, obejmowały jednostki sektora prywatnego. Podmioty te prowadziły działalność gospodarczą głównie w sekcjach: handel; naprawa pojazdów samochodowych (19,1%), budownictwo (13,4%) oraz działalność związana z obsługą rynku nieruchomości (11,2%). Podmioty sektora publicznego, których w końcu 2021 r. było 14,3 tys., prowadziły głównie działalność gospodarczą związaną z obsługą rynku nieruchomości (66,0%) oraz edukacją (17,0%).

Wykres 46. Podmioty gospodarki narodowej według wybranych sekcji PKD w 2021 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 46. Entities of the national economy by selected NACE sections in 2021

As of 31 December

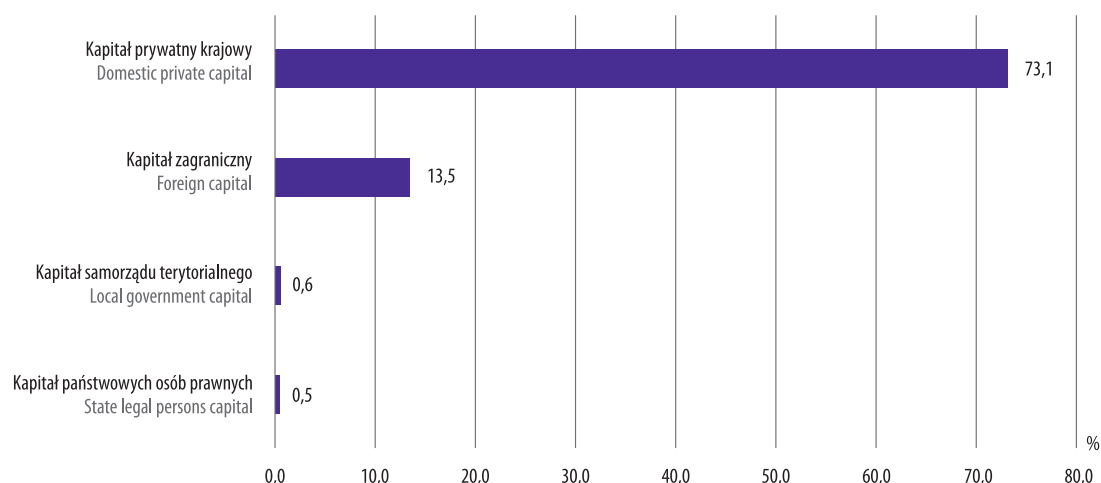
W ogólnej liczbie podmiotów w województwie dolnośląskim, 271,1 tys., tj. 66,0% stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Ponadto, w rejestrze REGON zarejestrowanych było 77,9 tys. spółek (w tym 50,9 tys. spółek handlowych i 27,0 tys. spółek cywilnych), 9,8 tys. stowarzyszeń i organizacji społecznych, 3,0 tys. fundacji, 3,8 tys. jednostek budżetowych i samorządowych zakładów budżetowych, 761 spółdzielni oraz jedno przedsiębiorstwo państwowe. Wśród spółek handlowych w województwie dolnośląskim dominowały jednostki z udziałem kapitału prywatnego krajowego. Ich udział w całości spółek handlowych w 2021 r. wyniósł 73,1%, spółki z udziałem kapitału zagranicznego stanowiły 13,5% a udział spółek z pozostałymi rodzajami kapitału (samorządu terytorialnego, państwowych osób prawnych oraz spółek Skarbu Państwa) liczył 1,2%.

Wykres 47. Spółki handlowe według rodzaju kapitału^a

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 47. Commercial companies by type of capital^a

As of 31 December

a Danych dotyczących liczby spółek według rodzaju kapitału nie należy sumować na „ogółem”, ponieważ ujmują one spółki według występowania w nich każdego rodzaju kapitału, a nie kapitału przeważającego.

a Figures for the number of companies by capital type should not be sum to "total" as they list companies by share of capital type rather than their predominant capital

Działalność badawcza i rozwojowa oraz innowacyjna

Research and development as well as innovation activity

W 2020 r. wzrosła wysokość nakładów na działalność badawczą i rozwojową (B+R) zarówno w przedsiębiorstwach przemysłowych, jak i usługowych na terenie województwie dolnośląskiego w relacji r/r. Liczba aktywnych zawodowo w sektorze B+R zwiększyła się w stosunku do 2019 r.

Działalność badawcza i rozwojowa (B+R) jest to ogół działań polegających na prowadzeniu i wspieraniu badań naukowych i prac rozwojowych. Jest to praca twórcza, prowadzona w sposób metodyczny, podejmowana w celu zwiększenia zasobów wiedzy, w tym wiedzy o człowieku, kulturze i społeczeństwie oraz w celu tworzenia nowych zastosowań dla wiedzy już istniejącej.

Nakłady wewnętrzne na działalność B+R to wartość prac badawczych i rozwojowych danej jednostki wykonanych przez jej własne zaplecze badawcze, niezależnie od źródeł ich finansowania.

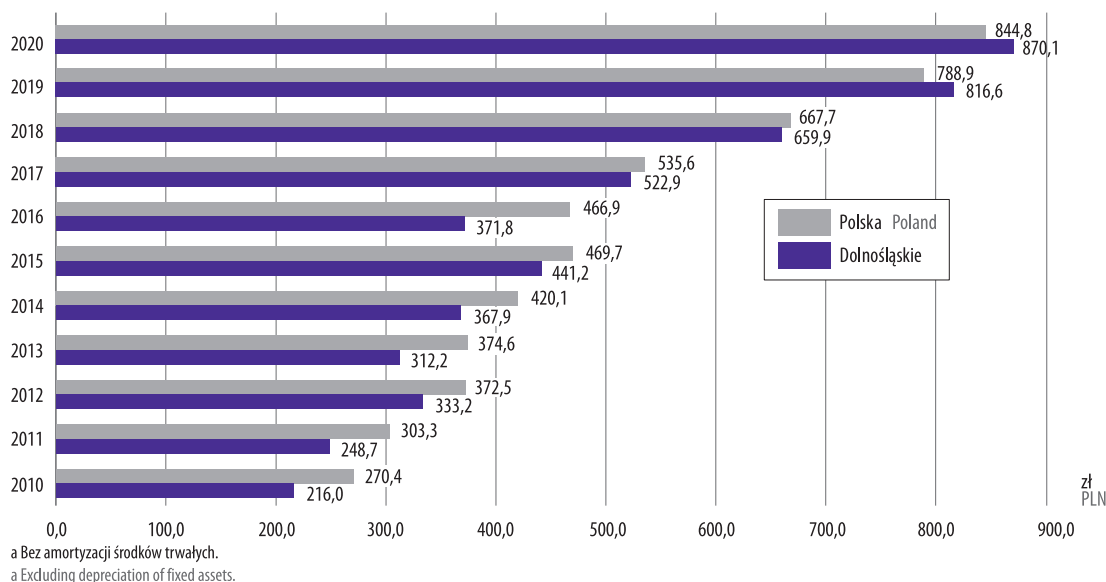
Nakłady na działalność badawczą i rozwojową w województwie dolnośląskim w 2020 r. wyniosły 2522,0 mln zł i były o 6,5% wyższe niż w 2019 r. (w stosunku do 2010 r. wzrost o 300,3%). Udział województwa dolnośląskiego w całości nakładów w Polsce wyniósł 7,8% i był trzeci pod względem wysokości w kraju (za województwami mazowieckim i małopolskim).

Tablica 33. Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową według źródeł finansowania (ceny bieżące)
 Table 33. Intramural expenditures of research and development by source of funds (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
	w mln zł in million PLN			
Ogółem Total	630,0	1282,0	2 368,2	2 522,0
sektor finansujący: funding sector:				
Rządowy Government	.	.	-	.
Przedsiębiorstw Business enterprises	217,9	744,6	1492,3	1502,8
Szkolnictwa wyższego Higher education	315,1	371,1	846,7	1002,0
Prywatnych instytucji niekomercyjnych Private non-profit	-	-	-	-
Reszta świata Rest of the world	-	.	158,0	-

Nakłady na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca w województwie dolnośląskim w 2020 r. wyniosły 870,1 zł (wzrost o 6,6% r/r) i były wyższe o 3,0% niż średnio w Polsce (844,8 zł). Województwo dolnośląskie zajmowało 4. miejsce w kraju, za województwem mazowieckim (2170,8 zł), małopolskim (1336,0 zł) i pomorskim (1008,0 zł).

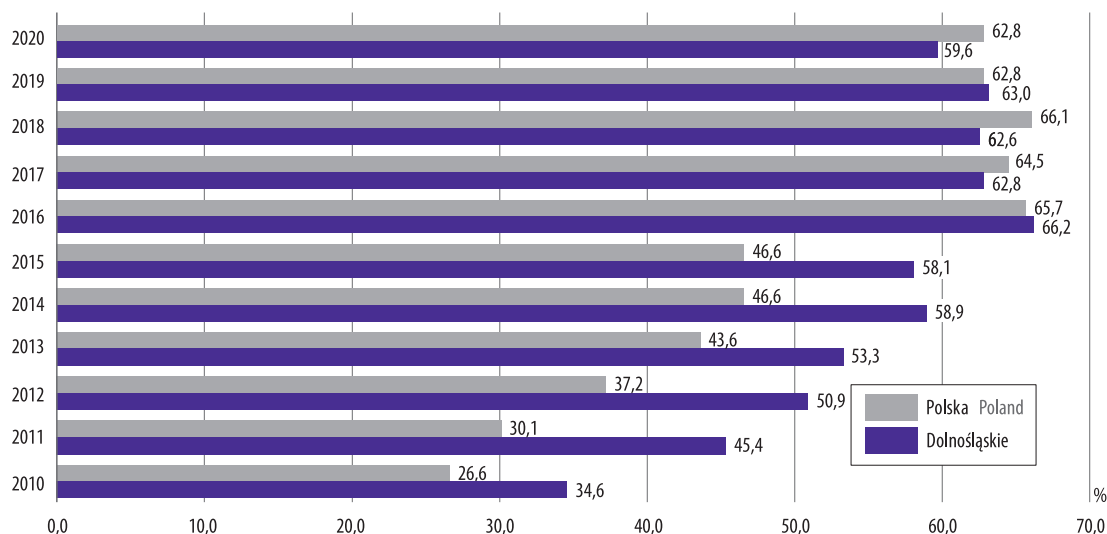
Wykres 48. Nakłady wewnętrzne^a na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca
 Chart 48. Intramural expenditures^a on research and development per capita

Udział środków pochodzących z sektora przedsiębiorstw finansujących działalność B+R w nakładach wewnętrznych na działalność B+R w 2020 r. w województwie dolnośląskim wyniósł 59,6% (w Polsce 62,8%). Od 2010 r. udział wzrósł z wartości 34,6% (w Polsce z 26,6%), jednak najwyższy odsetek zanotowano w 2016 r. (66,2%).

Wykres 49. Udział nakładów wewnętrznych na działalność B+R finansowanych przez sektor przedsiębiorstw w nakładach wewnętrznych na działalność B+R

Chart 49. Share of intramural expenditure on R&D financed from business enterprise sector in intramural expenditure on R&D

Personel B+R są to osoby pracujące (zatrudnieni, pracujący właściciele oraz nieodpłatnie pomagający członkowie ich rodzin) w jednostce statystycznej, które wnoszą wkład w wewnętrzną działalność badawczą i rozwojową tej jednostki.

W 2020 r. w strukturze nakładów wewnętrznych na działalność B+R według pochodzenia środków zanotowano nieznacznie większy udział środków pochodzenia zewnętrznego - 51,2% (wzrost o 5,8 p. proc. w relacji r/r). 75,9% tych nakładów było finansowane przez instytucje rządowe i samorządowe (mniej o 2,0 p. proc. r/r), natomiast środki pochodzenia wewnętrznego stanowiły 48,8% (w 2019 r. – 54,6%).

Tablica 34. Nakłady wewnętrzne^a na działalność B+R według pochodzenia środków (ceny bieżące)

Table 34. Intramural expenditures^a on R&D by origin of funds (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2018	2019	2020	2020 W procentach (Polska=100) In percent (Poland=100)
	w mln zł in PLN millions			
Ogółem Total	1914,4	2368,2	2522,0	7,8
nakłady finansowane ze środków: expenditures financed by:				
Wewnętrznych Internal funds	1149,8	1291,9	1 231,4	7,5
Zewnętrznych External funds	764,6	1076,3	1290,6	8,1
w tym od instytucji rządowych i samorządowych of which funds from general government	598,0	838,7	979,2	7,8

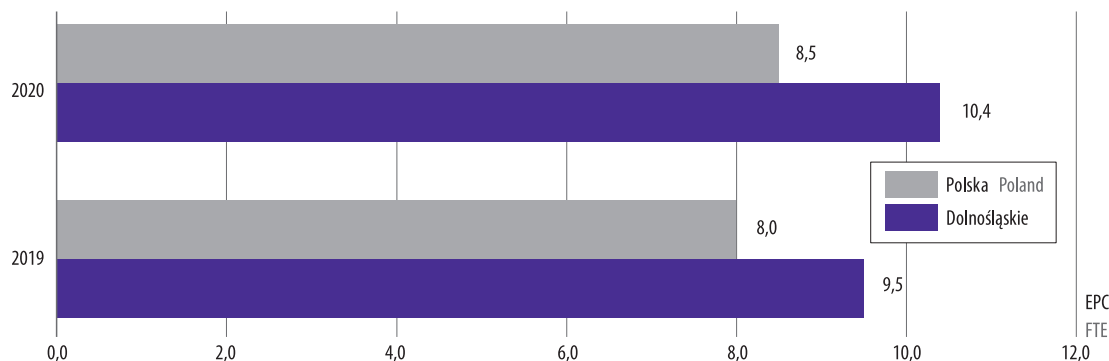
a Bez amortyzacji środków trwałych.
a Excluding depreciation of fixed assets.

Ekwiwalenty pełnego czasu pracy (EPC) są to jednostki przeliczeniowe służące do ustalenia liczby osób faktycznie zaangażowanych w działalność B+R. Jeden EPC oznacza jeden osoborok poświęcony wyłącznie na działalność badawczą i rozwojową.

W województwie dolnośląskim w 2020 r. personel wewnętrzny zaangażowany w działalność B+R liczył 13,5 tys. w jednostce EPC, co stanowiło 9,4% wartości w kraju. Na 1000 osób aktywnych zawodowo przypadało 10,4 osób faktycznie zaangażowanych w działalność B+R (w Polsce – 8,5). W relacji r/r był to wzrost zarówno w województwie, jak i w kraju (kolejno w 2019 r.: 9,5 i 8,0).

Wykres 50. Personel wewnętrzny B+R^a na 1000 osób aktywnych zawodowo^b

Chart 50. Internal R&D^a personnel per 1000 economically active persons^b

a W ekwiwalentach pełnego czasu pracy (EPC). b Do obliczenia relacji przyjęto za podstawę (mianownik) liczbę aktywnych zawodowo i pracujących na podstawie Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) — przeciętne w roku.

a In full time equivalent (FTE). b For calculating the ratios, as the base (denominator) numbers of economically active and employed persons were adopted on the basis of the Labour Force Survey (LFS) — annual averages.

Badacze (pracownicy naukowo-badawczy) są to osoby prowadzące badania naukowe oraz ulepszające lub rozwijające koncepcje, teorie, modele, techniki, oprzyrządowanie, oprogramowanie lub metody operacyjne.

Liczba badaczy w województwie osiągnęła wartość 9639,6 EPC (wzrost o 4,2% w relacji do 2019 r.) i stanowiła 9,2% wartości w kraju. W przeliczeniu na 1000 osób aktywnych zawodowo liczba badaczy wyniosła 7,4 EPC i był to 4. wynik w kraju (za województwami mazowieckim, małopolskim i pomorskim).

Działalność innowacyjna obejmuje wszystkie działania o charakterze rozwojowym, finansowym i komercyjnym podejmowane przez przedsiębiorstwo, których zamierzonym celem jest innowacja. Działalność innowacyjna obejmuje także działalność badawczą i rozwojową (B+R), która nie jest bezpośrednio związana z tworzeniem konkretnej innowacji.

Badania dotyczące innowacji prowadzone są w dwóch grupach: wśród przedsiębiorstw przemysłowych oraz wśród przedsiębiorstw wybranych działów PKD w sektorze usług. Badaniami tymi objęte są przedsiębiorstwa, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

W województwie dolnośląskim, w 2020 r. 30,7% przedsiębiorstw przemysłowych i 25,6% usługowych wprowadziło innowacje produktowe lub procesowe (rok wcześniej odpowiednio: 20,0% i 14,3%), przy 31,5% udziału przedsiębiorstw przemysłowych i 30,8% usługowych w całej Polsce. Wartość nakładów na innowacje w przedsiębiorstwach przemysłowych i usługowych wyniosła ogółem 2708,1 mln zł, była o 9,6% niższa niż w 2019 r. (2996,6 mln zł) i stanowiła 7,0% wartości w Polsce (wobec 7,8% rok wcześniej). Wartość nakładów w przedsiębiorstwach przemysłowych osiągnęła wartość 158,5% nakładów w przedsiębiorstwach usługowych (odpowiednio 1952,8 mln zł wobec 755,3 mln zł).

Tablica 35. Przedsiębiorstwa innowacyjne według rodzajów wprowadzonych innowacji

Table 35. Innovative enterprises by types of introduced innovations

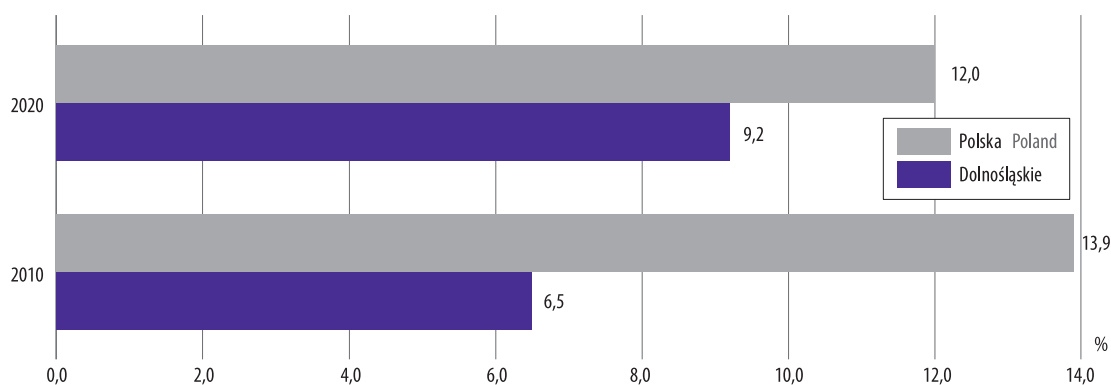
Wyszczególnienie Specification	2008-2010	2013-2015	2017-2019	2018-2020	2018-2020 Polska Poland
	w % ogółu przedsiębiorstw in % of total enterprises				
Przedsiębiorstwa przemysłowe, które wprowadziły innowacje produktowe lub procesów biznesowych ^a Industrial enterprises, which introduced product or business process ^a innovations	20,7	19,4	19,5	23,8	24,8
nowe lub ulepszone produkty new or improved products	14,4	12,5	12,9	15,3	16,3
nowe lub ulepszone procesy biznesowe ^a new or improved business processes ^a	16,7	14,5	16,9	19,9	20,5
Przedsiębiorstwa usługowe, które wprowadziły innowacje produktowe lub procesów biznesowych ^a Service enterprises, which introduced product or business process ^a innovations	15,4	11,7	17,0	21,6	20,8
nowe lub ulepszone produkty new or improved products	10,3	5,5	9,0	10,3	9,4
nowe lub istotnie ulepszone procesy biznesowe ^a new or significantly improved business processes ^a	10,8	9,0	17,3	19,7	18,5

a W latach 2008-2010 i 2013-2015, dane dotyczą innowacji procesowych.
a In the years 2008-2010 and 2013-2015, the data relate to process innovations.

W województwie dolnośląskim w 2020 r. w przedsiębiorstwach przemysłowych i usługowych udział przychodów ze sprzedaży produktów nowych lub istotnie ulepszonych w przychodach ze sprzedaży ogółem wyniósł 9,2%, wobec 12,0% w Polsce. W 2019 r. udział ten wyniósł 9,4% w województwie dolnośląskim i 11,5% w Polsce (w 2010 r. odpowiednio 6,5% i 13,9%).

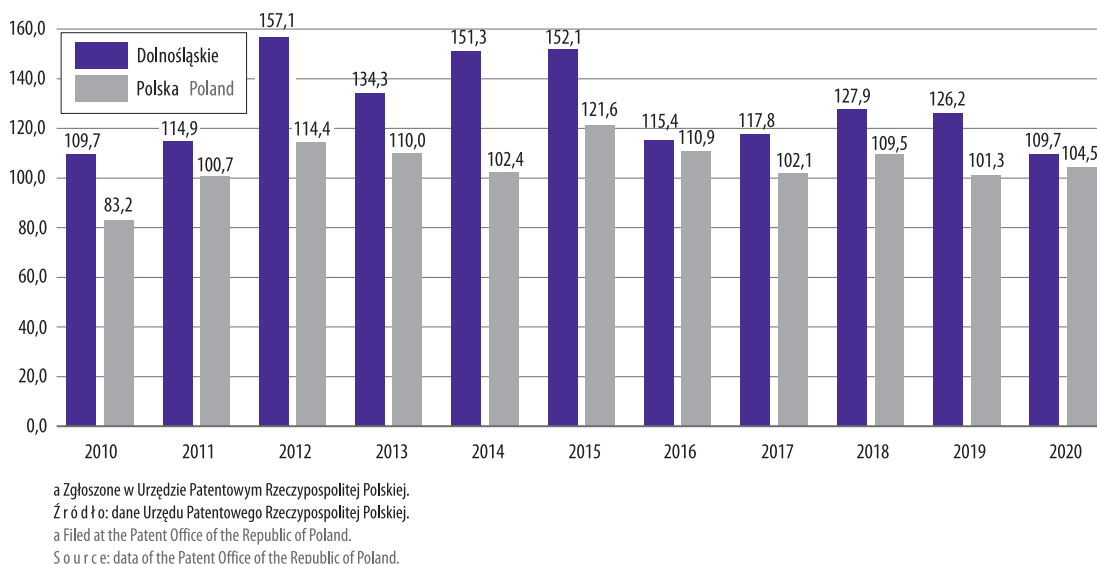
Wykres 51. Udział przychodów przedsiębiorstw przemysłowych ze sprzedaży produktów nowych lub istotnie ulepszonych w przychodach ze sprzedaży ogółem

Chart 51. Share of revenues of industrial enterprises from sale of new or improved products in total revenues from sales

Do Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej w 2020 r. wpłynęło 4008 zgłoszeń wynalazków i wzorów użytkowych, w tym 318 pochodziło z województwa dolnośląskiego (7,9%). 10 lat wcześniej w 2010 r. z województwa dolnośląskiego wypłynęło 320 takich zgłoszeń, a w całej Polsce - 3203, więc zanotowano kolejno: spadek o 0,1% oraz wzrost o 25,1%. W 2020 r. w woj. dolnośląskim udzielono 198 patentów (wzrost o 35,6% w relacji do 2010 r.) co stanowiło 8,8% wszystkich patentów udzielonych w kraju.

Wykres 52. Zgłoszenia wynalazków dokonane przez podmioty krajowe^a na 1 mln mieszkańców
Chart 52. Patent applications filed by domestic entities^a per million inhabitants

W przeliczeniu na milion mieszkańców, w woj. dolnośląskim w 2020 r. przypadało 109,7 zgłoszeń wynalazków dokonanych przez podmioty krajowe (w Polsce – 104,5) i był to 6. wynik wśród województw (po województwach mazowieckim, lubelskim, śląskim, podkarpackim i łódzkim).

Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach

Use of information and communication technologies in enterprises

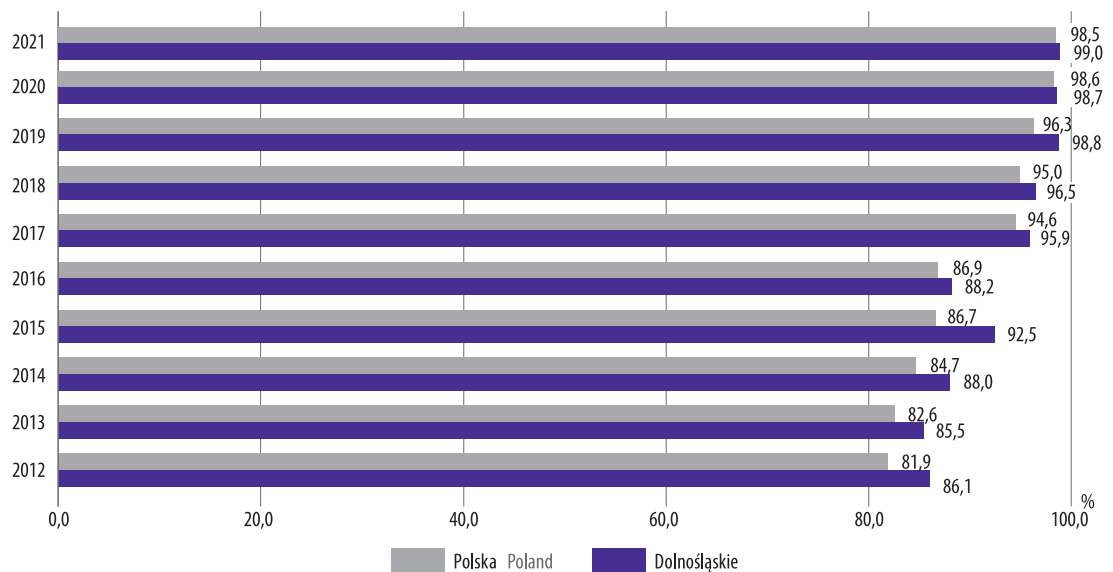
Przedsiębiorstwa z województwa dolnośląskiego w 2021 r. w 99,0% przypadków posiadały dostęp do szerokopasmowego Internetu. Województwo dolnośląskie w 2020 r. zajmowało 9. miejsce w kraju pod względem udziału przedsiębiorstw otrzymujących zamówienia przy wykorzystaniu sieci komputerowych (17,2%).

Pod pojęciem **technologii informacyjnych i komunikacyjnych (ICT)** zwanych zamiennie technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, teleinformatycznymi lub technikami informacyjnymi kryje się rodzina technologii przetwarzających, gromadzących i przesyłających informacje w formie elektronicznej.

Badanie dotyczące wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach (SSI-01) obejmuje podmioty, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

W 2021 r. 99,0% przedsiębiorstw w województwie dolnośląskim posiadało dostęp do szerokopasmowego Internetu (przy 98,7% w 2020 r.), co było wynikiem nieco wyższym niż średnia dla kraju - 98,5%. W 77,5% przedsiębiorstw (spadek o 2,6 p. proc. r/r) pracownicy byli wyposażeni w urządzenia przenośne pozwalające na mobilny dostęp do Internetu, co było 9. wynikiem w kraju (średnia dla Polski 78,6%), za województwami kujawsko-pomorskim i mazowieckim (po 82,9%), pomorskim (81,6%), lubuskim (80,6%), śląskim (79,7%), małopolskim (78,4%) oraz łódzkim i zachodniopomorskim (po 77,7%).

Wykres 53. Przedsiębiorstwa posiadające dostęp do Internetu^a
 Chart 53. Enterprises with Internet access^a

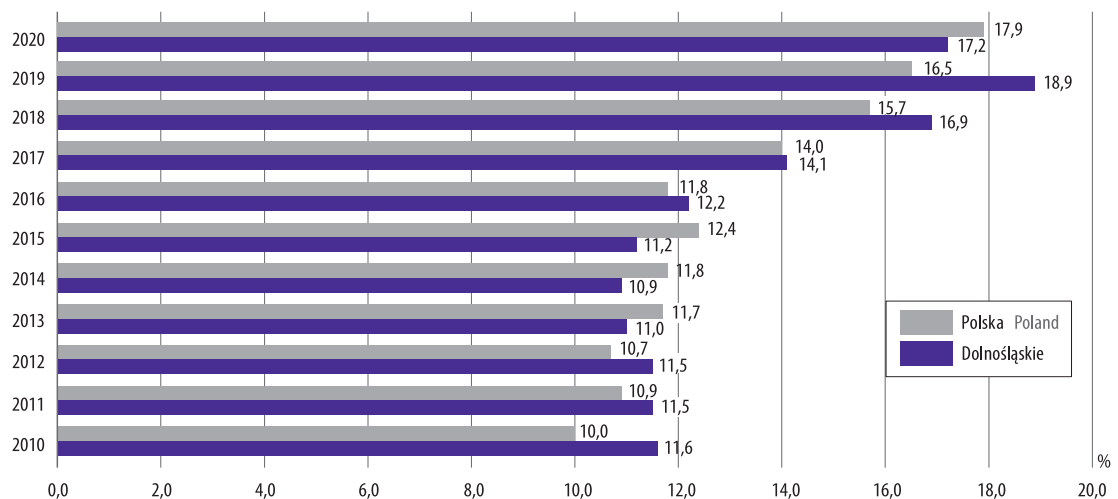

^a Dostęp do Internetu o prędkości 30-100 Mbit/s.
^a Internet access at a speed 30-100 Mbit/s.

W 2020 r. 17,2% przedsiębiorstw w województwie dolnośląskim otrzymywało zamówienia przez sieci komputerowe (spadek o 1,7 p. proc. r/r). Województwo dolnośląskie plasowało się na 9. miejscu w kraju (średnia dla Polski - 17,9%), za województwami mazowieckim (21,5%), wielkopolskim (18,9%), lubelskim (18,7%), śląskim (18,3%), podlaskim (18,1%), kujawsko-pomorskim (18,0%), małopolskim (17,9%) i łódzkim (17,8%).

Do sprzedaży elektronicznej Do sprzedaży elektronicznej zaliczyć należy zamówienia i rezerwacje składane na stronie internetowej przedsiębiorstwa (w sklepie internetowym, aplikacji, poprzez extranet), na internetowych platformach handlowych, w serwisach aukcyjnych oraz za pośrednictwem systemu EDI. Z transakcji elektronicznych wykluczone są zamówienia składane pocztą elektroniczną (e-mail), faxem lub przez telefon. Do podstawowych cech odróżniających sprzedaż elektroniczną od sprzedaży tradycyjnej zaliczyć można dostępność ofert handlowych z wielu źródeł w krótkim czasie i o każdej porze.

Wykres 54. Przedsiębiorstwa otrzymujące zamówienia przez sieci komputerowe
 Chart 54. Enterprises receiving orders via computer networks

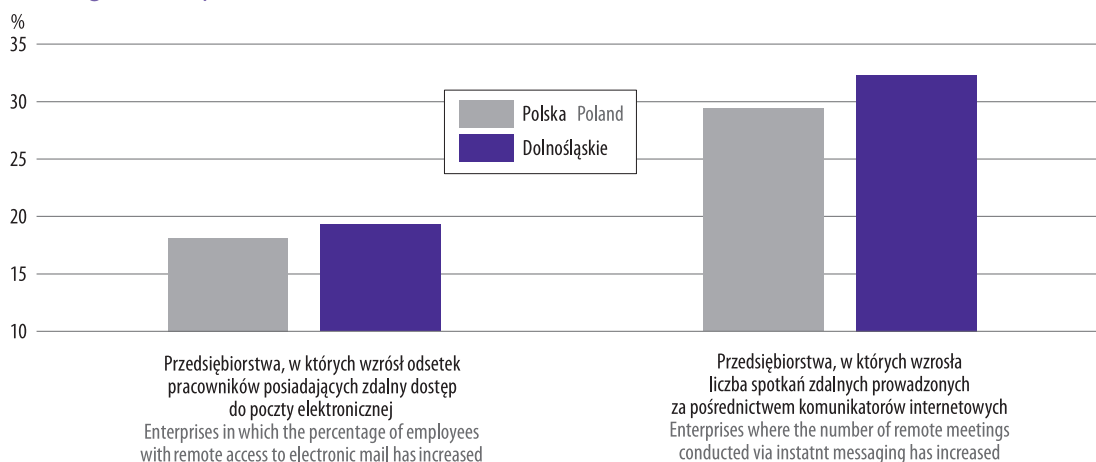

Otwarte dane publiczne wytworzone przez urząd administracji publicznej (lub na jego zlecenie), które są dostępne dla każdego zainteresowanego do wykorzystania, przetwarzania i udostępniania w dowolnych celach.

Z otwartych danych publicznych w 2020 r. w województwie dolnośląskim korzystało 16,8% przedsiębiorstw (mniej o 0,6 p. proc. r/r) – 6. lokata w kraju. Przedsiębiorstwa wykazywały największe zainteresowanie danymi z kategorii gospodarka i finanse (15,2%), natomiast najmniejsze – informacjami z zakresu kultura, sport i rekreacja (2,1%). W 2021 r. 72,5% przedsiębiorstw posiadało własną stronę internetową (spadek o 3,1 p. proc. r/r). Był to 4. najwyższy wynik w kraju, po województwach mazowieckim (77,7%), śląskim (74,2%) i pomorskim (73,1%) a średnia dla Polski wyniosła 71,4%.

Wykres 55. Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach w 2020 r.

Chart 55. ICT usage in enterprises in 2020

COVID-19 w 2020 r. znacznie wpłynął na działalność przedsiębiorstw. W związku z licznymi obostrzeniami i kwarantannami, wiele jednostek stwarzało możliwości pracy w formie zdalnej. W województwie dolnośląskim w 2020 r. w 19,3% przedsiębiorstw zwiększył się odsetek pracowników posiadających zdalny dostęp do poczty elektronicznej (średnia dla Polski – 18,1%) i był to 3. wynik w kraju (po województwach mazowieckim – 22,4% i śląskim – 19,4%). W 32,3% przedsiębiorstw zlokalizowanych w województwie, zanotowano wzrost liczby spotkań zdalnych prowadzonych za pośrednictwem komunikatorów internetowych (średnia dla Polski – 29,4%) i był to najwyższy wynik w relacji do pozostałych województw.

Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych

Financial results of non-financial enterprises

W 2021 r. wzrosły przychody z całokształtu działalności przedsiębiorstw niefinansowych o liczbie pracujących większej niż 49 osób. Wynik finansowy netto był wyższy o 173,3% w relacji r/r.

Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport obejmują wewnątrzwspólnotową dostawę do krajów członkowskich UE oraz eksport do krajów pozaunijnych.

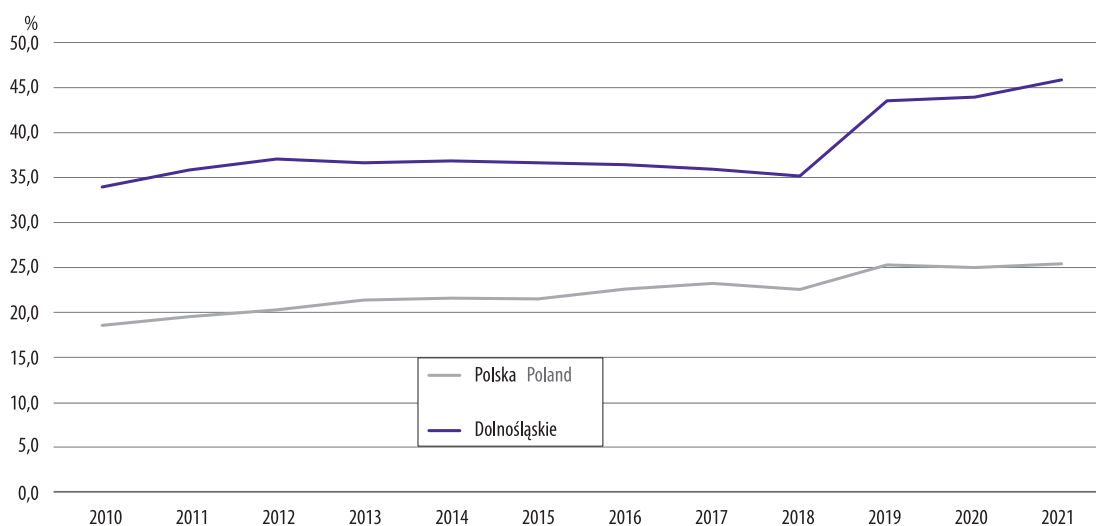
Przychody z całokształtu działalności przedsiębiorstw niefinansowych o liczbie pracujących większej niż 49 osób, w województwie dolnośląskim, w 2021 r. wyniosły 299473,7 mln zł i były wyższe o 26,6% niż rok wcześniej (236641,9 mln zł w 2020 r.). Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów liczyły 288094,5 mln zł i był to wzrost o 25,4% r/r (229739,9 mln zł w 2020 r.).

Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów przedsiębiorstw działających w zakresie przetwórstwa przemysłowego osiągnęły wartość 143913,6 mln zł (50,0% przychodów wszystkich przedsiębiorstw), przez co były wyższe o 29,9% w relacji do 2020 r. (110788,7 mln zł).

W 2021 r. wartość przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów przeznaczonych na eksport wyniosła 131823,6 mln zł, (wzrost o 30,3% r/r, przy 101172,4 mln zł w 2020 r.). Przychody ze sprzedaży produktów liczyły 123619,6 mln zł (wzrost 30,9% r/r) a ze sprzedaży towarów i materiałów 8204,0 mln zł (wzrost o 21,9% r/r). Udział przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów ogółem osiągnął wartość 45,8% i był wyższy o 1,8 p. proc. r/r.

Wykres 56. Udział przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów ogółem

Chart 56. Share of revenue from sale of products, goods and materials for export in total revenue from sale of products, goods and materials

Wyniki finansowe:

- wynik finansowy brutto oblicza się jako różnicę przychodów ogółem i kosztów ogółem – w przypadku nadwyżki kosztów ogółem nad przychodami ogółem wynik finansowy zapisuje się ze znakiem (-);
- wynik finansowy netto (zysk lub strata) to wynik finansowy brutto pomniejszony o obowiązkowe obciążenia.

Koszt uzyskania przychodu z całokształtu działalności w przedsiębiorstwach w województwie dolnośląskim w 2021 r. wyniósł 279719,7 mln zł, co oznaczało wzrost o 22,5% r/r (z 228300,3 mln zł w 2020 r.). Koszt własny sprzedanych produktów, towarów i materiałów liczył 272476,6 mln zł (więcej o 24,0% r/r, w 2020 r. - 219681,1 mln zł). W przedsiębiorstwach działających w zakresie przetwórstwa przemysłowego, koszt własny sprzedanych produktów, towarów i materiałów osiągnął wartość 136361,2 mln zł (50,0% ogólnego kosztu wszystkich przedsiębiorstw) i był to wzrost o 28,1% r/r.

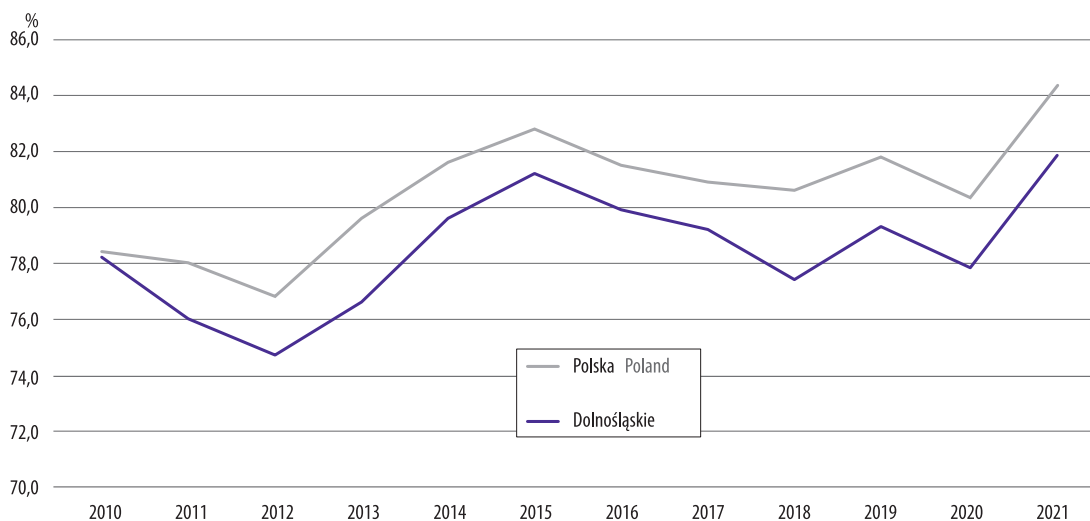
Wartości pozostałych parametrów finansowych opisujących działalność przedsiębiorstw niefinansowych prezentowały się następująco:

- wynik finansowy ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów wzrósł o 55,3%, z 10058,9 mln zł w 2020 r. do 15618,0 mln zł w 2021 r.;
- wynik z pozostałej działalności operacyjnej zanotował wzrost o 14,8%, z 3745,2 mln zł w 2020 r.

do 4298,4 mln zł w 2021 r.;

- wynik finansowy netto był wyższy o 173,3%, z 6084,4 mln zł w 2020 r. do 16631,7 mln zł w 2021 r.;
- wynik finansowy brutto zwiększył się o 136,8%, z 8341,6 mln zł w 2020 r. do 19754,0 mln zł w 2021 r.;
- przychody finansowe zanotowały wzrost o 124,3%, z 3156,8 mln zł w 2020 r. do 7080,8 mln zł w 2021 r.;
- obciążenia wyniku finansowego brutto wzrosły o 38,3%, z 2257,2 mln zł w 2020 r. do 3122,3 mln zł w 2021 r.

Wykres 57. Udział liczby przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej liczbie przedsiębiorstw niefinansowych
Chart 57. Share of the number of enterprises showing net profit in the total number of non-financial enterprises

Wskaźniki:

- wskaźnik poziomu kosztów jest to relacja kosztów ogółem do przychodów ogółem;
- wskaźnik rentowności obrotu brutto to relacja wyniku finansowego brutto do przychodów ogółem;
- wskaźnik rentowności obrotu netto to relacja wyniku finansowego netto do przychodów ogółem;
- wskaźnik płynności finansowej I stopnia to relacja inwestycji krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych (bez funduszy specjalnych);
- wskaźnik płynności finansowej II stopnia to relacja inwestycji krótkoterminowych i należności krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych (bez funduszy specjalnych).

W 2021 r. 81,9% przedsiębiorstw niefinansowych w województwie dolnośląskim (zatrudniających powyżej 49 pracowników), wykazywało zysk netto. Wynik ten był wyższy o 4,0 p. proc. niż rok wcześniej i była to najwyższa wartość wskaźnika w latach 2010-2021. W porównaniu do Polski, udział przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w województwie dolnośląskim był mniejszy o 2,6 p. proc. Wartości wskaźników ekonomiczno-finansowych opisujących działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2021 r. prezentowały się następująco:

- wskaźnik poziomu kosztów zmniejszył się o 3,1 p. proc. r/r, do 93,4% (o 0,1 p. proc. więcej niż w kraju);
- wskaźnik rentowności sprzedaży brutto zwiększył się o 1,0 p. proc., do 5,4% (o 0,4 p. proc. mniej niż w kraju);
- wskaźnik rentowności obrotu brutto zanotował wzrost o 3,1 p. proc., do 6,6% (o 0,1 p. proc. mniej niż w kraju);
- wskaźnik rentowności obrotu netto był wyższy o 3,0 p. proc. i osiągnął 5,6% (wartość równa średniej krajowej);
- wskaźnik płynności finansowej I stopnia wśród przedsiębiorstw zmniejszył się o 3,3 p. proc., do 26,6% (o 17,5 p. proc. mniej niż w kraju);

- wskaźnik płynności finansowej II stopnia wśród przedsiębiorstw zanotował spadek o 2,5 p. proc., do 85,0% (o 22,6 p. proc. mniej niż w kraju).

Tablica 36. Wybrane wskaźniki ekonomiczno-finansowe w badanych przedsiębiorstwach niefinansowych
Table 36. Selected economic and financial indicators in the surveyed non-financial enterprises

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2020	2021	2021 Polska Poland
	w %		in %		
Wskaźnik poziomu kosztów Cost level indicator	92,5	95,1	96,5	93,4	93,3
Wskaźnik rentowności sprzedaży brutto Gross sales profitability indicator	8,7	5,5	4,4	5,4	5,8
Wskaźnik rentowności obrotu brutto Gross turnover profitability indicator	7,5	4,9	3,5	6,6	6,7
Wskaźnik rentowności obrotu netto Net turnover profitability indicator	6,2	3,9	2,6	5,6	5,6
Wskaźnik płynności finansowej I stopnia First degree financial liquidity indicator	37,8	32,9	29,9	26,6	44,1
Wskaźnik płynności finansowej II stopnia Second degree financial liquidity indicator	108,4	100,6	87,5	85,0	107,6

Aktywa obrotowe są częścią kontrolowanych przez jednostkę zasobów majątkowych wykorzystywanych w działalności operacyjnej o wiarygodnie określonej wartości, powstałych w wyniku przeszłych zdarzeń, które spowodują w przyszłości wpływ do jednostki korzyści ekonomicznych. Obejmują zapasy (rzeczowe aktywa obrotowe) oraz krótkoterminowe: należności, inwestycje oraz rozliczenia międzyokresowe.

W 2021 r. w województwie dolnośląskim wartość aktywów obrotowych przedsiębiorstw niefinansowych zatrudniających powyżej 49 pracowników wyniosła 103135,7 mln zł i była wyższa o 14,9% r/r (89743,1 mln zł w 2020 r.). Wartość zapasów wzrosła o 26,6% r/r z 29696,9 mln zł w 2020 r., do 37587,2 mln zł w 2021 r. Przedsiębiorstwa posiadały zobowiązania długoterminowe o wartości 48539,7 mln zł (wzrost o 5,7% r/r, z 45915,2 mln zł w 2020 r.). Wartość zobowiązań krótkoterminowych liczyła 74983,5 mln zł i był to wzrost o 12,6% r/r, z 66579,3 mln zł w 2020 r. W 2021 r. wartość zobowiązań z tytułu dostaw i usług w stosunku do należności z tego samego tytułu, kształtowała się na poziomie 112,1%, co było spadkiem w relacji do roku poprzedniego kiedy wartość ta liczyła 116,4%. Wartość wskaźników sprawności działania przedsiębiorstw niefinansowych w województwie dolnośląskim prezentowała się w 2021 r. następująco:

- cykl rotacji zapasów przedsiębiorstw wyniósł 50,4 pkt. (wzrost o 1,1 pkt. r/r),
- cykl spłaty zobowiązań z tytułu dostaw i usług 44,1 pkt. (spadek o 9,3 pkt. r/r),
- cykl rotacji należności krótkoterminowych z tytułu dostaw i usług 41,0 pkt. (spadek o 4,8 pkt. r/r).

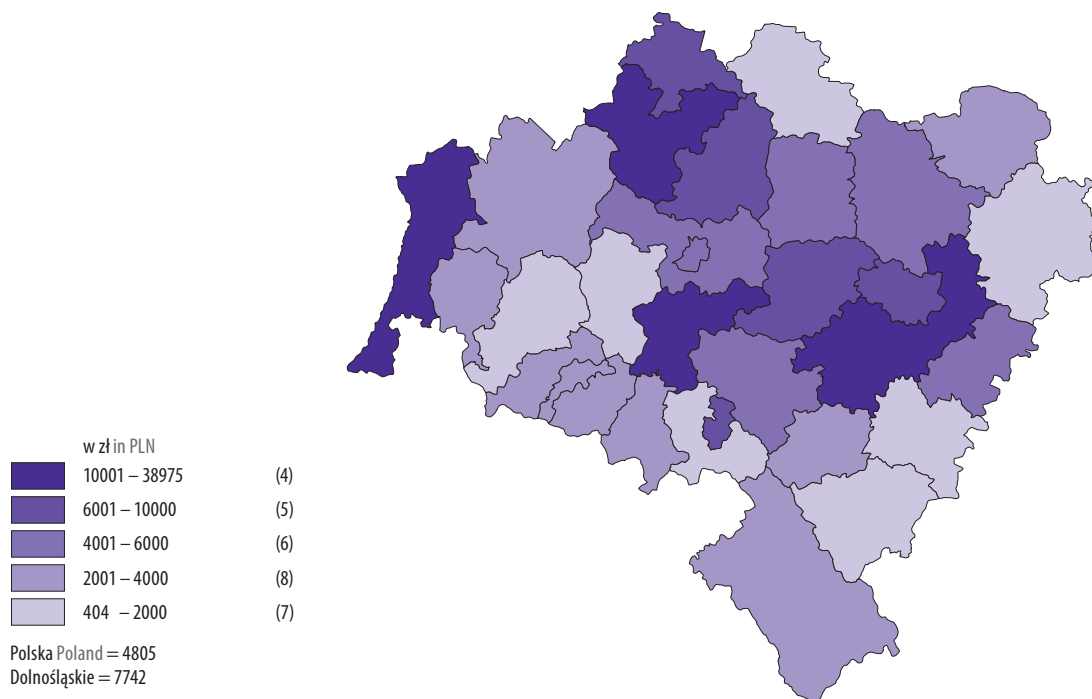
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw

Investment outlays of enterprises

Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych w 2021 r. zwiększyły się w porównaniu do 2020 r. Udział wydatków na budowlę i budynki odnotował znaczny spadek, równie mocno spadły wydatki na maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia, natomiast wzrosły wydatki przeznaczone na środki transportu.

Mapa 40. Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca w 2020 r.

Map 40. Investment outlays per capita in 2020

Wartość nakładów inwestycyjnych (na nowe i używane środki trwałe) poniesionych w 2021 r. przez przedsiębiorstwa niefinansowe powyżej 49 pracujących, mających siedzibę na terenie województwa dolnośląskiego wyniosła 20705,5 mln zł (więcej o 0,2% r/r) i stanowiła 12,4% wartości nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw w Polsce. Nakłady inwestycyjne na zakup używanych środków trwałych wyniosły 335,1 mln zł (spadek o 39,1% r/r).

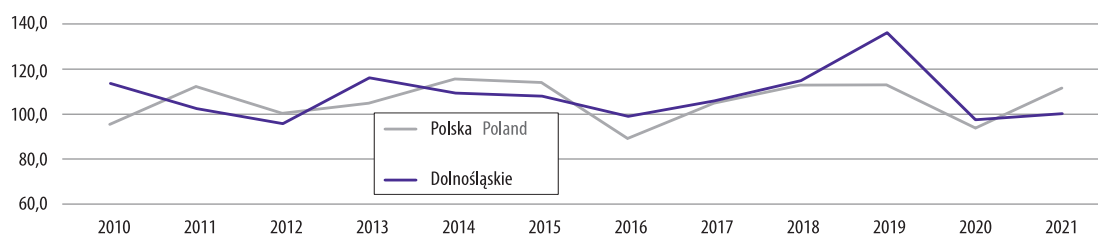
Nakłady inwestycyjne to nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji. Nakłady inwestycyjne dzielą się na nakłady na środki trwałe oraz pozostałe nakłady.

Wykres 58. Dynamika nakładów inwestycyjnych (ceny bieżące)

Rok poprzedni = 100

Chart 58. Indices of investment outlays (current prices)

Previous year = 100

Nakłady na środki trwałe to nakłady na: budynki i budowle (obejmują budynki i lokale oraz obiekty inżynierii lądowej i wodnej), w tym m.in. roboty budowlano-montażowe, dokumentację projektowo-kosztorysową; maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia (łącznie z przyrządami, ruchomościami i wyposażeniem); środki transportu; inne, tj. melioracje wodne, poprawę walorów (ulepszenie) gruntów, zasadzenia wieloletnie, inwentarz żywy (stado podstawowe) oraz odsetki od kredytów i pożyczek inwestycyjnych za okres realizacji inwestycji.

Pozostałe nakłady to nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji oraz inne koszty związane z realizacją inwestycji. Nakłady te nie zwiększają wartości środków trwałych.

Tablica 37. Nakłady inwestycyjne (ceny bieżące)

Table 37. Investment outlays (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2020	2021
Ogółem Total				
w mln zł in million PLN	10294,9	13576,9	20667,7	20705,5
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	11,5	9,9	13,8	12,4
W tym – w % – nakłady na: Of which – in % – outlays on:				
budynki i budowle buildings and structures	28,8	25,9	24,9	19,3
zakupy purchases				
maszyn, urządzeń technicznych i narzędzi machinery, technical equipment and tools	43,1	45,4	44,6	49,4
środków transportu transport equipment	25,6	27,2	23,8	29,9

W porównaniu do 2020 r., w 2021 r. spadł udział wydatków na zakup maszyn, urządzeń technicznych i narzędzi (z 51,7% do 49,4%) a wzrósł udział wydatków przeznaczonych na zakup środków transportu (z 22,0% do 29,9%). Udział nakładów na budynki i budowle zanotował znaczny spadek (2020 r. - 24,9%, 2021 r. - 19,3%). Przedsiębiorstwa przetwórstwa przemysłowego przeznaczyły na nakłady inwestycyjne 8352,6 mln zł. W 2021 r. przedsiębiorstwa ogółem rozpoczęły 2714 nowych inwestycji, których wartość kosztorysowa wyniosła 4053,9 mln zł. Najwięcej nowych inwestycji przeprowadzały przedsiębiorstwa z sekcji przetwórstwa przemysłowego - 1395, o łącznej wartości kosztorysowej 2204,0 mln zł.

6.4. Produkcja i usługi

6.4. Production and services

Rolnictwo

Agriculture

W 2020 r. w skali roku odnotowano zwiększenie zbiorów oraz plonowanie zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi przy ograniczeniu powierzchni zasiewów. Plony ziemniaków, buraków oraz rzepaku i rzepiku w relacji do poprzedniego roku były wyższe. W skali roku powierzchnia uprawy ziemniaków i buraków cukrowych została ograniczona, natomiast rzepaku i rzepiku zwiększyła się. Wyniki badania pogłowia zwierząt gospodarskich według stanu w dniu 1 czerwca 2021 r. w relacji do analogicznego okresu 2020 r., wskazują na zmniejszenie się pogłowia bydła, drobiu oraz owiec przy wzroście populacji świń. W 2021 r. zanotowano wyższe ceny skupu pszenicy, żyta oraz ziemniaków. Znacznie wyższe były ceny skupu żywca wołowego, drobiowego, mleka i jaj. W 2019 r. w porównaniu do roku poprzedniego odnotowano wzrost globalnej produkcji rolniczej.

Produkcja roślinna

Crop output

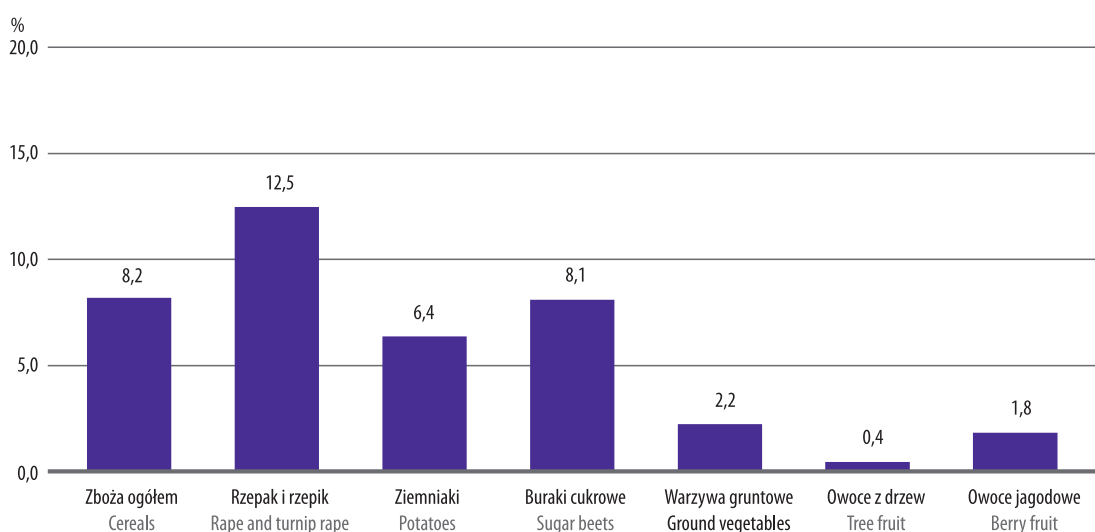
W 2020 r. według wynikowego szacunku produkcji głównych ziemiopłodów rolnych i ogrodniczych, powierzchnia zasiewów zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi wyniosła 411,8 tys. ha i w porównaniu do 2019 r. była mniejsza o 11,8%.

Tablica 38. Plony wybranych ziemiopłodów rolnych
Table 38. Yields of selected agricultural crops

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020	2020 Polska Poland
	z 1 ha w dt per 1 ha in dt				
Zboża ogółem Cereals in total	46,5	47,0	44,6	56,3	47,9
w tym zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi of which basic cereals including cereal mixed	44,9	47,3	42,9	52,7	44,8
w tym: of which:					
pszenica wheat	51,3	51,9	47,1	56,2	53,4
żyto rye	31,8	34,5	33,4	40,3	35,1
jęczmień barley	39,1	42,9	39,5	50,9	44,4
owies oats	29,7	31,7	30,2	36,8	33,2
pszenżyto triticale	36,6	38,9	40,3	50,8	44,6
Rzepak i rzepik Rape and turnip rape	20,7	28,7	26,7	30,7	31,9
Ziemniaki Potatoes	207	209	212	345	348
Buraki cukrowe Sugar beets	539	503	562	597	608

Plony uzyskane z 1 ha powierzchni zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi w 2020 r. w województwie dolnośląskim osiągnęły poziom 52,7 dt i były wyższe o 22,8% niż plony uzyskane w 2019 r., a w kraju wyniosły 44,8 dt/ha i były wyższe o 27,3% niż w 2019 r. Zbiory zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi wyniosły 2172,0 tys. ton, czyli więcej o 8,3% niż przed rokiem, a w Polsce te zbiory wyniosły 28562,5 tys. ton, tj. więcej o 13,6% niż w 2019 r. W województwie dolnośląskim powierzchnia uprawy rzepaku i rzepiku w 2020 r. wyniosła 127,0 tys. ha i było to więcej o 5,5% niż w poprzednim roku. Plony z 1 ha wyniosły 30,7 dt, tj. więcej o 15,0% niż w roku poprzednim. Zbiory rzepaku i rzepiku oszacowano na 390,5 tys. ton (w kraju 3124,8 tys. ton). Były one wyższe o 21,2% od notowanych w 2019 r. (w kraju wyższe o 31,7%). Powierzchnia uprawy buraków cukrowych w 2020 r. wyniosła 20,3 tys. ha i była o 2,2% mniejsza niż rok wcześniej. W kraju uzyskane z 1 ha plony buraków cukrowych wyniosły 608 dt i były o 5,4% wyższe niż w ubiegłym roku. W województwie zbiory buraków cukrowych w 2020 r. wyniosły 1209,5 tys. ton i były wyższe w porównaniu z rokiem poprzednim o 3,8%.

Wykres 59. Udział województwa w krajowej produkcji wybranych ziemiopłodów rolnych i ogrodnicych w 2020 r.
Chart 59. The Voivodship's share in domestic production of selected agricultural and horticultural crops in 2020

U w a g a: Produkcja roślinna - informacje wynikowe za 2020 r., obliczone na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego 2020.
N o t e: Crop output - data for 2020, calculated on the basis of the 2020 Agricultural Census.

W 2020 r. powierzchnia uprawy ziemniaków zajmowała 14,5 tys. ha i w porównaniu do roku poprzedniego została ograniczona o 13,1%. Plonowanie ziemniaków wynosiło 345dt/ha i w odniesieniu do 2019 r. było wyższe o 62,4%. W kraju plony ziemniaków w skali roku były wyższe o 62,2% i wyniosły 348 dt z jednego hektara.

Pogłowie zwierząt gospodarskich

Farm animal stocks

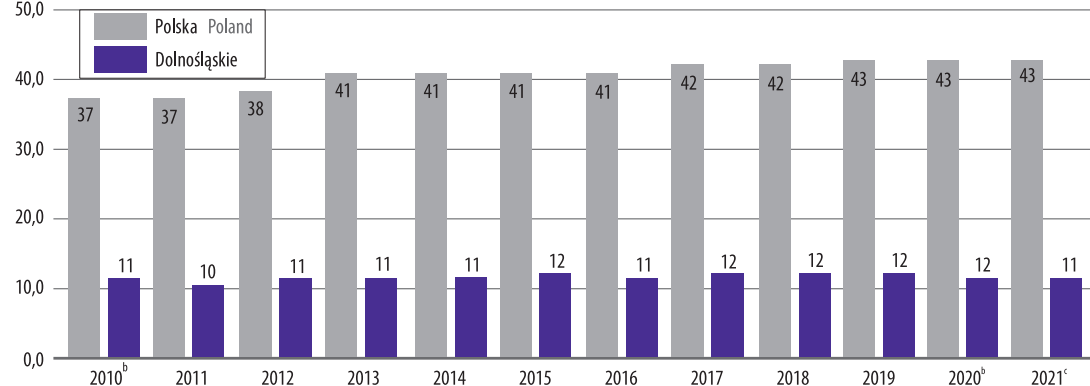
Według stanu na dzień 1 czerwca 2021 r. pogłowie bydła liczyło 100,8 tys. szt., co stanowiło 1,6% pogłowia bydła w kraju. W porównaniu do 2020 r. liczebność stada bydła zmniejszyła się o 2,9% (wobec spadku o 3,2% w 2020 r.). Dolnośląskie w 2021 r. było jednym z województw z najmniejszą liczbą pogłowia bydła (14. lokata w kraju). W ogólnym pogłowiu bydła 38,6% stanowiły krowy (wobec 40,6% w 2020 r.). W relacji do roku poprzedniego pogłowie bydła młodego zwiększyło się o 5,8%, cieląt w wieku do 1 roku zmniejszyło się o 3,6%, a krów było niższe o 7,6%. W skali roku zmieniła się struktura stada bydła według grup wiekowo-użytkowych. Zanotowano wzrost udziału bydła młodego w wieku 1-2 lata o 2,0 p.proc. Zmniejszył się natomiast odsetek bydła w wieku 2 lata i więcej - o 1,8 p.proc., w tym krów o 2,0 p.proc., a cieląt w wieku poniżej roku o 0,2 p.proc.

Wykres 60. Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych^a

Stan w dniu 1 czerwca

Chart 60. Cattle density per 100 ha of agricultural land^a

As of 1 June

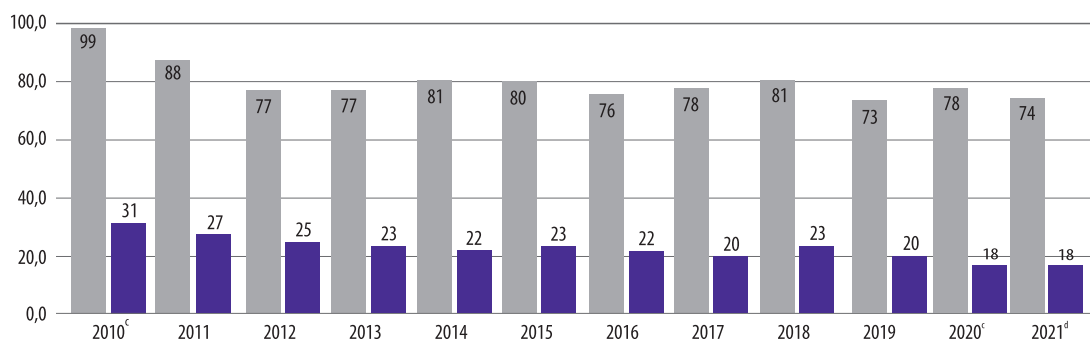
szt.
units

a Od 2010 r. w badaniach rolniczych nie ujmuje się posiadaczy użytków rolnych nieprowadzących działalności rolniczej oraz posiadaczy poniżej 1 ha użytków rolnych prowadzących działalność rolniczą o małej skali (poniżej określonych progów). b Dane Powszechnego Spisu Rolnego według stanu w dniu 30 czerwca. c Jako podstawę przeliczeń dla pogłowia zwierząt gospodarskich w dniu 1 czerwca 2021 r. przyjęto dane na temat użytków rolnych według stanu w dniu 30 czerwca 2020 r.

a Since 2010, the holders of agricultural land not conducting agricultural activities and the holders of agricultural land of less than 1 ha conducting agricultural activities on a small scale (below the specified thresholds) have not been included in agricultural surveys. b Data of the Agricultural Census as of 30 June. c The data on agricultural land as of June 1, 2021 was used as the basis for the calculations for farm animal stocks on June 30, 2020.

Według stanu na dzień 1 czerwca 2021 r. stado owiec liczyło 11,8 tys. szt. i stanowiło 4,1% (przed rokiem 4,2%) pogłowia krajowego (10. lokata w kraju). W relacji do analogicznego okresu 2020 r. populacja owiec zmniejszyła się o 3,8%. Maciorki stanowiły 64,7% ogółu pogłowia (przed rokiem 50,0%).

Pogłowie trzody chlewnej według stanu na dzień 1 czerwca 2021 r. ukształtowało się na poziomie 161,4 tys. szt. i stanowiło 1,5% w ogólnokrajowym pogłowie świń. W odniesieniu do ubiegłego roku wielkość stada trzody chlewnej zwiększyła się o 2,5% (wobec spadku o 15,2% w 2020 r.). Województwo dolnośląskie było jednym z województw z najmniejszą liczebnością trzody chlewnej (13. lokata w kraju). W strukturze stada świń największy udział stanowiła populacja trzody chlewnej o wadze 50 kg i więcej (41,0%), a w dalszej kolejności prosiąt o wadze do 20 kg (30,5%) oraz warchlaków o wadze od 20 do 50 kg (28,5%).

Wykres 61. Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych^aStan w dniu 1 czerwca^b**Chart 61. Pigs density per 100 ha of agricultural land^a**As of 1 June^bszt.
units

a Od 2010 r. w badaniach rolniczych nie ujmuje się posiadaczy użytków rolnych nieprowadzących działalności rolniczej oraz posiadaczy poniżej 1 ha użytków rolnych prowadzących działalność rolniczą o małej skali (poniżej określonych progów). b Do 2013 r. stan w końcu lipca. c Stan w dniu 1 czerwca. Jako podstawę przeliczeń dla pogłowia zwierząt gospodarskich w dniu 1 czerwca 2021 r. przyjęto dane na temat użytków rolnych wg stanu w dniu 1 czerwca 2020 r.

a Since 2010, the holders of agricultural land not conducting agricultural activities and the holders of agricultural land of less than 1 ha conducting agricultural activities on a small scale (below the specified thresholds) have not been included in agricultural surveys. b Until 2013, as of the end of July. c Data of the Agricultural Census as of 30 June. d The data on agricultural land as of June 1, 2020 was used as the basis for the calculations for farm animal stocks on June 1, 2021.

Pogłowie drobiu ogółem w czerwcu 2021 r. wynosiło 6033,2 tys. szt. i stanowiło 3,5% pogłowia w Polsce (przed rokiem - 3,3%). W porównaniu z rokiem poprzednim liczebność drobiu w województwie zmniejszyła się o 4,6%. Pogłowie drobiu kurzego stanowiło 90,1% pogłowia drobiu ogółem (przed rokiem 89,1%). Województwo dolnośląskie pod względem udziału populacji drobiu w pogłowie krajowym zajęło 11. lokatę.

Skup produktów rolnych

Procurement of agricultural products

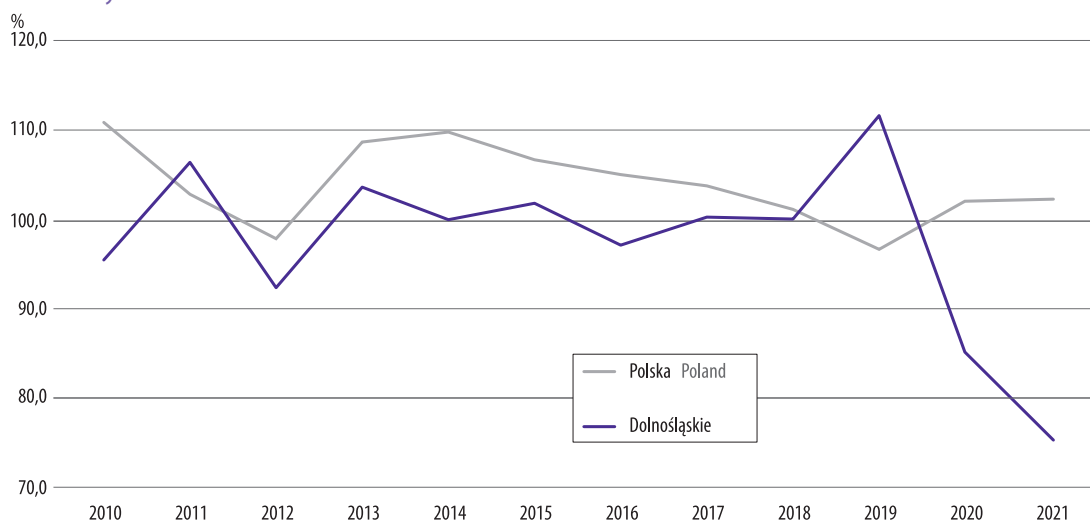
W 2021 r. na rynku rolnym skupiono 1073,4 tys. ton ziarna zbóż podstawowych (łącznie z mieszankami zbożowymi, bez ziarna siewnego), co stanowiło 12,1% skupu ogólnokrajowego. W odniesieniu do roku poprzedniego skup był niższy o 16,3% (w 2020 r. wyższy o 25,6%). W kraju w skali roku skup zbóż podstawowych (z mieszankami zbożowymi, bez ziarna siewnego), w porównaniu z poprzednim rokiem, był niższy o 16,2%. Skup pszenicy wyniósł 750,1 tys. ton, tj. mniej o 16,4% niż przed rokiem. W 2021 r. pszenica stanowiła 13,3% skupu krajowego (przed rokiem 13,2%). Na rynku rolnym skupiono w analizowanym roku 221,8 tys. ton jęczmienia, tj. mniej o 10,5% w odniesieniu do 2020 r. Skup jęczmienia stanowił 23,4% ogólnokrajowego skupu tego ziarna. W 2021 r. skup żyta wyniósł 24,2 tys. ton, a pszenżyta – 73,5 tys. ton. W porównaniu do 2020 r. zanotowano spadek skupu żyta (o 24,4%) oraz spadek skupu pszenżyta (o 28,2%). W 2021 r. producenci z województwa dolnośląskiego dostarczyli do skupu 200,8 tys. ton ziemniaków, tj. o 8,4% mniej niż przed rokiem, w tym 125,2 tys. ton ziemniaków jadalnych (bez wczesnych), tj. o 0,6% mniej niż w roku ubiegłym. Skup ziemniaków w kraju wyniósł 2081,3 tys. ton, w tym jadalnych – 685,7 tys. ton i w skali roku, odpowiednio zwiększył się o 7,4%, w tym jadalnych o 17,5%. W 2021 r. udział skupu ziemniaków w krajowym skupie tego surowca wyniósł 9,6%, w tym jadalnych – 18,3%. Skup żywca rzeźnego w wadze żywej w 2021 r. wyniósł 76,8 tys. ton (tj. 1,2% skupu ogólnokrajowego) i w skali roku zmniejszył się o 24,4% (wobec spadku o 14,6% w 2020 r.). W kraju skup żywca rzeźnego w wadze żywej w relacji do roku poprzedniego zwiększył się o 2,6%.

Wykres 62. Dynamika skupu żywca rzeźnego ogółem (w wadze żywej)

Rok poprzedni=100

Chart 62. Indices of total animals for slaughter procurement (in live weight)

Previous year=100

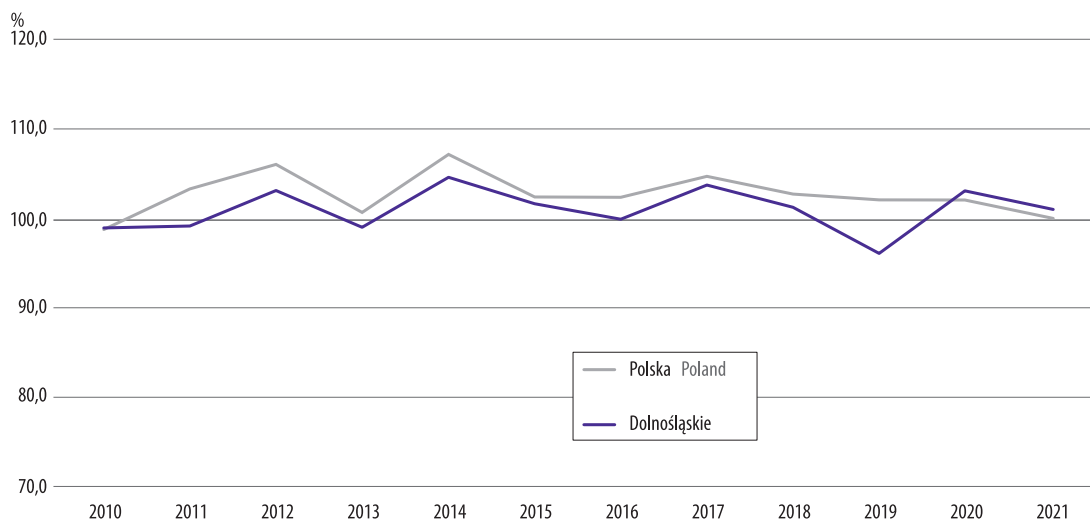
W 2021 r. podaż żywca wieprzowego wyniosła 11,6 tys. ton i była wyższa w skali roku o 3,5% (wobec wzrostu o 20,4% w 2020 r.). Skup żywca wołowego ukształtował się na poziomie 7,9 tys. ton, tj. niższym o 14,9% niż przed rokiem (w 2020 r. mniej o 18,6%). W 2021 r. skupiono 57,1 tys. ton żywca drobiowego, tj. mniej o 29,4% w ujęciu rocznym (w 2020 r. mniej 17,3%). Z analizy danych za 2021 r. wynika, że dostarczony do skupu przez producentów z województwa dolnośląskiego żywiec wieprzowy stanowił - 0,5% skupu krajowego tego surowca, wołowy - 1,1%, a drobiowy 1,8%.

Wykres 63. Dynamika skupu mleka

Rok poprzedni=100

Chart 63. Indices of cows' milk procurement

Previous year=100

W 2020 r. skup mleka krowiego wyniósł 169,1 mln litrów (tj. 1,4% ogółu mleka skupionego w kraju) i był wyższy o 2,7% w porównaniu do roku poprzedniego. Skup jaj kurzych konsumpcyjnych w 2020 r. był wyższy niż w roku poprzednim o 18,5%. W 2020 r. skup jaj kurzych konsumpcyjnych wyniósł 35,6 mln sztuk i stanowił 6,8% skupu krajowego.

Ceny produktów rolnych w skupie i na targowiskach

Procurement and market place prices of agricultural products

W 2021 r. skup mleka krowiego wyniósł 171,0 mln litrów (tj. 1,4% ogółu mleka skupionego w kraju) i był wyższy o 1,1% w porównaniu do roku poprzedniego. Skup jaj kurzych konsumpcyjnych w 2021 r. był niższy niż w roku poprzednim o 4,1%. W 2021 r. skup jaj kurzych konsumpcyjnych wyniósł 34,1 mln sztuk i stanowił 3,9% skupu krajowego.

W 2021 r. średnia cena skupu pszenicy w województwie wyniosła 96,33 zł za 1 dt (w kraju – 96,76 zł) i była w skali roku wyższa o 34,3%. Średnia cena żyta w skupie w 2021 r. kształtowała się na poziomie 72,83 zł za dt (w kraju – 75,36 zł) i była wyższa o 37,4% w porównaniu z 2020 r.

W 2021 r. za ziemniaki jadalne (bez wczesnych) w skupie płacono 53,58 zł za dt (w kraju – 60,61 zł), tj. więcej w skali roku o 5,4%. W omawianym roku cena skupu 1 kg żywca wołowego w wadze żywej wyniosła 7,16 zł (w kraju – 7,63 zł) i była wyższa o 26,0% niż rok wcześniej. Cena żywca wieprzowego osiągnęła w 2021 r. wartość 5,65 zł za kg (w kraju – 4,79 zł), tj. wyższą o 0,3% niż w 2020 r. W styczniu 2021 r. za 1 kg żywca wieprzowego w skupie można było kupić 12,1 kg żyta, podczas gdy w grudniu 9,9 kg. Najmniej żyta za 1 kg żywca wieprzowego można było kupić w czerwcu (9,0 kg). W kraju w grudniu relacja cen skupu żywca wieprzowego do cen żyta kształtowała się na poziomie 4,2. W 2021 r. średnia cena skupu drobiu wyniosła 4,39 zł za kg (w kraju – 4,18 zł) i była wyższa o 27,8% w porównaniu z zanotowaną w poprzednim roku. W 2021 r. średnia roczna cena mleka krowiego wyniosła 1,56 zł za litr - wzrost w województwie w porównaniu do poprzedniego roku o 12,5%. W kraju za 1 litr mleka płacono średnio 1,57 zł. W skali roku średnia cena w skupie jaj kurzych konsumpcyjnych była wyższa niż rok wcześniej o 26,8% i wyniosła 0,25 zł za sztukę (w kraju 0,26 zł).

Przeciętne roczne ceny skupu obliczono jako iloraz wartości (w cenach bieżących bez VAT) i ilości poszczególnych produktów rolnych.

Przeciętne roczne ceny uzyskiwane przez rolników na targowiskach obliczono jako średnie arytmetyczne z przeciętnych cen w poszczególnych miesiącach.

Globalna, końcowa i towarowa produkcja rolnicza

Gross, final and market agricultural output

W 2019 r. w ogólnej wartości globalnej produkcji rolniczej 24,9% stanowiła produkcja zwierzęca, natomiast pozostałe 75,1% przypadało na dominującą produkcję roślinną (w kraju odpowiednio 56,2% i 43,8%). Globalna produkcja rolnicza, w odniesieniu do roku poprzedniego zwiększyła się (w cenach stałych) o 1,7%, przy czym produkcja roślinna zwiększyła się o 2,9%, natomiast produkcja zwierzęca zmniejszyła się o 1,7%. Wartość produkcji końcowej w skali roku zwiększyła się (w cenach stałych) o 6,2% (w 2018 r. spadek o 12,0%). Na wzrost produkcji końcowej wpłynął wzrost produkcji roślinnej o 9,9%. Towarowa produkcja rolnicza była wyższa (w cenach stałych) o 4,9% od uzyskanej w 2018 r. W towarowej produkcji rolniczej wystąpił wzrost o 7,2% wartości produkcji roślinnej (spadek o 18,2% w 2018 r.) oraz wzrost o 0,1% - produkcji zwierzęcej (wobec wzrostu o 7,9% rok wcześniej). Sprzedaż produktów rolnych w obrocie targowiskowym zmniejszyła się o 1,7% (wobec wzrostu o 1,8% w poprzednim roku), większy był skup produktów rolnych w porównaniu z poprzednim rokiem – o 8,3% (w 2018 r. spadek o 16,2%). W analizowanym roku udział województwa w krajowej globalnej produkcji rolniczej wyniósł 4,3%, w krajowej końcowej produkcji rolniczej – 4,1%, a w krajowej towarowej produkcji rolniczej – 4,0%.

Przemysł Industry

Dane o **produkcji sprzedanej przemysłu** dotyczą działalności przemysłowej i nieprzemysłowej podmiotów gospodarczych zaliczanych do sekcji: „Górnictwo i wydobywanie”, „Przetwórstwo przemysłowe”, „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych”, oraz „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją”. Dane obejmują podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

Dane o **wartości produkcji sprzedanej przemysłu** prezentuje się bez VAT i podatku akcyzowego, natomiast łącznie z wartością dotacji przedmiotowych do wyrobów i usług - w tzw. cenach bazowych.

W 2021 r. w województwie dolnośląskim wartość produkcji sprzedanej (w cenach stałych) była wyższa niż przed rokiem. W porównaniu do 2020 r. odnotowano wzrost przeciętnego zatrudnienia w przemyśle oraz wzrost wydajności pracy, mierzonej wielkością produkcji sprzedanej na 1 zatrudnionego.

Produkcja sprzedana przemysłu w 2021 r. w województwie osiągnęła wartość 187889,2 mln zł (w cenach bieżących) i było to więcej o 17,0% (w cenach stałych) w relacji do poprzedniego roku (wobec wzrostu o 5,4% w 2020 r.). W kraju produkcja sprzedana przemysłu zwiększyła się (w cenach stałych) w skali roku o 14,8% (wobec spadku 1,0% w 2020 r.).

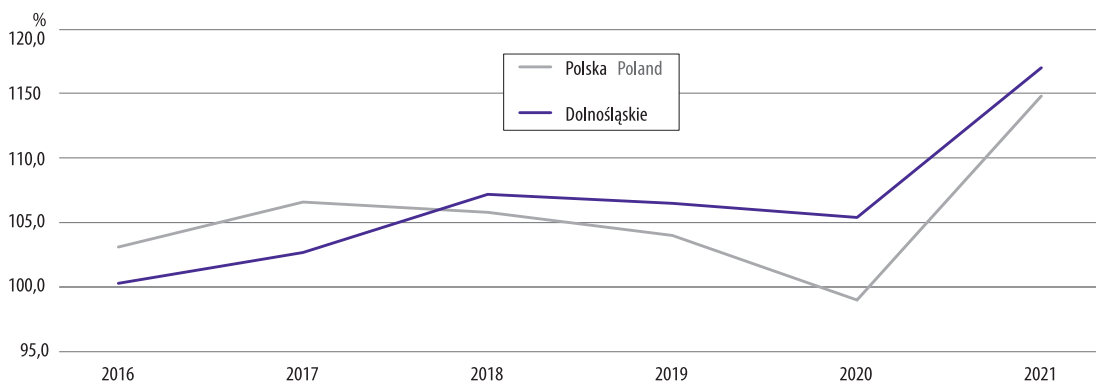
Na całkowitą wartość produkcji sprzedanej przemysłu największy wpływ miała wartość produkcji sprzedanej przetwórstwa przemysłowego, która w 2021 r. wyniosła 153955,3 mln zł, tj. stanowiła 81,9% wartości sprzedaży ogółem (przed rokiem 81,8%) i wzrosła w skali roku (w cenach stałych) o 20,8% (w 2020 r. o 6,3%).

Tablica 39. Przemysł
Table 39. Industry

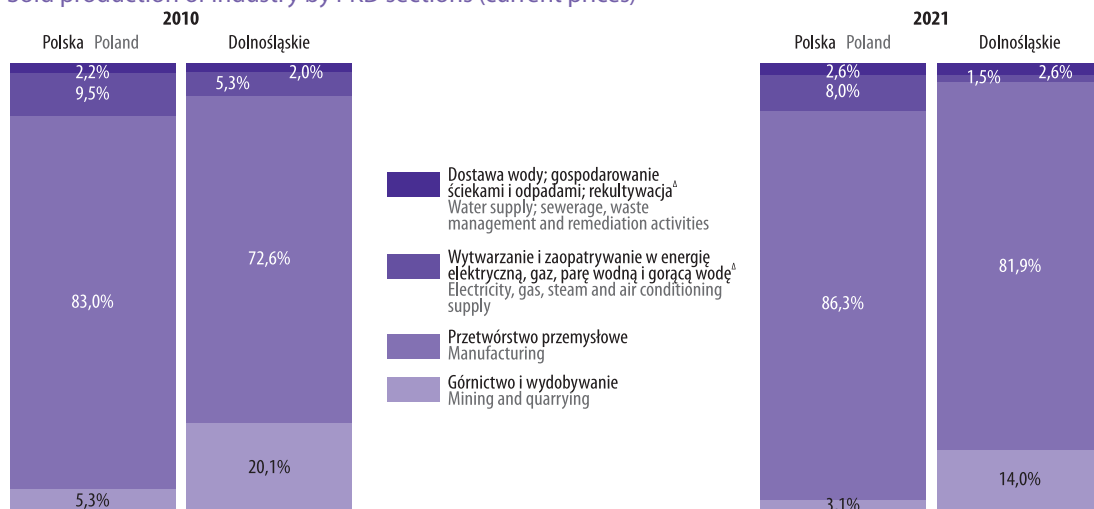
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2020	2021
Produkcja sprzedana przemysłu (ceny bieżące): Sold production of industry (current prices):				
w mln zł in million PLN	88862,0	110000,2	146202,6	187889,2
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	9,4	9,2	9,7	10,1
Udział produkcji sprzedanej przetwórstwa przemysłowego w produkcji sprzedanej przemysłu (ceny bieżące) w % Share of sold production of manufacturing in sold production of industry (current prices) in %	72,6	80,4	81,8	81,9
Przeciętne zatrudnienie w przemyśle w tys. Average paid employment in industry in thousands	209,4	212,2	226,3	229,3

Wykres 64. Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu (ceny stałe)
2015=100

Chart 64. Indices of sold production of industry (constant prices)
2015=100

Wykres 65. Produkcja sprzedana przemysłu według sekcji PKD (ceny bieżące)
Chart 65. Sold production of industry by PKD sections (current prices)

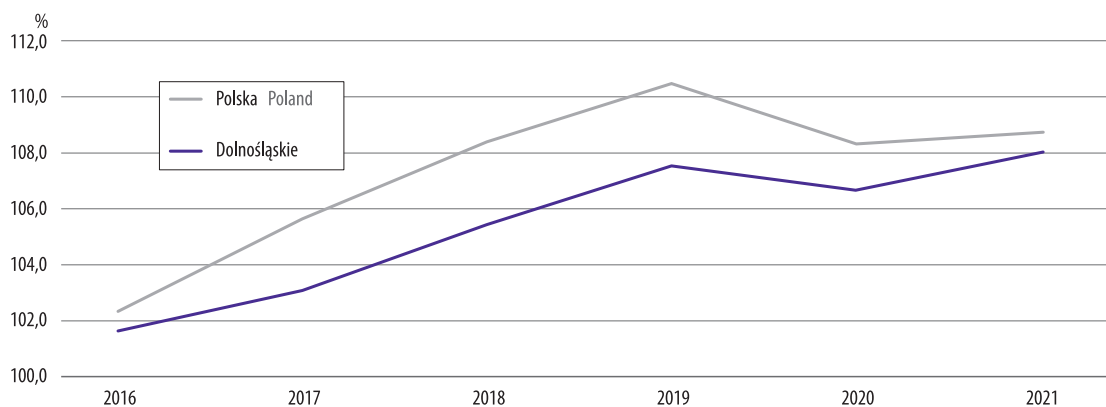

Wśród działów przetwórstwa przemysłowego, w 2021 r. największy udział w strukturze produkcji sprzedanej przemysłu miały m.in. produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep (23,3%, przed rokiem 20,1%), produkcja urządzeń elektrycznych (22,3% wobec 14,8% w 2020 r.) oraz produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (9,4%, przed rokiem 7,5%).

W 2021 r. wzrost produkcji sprzedanej przemysłu (w cenach stałych) w ujęciu rocznym wystąpił w 20 (spośród 23) działach przetwórstwa przemysłowego. Spośród działów o wysokim udziale (3,0% i więcej) w strukturze produkcji sprzedanej przemysłu wyższa niż przed rokiem (w cenach stałych) była m.in. produkcja urządzeń elektrycznych (o 56,2%), produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń (o 25,3%) oraz produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (o 25,0%).

Wykres 66. Dynamika przeciętnego zatrudnienia w przemyśle 2015=100

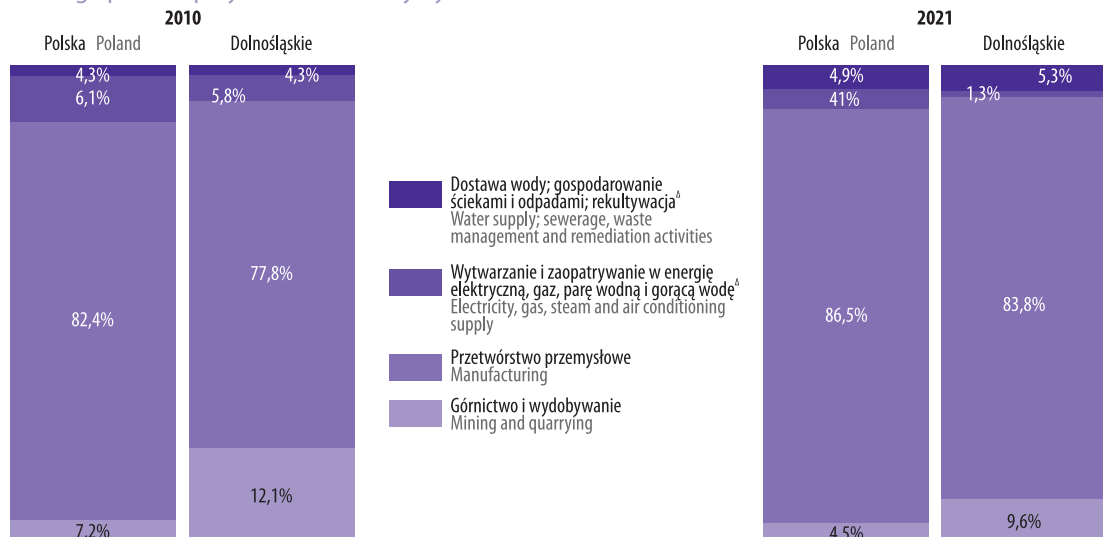
Chart 66. Indices of average employment in industry
2015=100

Wraz ze wzrostem produkcji sprzedanej przemysłu, w skali roku odnotowano wzrost przeciętnego zatrudnienia w przemyśle o 1,3%, a w relacji do 2015 r. wzrost o 8,0%. W 2021 r. przeciętne zatrudnienie w przemyśle w województwie ukształtowało się na poziomie 229,3 tys. osób. W kraju zanotowano wzrost przeciętnego zatrudnienia w przemyśle w skali roku o 0,4%.

Wykres 67. Przeciętne zatrudnienie w przemyśle według sekcji PKD

Chart 67. Average paid employment in industry by PKD sections

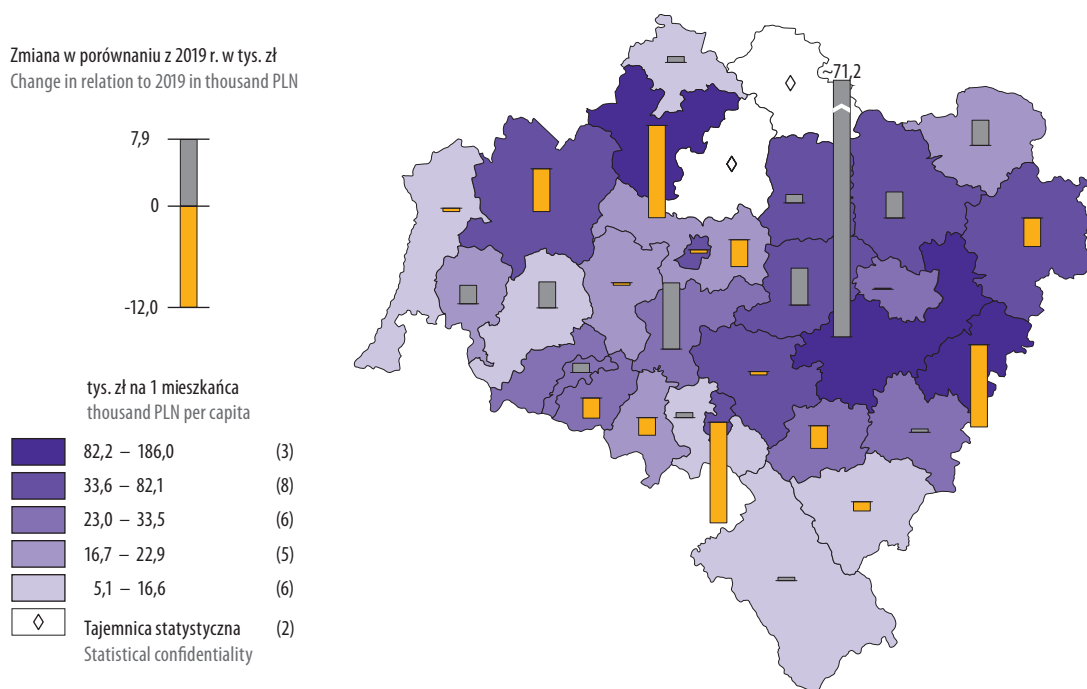

Nadal największy odsetek wśród zatrudnionych w przemyśle stanowili zatrudnieni w przetwórstwie przemysłowym (83,8%). W skali roku przeciętne zatrudnienie w przetwórstwie przemysłowym zwiększyło się o 1,3% (wobec spadku o 0,9% w 2020 r.). W kraju w przetwórstwie przemysłowym w relacji do 2020 r. również odnotowano wzrost o 0,6% (wobec spadku - o 2,1% w 2020 r.). Wydajność pracy w przemyśle, mierzona produkcją sprzedaną na 1 zatrudnionego w 2021 r. wyniosła 819,4 tys. zł (w cenach bieżących) i była o 15,5% wyższa (w cenach stałych) niż przed rokiem (w 2020 r. wzrost o 6,2%).

W województwie dolnośląskim w przedsiębiorstwach o liczbie pracujących powyżej 9 osób produkcja sprzedana przemysłu w 2020 r. wyniosła 141999,5 mln zł i stanowiła 9,8% produkcji w kraju, tym samym województwo dolnośląskie zajęło 4. lokatę po województwach: mazowieckim (20,5% udziału w kraju), śląskim (14,5%) i wielkopolskim (12,2%). W porównaniu do roku poprzedniego produkcja sprzedana przemysłu w cenach stałych zwiększyła się o 5,0% (wobec wzrostu o 7,0% w 2019 r.).

Mapa 41. Produkcja sprzedana przemysłu^a (ceny bieżące) w 2020 r.

Map 41. Sold production of industry^a (current prices) in 2020 r.

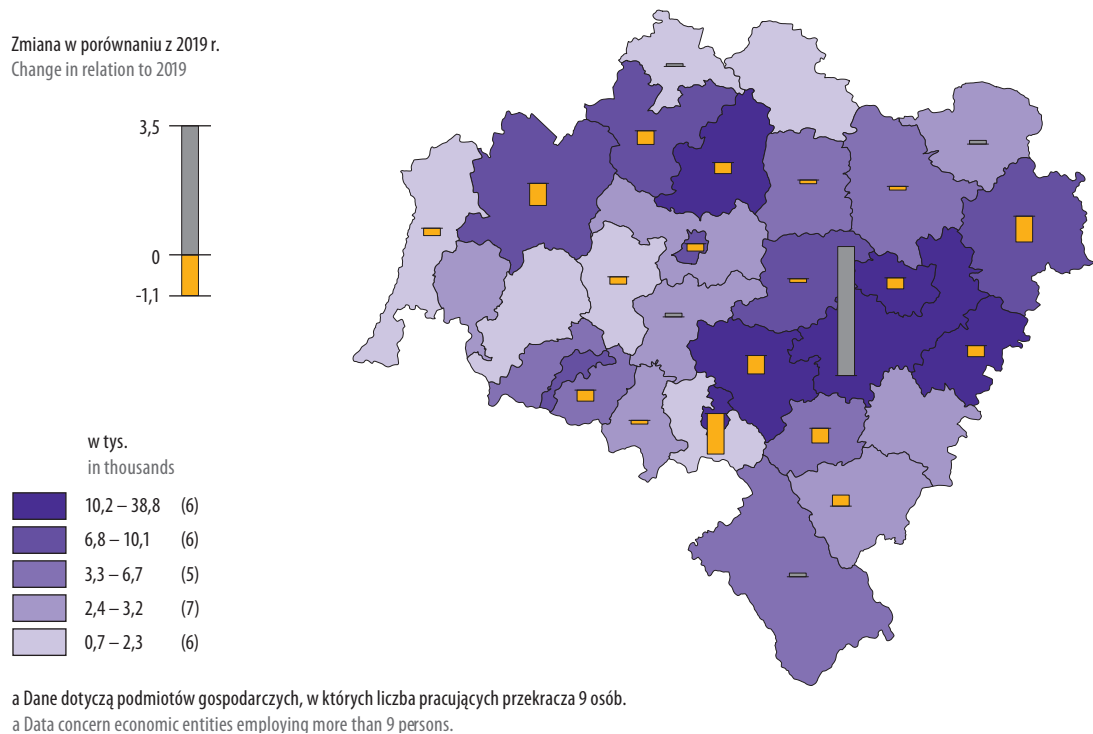

a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.
a Data concern economic entities employing more than 9 persons.

Biorąc pod uwagę wartość produkcji sprzedanej przemysłu w przeliczeniu na 1 mieszkańca to w 2020 r. województwo dolnośląskie zajęło 3. miejsce w kraju (49,0 tys. zł), po województwach: mazowieckim (54,5 tys. zł) i wielkopolskim (50,2 tys. zł). Dla porównania w kraju wydajność produkcji sprzedanej przemysłu w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosła 37,7 tys. zł (rok wcześniej 38,5 tys. zł).

Analiza przestrzennego zróżnicowania powiatów według produkcji sprzedanej przemysłu w przeliczeniu na 1 mieszkańca wykazała, że w 2020 r. najwyższe wartości zanotowano w powiatach: wrocławskim (186,0 tys. zł), polkowickim (151,4 tys. zł) oraz oławskim (88,1 tys. zł). W porównaniu do 2019 r. było to odpowiednio: więcej o 71,2 tys. zł, oraz mniej o 11,0 tys. zł i 9,8 tys. zł. Wśród powiatów o najniższych wartościach badanego wskaźnika znalazły się: głogowski (5,1 tys. zł), zgorzelecki (5,6 tys. zł) oraz wałbrzyski (7,0 tys. zł).

Mapa 42. Przeciętne zatrudnienie w przemyśle^a w 2020 r.
 Map 42. Average paid employment in industry^a in 2020 r.

W województwie dolnośląskim w przedsiębiorstwach o liczbie pracujących powyżej 9 osób przeciętne zatrudnienie w przemyśle wynosiło 221,5 tys. i w porównaniu do 2019 r. było niższe o 1,1%. Do powiatów o największej liczbie zatrudnionych w przemyśle należały: m. Wrocław (38,8 tys.), powiat lubiński (21,3 tys.) oraz wrocławski (17,9 tys.).

Budownictwo Construction

Dane o **produkcji sprzedanej budownictwa** dotyczą działalności budowlanej i niebudowlanej podmiotów gospodarczych zaliczanych do sekcji „Budownictwo”. Dane obejmuje podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

W 2021 r. odnotowano wzrost produkcji sprzedanej budownictwa w odniesieniu do roku poprzedniego. Zwiększyła się wartość sprzedaży produkcji budowlano-montażowej. Wyższa niż przed rokiem była wydajność pracy w budownictwie, przy jednoczesnym spadku przeciętnego zatrudnienia.

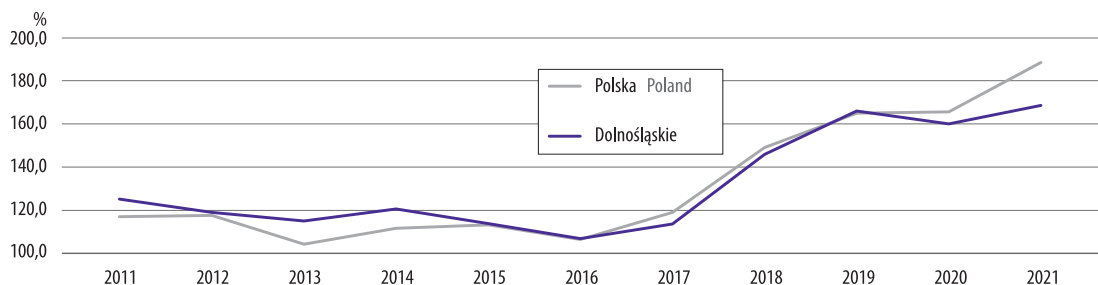
W 2021 r. produkcja sprzedana budownictwa (w cenach bieżących) ukształtowała się na poziomie 17423,7 mln zł i zwiększyła się w porównaniu z rokiem poprzednim o 5,4% (wobec spadku o 3,7% w 2020 r.). W kraju w skali roku produkcja sprzedana budownictwa zwiększyła się o 13,7% (przed rokiem wzrost o 0,4%). Udział produkcji sprzedanej budownictwa w produkcji krajowej wyniósł 5,8%, 6. lokata w kraju.

Tablica 40 Budownictwo
Table 40. Construction

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2020	2021
Produkcja sprzedana budownictwa (ceny bieżące); Sold production of construction (current prices):				
w mln zł in million PLN	10318,3	11765,2	16530,6	17423,7
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	6,4	6,5	6,2	5,8
Udział produkcji budowlano-montażowej w produkcji sprzedanej budownictwa (ceny bieżące) w % Share of construction and assembly production in sold production of construction (current prices) in %	60,2	49,7	46,5	47,0
Przeciętne zatrudnienie w budownictwie w tys. Average paid employment in construction in thousands	32,0	26,0	28,5	28,2

Wykres 68. Dynamika produkcji sprzedanej budownictwa (ceny bieżące)
2010=100

Chart 68. Indices of sold production of construction (current prices)
2010=100

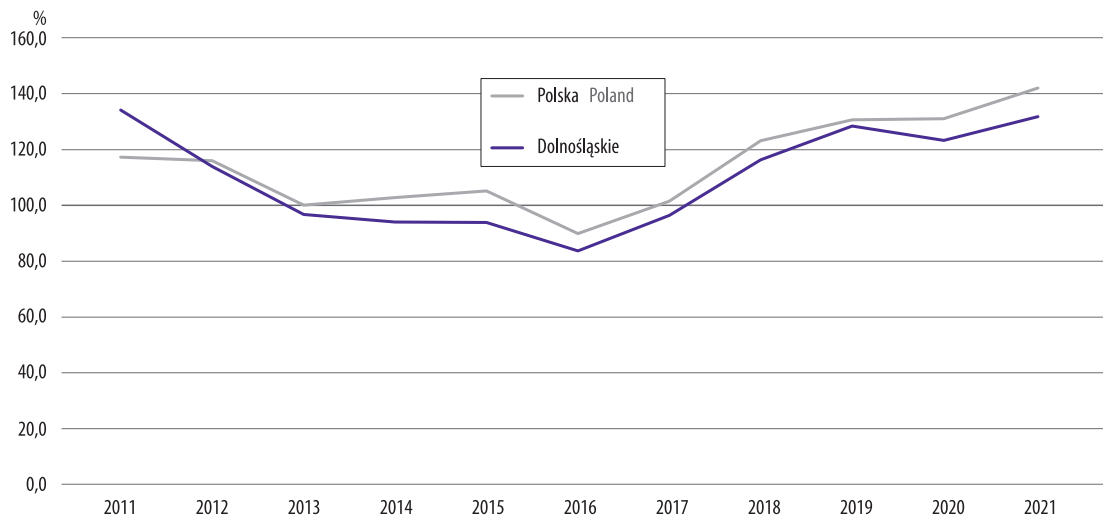
Dane o **sprzedaży produkcji budowlano-montażowej** dotyczą robót zrealizowanych na terenie kraju, wykonanych siłami własnymi (tj. bez podwykonawców) na rzecz zleceniodawców przez podmioty budowlane zaliczane zgodnie z PKD 2007 do sekcji „Budownictwo”. Obejmują roboty budowlane o charakterze inwestycyjnym, remontowym i konserwacyjnym oraz budownictwo tymczasowe na placach budów. Dane obejmują podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

Produkcja budowlano-montażowa w analizowanym roku wyniosła 8192,5 mln zł, tj. 47,0% ogólnej wartości produkcji sprzedanej budownictwa (w 2020 r. – 46,5%). Produkcja budowlano-montażowa w skali roku zwiększyła się o 6,7%, przed rokiem notowano spadek o 3,9%. W 2021 r. w województwie na powiększenie produkcji budowlano-montażowej w relacji do poprzedniego roku miał wpływ wzrost produkcji w podmiotach zajmujących się robotami budowlanymi specjalistycznymi (o 27,4%). Przychody ze sprzedaży w przedsiębiorstwach zajmujących się budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej wzrosły o 1,1%. W podmiotach wykonujących roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków produkcja zmniejszyła się o 5,1%.

Dla porównania w 2021 r. w kraju produkcja budowlano-montażowa zwiększyła się o 3,2% w odniesieniu do 2020 r., kiedy notowano spadek o 2,2%. W relacji do 2020 r. wzrost wartości produkcji budowlano-montażowej zaobserwowano zarówno dla jednostek, wykonujących roboty budowlane specjalistyczne (o 9,3%), jak i zajmujących się budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej (o 2,8%). Zmniejszenie wartości produkcji budowlano-montażowej odnotowano w podmiotach, których podstawową działalnością była budowa budynków (o 1,2%).

Wykres 69. Dynamika produkcji budowlano-montażowej (ceny bieżące)
2010=100

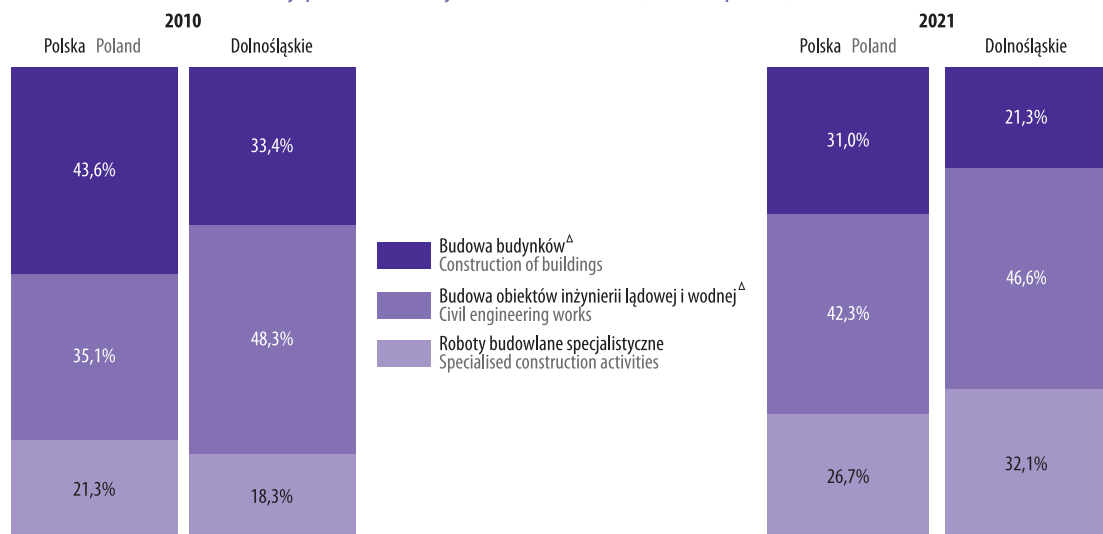
Chart 69. Indices of construction and assembly production (current prices)
2010=100

W województwie dolnośląskim w strukturze produkcji budowlano-montażowej największy udział miały podmioty, których podstawowym rodzajem działalności była budowa obiektów inżynierii lądowej i wodnej – 46,6% (w 2020 r. – 49,1%) i w porównaniu do 2010 r. odsetek ten zmniejszył się o 1,7 p.proc. W kraju odsetek podmiotów, które zajmowały się budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej wynosił 42,3% i utrzymał się na poziomie sprzed roku, a w relacji do 2010 r. był wyższy 7,2 p.proc.

Wykres 70. Produkcja budowlano-montażowa według działów PKD (ceny bieżące)

Chart 70. Construction and assembly production by divisions of PKD (current prices)

W 2021 r. w województwie, w skali roku odnotowano spadek przeciętnego zatrudnienia w budownictwie o 0,9%, (w 2020 r. spadek o 1,4%). W kraju w 2021 r. w porównaniu do 2020 r. przeciętne zatrudnienie zmniejszyło się o 0,4%. Na spadek przeciętnego zatrudnienia w budownictwie wpływ miało zmniejszenie prze-

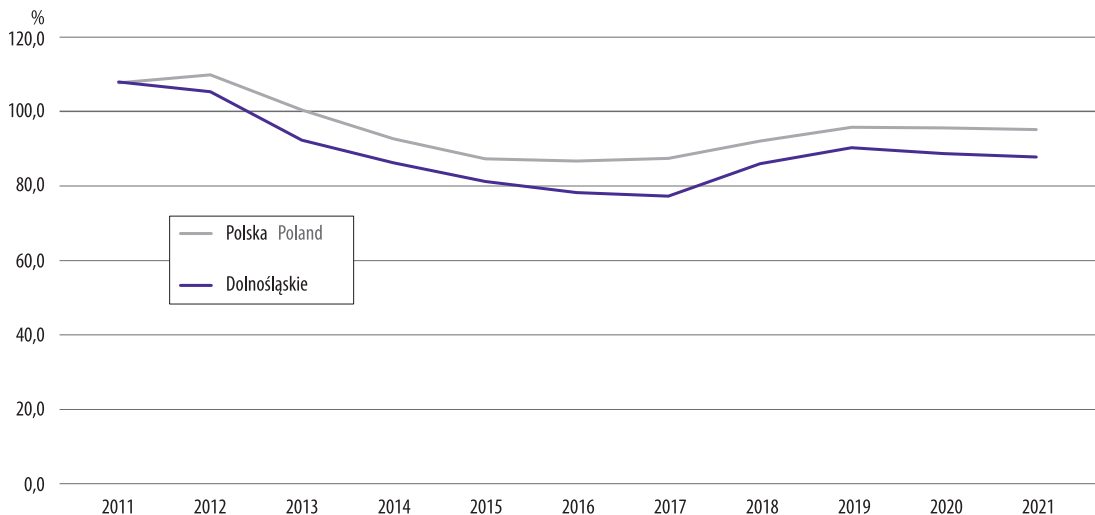
ciętnego zatrudnienia w przedsiębiorstwach, których podstawowym rodzajem działalności były roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków (o 6,1%). Wydajność pracy w budownictwie, mierzona produkcją sprzedaną na 1 zatrudnionego, w 2021 r. ukształtowała się na poziomie 617,5 tys. zł (w cenach bieżących) i była o 6,4% wyższa w relacji do roku poprzedniego (wobec spadku o 2,2% w 2020 r.).

Wykres 71. Dynamika przeciętnego zatrudnienia w budownictwie

2010=100

Chart 71. Indices of average employment in construction

2010=100

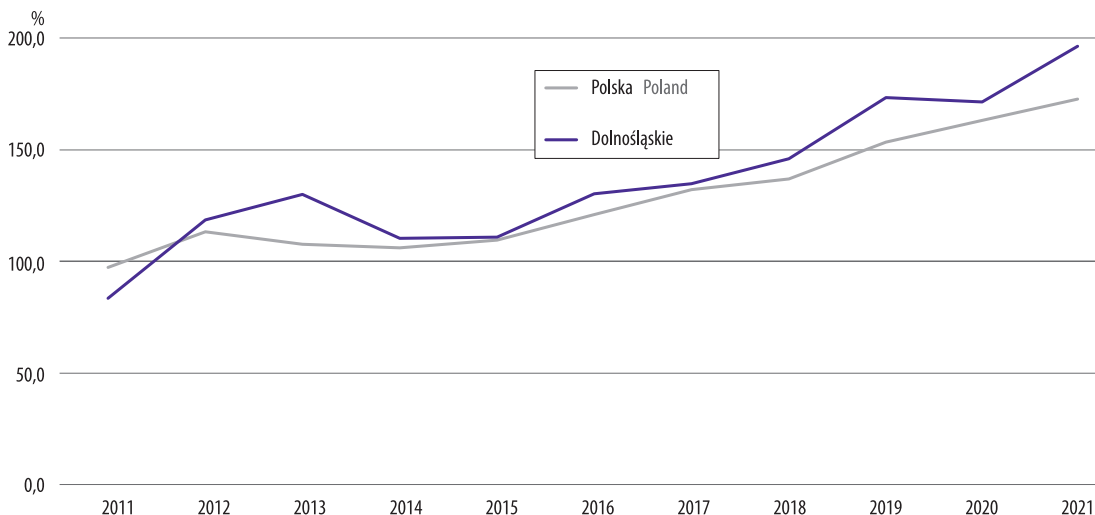
W województwie dolnośląskim w 2021 r. przekazano do użytkowania 25,0 tys. mieszkań, tj. o 14,2% więcej niż przed rokiem. W kraju oddano do użytkowania o 6,3% więcej mieszkań niż rok wcześniej. Mieszkania oddane do użytkowania w województwie dolnośląskim stanowiły 10,6% (3. lokata w kraju) mieszkań oddanych do użytkowania w kraju za województwami mazowieckim – 18,9% oraz wielkopolskim – 11,5%.

Wykres 72. Dynamika liczby mieszkań oddanych do użytkowania

2010=100

Chart 72. Indices of the number of dwellings completed

2010=100

Tablica 41. Budownictwo mieszkaniowe

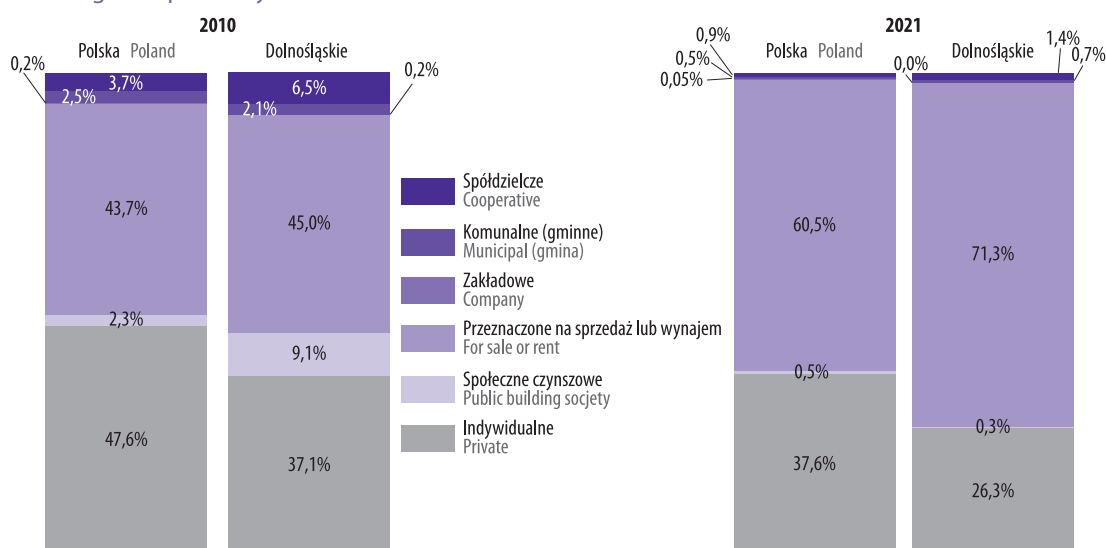
Table 41. Residential construction

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2020	2021	2021 Polska Poland
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności Dwellings completed per 1000 population	4,4	4,8	7,5	8,7	6,1
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w m ² Average useful floor area of a dwelling completed in m ²	94,4	88,4	81,1	83,3	92,9
Mieszkania, na których budowę wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym na 1000 ludności Dwellings which received construction permits or which were registered with a construction project per 1000 population	5,1	6,6	9,3	10,0	8,9
Mieszkania, których budowę rozpoczęto na 1000 ludności Dwellings whose construction started per 1000 population	4,4	5,8	6,9	8,7	7,3

W 2021 roku 71,3% oddanych mieszkań wybudowali deweloperzy, podczas gdy inwestorzy indywidualni – 26,3%. Pozostałe mieszkania powstały w budownictwie spółdzielczym, komunalnym oraz społeczno-czynszowym. W porównaniu z rokiem poprzednim zwiększyła się liczba mieszkań wybudowanych przez inwestorów indywidualnych o 29,6%. Liczba mieszkań przeznaczonych na sprzedaż lub wynajem zwiększyła się o 7,2%. Wzrost liczby mieszkań zanotowano również w pozostałych formach własności.

Wykres 73. Mieszkania oddane do użytkowania według form budownictwa

Chart 73. Dwellings completed by forms of construction

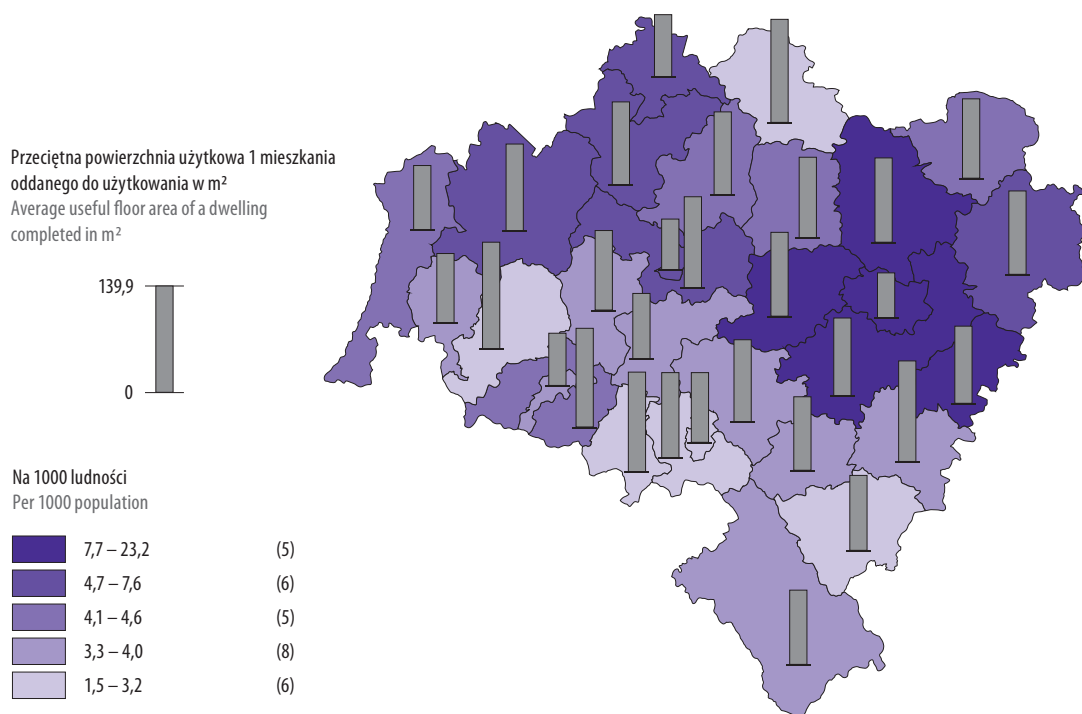
Powierzchnia użytkowa mieszkania jest to łączna powierzchnia pokoi, kuchni, przedpokoi, łazienek i wszystkich innych pomieszczeń wchodzących w skład mieszkania.

Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w 2021 r. wyniosła 83,3 m² w odniesieniu do roku poprzedniego zwiększyła się o 2,2 m², a w porównaniu do 2010 r. była niższa o 11,1 m²). Dla porównania w kraju przeciętna powierzchnia 1 mieszkania oddanego do użytkowania wynosiła 92,9 m². Na wsi przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania była wyższa o 54,5 m² od przeciętnej powierzchni w miastach i osiągnęła wartość 120,8 m² (w kraju różnica między przeciętną powierzchnią mieszkania na wsi a w mieście wynosiła 54,1 m²). Największe mieszkania wybudowali inwestorzy indywidualni (143,2 m²). Dla porównania w kraju ich powierzchnia mieszkań indywidualnych wynosiła (143,0 m²). Mieszkania o największej przeciętnej powierzchni użytkowej powstały na terenie powiatu lwóweckiego (139,9 m²), następnie powiatu górowskiego (135,6 m²) oraz strzelińskiego (po 132,3 m²). Najmniejsze mieszkania (poniżej 80,0 m²) wybudowano: we Wrocławiu (59,2 m²), w Legnicy (67,4 m²) oraz w Jeleniej Górze (68,7 m²).

Jednym z mierników natężenia budownictwa mieszkaniowego jest liczba mieszkań oddanych do użytkowania w przeliczeniu na 1000 ludności. W 2021 r. wskaźnik ten w województwie przyjął wartość 8,7. Najwięcej mieszkań na 1000 ludności przekazano do użytkowania w powiecie wrocławskim – 23,2, we Wrocławiu – 17,2 oraz w powiecie średzkim – 12,4. Natomiast najmniej w powiecie wałbrzyskim oraz lwóweckim po – 1,5, następnie w powiecie górowskim – 1,8. Wskaźnik nasilenia budownictwa mieszkaniowego, wyrażony liczbą mieszkań oddanych do użytkowania w przeliczeniu na 1000 ludności, wyniósł dla Polski 6,1. Największe wartości odnotowano w województwach: pomorskim (9,3) dolnośląskim (8,7) oraz mazowieckim (8,2), najmniejsze w opolskim (3,5), świętokrzyskim (3,7) i śląskim (3,8).

Mapa 43. Mieszkania oddane do użytkowania w 2021 r.

Map 43. Dwellings completed in 2021

Na terenie województwa dolnośląskiego w 2021 roku rozpoczęto budowę 25,2 tys. mieszkań i stanowiło to 9,1% rozpoczętych budów w kraju. W porównaniu do roku poprzedniego liczba rozpoczętych inwestycji zwiększyła się o 26,9%, a w relacji do 2010 r. wzrosła o 95,1%. Spośród ogółu rozpoczętych budów 66,5% realizowanych było przez inwestorów budujących na sprzedaż lub wynajem. Inwestorzy indywidualni rozpoczęli budowę 7,9 tys. mieszkań, co stanowiło 31,4% ogółu rozpoczętych budów w województwie. Biorąc pod uwagę zróżnicowanie terytorialne województwa to najwięcej rozpoczętych inwestycji zanotowano we Wrocławiu (9518 mieszkań), powiecie wrocławskim (3875) oraz powiecie średzkim (1549). Najmniej rozpoczętych inwestycji (poniżej 200) miało miejsce w 10 powiatach, w tym najmniej w powiecie górowskim (68 mieszkań), w Legnicy (80) oraz powiecie złotoryjskim (97).

W 2021 roku wydano pozwolenia na budowę lub dokonano zgłoszeń z projektem budowlanym budowy 28,9 tys. mieszkań, tj. o 7,5% więcej niż przed rokiem. Udział województwa dolnośląskiego stanowił 8,5% pozwoleń wydanych w kraju. Spośród ogółu pozwoleń na budowę 67,3% pozwoleń wydanych w województwie dolnośląskim dotyczyło inwestorów budujących na sprzedaż lub wynajem, natomiast 31,9% inwestorów indywidualnych. Do powiatów o najwyższej liczbie wydanych pozwoleń lub dokonanych zgłoszeń z projektem budowlanym należały: Wrocław (7916 pozwoleń), następnie powiat wrocławski (5049) oraz powiat świdnicki (1780). Najmniej pozwoleń (poniżej 200) wydano w powiatach górowskim (89 pozwoleń), złotoryjskim (117).

Rynek wewnętrzny

Internal market

Dane o sprzedaży detalicznej towarów (łącznie z podatkiem VAT) obejmują sprzedaż towarów własnych i komisowych (nowych i używanych), dokonywaną w punktach sprzedaży detalicznej, placówkach gastronomicznych oraz innych punktach sprzedaży (np. składy, magazyny) w ilościach wskazujących na zakup dla potrzeb indywidualnych nabywców.

W 2021 r. sprzedaż detaliczna zrealizowana przez przedsiębiorstwa handlowe i niehandlowe była wyższa o 11,6% niż w 2020 r. (wobec spadku o 5,5% w 2020 r.). Dla porównania w kraju w przedsiębiorstwach o liczbie pracujących powyżej 9 osób sprzedaż detaliczna w 2021 r. była o 12,9% wyższa niż rok wcześniej (wobec spadku o 2,6% w 2020 r.).

Tablica 42. Dynamika sprzedaży detalicznej towarów^a (ceny bieżące)

Table 42. Indices of retail sales of goods^a (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2020	2021	2021 Polska Poland
	Ogółem Total	103,7	100,6	94,5	111,6
w tym: of which:					
Pojazdy samochodowe, motocykle, części Motor vehicles, motorcycles, parts	112,2	115,7	97,6	138,9	113,0
Paliwa stałe, ciekłe i gazowe Solid, liquid and gaseous fuels	115,8	81,9	74,0	120,3	122,6
Żywność, napoje i wyroby tytoniowe Food, beverages and tobacco products	96,8	103,2	.	.	104,7
Pozostała sprzedaż detaliczna w niewyspecjalizowanych sklepach Other retail sale in non-specialized stores	107,3	141,7	104,4	.	.
Farmaceutyki, kosmetyki, sprzęt ortopedyczny Pharmaceuticals, cosmetics, orthopedic equipment	114,6	126,1	87,5	130,2	110,3
Tekstylia, odzież, obuwie Textiles, clothing, footwear	112,1	99,0	72,7	122,8	132,0
Meble, rtv, agd Furniture, radio, TV and household appliances	94,8	88,9	110,8	113,0	109,2
Prasa, książki, pozostała sprzedaż w wyspecjalizowanych sklepach Newspapers, books, other sale in specialized stores	88,3	107,7	93,8	108,9	110,8
Pozostałe Others	.	77,8	98,9	110,6	112,4

a Grupowania przedsiębiorstw dokonano na podstawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007), zaliczając przedsiębiorstwo do określonej kategorii według przeważającego rodzaju działalności, zgodnie z aktualnym stanem organizacyjnym. Kształtowanie się dynamiki sprzedaży detalicznej wynika m.in. ze zmiany zarówno przeważającego rodzaju działalności przedsiębiorstwa, jak i zmian organizacyjnych.

a Enterprises were grouped on the basis of the Polish Classification of Activities (PKD 2007), and a given enterprise is included in a specific category by predominating kind of activity and according to its present organisational status. The retail sales index results, inter alia, from a change in both the predominating kind of activity of the enterprise and in its organisation.

Wzrost sprzedaży detalicznej zanotowano we wszystkich grupach, w tym największy odnotowano w grupie pojazdy samochodowe, motocykle, części (o 38,9%), kolejno w grupie farmaceutyki, kosmetyki, sprzęt ortopedyczny (o 30,2%), a następnie w grupie włókno, odzież, obuwie (o 22,8%). Zwiększenie sprzedaży detalicznej w skali roku zanotowano również w grupach: paliwa stałe, ciekłe i gazowe (o 20,3%), meble, RTV, AGD (o 13,0%), pozostałe (o 10,6%) oraz prasa, książki, pozostała sprzedaż w wyspecjalizowanych sklepach (o 8,9%).

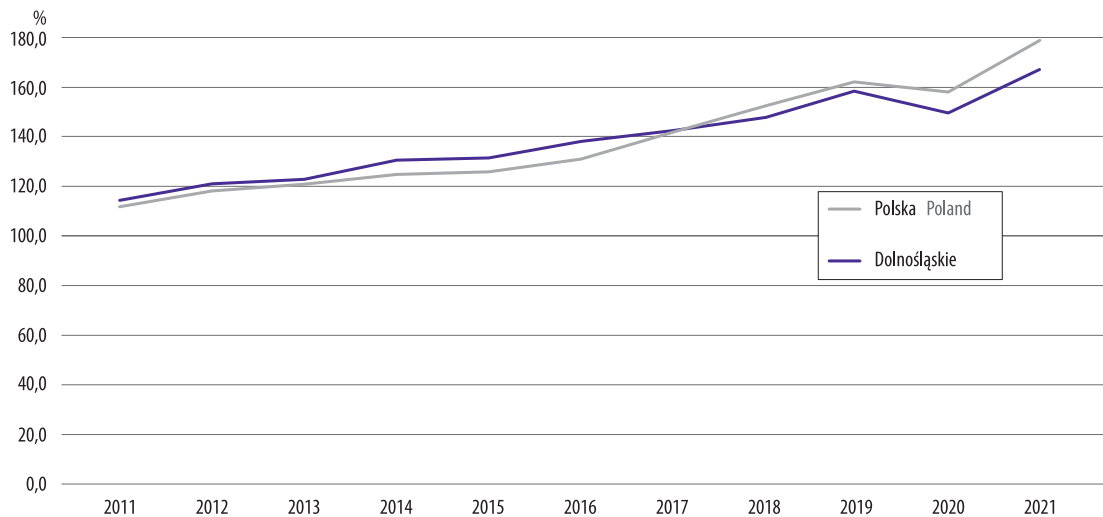
W skali roku wzrosła zarówno wartość sprzedaży detalicznej, jak i sprzedaż hurtowa zrealizowana przez przedsiębiorstwa handlowe i niehandlowe.

Wykres 74. Dynamika sprzedaży detalicznej towarów (ceny bieżące)

2010=100

Chart 74. Indices of retail sales of goods (current prices)

2010=100

Dane o **sprzedaży hurtowej towarów** (łącznie z podatkiem VAT) obejmują sprzedaż z magazynów handlowych własnych lub użytkowanych, w których składowane towary stanowią własność przedsiębiorstw handlowych zaliczanych do sekcji „Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle”.

Sprzedaż hurtowa (w cenach bieżących) w przedsiębiorstwach handlowych w 2021 r. w porównaniu do 2020 r., zwiększyła się o 29,3%, a w przedsiębiorstwach hurtowych - o 30,7%. W 2020 r. w porównaniu do 2019 r., zwiększyła się o 9,4%, a w przedsiębiorstwach hurtowych - o 11,6%.

Transport

Transport

Rozwój sieci transportowej wpływa na rozwój przemysłu i miast, jak również warunkuje przemieszczanie towarów oraz ludności na każdym poziomie podziału terytorialnego. W województwie dolnośląskim obserwuje się stały poziom długości autostrad, duże zagęszczenie linii kolejowych. W taborze komunikacji miejskiej zanotowano spadek liczby przewozów pasażerskich. Długość sieci kolejowej została wydłużona. Zmniejszył się ruch samolotów w porcie lotniczym we Wrocławiu. W województwie odnotowano spadek w przewozach ładunków żegluga śródlądową.

Drogi publiczne to drogi zaliczone na podstawie przepisów ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (tekst jednolity Dz. U. z 2021 r. poz. 1376) do jednej z kategorii dróg, z których może korzystać każdy, zgodnie z ich przeznaczeniem. Ze względu na funkcje w sieci drogowej, dzielą się na następujące kategorie: drogi krajowe, drogi wojewódzkie, drogi powiatowe oraz drogi gminne.

W województwie dolnośląskim długość dróg publicznych w końcu 2020 r. wyniosła 25,3 tys. km, z czego 84,3% stanowiły drogi o nawierzchni twardej, a 15,7% – drogi o nawierzchni gruntowej. Dla porównania w kraju udziały te wynosiły odpowiednio 72,9% oraz 27,1%. Drogi o nawierzchni twardej mierzyły 21,4 tys. km z czego 95,2% tych dróg miało nawierzchnię ulepszoną. W relacji do 2010 r. odsetek dróg o nawierzchni twardej zwiększył się o 5,8 p. proc., a dróg o nawierzchni gruntowej zmniejszył się odpowiednio o 5,8 p. proc. W 2020 r. udział dróg powiatowych i gminnych o nawierzchni gruntowej w ogólnej długości tych dróg wyniósł 18,4% (w 2019 r. – 19,4%), a w 2010 r. – 25,6%. Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni w przeliczeniu na 100 km² wynosiły 88,1 km, natomiast w kraju 84,7 km.

Tablica 43. Drogi publiczne według rodzajów nawierzchni

Stan w dniu 31 grudnia

Table 43. Public roads by types of surface
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Ogółem w km Total in km	23468,0	23805,0	24548,6	25322,3
o nawierzchni twardej hard surface	18426,2	19399,9	20550,6	21352,7
ulepszonej improved	17223,1	18185,4	19422,9	20321,0
o nawierzchni gruntowej unsurfaced	5041,8	4405,1	3998,0	3969,6

Źródło: dane Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.
Source: data of the General Directorate for National Roads and Motorways.

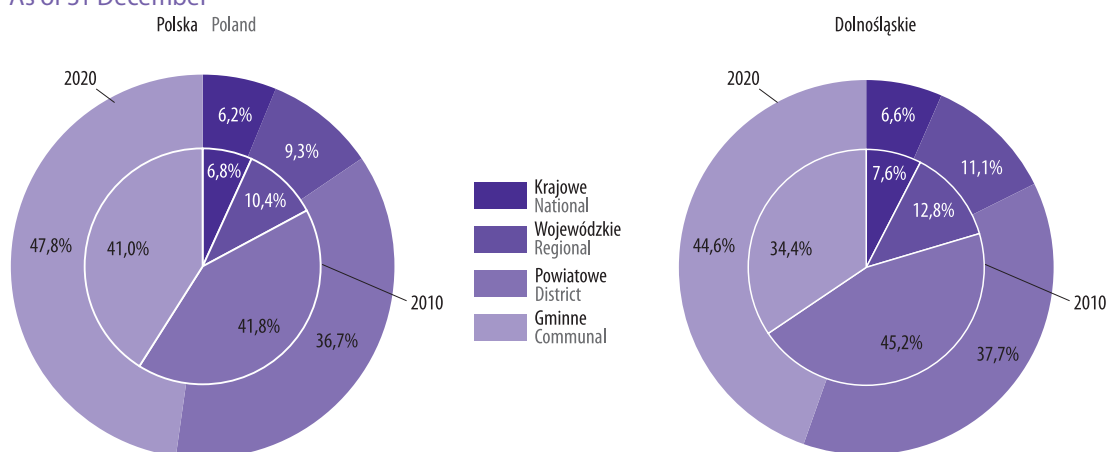
W odniesieniu do 2019 r. udział dróg publicznych o nawierzchni twardej zwiększył się o 0,6 p. proc. a tym samym dróg o nawierzchni gruntowej zmniejszył o 0,6 p. proc. Ogólna gęstość dróg o nawierzchni twardej w końcu 2020 r. wyniosła 107,0 km na 100 km² i w porównaniu do 2010 r. oraz do 2019 r. zwiększyła się odpowiednio o 14,6 km² oraz 4,0 km².

Wykres 75. Struktura dróg publicznych o twardej nawierzchni

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 75. Structure of hard surface public roads

As of 31 December

Dla porównania w kraju wskaźnik gęstości dróg o nawierzchni twardej na 100 km² wynosił 100,3 km i wykazywał duże zróżnicowanie terytorialne. Najwyższą jego wartość odnotowano w województwie śląskim (181,9 km), a najniższą w warmińsko-mazurskim (59,3 km); dając dolnośląskiemu 6. lokatę w kraju.

Tablica 44. Drogi publiczne o twardej nawierzchni

Stan w dniu 31 grudnia

Table 44. Hard surface public roads

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Ogółem w km Total in km	18426,2	19399,9	20550,6	21352,7
na 100 km ² per 100 km ²	92,4	97,3	103,0	107,0
o nawierzchni ulepszonej with improved surface	17223,1	18185,4	19422,9	20321,0
ekspresowe expressways	13,0	64,3	202,6	202,6
autostrady motorways	199,2	221,9	221,9	221,9

Źródło: dane Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.

Source: data of the General Directorate for National Roads and Motorways.

Od 2012 r. długość autostrad pozostała na niezmiennym poziomie, tj. 221,9 km. Oznacza to, że ich długość na 1000 km² powierzchni województwa wyniosła 11 km. W porównaniu do 2019 r. długość dróg ekspresowych pozostała na niezmiennym poziomie i wynosiła 202,6 km. Długość dróg ekspresowych oraz autostrad w przeliczeniu na 1000 km² wyniosła 21,3 km, natomiast w kraju 13,6 km. W 2020 r. w województwie dolnośląskim udział dróg ekspresowych i autostrad w ogólnej długości dróg publicznych stanowił 1,7% (tyle samo co w 2019 r.), a w 2010 r. – 0,9%.

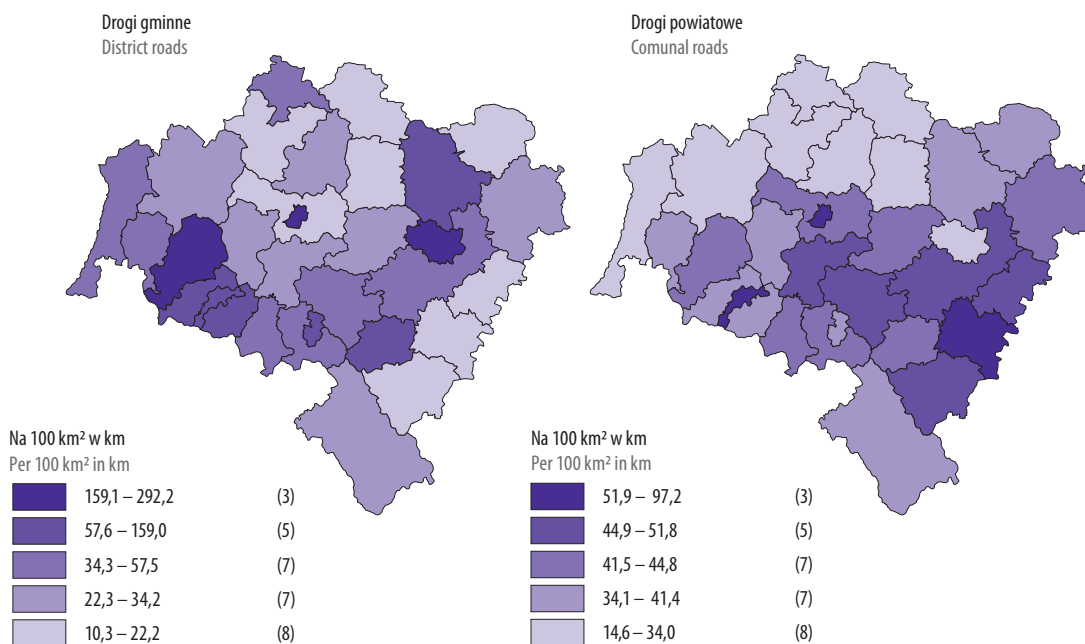
Na obszarze województwa dolnośląskiego w 2020 r. znajdowało 1402,0 km dróg krajowych i w porównaniu do 2019 r. ich długość zmniejszyła się o 14,1 km, a w relacji do 2010 zwiększyła się o 7,3 km. Długość dróg wojewódzkich o nawierzchni twardej w 2020 r. wyniosła 2372,7 km, z czego 2371,7 km stanowiły drogi o nawierzchni twardej ulepszonej. W relacji do 2019 r. ich długość została zmniejszona o 106,9 km, a w porównaniu do 2010 r. uległa zwiększeniu o 12,5 km. Wśród dróg powiatowych o nawierzchni twardej (o długości – 8058,4 km) nawierzchnię twardą ulepszoną posiadało 7917,1 km a spośród dróg gminnych (9519,6 km) – 8630,2 km. Długość dróg powiatowych o nawierzchni twardej w porównaniu do 2019 r. uległa zwiększeniu o 11,7 km, a w relacji do zmniejszyła 2010 r. o 268,1 km. Z roku na rok obserwuje się natomiast zwiększenie długości dróg gminnych o nawierzchni twardej, tj. w odniesieniu do roku poprzedniego o 911,4 km, a względem 2010 r. o 3174,8 km.

Mapa 44. Drogi gminne i powiatowe o nawierzchni twardej ulepszonej w 2020 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 44. Improved hard surface communal and district roads in 2020

As of 31 December

Analiza przestrzenna wskaźnika długości dróg gminnych o nawierzchni twardej ulepszonej na 100 km² wykazała, że wśród powiatów o najwyższym wskaźniku znalazły się 2 miasta na prawach powiatu: Wrocław (292,2 km), Legnica (254,0 km) oraz powiat lwówecki (164,2 km). Najniższymi wskaźnikami poniżej 20 km tego rodzaju dróg w przeliczeniu na 100 km² charakteryzowały się następujące powiaty: milicki (10,3 km), ząbkowicki (13,0 km) oraz wołowski (14,3 km). Biorąc pod uwagę gęstość dróg powiatowych o nawierzchni twardej w końcu 2020 r. to do powiatów o najwyższym wskaźniku należały: Legnica (97,2 km), Jelenia Góra (67,3 km) oraz powiat strzeliński (57,8 km). Wrocław charakteryzował się najniższą gęstością dróg powiatowych o nawierzchni twardej wynoszącą 14,6 km.

Ścieżka rowerowa to droga lub jej część przeznaczona do ruchu rowerów, oznacza odpowiednimi znakami; droga dla rowerów jest oddzielona od innych dróg lub jezdni tej samej drogi konstrukcyjnej lub za pomocą urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego. Pas ruchu dla rowerów to część jezdni przeznaczona do ruchu rowerów w jednym kierunku, oznacza odpowiednimi znakami drogowymi. Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2021 r. poz. 450, z późn. zm.).

Na terenie województwa dolnośląskiego w 2020 r. istniało 1,1 tys. km dróg rowerowych, które stanowiły 6,5% ścieżek rowerowych zlokalizowanych w kraju. W porównaniu do roku poprzedniego długość dróg dla rowerów w województwie była większa o 10,5% a w kraju o 11,0%. W relacji do 2015 r. długość ścieżek rowerowych zwiększyła się odpowiednio o 38,9% oraz o 59,8%. W 2020 r. zagęszczenie ścieżek rowerowych w przeliczeniu na 100 km² w kraju wynosiło 5,52 km, a województwo dolnośląskie (5,61 km) zajęło 7. lokatę. W odniesieniu do roku 2015 r. było to więcej o 1,57 km. Najwyższy wskaźnik długości ścieżek rowerowych na 100 km² zanotowano w województwach: śląskim – 9,69 km, następnie w pomorskim – 8,07 km oraz wielkopolskim – 7,25 km.

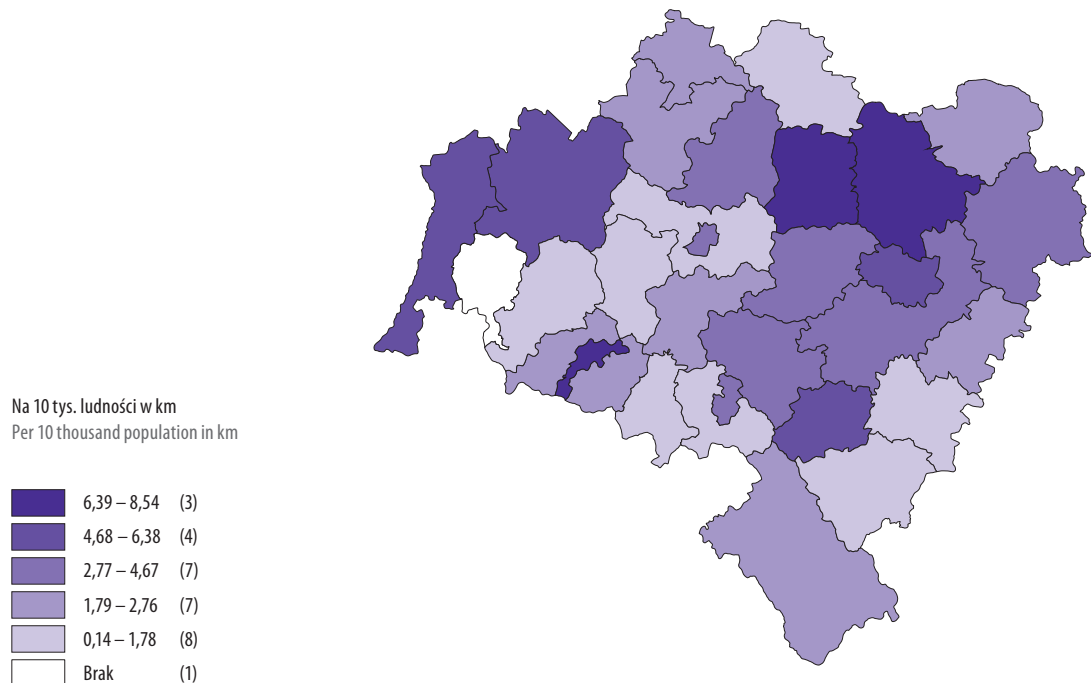
W województwie dolnośląskim w 2020 r. na 10 tys. ludności przypadało 3,87 km dróg rowerowych (w kraju 4,51 km). Analiza przestrzenna województwa dolnośląskiego wykazała, że do powiatów o najwyższym wskaźniku należały: powiat wołowski (8,54 km), m. Jelenia Góra (7,29 km) oraz powiat trzebnicki (6,51 km). W porównaniu do 2015 r. największy wzrost dróg rowerowych w przeliczeniu na 10 tys. ludności zanotowano w powiatach: trzebnickim (o 6,15 km), zgorzeleckim (o 3,78 km) oraz wołowskim (3,52 km).

Mapa 45. Ścieżki rowerowe w 2020 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 45. Bicycle lane in 2020

As of 31 December

W województwie dolnośląskim w 2020 r. na 10 tys. ludności przypadało 3,87 km dróg rowerowych (w kraju 4,51 km). Analiza przestrzenna województwa dolnośląskiego wykazała, że do powiatów o najwyższym wskaźniku należały: powiat wołowski (8,54 km), m. Jelenia Góra (7,29 km) oraz powiat trzebnicki (6,51 km).

W 2020 r. komunikacja miejska realizowana była na liniach komunikacyjnych o długości 4,8 tys. km, tj. o 4,2% większej niż w roku poprzednim i o 21,5% większej niż w 2010 r. Długość linii autobusowych w porównaniu z 2019 r. zwiększyła się o 4,4% (w porównaniu do 2010 r. o 22,5%), tramwajowych - o 0,5% (w porównaniu do 2010 r. o 6,7%). Skład taboru komunikacji miejskiej tworzyło 838 autobusów o łącznej liczbie miejsc – 84,4 tys. oraz 336 tramwajów o łącznej liczbie miejsc – 52,6 tys. W 2020 r. taborom komunikacji miejskiej przewieziono łącznie 163 mln pasażerów (w 2019 r. - 261 mln). W ciągu roku zanotowano

wzrost liczby miejsc w autobusach o 1,8%, w tym przystosowanych do przewozu osób niepełnosprawnych o 2,0%. Liczba miejsc w tramwajach, podobnie jak liczba miejsc przystosowanych do przewozu osób niepełnosprawnych, pozostała na niezmiennym poziomie.

Tablica 45. Komunikacja miejska^a

Stan w dniu 31 grudnia

Table 45. Urban transport^a

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Długość linii komunikacji miejskiej ogółem w km Total length of urban transport lines in km	3936	3606	4588	4781
linii autobusowych bus lines	3682	3333	4318	4510
linii tramwajowych tram lines	254	273	270	271
Tabor komunikacji miejskiej: Urban transport stock:				
autobusy buses	831	737	788	838
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adjusted to carrying the disabled persons	606	660	785	834
tramwaje trams	404	374	336	336
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adjusted to carrying the disabled persons	37	88	144	144
Liczba miejsc w autobusach Number of seats in buses	93,2	81,8	82,9	84,4
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adjusted to carrying the disabled persons	69,0	75,5	82,7	84,4
Liczba miejsc w tramwajach Number of seats in trams	53,7	52,4	52,6	52,6
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adjusted to carrying the disabled persons	7,7	17,3	29,2	29,2
Przewozy pasażerów w mln (w ciągu roku) Transport of passengers in millions (during the year)	243	264	261	163
Przewozy pasażerskie na 1 mieszkańca (w ciągu roku) Passenger transport per capita (during the year)	83	91	90	56

a Dane dotyczą podmiotów, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.
a Data concern entities, in which the number of employed persons exceeds 9 persons.

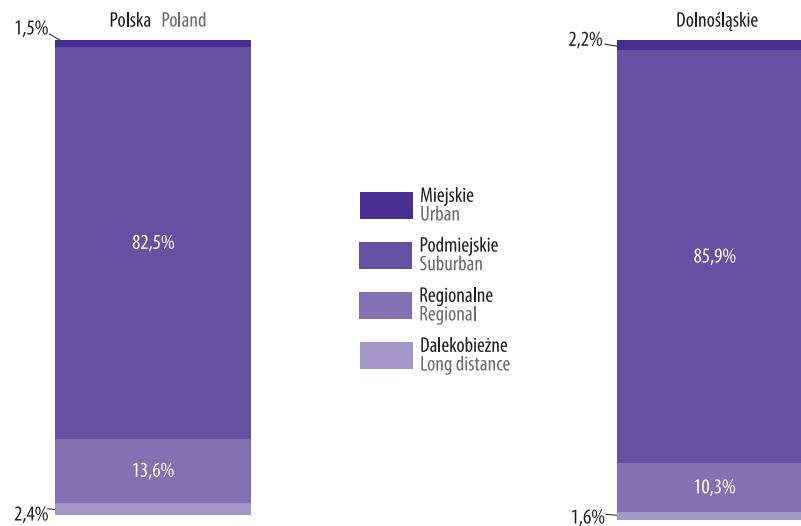
W 2020 r. regularna komunikacja autobusowa prowadzona była na 901 liniach o ogólnej długości 34,7 tys. km (w 2019 r. było to odpowiednio 884 oraz 37,5 tys. km) oraz na 1 linii międzynarodowej o długości 8 km (tak jak przed rokiem). W ogólnej liczbie linii wojewódzkich dominowały linie podmiejskie, które stanowiły 85,9%, dla porównania w kraju odsetek ten wynosił 82,5%. Liczba linii podmiejskich w relacji do 2019 r. zwiększyła o 4,3%, a ich długość o 8,1%.

Wykres 76. Struktura krajowych linii regularnej komunikacji autobusowej w 2020 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 76. Structure of national lines of scheduled bus transport in 2020

As of 31 December

Długość sieci kolejowej ogółem w 2020 r. wyniosła 1742 km, tj. 9,0% sieci kolejowej w kraju. W porównaniu do stanu sprzed roku sieć PKP oraz sieć kolejowa zarządzana przez inne podmioty została wydłużona o 24 km, a w odniesieniu do 2010 r. uległa zmniejszeniu o 27 km. W ogólnej długości linii kolejowych eksploatowanych normalnotorowych i szerokotorowych linie zelektryfikowane stanowiły 62,9% (w kraju 62,6%). W 2020 r. zanotowano 959 km linii kolejowych jednotorowych (w 2019 r. - 943 km) oraz 783 dwu- i więcej torowych (w 2019 r. - 775). Zagęszczenie linii kolejowych eksploatowanych w województwie dolnośląskim wynosiło 8,7 km na 100 km² powierzchni ogółem (przed rokiem 8,6 km). Biorąc pod uwagę gęstość linii kolejowych w poszczególnych województwach to dolnośląskie zajęło 2. lokatę po śląskim - 15,5 km, natomiast w kraju wskaźnik ten osiągnął wartość 6,2 km.

Ruch samolotów w porcie lotniczym we Wrocławiu w 2020 r. był niższy o 55,1% niż w 2019 r. (w kraju odnotowano spadek o 51,3%). W 2020 r. transportem lotniczym przywieziono 500,1 tys. pasażerów oraz odprawiono 503,0 tys. pasażerów i było to w porównaniu do roku poprzedniego odpowiednio mniej o 71,4% oraz o 71,3%. Zanotowano spadek przewozów w komunikacji krajowej (o 65,8%) oraz w komunikacji międzynarodowej (o 71,9%). Przewozy pasażerów transportem lotniczym rozkładowym (regularnym) zmniejszyły się o 70,3% dla pasażerów przybywających oraz o 70,0% dla pasażerów odprawianych.

Dane o **ruchu pasażerów w portach lotniczych** obejmują pasażerów: dla których określony port krajowy jest portem zakończenia lotu rozpoczętego w porcie krajowym lub zagranicznym, dla których określony port krajowy jest portem rozpoczęcia lotu kończącego się w porcie krajowym lub zagranicznym, w transzycie bezpośrednim, tj. pasażerów dla których przy kontynuacji podróży samolotem numer lotu pozostał bez zmian.

Tablica 46. Ruch pasażerów w porcie lotniczym

Table 46. Passenger traffic at airport

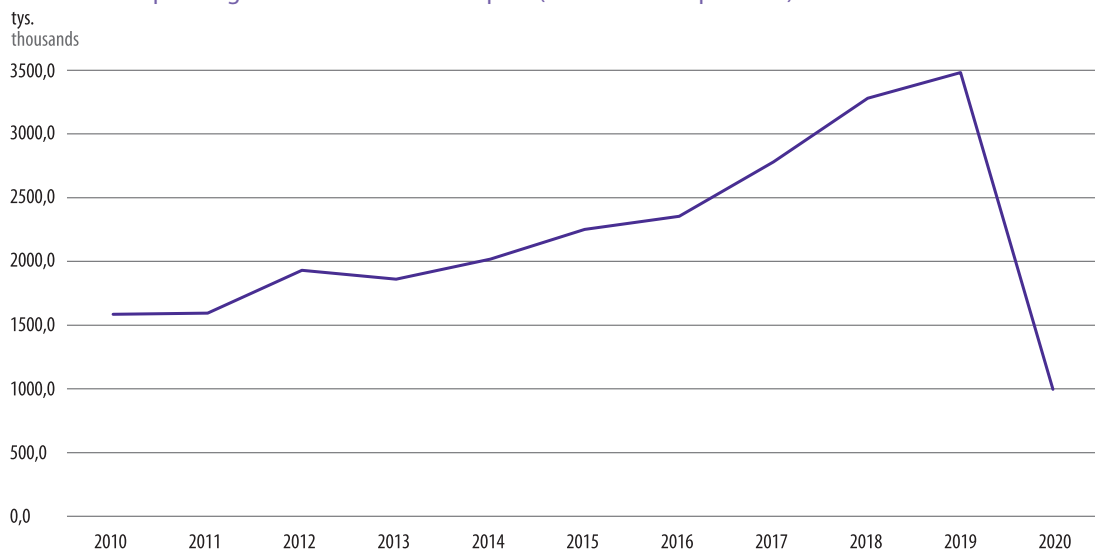
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Pasażerowie przybyli z portów ^a : Passenger arrivals from airports ^a :				
krajowych domestic	103722	213003	172271	58081
zagranicznych foreign	693106	916941	1577631	442017
w tym w ruchu regularnym of which scheduled service	583697	781686	1304837	387360
Pasażerowie odprawieni z portów ^a : Passenger departures to airports ^a :				
krajowych domestic	107888	221885	172655	59866
zagranicznych foreign	698126	917425	1577183	443102
w tym w ruchu regularnym of which scheduled service	586768	783033	1309424	393323

a W lotach komunikacyjnych.
a In transport flights.

Samoloty polskie przywiozły 22,0% ogólnej liczby pasażerów, dla porównania w kraju udział ten wynosił 34,0%. W kraju w przewozach lotniczych międzynarodowych liczba obsługanych pasażerów była mniejsza o 70,7%, a w przewozach lotniczych krajowych – o 65,3%.

Wykres 77. Międzynarodowy ruch pasażerów w Porcie Lotniczym Wrocław (przyjazdy i wyjazdy)

Chart 77. International passenger traffic at Wrocław Airport (arrivals and departures)

Dane o **przewozach ładunków żegluga śródlądową** dotyczą transportu ładunków na drogach wodnych śródlądowych i na wodach morskich dokonanego taborem żeglugi śródlądowej.

Tablica 47. Przewozy ładunków żeglugą śródlądową według relacji przewozów
 Table 47. Inland waterways transport of goods by origin/destination

Lata Years	Województwo lub kraj Voivodship or country		Tony Tonnes	Tonokilometry Tonneskilometres
	skąd from	dokąd to	w tys. in thousands	
Przewozy krajowe Domestic transport				
2010	dolnośląskie	dolnośląskie	242	990
2015	dolnośląskie	dolnośląskie	2551,3	15112,2
2019	dolnośląskie	dolnośląskie	1358,9	5199,3
2020	dolnośląskie	dolnośląskie	1228,9	5472,4
	dolnośląskie	zachodniopomorskie	0,6	294,0
Przewozy międzynarodowe – export International transport – export				
2010	dolnośląskie	Niemcy Germany	0	186
2015	-	-	-	-
2019	-	-	-	-
2020	-	-	-	-
Przewozy międzynarodowe – import International transport – import				
2010	Niemcy Germany	dolnośląskie	3	1404
2015	-	-	-	-
2019	-	-	-	-
2020	Niemcy Germany	dolnośląskie	0,1	65,0

W 2020 r. żeglugą śródlądową przewieziono 1,2 mln ton ładunków, przy wykonanej pracy przewozowej wynoszącej 5,8 mln tonokilometrów. W porównaniu do 2019 r. przewozy były niższe o 9,5%, a praca przewozowa - zwiększyła się o 10,9% co stanowiło odpowiednio: 58,5% oraz 9,1% przewozów krajowych. W kraju przewóz ładunków w transporcie międzynarodowym w ramach eksportu wynosił 280,4 tys. ton o wartości pracy przewozowej – 62,9 mln tonokilometrów, natomiast importowano 133,6 tys. ton o wartości przewozowej – 24,9 mln tonokilometrów. W województwie dolnośląskim w ramach przewozów międzynarodowych – importu przywieziono 0,1 tys. ton o wartości pracy przewozowej – 65,0 tys. tonokilometrów.

Energia Energy

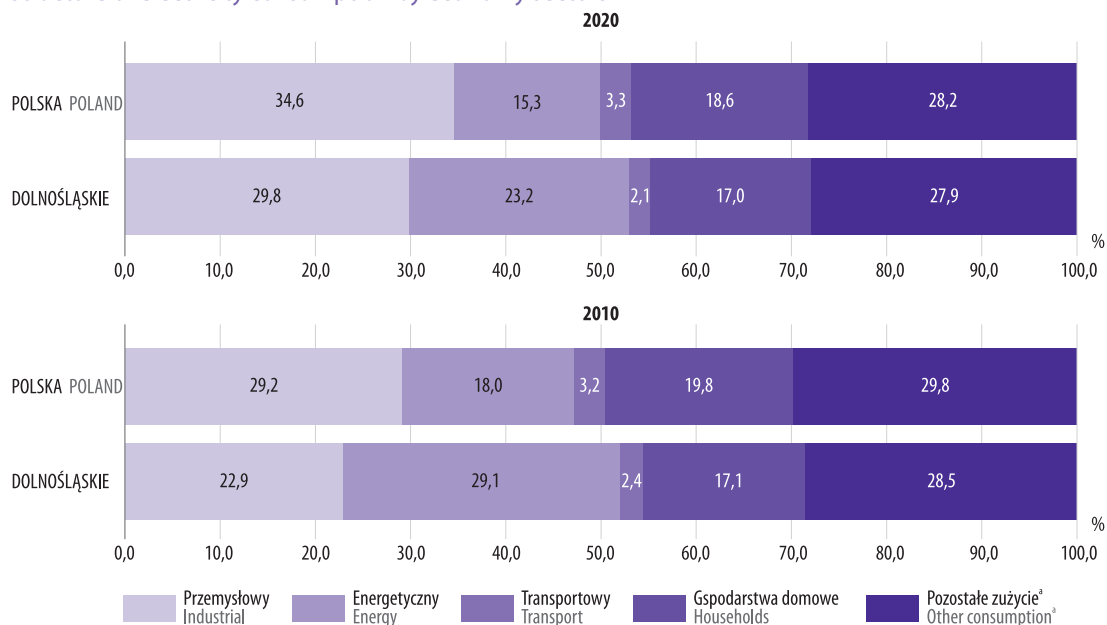
w 2020 r. zarówno moc zainstalowana oraz osiągalna w elektrowniach została zwiększona w porównaniu do 2019 r.

Informacje o **liczbie odbiorców i zużyciu energii elektrycznej** dotyczą gospodarstw domowych oraz gospodarstw zbiorowego zamieszkania, które opłacają rachunki za zużycie energii elektrycznej według stawek grupy taryfowej „gospodarstwa domowe”. Dane o zużyciu energii elektrycznej ustala się na podstawie wpłat zaliczkowych dokonanych przez odbiorców.

W 2020 r. województwo dolnośląskie charakteryzowało się mocą zainstalowaną w elektrowniach na poziomie 2762,8 MW co stanowiło 5,3% mocy krajowej. W porównaniu do 2010 r. wielkość mocy zainstalowanej zwiększyła się o 9,4%, natomiast w relacji do 2019 r. odnotowano wzrost o 8,7%. Moc osiągalna w elektrowniach znajdujących się na obszarze województwa w 2020 r. wynosiła 2670,3 MW, tj. 5,4% mocy krajowej. W porównaniu do 2010 r. było to więcej o 6,9%, a w relacji do 2019 r. było to więcej o 7,7%. Energia produkowana była przede wszystkim w elektrowniach zawodowych, które skupiły 75,9% całej

produkcji. Udział elektrowni zawodowych w porównaniu do 2019 r. zmniejszył się o 4,7 p.proc. W strukturze zużycia energii w województwie dolnośląskim największym zużyciem w 2020 r. charakteryzował się przemysł – 29,8% (w kraju 34,6%). W porównaniu do 2010 r. odsetki te zwiększyły się odpowiednio o 6,9 p.proc. oraz 5,4 p.proc. W gospodarstwach domowych zużycie energii stanowiło (17,0%), a najmniejsze zużycie odnotowano w transporcie (2,1%). W relacji do 2010 r. zanotowano spadek udziału w finalnym zużyciu energii następujących sektorów gospodarki: energetyczny (o 5,9 p. proc.), pozostałe zużycie (o 0,6 p. proc.), transport (o 0,3 p. proc.) oraz gospodarstwa domowe (o 0,1 p. proc.).

Wykres 78. Struktura zużycia energii elektrycznej według sektorów gospodarki
Chart 78. Structure of electricity consumption by economy sectors

a łącznie z rolnictwem.
a Including agriculture.

Zużycie energii elektrycznej ogółem przez gospodarstwa domowe w województwie dolnośląskim w 2020 r. wzrosło w porównaniu do roku poprzedniego o 5,4% (w kraju wzrost o 3,0%) i osiągnęło poziom 2501,2 GWh, przy czym na obszarach wiejskich wzrosło 4,7% (w kraju o 2,8%) do poziomu 879,2 GWh, a w miastach o 5,8% (w kraju wzrost o 3,1%) i wyniosło 1622,0 GWh. W relacji do 2010 r. zużycie energii elektrycznej w województwie dolnośląskim zwiększyło się o 12,7%, przy czym na obszarach wiejskich odnotowano wzrost o 34,4%, natomiast w miastach wzrost o 3,7%. W 2020 r. w porównaniu do roku poprzedniego zużycie energii elektrycznej na odbiorcę w gospodarstwach domowych w województwie zwiększyło się o 3,3% i wyniosło 1922,9 kWh, przy czym w miastach miał miejsce wzrost zużycia o 3,5% (wyniosło ono 1687,8 kWh na odbiorcę), a na obszarach wiejskich odnotowano wzrost o 2,9% (wyniosło ono 2588,2 kWh na odbiorcę).

W Polsce w porównaniu do roku poprzedniego zużycie energii elektrycznej w przeliczeniu na odbiorcę zwiększyło się o 1,6% i wyniosło 1996,0 kWh, przy czym w miastach miał miejsce wzrost zużycia o 1,6% (wyniosło ono 1752,5 kWh na odbiorcę), a na obszarach wiejskich odnotowano wzrost o 1,7% (wyniosło ono 2486,2 kWh na odbiorcę). W województwie dolnośląskim w odniesieniu do 2010 r. zużycie energii elektrycznej na odbiorcę w gospodarstwach domowych zostało ograniczone o 5,4%, w miastach o 12,6%, a na obszarach wiejskich zanotowano wzrost o 11,4%.

Najwyższe zużycie energii elektrycznej na odbiorcę odnotowano w województwach wielkopolskim (2248,5 kWh) i mazowieckim (2138,6 kWh), najniższe zaś w województwach świętokrzyskim (1673,6 kWh) i podkarpackim (1727,3 kWh). Województwo dolnośląskie zajęło 12. lokatę pod względem zużycie energii elektrycznej na odbiorcę.

Tablica 48. Odbiorcy i zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych

Table 48. Consumers and consumption of electricity in households

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Odbiorcy (stan w dniu 31 grudnia) w tys. Consumers (as of 31 December) in thousands	1091,7	1167,2	1274,7	1300,7
miasta urban areas	810,0	860,9	941,0	961,0
wieś rural areas	281,6	306,3	333,7	339,7
Zużycie (w ciągu roku) w GWh Consumption (during the year) in GWh	2218,4	2145,8	2373,4	2501,2
miasta urban areas	1564,3	1426,7	1533,7	1622,0
wieś rural areas	654,1	719,1	839,7	879,2
w kWh na odbiorcę ^a in kWh per consumer ^a	2032,2	1838,4	1862,0	1922,9
miasta urban areas	1931,2	1657,2	1630,0	1687,8
wieś rural areas	2322,5	2347,7	2516,4	2588,2

a Do przeliczeń przyjęto liczbę odbiorców według stanu w dniu 31 grudnia.

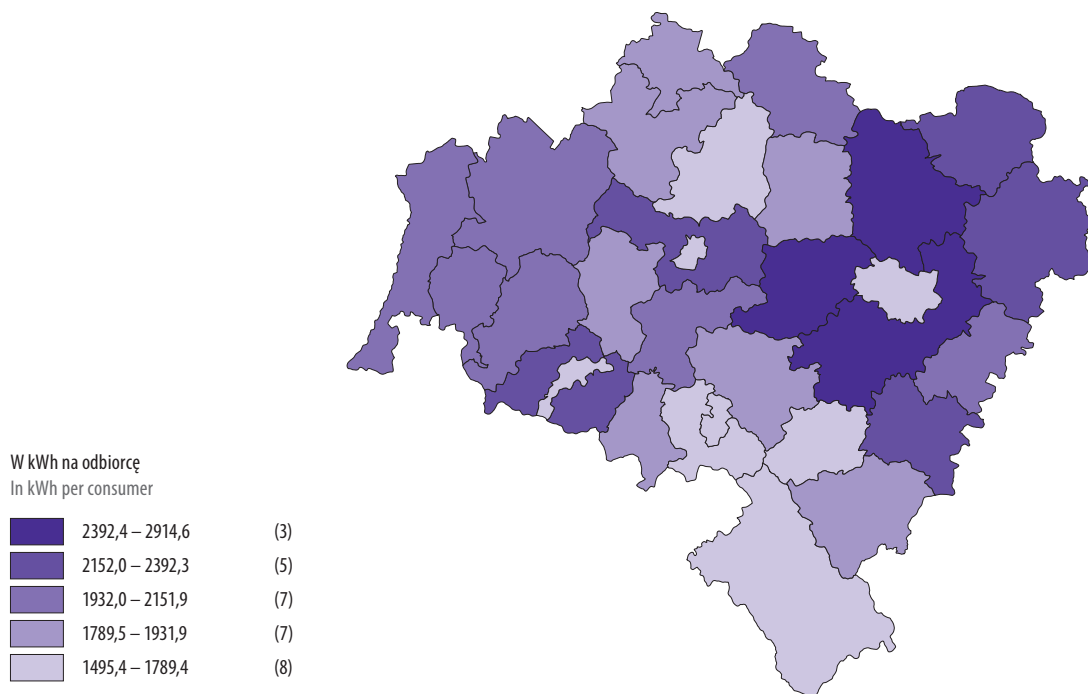
Źródło: dane Ministerstwa Energii.

a The number of consumers as of 31 December was used in calculations.

Source: data of Ministry of Energy.

Mapa 46. Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w 2020 r.

Map 46. Consumption of electricity in households in 2020

Biorąc pod uwagę zróżnicowanie terytorialne województwa dolnośląskiego, największe zużycie energii elektrycznej w przeliczeniu na 1 odbiorcę zanotowano w powiecie wrocławskim (2914,6 kWh) a najniższe w Wałbrzychu (1495,4 kWh).

Rozdział 7

Chapter 7

Finanse jednostek samorządu terytorialnego

Finance of local government units

7.1. Dochody jednostek samorządu terytorialnego

7.1. Revenue of local government units

Jednostki samorządu terytorialnego województwa dolnośląskiego w 2020 r. zanotowały zwiększenie dochodów ogółem, w tym na poziomie gminy, miast na prawach powiatu oraz powiatów. W porównaniu do roku poprzedniego wartość dochodów własnych wzrosła na wszystkich szczeblach jednostek terytorialnych z wyjątkiem miast na prawach powiatu.

W 2020 r. dochody jednostek samorządu terytorialnego w województwie dolnośląskim kształtowały się następująco:

- w gminach (bez miast na prawach powiatu) wyniósł ogółem 11531,0 mln zł (wzrost o 9,3% r/r),
- w miastach na prawach powiatu – 7196,6 mln zł (wzrost o 5,7% r/r),
- w powiatach – 2646,4 mln zł (wzrost o 10,1% r/r),
- na poziomie wojewódzkim – 1378,7 mln zł (wzrost o 16,8% r/r).

Dochody własne jednostek samorządu terytorialnego w województwie dolnośląskim kształtowały się następująco:

- w gminach (bez miast na prawach powiatu) wyniósł ogółem 6072,2 mln zł (wzrost o 11,2% r/r),
- w miastach na prawach powiatu – 4237,6 mln zł (spadek o 0,5% r/r),
- w powiatach 1096,3 mln zł (wzrost o 14,3% r/r),
- na poziomie wojewódzkim – 837,4 mln zł (wzrost o 1,2% r/r).

Źródłami dochodów własnych jednostek samorządu terytorialnego są m.in: wpływy z podatków, opłat, dochody z majątku jst, spadki, zapisy i darowizny na rzecz jst, dochody z kar pieniężnych i grzywien określonych w odrębnych przepisach, odsetki od pożyczek udzielanych przez jednostki samorządu terytorialnego o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej, odsetki od nieterminowo przekazywanych należności stanowiących dochody jst, odsetki od środków finansowych gromadzonych na rachunkach bankowych, o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej i inne. W rozumieniu ustawy dochodami własnymi jednostek samorządu terytorialnego są również udziały we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) oraz z podatku dochodowego od osób prawnych (CIT).

W przeliczeniu na 1 mieszkańca danej jednostki terytorialnej, dochody wynosiły od 475,67 zł w przypadku województwa, przez 1345,91 zł dla powiatu, 5864,35 zł w przypadku gminy, po 7719,77 zł w miastach na prawach powiatu. Ogółem dochody na 1 mieszkańca województwa dolnośląskiego wyniósł 7849,80 zł. Najniższy udział dochodów własnych w ogólnej kwocie dochodów notowano na szczeblu powiatowym (41,4%), najwyższy w województwie (60,7%).

Dochody własne gmin w województwie dolnośląskim, w przeliczeniu na 1 mieszkańca, najniższe były w gminie Lubomierz (1355,63 zł) i Przeworno (1391,41 zł). Najwyższe dochody własne odnotowano

w gminie Kobierzyce (9756,92 zł) oraz w gminie Jerzmanowa (8524,48 zł). Wśród miast na prawach powiatu najniższy dochód własny w przeliczeniu na 1 mieszkańca odnotowano w Jeleniej Górze (3026,16 zł) a najwyższy we Wrocławiu (5118,79 zł).

Tablica 49. Dochody jednostek samorządu terytorialnego

Table 49. Revenue of budgets of local government units

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020	
	na 1 mieszkańca w zł per capita in PLN				udział dochodów własnych w % ogółem dochodów share of own revenue in % of total revenue
Ogółem Total	4382,83	5235,57	7219,99	7849,80	53,8
Gminy ^a Gminas ^a	2875,89	3586,99	5360,32	5864,35	52,7
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	4680,80	5331,59	7301,23	7719,77	58,9
Powiaty Powiats	907,88	961,68	1221,37	1345,91	41,4
Województwo Voivodship	347,43	435,53	407,00	475,67	60,7

a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.
a Excluding of gminas which are also cities with powiat status.

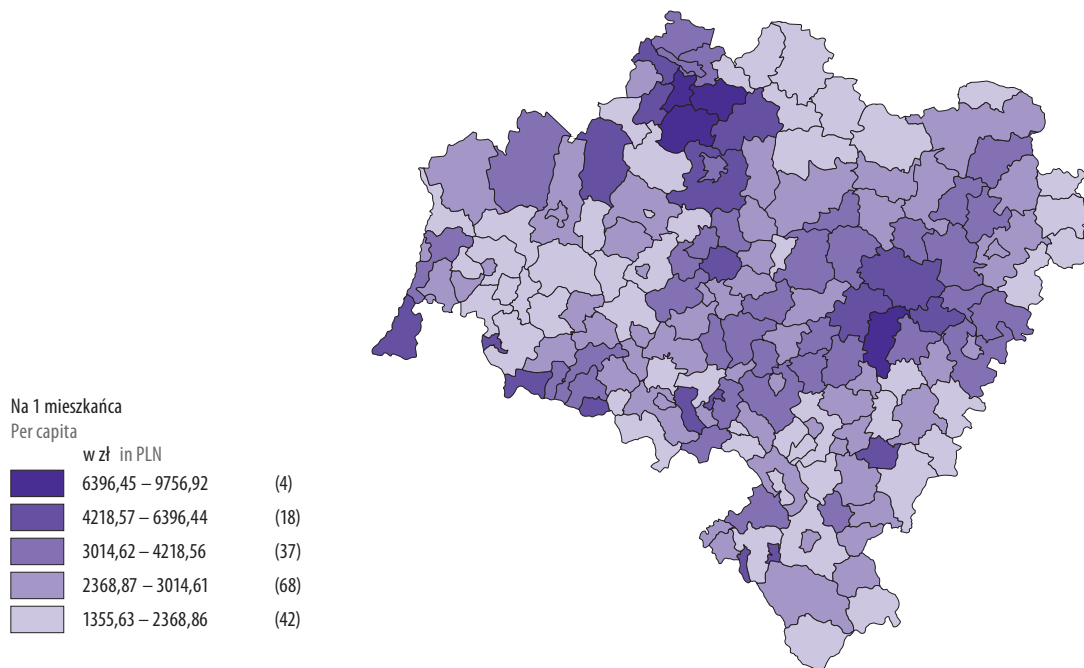
Dotacje na poziomie wojewódzkim w 2020 r. wyniosły 382,6 mln zł (wzrost o 32,7% r/r), z czego dotacje na wydatki inwestycyjne – 174,5 mln zł (wzrost o 61,6% r/r) i stanowiły 45,6% dotacji ogółem. Dotacje celowe w 2020 r. wyniosły w województwie dolnośląskim 61,7 mln zł i były o 34,8% niższe niż w 2019 r. Dotacje przekazywane w ramach programów z udziałem środków europejskich wyniosły w 2020 r. 321,0 mln zł (wzrost o 65,6% r/r), z czego na inwestycje przeznaczone było 164,1 mln zł (wzrost o 77,6% r/r). W przeliczeniu na 1 mieszkańca dotacje ogółem wyniosły 132,01 zł, z czego 60,21 zł było przeznaczone na inwestycje, a z programów z udziałem środków europejskich pochodziło 110,73 zł.

Najwyższe dotacje z programów w przeliczeniu na 1 mieszkańca zanotowano w gminach Lewin Kłodzki (3509,92 zł) oraz Dobromierz (3220,25 zł). W miastach na prawach powiatu wartość dotacji z programów, w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosła od 1718,18 zł we Wrocławiu do 2706,03 zł w Wałbrzychu.

Dotacje inwestycyjne w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły od 2,33 zł w gminie miejskiej Lubin i 2,85 zł w gminie Lubawka, do 1771,17 zł w gminie Lewin Kłodzki, 1460,47 zł w gminie Dobromierz. W miastach na prawach powiatu dotacje inwestycyjne w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły od 26,28 zł w Legnicy do 1030,44 zł w Wałbrzychu. W 3 gminach województwa dolnośląskiego (gmina miejska Chojnów, Boguszów-Gorce oraz Wojcieszków) w 2020 r. nie korzystano z dotacji inwestycyjnych.

Mapa 47. Dochody własne gmin na 1 mieszkańca w 2020 r.

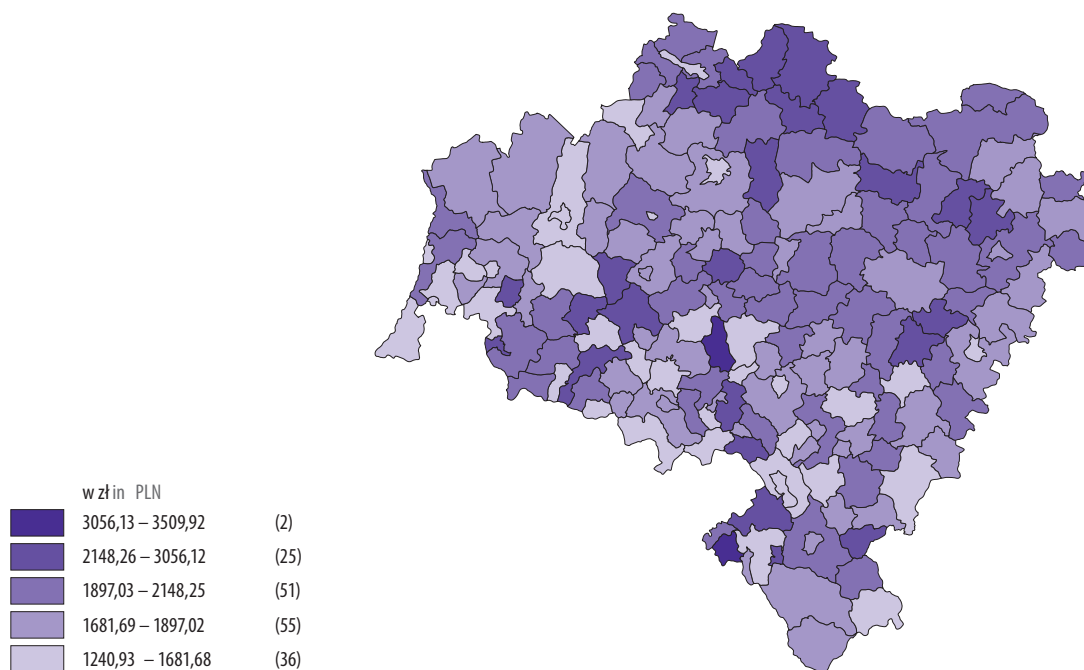
Map 47. Own revenue of budgets of gminas per capita in 2020

a Dochody miast na prawach powiatu obejmują środki otrzymywane w ramach części gminnej i powiatowej.
 a Revenues of cities with powiatstatus include funds received under the gmina and powiat parts.

Mapa 48. Dotacje dla gmin na 1 mieszkańca w 2020 r.

Map 48. Grants for gminas per capita in 2020

7.2. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego

7.2. Expenditure of local government units

Wydatki ogółem jednostek samorządu terytorialnego województwa dolnośląskiego były wyższe w 2020 r. niż w 2019 r. na wszystkich szczeblach z wyjątkiem wojewódzkiego. Wydatki inwestycyjne natomiast zostały znacznie ograniczone w poszczególnych jednostkach samorządu terytorialnego z wyjątkiem miast na prawach powiatu. Największą część wydatków ogółem przeznaczono na oświatę i wychowanie.

W 2020 r. wydatki jednostek samorządu terytorialnego w województwie dolnośląskim kształtowały się następująco:

- w gminach (bez miast na prawach powiatu) wyniosły ogółem 10965,3 mln zł (wzrost o 4,0% r/r), wydatki majątkowe wyniosły 1575,5 mln zł (spadek o 16,5% r/r), z czego wydatki inwestycyjne stanowiły 94,5% tej kwoty (1488,2 mln zł, spadek o 17,3% r/r),
- w miastach na prawach powiatu wyniosły ogółem 7459,1 mln zł (wzrost o 8,9% r/r), wydatki majątkowe wyniosły 1099,0 mln zł (wzrost o 7,2% r/r), z czego wydatki inwestycyjne stanowiły 87,5% tej kwoty (961,3 mln zł, wzrost o 10,1% r/r),
- w powiatach wyniosły ogółem 2431,5 mln zł (wzrost o 5,8% r/r), wydatki majątkowe wyniosły 221,9 mln zł (spadek o 20,5% r/r), z czego wydatki inwestycyjne stanowiły 94,9% tej kwoty (210,5 mln zł, spadek o 23,4% r/r),
- na poziomie wojewódzkim wyniosły ogółem 1107,9 mln zł (spadek o 0,6% r/r), wydatki majątkowe wyniosły 303,1 mln zł (spadek o 3,7% r/r), z czego wydatki inwestycyjne stanowiły 76,1% tej kwoty (230,5 mln zł, spadek o 18,0% r/r).

Wydatki jednostek samorządu terytorialnego w województwie dolnośląskim w przeliczeniu na 1 mieszkańca kształtowały się następująco:

- w gminach (bez miast na prawach powiatu) wyniosły 5576,65 zł (wobec 5358,55 zł w 2019 r.), z czego udział wydatków inwestycyjnych wyniósł 13,6% w wydatkach ogółem,
- w miastach na prawach powiatu wyniosły 8001,29 zł (wobec 7346,43 zł w 2019 r.), z czego udział wydatków inwestycyjnych wyniósł 12,9% w wydatkach ogółem,
- w powiatach wyniosły 1236,61 zł (wobec 1167,80 zł w 2019 r.), z czego udział wydatków inwestycyjnych wyniósł 8,7% w wydatkach ogółem,
- na poziomie wojewódzkim wyniosły 382,22 zł (wobec 384,36 zł w 2019 r.), z czego udział wydatków inwestycyjnych wyniósł 20,8% w wydatkach ogółem.

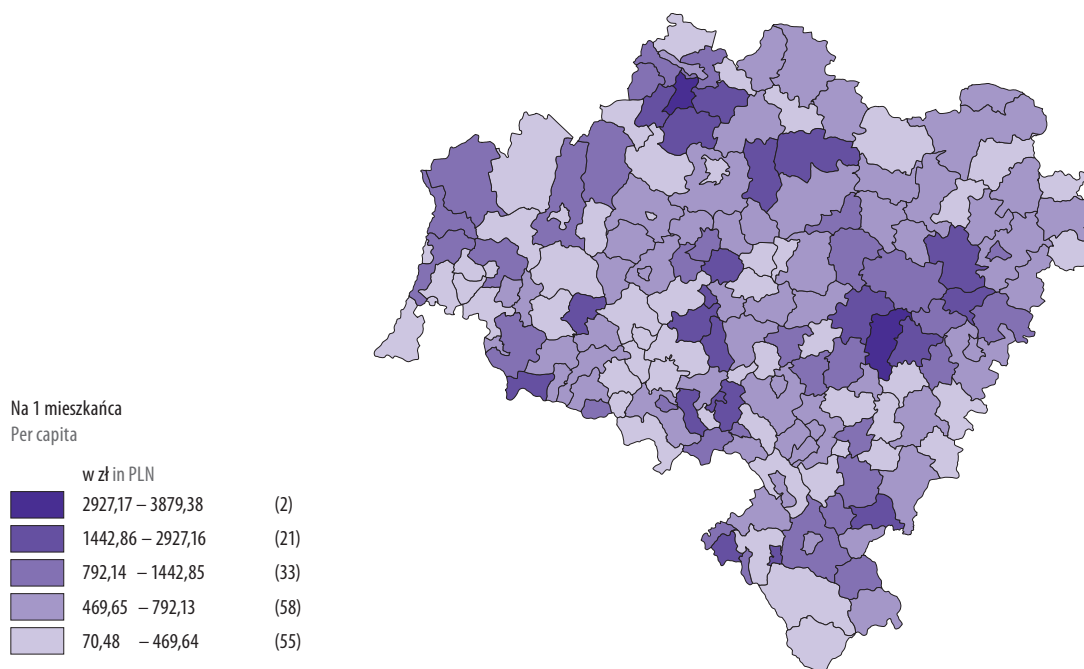
Wydatki inwestycyjne w województwie dolnośląskim, w przeliczeniu na 1 mieszkańca, wyniosły w 2020 r. od 70,48 zł w gminie Ciepłowody i 85,48 zł w gminie Bogatynia do 3879,38 zł w gminie Jerzmanowa i 3615,42 w gminie Kobierzyce. Najwyższe wydatki inwestycyjne w przeliczeniu na 1 mieszkańca zanotowano w mieście na prawach powiatu – w Wałbrzychu (1764,71 zł). We Wrocławiu wysokość wydatków inwestycyjnych na 1 mieszkańca wyniosła 980,72 zł.

Tablica 50 Wydatki jednostek samorządu terytorialnego
 Table 50. Expenditure of budgets of local government units

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020	
	na 1 mieszkańca w zł per capita in PLN				udział wydatków inwestycyjnych w % ogółem wydatków share of investment expenditures in % of total expenditure
Ogółem Total	4809,53	5283,09	7174,32	7577,58	13,2
Gminy ^a Gminas ^a	3200,76	3488,00	5358,55	5576,65	13,6
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	4888,30	5679,25	7346,43	8001,29	12,9
Powiaty Powiats	956,94	948,18	1167,80	1236,61	8,7
Województwo Voivodship	446,89	447,81	384,36	382,22	20,8

a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.
 a Excluding of gminas which are also cities with powiat status.

Mapa 49. Wydatki inwestycyjne gmin^a na 1 mieszkańca w 2020 r.
 Map 49. Investment expenditure of gminas^a per capita in 2020

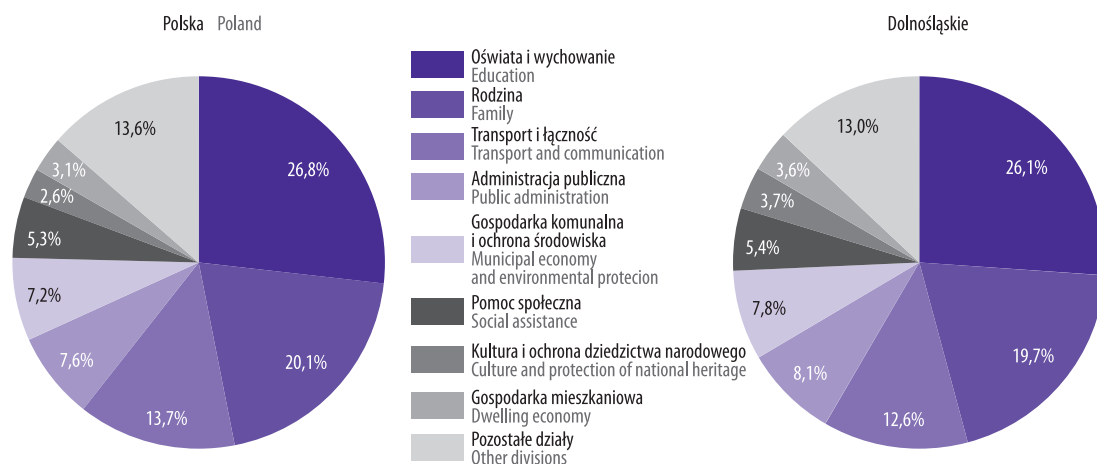

a Wydatki miast na prawach powiatu dotyczą zadań statutowych gmin i powiatów.
 a Expenditure of cities with powiat status concerns the statutory tasks of gminas and powiats.

W 2020 r. w województwie dolnośląskim w ramach wszystkich szczebli jednostek terytorialnych 26,1% wydatków budżetowych było przeznaczonych oświatę i wychowanie (26,8% w Polsce), następnie 19,7% na rodzinę (20,1% w Polsce), 12,6% na transport i łączność (13,7% w Polsce), 8,1% na administrację publiczną (w Polsce 7,6%), 7,8% na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska (7,2% w Polsce), 5,4% na pomoc społeczną (w Polsce 5,3%), 3,7% na gospodarkę mieszkaniową (2,6% w Polsce), na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego 3,6% (3,1% w Polsce). Na pozostałe działy przeznaczono 13,0% wydatków budżetowych (w Polsce 13,6%).

Wykres 80. Wydatki budżetowe według działów w 2020 r.

Chart 80. Budget expenditure by divisions in 2020

7.3. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego

7.3. Result of budgets of local government units

Wyniki finansowy za 2020 r. dla jednostek samorządu terytorialnego ogółem był dodatni, a zatem dochody budżetowe przewyższyły wydatki budżetowe. Biorąc pod uwagę poszczególne szczeble jednostek samorządu terytorialnych to zarówno w gminach, powiatach, jak i na poziomie wojewódzkim odnotowano nadwyżkę budżetową. Jedynie na poziomie miast na prawach powiatu wystąpił deficyt budżetowy, który był znacznie wyższy niż rok wcześniej.

W 2020 r. jednostki samorządu terytorialnego na wszystkich szczeblach w województwie dolnośląskim łącznie wykazywały nadwyżkę budżetową wynoszącą 789,0 mln zł. Rok wcześniej występowała nadwyżka na poziomie 132,4 mln zł. Największa nadwyżka dotyczyła budżetów w budżetach gmin – 565,7 mln zł, w 2019 r. zanotowany nadwyżkę wynoszącą 3,5 mln zł. W 2020 r. budżet wojewódzki charakteryzował się nadwyżką wynoszącą 270,9 mln zł, natomiast powiaty województwa dolnośląskiego zamknęły rok uzyskując nadwyżkę budżetową wynoszącą 214,9 mln zł. W 2019 r. wyniki finansowe tych szczebli terytorialnych wynosiły odpowiednio: 65,7 mln zł oraz 105,4 mln zł. W 2020 r. wyłącznie budżety miast na prawach powiatów wykazywały deficyt wynoszący 262,4 mln zł (2019 r. był również zamknięty z deficytem w wysokości 42,1 mln zł).

Spośród 165 gmin w województwie dolnośląskim 134 wykazały w 2020 r. nadwyżkę w budżecie, a 31 wykazywało deficyt budżetowy. Wysokość dochodów stanowiła od 80,8% wysokości wydatków (w gminie Wińsko) do 166,7% (w gminie Ciepłowody). Spośród miast na prawach powiatu 2 wykazywały deficyt budżetowy (Wrocław oraz Wałbrzych), a pozostałe 2 wygenerowały nadwyżkę budżetową (Jelenia Góra i Legnica). Spośród 26 powiatów nadwyżkę w budżecie wykazywało 24 powiatów, a 2 wykazywało deficyt. Wysokość dochodów stanowiła od 98,5% wysokości wydatków (w powiecie głogowskim) do 142,5% (w powiecie wrocławskim).

Tablica 51. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego

Table 51. Result of budgets of local government units

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
	w mln zł in million PLN			
Ogółem Total	-1244,5	-138,0	132,4	789,0
Gminy ^a Gminas ^a	-681,7	195,3	3,5	565,7
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	-169,8	-324,3	-42,1	-262,4
Powiaty Powiats	-103,0	26,6	105,4	214,9
Województwo Voivodship	-290,1	-35,7	65,7	270,9

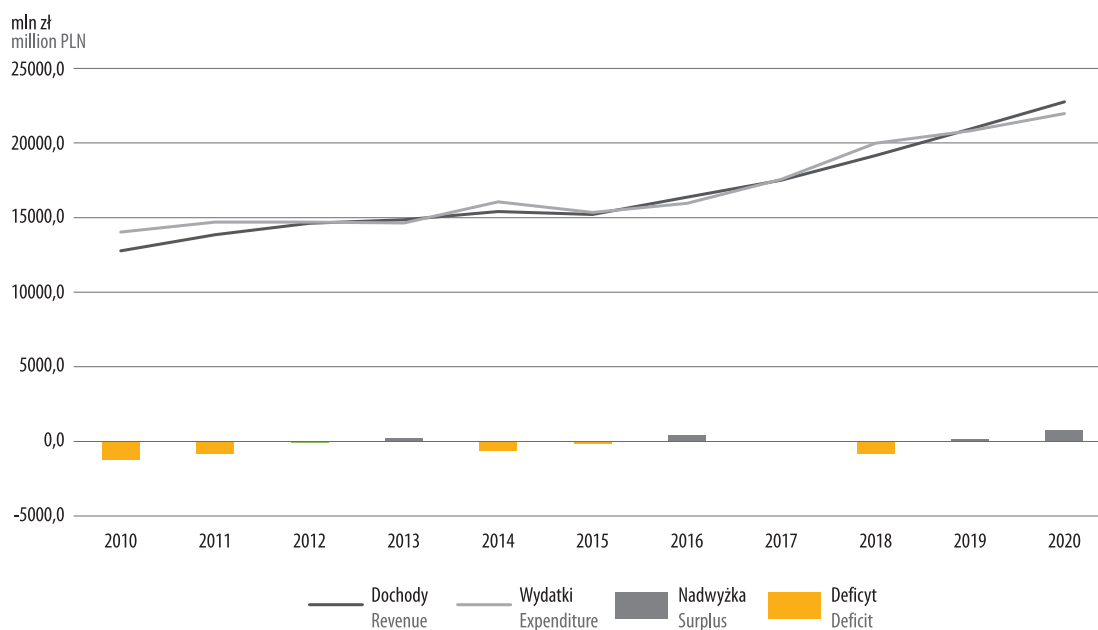
a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.
a Excluding of gminas which are also cities with powiat status.

Zadłużenie jednostek samorządu terytorialnego na wszystkich szczeblach w województwie dolnośląskim ogółem wyniosło w 2020 r. 8667,6 mln zł (38,1% dochodów), co w przeliczeniu na 1 mieszkańca dało 2990,37 zł.

Największe zadłużenie kwotowo, jak i w przeliczeniu na 1 mieszkańca występowało w miastach na prawach powiatu (odpowiednio 4248,8 mln zł i 4557,62 zł). Zadłużenie na 1 mieszkańca w miastach na prawach powiatu było znacznie większe niż w pozostałych gminach i powiatach regionu.

Wykres 81. Dochody, wydatki i wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego

Chart 81. Revenue, expenditure and result of budgets of local government units

Tablica 52. Zadłużenie jednostek samorządu terytorialnego w 2020 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Table 52. Result of budgets of local government units in 2020

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	Ogółem w mln zł Total in million PLN	Na 1 mieszkańca w zł Per capita in PLN	W % dochodów ogółem In % of total revenue	2019=100
Ogółem Total	8667,6	2990,37	38,1	106,5
Gminy ^a Gminas ^a	3444,1	1751,55	29,9	104,0
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	4248,8	4557,62	59,0	115,2
Powiaty Powiats	563,4	286,52	21,3	92,9
Województwo Voivodship	411,4	141,95	29,8	77,6

a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

a Excluding of gminas which are also cities with powiat status.

7.4. Projekty dofinansowane ze środków europejskich

7.4. Projects co-financed by the European funds

Udział dofinansowania ze środków Unii Europejskiej projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014–2020 na terenie województwa dolnośląskiego stanowił 6,7% całkowitej wartości w kraju. Najwięcej środków było przeznaczonych na projekty zrealizowane w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko.

Umowa Partnerstwa jest dokumentem określającym strategię interwencji funduszy europejskich w Polsce w latach 2014–2020. Instrumentami realizacji Umowy Partnerstwa są krajowe programy operacyjne (KPO) i regionalne programy operacyjne (RPO).

Wartość całkowita projektów oraz wartość dofinansowania ze środków UE projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014-2020 na terenie województwa dolnośląskiego do końca 2021 r. wyniosła 37293,6 mln zł (6,6% wartości projektów w Polsce), z czego dofinansowanie ze środków UE stanowiło 55,6% całej kwoty (20733,5 mln zł). W przeliczeniu na 1 mieszkańca wartość całkowita projektów wyniosła 12931,2 zł. W przeliczeniu na 1 mieszkańca największą wartością cechował się program „Infrastruktura i środowisko” – 5920,4 zł.

Tablica 53. Wartość całkowita projektów oraz wartość dofinansowania ze środków Unii Europejskiej projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014-2020 na terenie województwa do końca 2021 r.^a

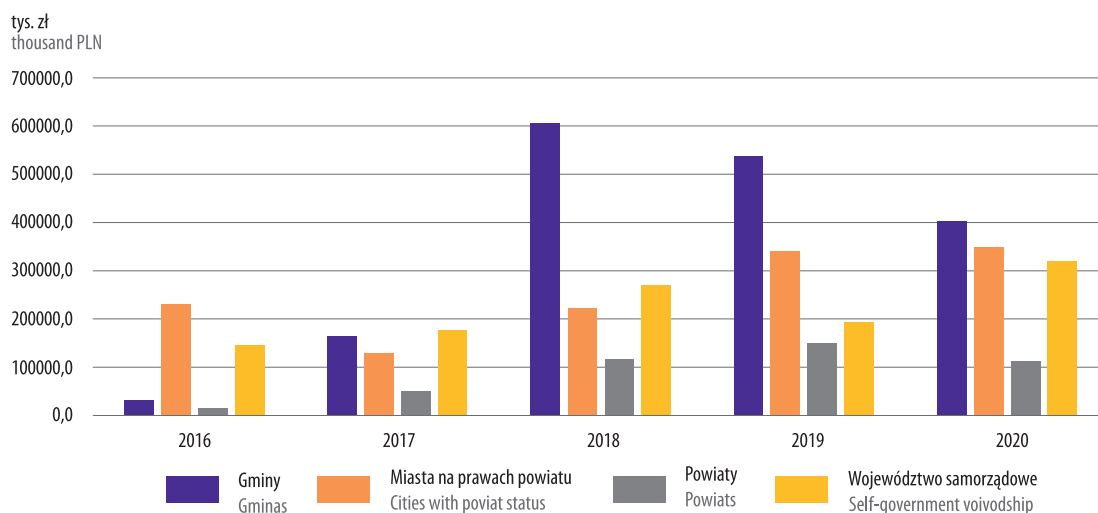
Table 53. The total value of projects and the value of European Union co-financing of projects implemented under the Partnership Agreement 2014-2020 in the Voivodship by the end of 2021^a

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	W tym dofinansowane ze środków UE Of which co-financing from the EU resources	W odsetkach (Polska=100) In percent (Poland=100)	Na 1 mieszkańca w zł Per capita in PLN
	w mln zł in million PLN			
Ogółem Total	37293,6	20733,5	6,6^b	12931,2
programy operacyjne: operational programmes:				
Infrastruktura i Środowisko Infrastructure and Environment	17074,4	7104,8	7,8	5920,4
Inteligentny Rozwój Smart Growth	5198,5	3094,4	6,7	1802,5
Polska Cyfrowa Digital Poland	512,7	304,5	3,4	177,8
Wiedza Edukacja Rozwój Knowledge Education Development	851,5	742,2	3,4	295,2
Regionalne Programy Operacyjne Regional Operational Programmes	13656,5	9487,7	6,9	4735,2

a Dane szacunkowe; miejsce realizacji projektu zgodnie z umową o dofinansowanie; dane dotyczą podpisanych umów o dofinansowanie; bez środków Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna. b Dla Polski łącznie ze środkami Programu Operacyjnego Polska Wschodnia.
a Estimated data; place of project implementation in accordance with the financing agreement; data relate to signed co-financing agreements; without the funds of the Technical Assistance Operational Programme. b For Poland included financing value of operational programme Eastern Poland.

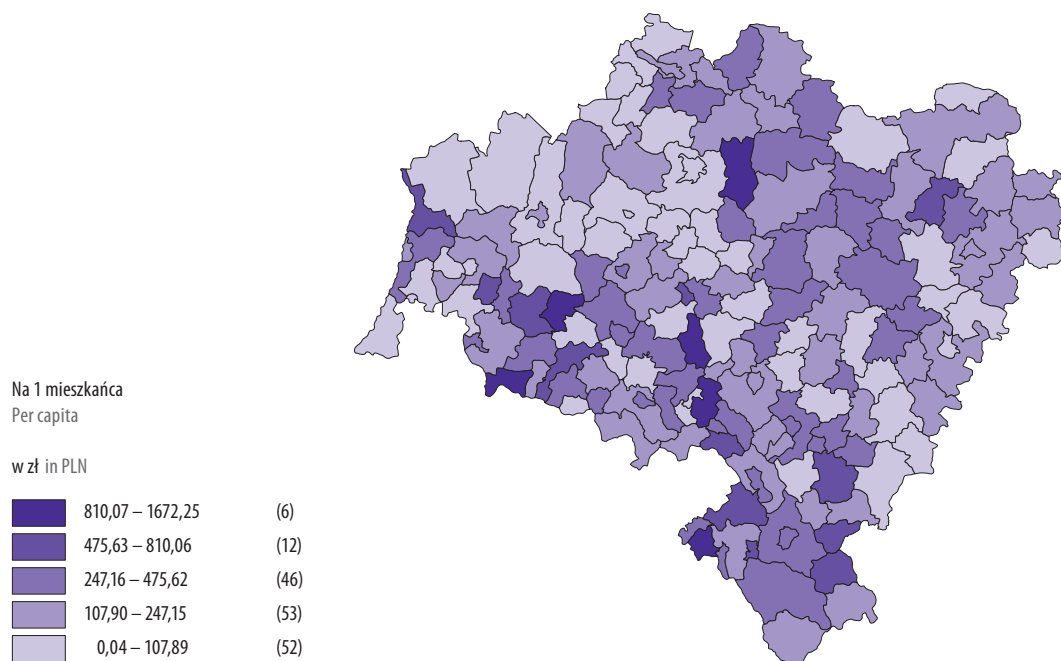
Wykres 79. Wartość całkowita dotacji otrzymanych przez samorzady na realizację projektów europejskich według form jednostek samorządu terytorialnego.

Chart 79. Total value of subsidies received by local governments for the implementation of European projects according to the form of local government units

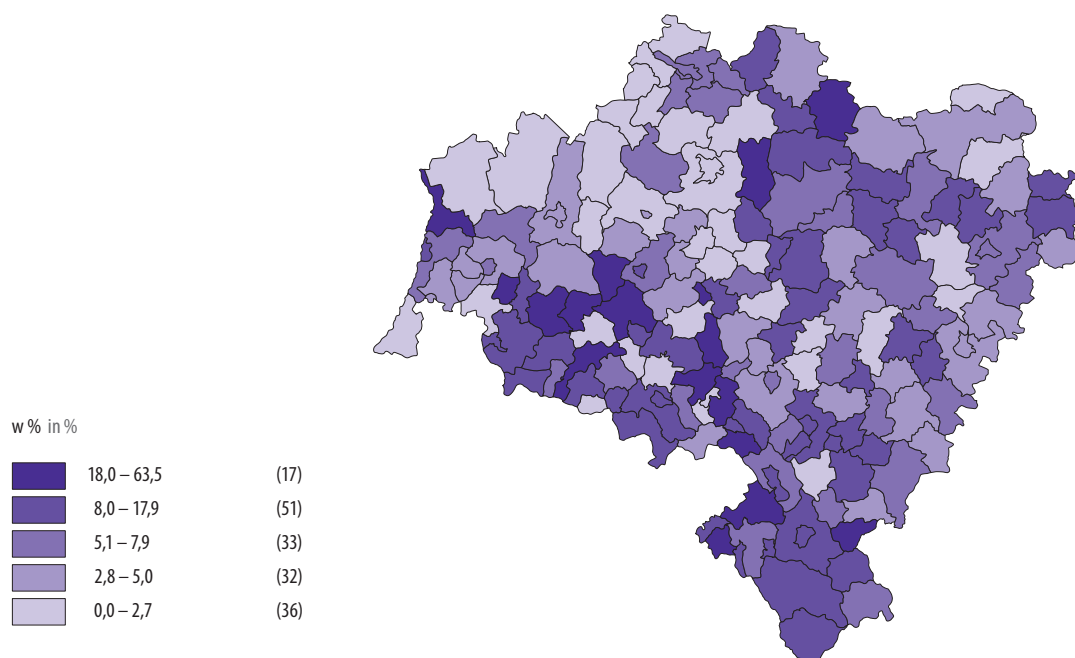

Mapa 50. Dotacje na projekty europejskie w 2020 r.

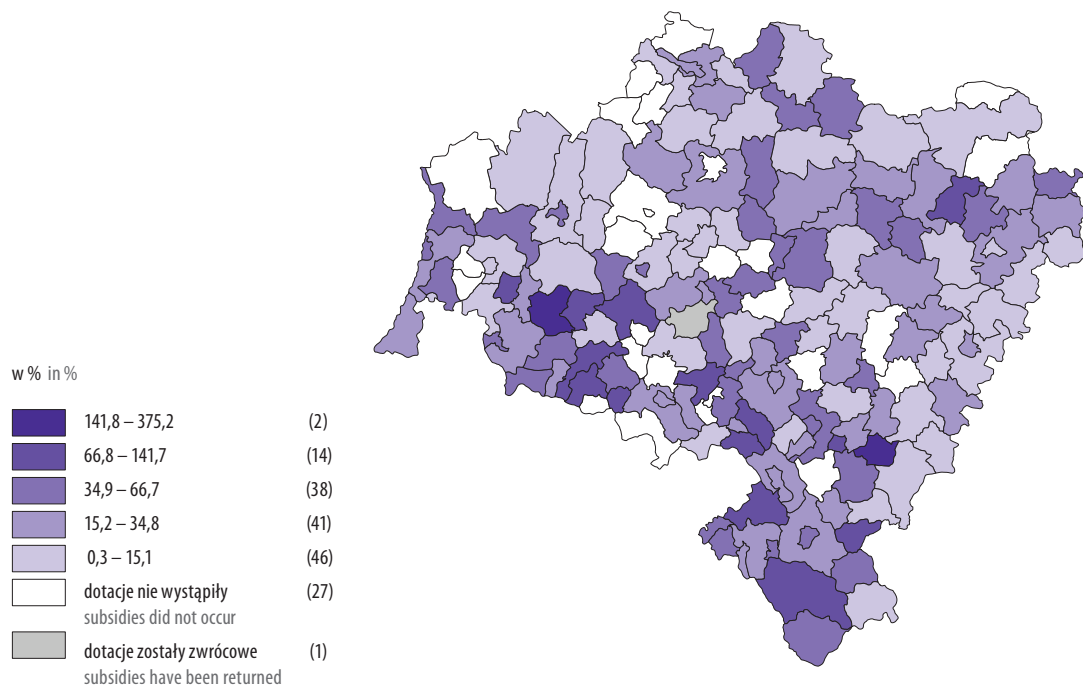
Map 50. Subsidies for European projects per capita in 2020

Mapa 51. Relacja wartości dotacji na projekty europejskie do dochodów własnych w 2020 r.

Map 51. Ratio of the value of subsidies for European projects to own revenue in 2020

Mapa 52. Udział europejskich dotacji inwestycyjnych w wydatkach inwestycyjnych ogółem w 2020 r.
 Map 52. Share of the European investment grants in total investment expenditure in 2020

W województwie dolnośląskim w 2020 r. dotacje na projekty europejskie w przeliczeniu na 1 mieszkańca wynosiły od 0,04 zł w gminie Legnickie Pole do 1672,25 zł w gminie Lewin Kłodzki.

W 2020 r. najwyższą wartość dotacji otrzymanych przez samorządy na realizację projektów unijnych zanotowano w gminach (402,5 mln zł), w porównaniu do 2019 r. było to mniej o 25,1%.

Średnia wartość relacji wartości dotacji na projekty europejskie do dochodów własnych w dolnośląskich gminach wyniosła w 2020 r. 9,1%, ale w niektórych z nich przekraczała nawet 50%. Były to gminy: Lewin Kłodzki (63,5%), Wleń (58,6%) oraz Dobromierz (51,7%). W większości gmin (107) wskaźnik ten był niższy od średniej.

W 2020 r. w 5 gminach województwa dolnośląskiego europejskie dotacje inwestycyjne przekroczyły wartość wydatków inwestycyjnych. Sytuacja taka zwykle powstaje, gdy gminy uzyskują transze płatności w następnym roku po dokonaniu wydatków inwestycyjnych. Zdecydowana większość wydatków inwestycyjnych jest refinansowana w roku ponoszenia wydatków.

Rozdział 8. Wybrane dane o województwie dolnośląskim

Chapter 8. Selected data on Dolnośląskie Voivodship

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska w tys. zł (ceny bieżące)	701753,7	782307	631187,9	592335,1	1069084,9	1170672,7
Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej w tys. zł (ceny bieżące)	288352,8	320639,9	305141	401455,9	776240	616785,8
Ścieki komunalne odprowadzone na 1 mieszkańca w dm ³	0,035	0,035	0,035	0,035	0,035	0,037
Odpady komunalne zebrane selektywnie w odpadach komunalnych zebranych ogółem w %	7,1	7,2	8,2	11,0	17,1	20,2
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,06	-0,6	-1,1	-1,61	-0,94	-1,82
Urodzenia żywe na 1000 ludności	10,13	9,49	9,34	8,86	9,34	9,04
Saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności	0,47	0,37	0,32	0,01	0,19	0,27
Współczynnik starości demograficznej w %	13,3	13,7	14,2	14,8	15,5	16,2
Dzieci w wieku 3–6 lat w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat w roku szkolnym 2020/2021	707,2	740,0	740,1	775,2	738,2	949,6
Wskaźnik zatrudnienia według BAEL w % w 4 kwartale	48,6	52,2
Współczynnik aktywności zawodowej według BAEL w % w 4 kwartale	54,1	55,6
Stopa bezrobocia według BAEL w % 4 kwartale	10,2	6,2
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy	49	42	61	45	27	16
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw ^a w zł	3436,77	3594,98	3691,81	3827,13	4012,38	4189,23
Przeciętna w roku liczba emerytów i rencistów w tys.	680,0	668,8	658,3	650,9	643,7	644,0
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w zł	1611,66	1691,11	1782,76	1877,72	1944,03	2002,89
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym w zł	1239,17	1282,93	1367,00	1344,79	1366,33	1471,84
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych ^b (w %)	15,9	12,8
Współczynnik Giniego w 2020 r. w %	30,8
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w %	4,7	4,4	4,1	4,2	3,9	3,6
Dzieci przebywające w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3	45,0	53,0	66,0	81,0	100,0	113,1
Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności	367,7	371,0	375,9	381,6	386,2	391,4
Zużycie wody z sieci wodociągowej w gospodarstwach domowych (w ciągu roku) na 1 mieszkańca w m ³	32,0	31,5	31,6	31,2	31,2	32,0
Porady lekarskie udzielone w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej na 1 mieszkańca	6,6	7,1	7,1	7,1	7,1	7,5
Liczba ludności na 1 placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej	3094	3010	3004	2931	2891	2870
Wskaźnik poziomu kosztów w przedsiębiorstwach niefinansowych ^c w %	92,5	88,1	93,3	94,4	94,4	95,1
Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych ^c w %	6,2	9,9	5,3	4,6	4,7	3,9
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych ^c w mln zł (ceny bieżące)	10294,9	10495,7	9998,4	11584,7	12621,9	13576,9
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych ^c (rok poprzedni = 100; ceny bieżące)	113,3	102,0	95,3	115,9	109,0	107,6
Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową ^d na 1 mieszkańca w zł (ceny bieżące)	216	248,7	333,2	312,2	367,9	441,2

a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. b Dane opracowane na podstawie Europejskiego badania przekracza 49 osób. d Bez amortyzacji środków trwałych.

a Data concern economic entities employing more than 9 persons. b Data compiled on the basis of the European study of income and living conditions

CHAPTER 8 SELECTED DATA OF DOLNOŚLĄSKIE VOIVODSHIP

2016	2017	2018	2019	2020	2021	Specification
313978,1	315638,3	696029,5	806609,0	822730,8	.	Outlays on fixed assets in environmental protection (current prices) in thousand PLN
345518	430334,1	435718,5	465857,5	437 020,5	.	Outlays on fixed assets in water management (current prices) in thousand PLN
0,038	0,039	0,039	0,040	0,041	.	Municipal wastewater discharged per capita in dam ³
21,3	22,5	24,3	27,5	33,9	.	Municipal waste collected separately in total municipal waste collected in %
-1,07	-1,25	-1,79	-1,99	-4,09	-5,25	Natural increase per 1,000 population
9,45	9,79	9,58	9,28	8,87	8,50	Live births per 1,000 population
0,97	0,96	1,28	1,67	1,33	1,24	Net migration for permanent residence per 1,000 population
17,0	17,7	18,4	19,0	19,7	20,2	Old age index in %
800,6	861,7	904,5	907,4	914,5	.	Children aged 3–6 in pre-primary education establishments per 1000 children aged 3–6 in 2020/2021 school year
.	.	55,6	55,5	55,6	57,2	Employment rate by LFS in % in the 4th quarter
.	.	57,9	57,4	57,5	59,5	Activity rate by LFS in % in the 4th quarter
.	.	3,9	3,2	3,4	3,8	Unemployment rate by LFS in % in the 4th quarter
13	9	8	9	15	9	Registered unemployed persons per job offer
4370,08	4660,71	4987,55	5363,55	5654,89	6238,01	Average monthly gross wages and salaries in the enterprise sector ^a in PLN
646,2	649,6	672,6	678,2	682,2	679,0	Annual average number of retirees and pensioners in thousands
2041,56	2100,05	2188,10	2292,13	2422,05	2593,47	Average monthly gross retirement and other pension paid from non-agricultural social security system in PLN
1586,03	1626,18	1755,50	1955,20	2031,24	.	Average monthly available income per capita in households in PLN
.	.	.	11,0	11,3	.	At-risk-of-poverty rate after social transfers ^b (in %)
.	.	.	27,9	26,0	.	Gini coefficient in 2020 in %
3,2	2,9	3,7	3,3	3,0	.	Beneficiaries of social assistance at domicile in total population in %
125,0	139,0	166,3	191,6	199,9	.	Children staying in nurseries and children's clubs per 1,000 children up to the age of 3
396,9	402,7	409,0	416,6	424,8	.	Dwelling stocks per 1,000 population
32,2	32,4	33,8	34,1	34,3	.	Consumption of water from water supply system in households (during the year) per capita in m ³
7,3	7,4	7,6	7,8	6,8	.	Doctor's consultation provided within the scope of out-patient health care per capita
2732	2695	1389	1416	1499	.	Population per out-patient health care unit
95,0	94,8	96,0	95,6	96,5	93,4	Cost level indicator in non-financial enterprises ^c in %
4,1	4,2	3,0	3,6	2,6	5,6	Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises ^c in %
13364,8	14101,9	16150,0	21036,7	20667,7	21040,5	Investment outlays of non-financial enterprises ^c in million PLN (current prices)
98,4	105,5	114,5	130,3	98,2	101,8	Investment outlays of non-financial enterprises ^c (previous year = 100; current prices)
371,8	522,9	659,9	816,6	870,1	.	Intramural expenditure on research and development ^d per capita in PLN (current prices)

dochodów i warunków życia ludności (EU-SILC). c Bez klubów dziecięcych. d Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących

(EU-SILC). c Excluding children's clubs. d Data concern economic entities employing more than 49 persons. d Excluding depreciation of fixed assets.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Sprzedaż detaliczna towarów ^a (rok poprzedni = 100; ceny bieżące)	103,7	114,0	105,9	101,6	106,3	100,6
Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 100 km ² powierzchni ogólnej	73,6	75,5	75,4	75,4	77,2	78,2
Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej w %	4,9	5,3	6,6	6,0	9,6	9,4
Udział dochodów własnych w dochodach ogółem jednostek samorządu terytorialnego w %:						
ogółem	55,6	55,4	57,0	57,3	57,1	60,1
gminy ^b	55,6	55,6	57,7	58,7	59,4	59,3
miasta na prawach powiatu	69,9	70,0	67,9	68,6	69,3	70,0
powiaty	28,7	27,1	31,7	32,0	33,5	36,1
województwo	52,4	52,0	54,9	47,0	41,1	61,9
Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem jednostek samorządu terytorialnego w %:						
ogółem	23,5	22,4	20,1	17,9	20,5	18,1
gminy ^b	25,1	22,5	18,3	17,4	18,9	16,3
miasta na prawach powiatu	22,8	20,6	21,1	15,1	17,9	18,3
powiaty	13,4	14,7	9,6	10,6	12,0	10,6
województwo	33,3	37,8	36,2	37,3	41,4	37,2
Dotacje inwestycyjne ogółem ^c dla jednostek samorządu terytorialnego w mln zł:						
ogółem	844,1	1200,8	1193,4	1170,8	1204,4	959,8
gminy ^b	407,9	516,9	403,5	334,4	370,4	413,0
miasta na prawach powiatu	215,0	278,4	366,3	301,7	228,9	222,0
powiaty	100,0	193,0	73,2	99,0	101,2	90,3
województwo	121,1	212,5	350,4	435,7	504,0	234,5
Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego w mln zł:						
ogółem	-1244,5	-836,1	-74,5	208,8	-648,3	-138,0
gminy ^b	-681,7	-301,9	39,6	58,2	-65,9	195,3
miasta na prawach powiatu	-169,8	-220,6	-125,0	100,9	-362,9	-324,3
powiaty	-103,0	-30,8	24,0	11,5	7,1	26,6
województwo	-290,1	-282,8	-13,0	38,2	-226,6	-35,7

a Dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. b Bez gmin mających również status miast na prawach powiatu.
a Data concern economic entities employing more than 9 persons. b Excluding gminas which are also cities with powiat status. c Sum of all types of

CHAPTER 8 SELECTED DATA OF DOLNOŚLĄSKIE VOIVODSHIP

2016	2017	2018	2019	2020	2021	Specification
105,1	103,2	103,8	107,4	94,5	111,6	Retail sale of goods ^a (previous year = 100; current prices)
78,9	79,5	83,4	83,5	88,1	.	Hard surface communal and district roads per 100 km ² of total area
6,5	7,9	6,5	9,0	10,2	.	Share of renewable energy sources in production of electricity in %
						Share of own revenue in total revenue of local government units in %:
56,7	56,3	55,8	55,0	53,8	.	total
54,8	53,3	52,0	51,8	52,7	.	gminas ^b
65,9	66,3	66,2	62,6	58,9	.	cities with powiat status
37,3	38,1	38,7	39,9	41,4	.	powiats
57,9	61,6	63,8	70,1	60,7	.	Voivodship
						Share of investment expenditure in total expenditure of local government units in %:
12,9	15,0	21,2	15,5	13,2	.	total
11,9	16,7	24,6	17,1	13,6	.	gminas ^b
12,2	11,3	16,2	12,8	12,9	.	cities with powiat status
9,4	11,1	17,3	12,0	8,7	.	powiats
29,9	27,7	24,7	25,2	20,8	.	Voivodship
						Total investment grants ^c for local government units in million PLN:
689,8	680,6	1251,3	1147,1	955,1	.	total
156,8	277,9	727,3	583,5	380,4	.	gminas ^b
246,9	118,5	191,2	301,9	309,2	.	cities with powiat status
71,5	93,0	163,0	153,7	91,0	.	powiats
214,7	191,2	169,7	108,0	174,5	.	Voivodship
						Result of budgets of local government units in million PLN:
414,2	-71,7	-818,5	132,5	789,0	.	total
212,6	-128,8	-678,7	3,5	565,7	.	gminas ^b
109,2	4,4	-189,8	-42,1	-262,4	.	cities with powiat status
46,3	17,1	-53,9	105,4	214,9	.	powiats
46,2	35,7	103,9	65,7	270,9	.	Voivodship

c Suma wszystkich typów dotacji inwestycyjnych.
investment grants.

Rozdział 9. Wybrane dane o Wrocławiu

Chapter 9. Selected data on Wrocław

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza tony/rok):						
gazowych	1254984	1079838	1085382	1257364	1162494	1154807
pyłowych	284	301	272	297	304	281
Odpady wytworzone ^a (w tys. t)	335,2	528,2	692,1	549,2	289,6	449,8
Zmieszane odpady ^a komunalne zebrane na 1 mieszkańca (w kg)	418,7	349,1	340,3	317,5	371,5	355,1
Ludność (stan w dniu 31 grudnia)	630691	631235	631188	632067	634487	635759
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności	1,10	0,97	1,37	2,18	2,97	2,83
Przyrost naturalny na 1000 ludności	0,25	-0,11	-0,57	-0,65	0,13	-0,69
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 1000 osób w wieku produkcyjnym (stan w dniu 31 grudnia)	519,3	534,6	553,0	573,0	594,3	617,2
Udział dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych ^b (w %)	10,3	12,3	15,2	16,9	20,1	22,3
Stopa bezrobocia rejestrowanego (stan w dniu 31 grudnia)	5,5	5,0	5,7	5,5	4,1	3,3
Udział długotrwale bezrobotnych (w %)	30,8	33,4	30,1	35,8	39,7	38,5
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy	17	13	21	15	11	6
Liczba osób na 1 mieszkanie w zasobach mieszkaniowych	2,31	2,29	2,23	2,18	2,14	2,10
Dzieci w wieku 3–6 lat w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat w roku szkolnym 2020/2021	806	843	834	876	901	936
Liczba osób na 1 przychodnię ^c	1883	1543	1471	1477	1518	1465
Porady lekarskie udzielone w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej ^c na 1 mieszkańca	9,7	11,0	10,8	11,0	11,2	12,3
Udzielone świadczenia pomocy społecznej (w tys. zł)	29890,3	29559,5	30819,3	33863,3	34773,7	33224,6
Udział dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych ^b (w %)	10,3	12,3	15,2	16,9	20,1	22,3
Miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych ^b na 1000 dzieci w wieku do lat 3	96	123	154	179	205	229
Podmioty gospodarki narodowej na 1000 ludności (stan w dniu 31 grudnia)	160,8	160,5	166,5	171,4	173,9	178,1
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności (stan w dniu 31 grudnia)	110,4	107,6	110,3	111,8	111,2	111,1
Spółki handlowe na 1000 ludności (stan w dniu 31 grudnia)	20,1	21,8	24,0	26,7	29,5	33,3
Wskaźnik rentowności obrotu netto ^d (w %)	4,0	2,9	2,4	2,3	2,8	3,8
Nakłady inwestycyjne ^d na 1 mieszkańca (ceny bieżące, w tys. zł)	9,9	9,2	8,0	8,8	10,3	11,5
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności	7,4	6,0	10,6	12,4	9,4	10,5
Dochody własne miasta na 1 mieszkańca (w zł)	3711,34	4117,60	4057,71	4214,63	4164,30	4252,24
Wydatki majątkowe miasta na 1 mieszkańca (w zł)	1348,46	1395,23	1430,23	1011,44	1140,75	1316,35

a W ciągu roku. Z wyłączeniem odpadów komunalnych. b Do 2012 r. bez klubów dziecięcych. c Od 2012 r. łącznie z danymi resortu obrony narodowej, gospodar-
a During the year. Excluding municipal waste. b Until 2012, excluding children's clubs. c Since 2012, together with data of the Ministry of National Defence, employing

2016	2017	2018	2019	2020	2021	Specification
1279619	1246083	1280983	1197281	1179490	.	Emission of air pollutants from plants of significant nuisance to air quality in 2018 (tonnes/year):
249	173	145	139	151	.	gaseous pollutants
467,4	424,7	312,9	445,9	359,3	.	particulate pollutants
467,4	424,7	312,9	445,9	359,3	.	Waste generated ^a (in thousand tonnes)
358,7	349,8	370	372,7	297,6	.	Mixed municipal waste collected per capita (in kg)
637683	638586	640648	642869	641928	642687	Population (as of 31 December)
3,18	2,17	2,30	3,24	2,00	1,50	Internal and international net migration for permanent residence per 1,000 population
1,01	0,45	0,75	0,87	-0,97	-2,12	Natural increase per 1,000 population
642,5	667,4	688,6	707,1	725	735,0	Non-working age population per 100 persons of working age (as of 31 December)
22,8	25,4	28	30	.	.	Share of children up to the age of 3 attending nurseries and children's club ^b (in %)
2,7	2,1	1,9	1,6	2,4	2	Registered unemployment rate (as of 31 December)
38,9	36,7	37,5	35,3	31,9	46,9	Share of long-term unemployed persons (in %)
4	3	2	3	7	4	Registered unemployed persons per job offer
2,05	2,00	1,95	1,89	1,83	.	Population per dwelling in dwelling stocks
926	949	987	969	987	.	Children aged 3–6 in pre-primary education establishments per 1000 children aged 3–6 in 2020/2021 school year
1248	1212	1144	1128	1150	.	Population per out-patient department ^c
12,3	12,7	13,1	13,4	10,5	.	Medical consultations provided in out-patient health care ^c per capita
34749,9	37899,5	36968,2	34965,9	32964,1	.	Social assistance benefits granted (in thousand PLN)
22,8	25,4	28,0	30,0	30,3	.	Share of children up to the age of 3 attending nurseries and children's club ^b (in %)
237	266	299	324	355	.	Places in nurseries and children's clubs ^b per 1,000 children up to the age of 3
182,6	188,2	191,5	190,9	198,6	208,2	Entities of the national economy per 1,000 population (as of 31 December)
111,5	113,1	118,1	113,9	119,0	124,9	Natural persons conducting economic activity per 1,000 population (as of 31 December)
37,2	40,8	39,8	43,0	45,3	48,7	Commercial companies per 1,000 population (as of 31 December)
2,5	2,8	1,3	4,2	3,5	5,3	Net turnover profitability indicator ^d (in %)
11,6	12,0	13,4	13,3	12,6	.	Investment outlays ^d per capita (current prices, in thousand PLN)
13,3	13,9	14,8	17,8	17,1	17,2	Dwellings completed per 1,000 population
4458,52	4652,24	4966,37	5226,33	5118,79	.	Own revenue of gminas per capita (in PLN)
1037,78	1023,54	1352,01	1140,27	1177,09	.	Property expenditure of gminas per capita (in PLN)

czyh, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. d Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób.
more than 9 persons. d Data concern economic entities employing more than 49 persons.

Rozdział 10. Wybrane dane o miastach na prawach powiatu

Chapter 10. Selected data on cities with powiat status

Wyszczególnienie Specification	Wrocław	Wałbrzych	Jelenia Góra	Legnica
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w 2020 r. w tonach/rok: Emissions of air pollutants from plants especially noxious to air purity in 2020 in tonnes/year:				
gazowych gases	1179490	247109	85303	393871
pyłowych particulates	151	139	27	36
Odpady wytworzone ^a w 2020 r. w tys. t Waste generated ^a in 2020 in thousand tonnes	359,3	234,8	12,1	375,8
Zmieszane odpady komunalne zebrane na 1 mieszkańca w 2020 r. w kg Mixed municipal waste collected per capita in 2020 in kg	297,6	421,0	258,5	242,3
Ludność w 2021 r. (stan w dniu 31 grudnia) Population in 2021 (as of 31 December)	642687	108222	77366	97300
Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2021 r. Natural increase per 1,000 population in 2021	-2,12	-12,85	-10,15	-6,59
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w 2021 r. Internal and international net migration for permanent residence per 1,000 population in 2021	1,5	-3,4	-2,79	-5,04
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 1000 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r. (stan w dniu 31 grudnia) Non-working age population per 1,000 persons of working age in 2021 (as of 31 December)	735,0	756,8	807,6	734,7
Dzieci w wieku 3–6 lat w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat w roku szkolnym 2020/2021 Children aged 3–6 in pre-primary education establishments per 1000 children aged 3–6 in 2020/2021 school year	987	844	987	953
Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2021 r. (stan w dniu 31 grudnia) w % Registered unemployment rate in 2021 (as of 31 December) in %	2	4,6	3,7	5,2
Długotrwale bezrobotni w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych w 2021 r. (stan w dniu 31 grudnia) w % Long-term unemployed persons in the total number of registered unemployed persons in 2021 (as of 31 December) in %	46,9	29,6	41,3	48,1
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy w 2021 r. (stan w dniu 31 grudnia) Registered unemployed persons per job offer in 2021 (as of 31 December)	4	19	8	11

a Z wyłączeniem odpadów komunalnych.

a Excluding municipal waste.

Wyszczególnienie Specification	Wrocław	Wałbrzych	Jelenia Góra	Legnica
Liczba osób na 1 przychodnię w 2020 r. (stan w dniu 31 grudnia) Population per 1 out-patients departments in 2020 (as of 31 December)	1150	2444	1632	2237
Porady lekarskie udzielone w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej na 1 mieszkańca w 2020 r. Medical consultations provided in out-patient health care per capita in 2020	10,5	6,9	9,9	7,5
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w 2020 r. w % Beneficiaries of social assistance at domicile in total population in 2020 in %	1,3	4,7	3,2	3,5
Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach ^b i klubach dziecięcych w 2020 r. w % Percent of children up to the age of 3 in care in nurseries ^b and children's club in 2020 in %	30,3	16,5	12,6	25,2
Miejsca w żłobkach b i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 w 2020 r. (stan w dniu 31 grudnia) Places in nurseries b and children's clubs per 1,000 children up to the age of 3 in 2020 (as of 31 December)	355	243	155	302
Liczba osób na 1 mieszkanie w zasobach mieszkaniowych w 2020 r. (stan w dniu 31 grudnia) Population per dwelling in dwelling stocks in 2020 (as of 31 December)	1,83	2,17	2,17	2,25
Podmioty gospodarki narodowej na 1000 ludności w 2021 r. (stan w dniu 31 grudnia) Entities of the national economy per 1,000 population in 2021 (as of 31 December)	208,2	130,3	169,8	148,1
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności w 2021 r. (stan w dniu 31 grudnia) Natural persons conducting economic activity per 1,000 population in 2021 (as of 31 December)	124,9	75,7	109,9	94,6
Spółki handlowe na 1000 ludności w 2021 r. (stan w dniu 31 grudnia) Commercial companies per 1,000 population in 2021 (as of 31 December)	48,7	7,4	14,3	15,5
Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach (ceny bieżące) ^c na 1 mieszkańca w 2020 r. w zł Investment outlays in enterprises (current prices) ^c per capita in 2020 in PLN	6535	8 815	2 982	5 771
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności w 2021 r. Dwellings completed per 1,000 population in 2021	17,2	1,9	4,0	5,8
Dochody własne budżetu miasta na 1 mieszkańca w 2020 r. w zł Own revenue of the city budget per capita in 2020 in PLN	5118,79	3236,18	3026,16	3491,74
Wydatki majątkowe budżetu miasta na 1 mieszkańca w 2020 r. w zł Property expenditure of the city budget per capita in 2020 in PLN	1177,09	1852,61	706,82	813,44

b Łącznie z oddziałami żłobkowymi oraz żłobkami przyzakładowymi. c Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; według lokalizacji inwestycji.

b Including nursery wards as well as in workplace nurseries. c Data concern economic entities employing more than 9 persons; according to investment location.